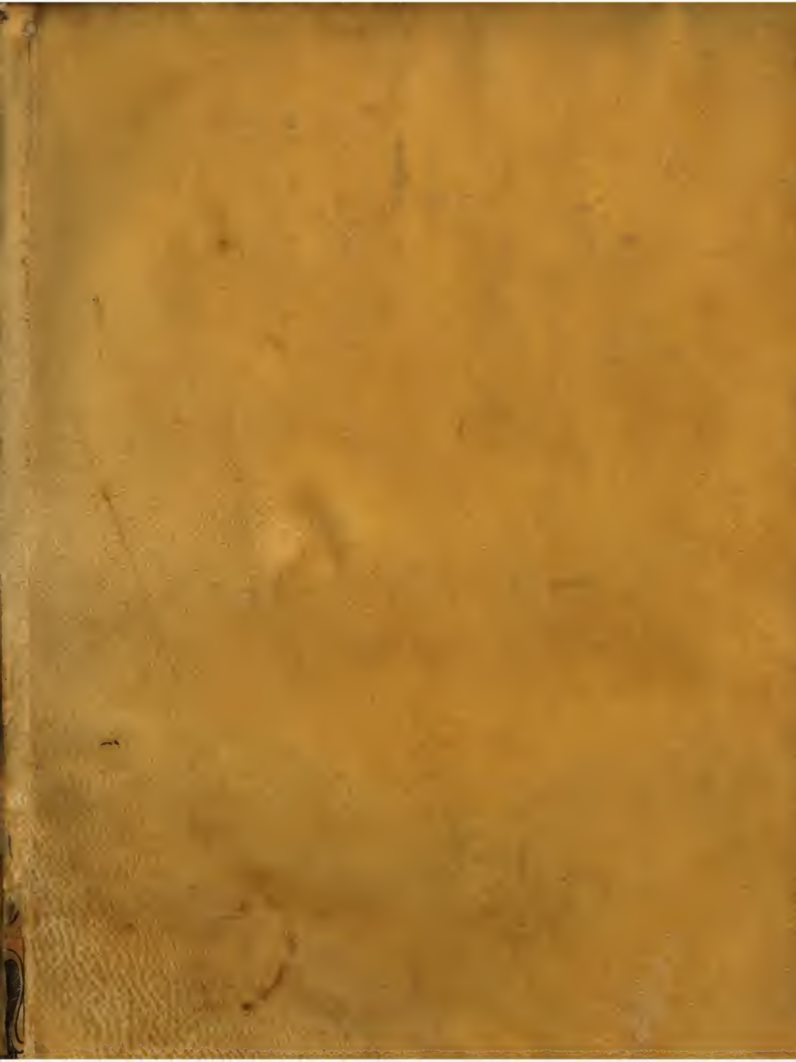

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
24
38

COMMENTARIA IN BVLLAM Gregorij XIV. Pont. Max.

DE IMMVNITATE, ET LIBERTATE ECCLESIASTICA,

Legum Ciuilium, & sacrorum Canonum studiosis non minus vtilia, quam pernecessaria;

Necnon Clericis omnibus scitu maximè digna:

AVTHORE

ALEXANDRO AMBROSINO
Forosemproniensi I. C. Præclarissimo,

Cum duplici, altero summariorum Capitum, altero præcipuarum rerum, quæ in ipsis tractantur, Indice locupletissimo.

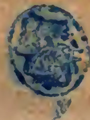
Di nouo ristampato corretto & Ampliato.

Ex Legato

Ill.mi Coccini

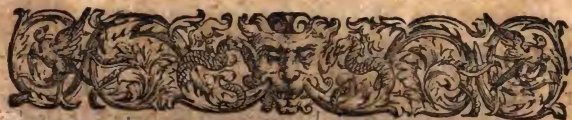

PARMAE, Apud hæredes Erasmi Viothi. M DC XII.

Superiorum permissu.

Ego Fr. Ludouicus de Genua, Lector, & Vic. S. Off. Parmæ, concedo facultatem imprimendi, cum nihil sit contra fidem.

Io. Petrus Parauicinus Vicar. Parmæ generalis, &c. imprimi concedit.

SANCTISSIMO D. N. PAVLO V. PONT. OPT. MAX.

ALEXANDER AMBROSINVS

Aeternam felicitatem.

VM mihi ſuperioribus annis, (BEATISSIME PATER) Epiſcopalis Vicarij munere fungenti, de interpretatione Bullæ felic mem. GREGORII XIV. Pontif. Max. De delinquentibus è ſacris Aedibus non ex-

trahendis, sæpenumero disputare contigerit: cumq. ex casuum varietate, atque frequentia, nonnulla ad rem pertinentia sponte collegerim; cogitaui aliquando me operæ pretium esse facturum, si Studiosorum commodis consulens, ea vtcumque disposita, in medium proferrem. Et quia Bulla ipsa non solum delinquentes è sacris Domibus, nisi in certis casibus extrahi, verum etiam personas Ecclesiasticas à secularibus Iudicibus prohibet iudicari: propterea tam de libertate, quàm de immunitate Ecclesiastica, hæc pauca litteris consignaui, quæ cum edere statuerem, Sanctitati Vestræ censui meritissimò dedicanda. Idq; tum materia ipsa postulante, cum Ecclesiasticam immunitatem, ac libertatem, sartam tectam (vt aiunt) conseruare, ad summum Diui Petri Apostolorum Principis Successorem in primis pertineat: tum verò etiam vt hoc, tametsi perexiguo munusculo, aliquam mei erga Vestram Beatitudinem grati animi significationem darem, ob illud præcipuè singulare in me collatum beneficium; cum

felic.

felic.record. Clementis VIII. Pont. Max. nomine, ad Catholicum Regem Nuntius proficiſcens, inter ſuos Familiares me adſcribens tanto, tamq. optabili honore decorauit. Quare licet ingenij, ac doctrinę meæ tenuitatis optime conſcius, ne has meas lucubrationes, vtpote tanto indignas nomine, Sanctitati Veſtrę offerrem, meo pudore deterreri debuerim; eas tamen, qualeſcumq. ſint, ſub tali præſidio apparere, atque ad legentium manus peruenire volui: futurum ſperans, vt munitiſſimo Beatitudinis Veſtræ clypeo, ab obtrectatoribus, & momis omni ex parte defendantur. Et quoniam ignarus non ſum, quæ, & quanta ſemper fuerit Veſtræ Sanctitatis clementia, & erga omnes benignitas: confido fore, vt hæc mea, vel minima, nequaquam contemnantur, aut negligantur. Quod vt certius, & felicius accidat, ad ſacros Beatitudinis Veſtræ pedes me humillime proiectum, ſanctiſſimo, ac ſaluberrimo Apoſtolicæ benedictionis munere

cohoneſtare, & communire pro ſua verè Paterna charitate, ne grauetur.

Dat. Foriſempronij. Die XV. Decemb. Anni M DC VII.

AD GREGORIVM XIIII. PONT. MAX.

In laudem Alexandri Ambroſini, I. C. Peritiſs.

Qui eius de Eccleſiaſtica immunitate Conſtitutionem Commentarijs ſuis illuſtrauit.

EPIGRAMMA INCERTI AVTHORIS.

Xpreſſit quondam ductu leuiore iuuencum,
Europam, Zeuſis, qui pelago veheret.
At latuere diu in tenebris miracula tauri;
Nec populi plauſus nobile ſchema tulit:
Non etenim quiſquam lineis inducere ſuccos,
Aut potuit functi pandere Zeuſis opus.
Hæc tibi, Snmme PATER, fuerat ſors debita, vt eßet
Doctrina clarus poſt tua fata ſuper,
Qui doctas lineas calamo vberiore ſequutus
Ingenium tanti proderet artificis.
Viuet Alexander dum viues, ſcripta per Orbem
Hæc ſemper memori carmina fronte ferent:
Tam bene non alius potuit cœpiſſe, nec vſquam
Hoc melius potuit quis cumulare decus.

IN COMMENTARIOS PERILL. I. C.

D. ALEXANDRI AMBROSINI.

Gratulatio Gulielmi Huysmanni Antuerpiensis.

Tilis hercle labor, commenta vtilia, luce
Ambrosine sinis quæ meliore frui.
Nam quæ Cimmerijs latuere immersa tenebris,
Euoluis, facili restituisq́ via.
Miratur vulgus, sacra cur Ecclesia quosdam
Suscipit, & gremio liberiore fouet;
Ast alios sontes, procul à se pellit, & vllo
Immunes, sub se, non sinit esse loco;
Scilicet est mitis cunctorum Ecclesia Mater,
Cui sartum tectum perstet vbique decus.
Hæc est perfugium miserorum, & Sontium Asylon,
Quam contra, nec vis vlla, nec arma valent.
Quæ tamen arguto dum discutit omnia sensu
Ambrosius, fundit Nectar, & Ambrosiam.

IN ALEXANDRVM AMBROSINVM I. C. CELEBERRIMVM,

Qui ſcriptorum monumentis Eccleſiaſticam immunitatem illuſtrauit.

ALLEGORIA INCERTI AVTHORIS.

Mmunis alto fluctibus pelago ratis
Petri laceſſentes aquas
Retro repellit: addis, Ambroſine, opem,
Et remigum frequentiam.
Depræliantes ſæuiant, licet Noti;
Vapulet inæqualis freti
Procella ventis: anchoram præbes tuam:
Hæret carina immobilis.
Si quis morari puppis optaret gradum;
Et concitatam ſiſtere;
Accurris; iterum vela properanti nouo
Turgent fauentis impetu.
Numerabis acres fluctuum diſcordias;
Et ſæuientis impetum
Maris; & inæquales freto curſus ratis:
Momenta ſed quis præmij?

AD-

ADMODVM REVER. D. NICOLAI PHAELLI PARMENSIS.

Ic, quid in hoc cernas carpendum, Mome, libello.
Materiam? at quid ea lectius esse potest?
Anne stylum sumptæ lustrandis sensibus aptum
Materiæ? at quid eo purius esse potest?
Texendi an seriem tam multa volumen in vnum,
Tam varia? at quid ea rectius esse potest?
An patronum operis, cuius tutamine fas sit
Prodire? at quid eo celsius esse potest?
Carpere materiam, atq. stylum, seriem, atq. patronum
Cum nequeas, quidnam carpere, Mome, potes?

Eiuſ-

EIVSDEM.

Endaci Ambrosiam vocabat ore
Vatum olim veterum chorus, Deorum,
Quos stulte nimium colebat, escam:
At, quem Pontifici dat Ambrosinus
Nunc in Orbe Dei vicem gerenti
Hoc ceu vase libro cibum repostum,
Qui cælesti animos beat sapore,
(Non quod ipse egeat, sed vt probatus
Tali iudicio probetur vsque
Cunctorum ingenijs, locorum vbique)
Veraci Ambrosiam vocamus ore.

AN

ANTONII MARIAE A PRATO PARMENSIS,

Didecastichon.

AD AVTHOREM.

Mbrosiam eloquio, Ambrosiam cognomine praefers;
Immortale tibi nomen vtrumq; parat.
Gloria sed generis prudenti gloria vilis;
Est alienus enim nobilitatis honos.
Ast quae dat meritis encomia consona virtus,
Vt propria, & proprio parta labore, placent.
Hic tu, vel gelidus currat. vel feruidus annus,
Caesaris, & Fetri legibus inuigilas.
Hinc reddis responsa modò, modò dogmata profers,
Ambrosia, & docto semper ab ore fluit;
Hinc virtutis honos generi superaddit honorem;
Nomen & Ambrosiae dignius inde paras.

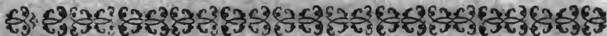
Eius-

EIVSDEM AD EVNDEM.

Octastichon.

Ogmata dum pandis, Templi dum pandis honores,
Es sonti pauido ianitor, atq. tibi;
Nam modò cõfugium, modò comperit ille repulsam,
Quòd sacros aperis, claudis, & ipse fores;
Ast tibi sic semper templum patefecit honoris
Virtutis propriæ præuia sacra domus.
Dogmata dum pandis, Templi dum pandis honores
Sic sonti es pauido ianitor, atq. tibi.

IN EVNDEM INCERTI AVTHORIS.

Epigramma.

Ertabat docta fortis cum Pallade Mauors
Quis posset maius nitier artis opus.
Fecit Alexandrum Mars belli lumen, honorem
Pacis Alexandrum fecit at illa suum.
Illi Mars robur, melos huic Pallas, vt esset
Ille potens armis, fortis hic eloquio.
Mars tandem cessit: cui talia fata Minerua est:
Qualis an ignoras a Patre prosilui?

In

In Librum de immunitate, & libertate Ecclesiastica, Illust. & admodum R. Viri, D. Alexandri Ambrosini I. C. Forosemproniensis, Ill. & Excell. D. Antonij Mariæ Actij, I.V.D. Forosemproniensis.

EPIGRAMMA.

Dicere qni potuit quantum se extendat in Orbem
Imperium, Summi, iussaq. Pontificis;
Doctrinæ hic meritis posset superare Lycurgum,
Et quo Roma potens legibus emicuit.
Eloquar, an sileam? quantum nunc iste meretur,
Non modo qui dixit, verum etiam docuit?
Extitit hic meritis iam multo excelsior ergo
Quam fueritve Lacon, Numave Pompilius.

EIVSDEM ALTERVM.

TE nunc si superis lætum se redderet auris,
Clarus Amynthiades limine Tænario,
Iam veneraretur, stupidus sic victus abiret,
Fratris vt ad lumen Delia cum refugit.
Quid mirum? Imperium maius, noua sæcula, profers
Alter Alexander, clarior ingenio:
Iure igitur celebres tibi debent munera Vates.
Vt sua Pelidæ carmina Mæonides.

AD

AD OPERIS AVTHOREM.

Laurentij Ferrarij Clerici Placentini Anagramma.

Alexander Ambrosinus Foros. Iuris Vtriusque Peritus.

DVM PETRI IVS NARRAS, RVRSVS ELOQVII OS, FONS EXVBERAT.

Vi tibi demissi Virtutis ab Aethere fontes
Cesserunt, vis est pectore quanta tuo,
Mirus es interpres Diuum, cui pandere sacra
Iura datur, Minos es nouus, atq; Themis.
Hinc fit, Alexander, quod tu, DVM *nobile* PETRI
IVS NARRAS, *adeò scripta probanda paris:*
RVRSVS, *&* ELOQVII OS, *ceu* FONS EXVBERAT; *vnde*
Dulcia Nestoreo verba lepore fluunt.
Sic duplex tibi surgit honos; sapientia primum
Dat tibi, Pontificis legibus alter inest.

Eiusdem Ad Librum.

Væ sacra Dijs fuerant, quos gens male sana colebat
Ausus erat fœda quis temerare manu?
Et te, magne liber, qui nunc sub nomine PAVLI
Prodis, qui violet Zoilus vllus erit?
Exerat ast dentes; & latret in Aethera: quid tum
An leuis ille tibi morsus obesse queat?
Securus prode in lucem, PAVLO *auspice, necnon*
Auspice Alexandro; tutior esse nequis:
Quem vel Alexandri non protegat inclyta virtus:
Aut Summus summa Relligione Pater?

AD

AD PIVM LECTOREM

Commentariorum Perilluſt. & Excellentiſs. ac admodum Reu. I. P. Alexandri Ambroſini, Super GREGORIANA Conſtitutione

De libertate, immunitateq́; Eccleſiarum

Franciſci Vgerij, Clerici Parmenſis.

Xcipiat licet hos pia Mater, pellat & illos,
Quos plus, ſiue minus ſcit ſceleraſſe fidem;
Cunctorum eſt genitrix Eccleſia; diligit omnes,
Tutos quos retinet, quoſq; manere vetat:
Cunctorum eſt genitrix; non vlli ſeua nouerca,
Priuignos proprium ſed facit eſſe nefas.
Priuigni qui ſint igitur, Matriq́ rebelles,
Filius & quis ſit, Lector amice, lege.
Extat GREGORII *pia lex pro Matris honore,*
Quam dedit Interpres fuſius iſte tibi.
Scilicet AMBROSIVS *doctus, nouus alter, ab illo,*
A quo habuit laudes, nomen, & ingenium.

INDEX CAPITVM
præſentis tractatus.

a Cap.

Cap. IX.

Cap. X.

Cap. XI.

Cap. XII.

Cap. XIII.

Cap. XIV.

Cap. XV.

Cap. XVI.

Cap. XVII.

Cap. XVIII.

Finis Capitum indicis.

INDEX VERBORVM rerum, & ſententiarum inſignium,

In his Commentarijs contentorum locupletiſsimus, ac diligenter ſecundum alphabeticum ordinem digeſtus,

Cuius primus numerus Capitulum, ſecundus capituli cuiuſque, tertius paginæ numerum indicat.

A

Pariter

Bla-

Quod

Clericus

non

Clerici

Con-

Con-

D

Et

Eccle-

G

H

Hæretici

I

Iudex

habitum

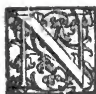
L

Laicus

Lex

N

O

P

c 2 *Pri-*

modo

Q

R

Re-

Quod

FINIS.

Constitutio
S. D. N. GREGORII
DIVINA PROVIDENTIA
PAPAE DECIMIQVARTI,

Super immunitate Ecclesiarum.

GREGORIVS EPISCOPVS

Seruus seruorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

CVm aliàs nonnulli Prędecessores nostri, & presertim felic. record. Sixtus Papa Quintus, necnon Pius etiam Quintus sancto zelo ducti diuersas facultates, & indulta extrahendi etiam in casibus quibusdam a iure non permissis, ex Ecclesijs criminosos, & delinquentes, compluribus secularibus Principibus, eorumq; Curijs, & Magistratibus sub varijs modis, & formis concesserint, prout in illis plenius

A conti-

continetur. Experientia postmodum docuit, tum ob diuersitatem, & differentiam huiusmodi indultorum, tum quia plerique; eorundem Principum Ministri, ex hoc ipso, illa diuersimodè, etiam latius, quam par erat, & ad suum libitum interpretandi occasionem arripuerunt, illisq; abuti ceperunt, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ perturbationem, & confusionem, alibi vero, ne ipsos quidem laicos indultis huiusmodi vti voluisse, aut potuisse, quod Populis inueterata erga Ecclesias reuerentia, deuotis, & assuetis, scandali potius, quam quietis occasionem præberent. Illud etiam absurdum sæpenumero secutum est, vt infimæ interdum conditionis laici, non modo iuris, sed etiam literarum penitus ignari, & imperiti, dum quasi potestates, aut ministri Curiæ secularis in aliquo Castro, aut Oppidulo iurisdictionem exercebant facultatum, & indultorum huiusmodi limites longè excesserint, eaq; suo arbitratu in sensus minus rectos, & ab intentione concedentis omnino alienos detorserint, & illorum prętextu quicquid sibi in męte venit attentare pręsumpserint in graue iurisdictionis, & immunitatis Ecclesiasticæ præiudicium, locorũ, & personarum Diuino cultui dicatarum contemptum, ipsius Diuinæ Maiestatis offensam, & scandalum plurimorum. Quare pro commisso nobis a Domino Pastoralis officij munere, prędictis absurdis, & scandalis obuiare, ac differentias huiusmodi ad vniformem regulam reducere, omnemq; dubitãdi, ac perperam interpretandi occasionem, dilucida declaratione submouere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica iura planè

A concul-

conculcentur, & negligantur opportunè prouidere decreui-
mus, prout etiam d. Sixtus Prędecessor noster iisdem de cau-
sis motus statuere decreuerat; licet morte pręuentus hoc ad-
implere nequiuerit, ita tamen, vt quando pręsens temporum
calamitas, & nimia, quæ iam inualuit, peruersorũ hominum
malitia id exposcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentiũ,
& ad coercenda illorum facinora vltra id, quod prisca illa ma
iorum nostrorum disciplina, & vetus sacrorum Canonum
norma pręscripserat, in quibusdam casibus congrua mode-
ratione adhibita permittamus. Hac itaque nostra perpetuò
valitura Constitutione, omnia, & quæcunq; priuilegia, indul-
ta, & gratias tam per prędictum Sixtum, ac Pium Quintum,
quam alios quoscunq; nostros Prędecessores, aut nosmetip-
sos, sedemq; Apostolicam, eiusue Legatos super abducendis,
vel extrahendis ab Ecclesijs, Monasterijs, sacellis, domibus
regularibus, & secularibus, locisue sacris, aut religiosis, alias-
que in casibus alijs re permissis hominibus certorum tunc ex-
pressorum, vel non expressorum criminũ reis, aut fraudolen-
tis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorũ, & pro
bono, pace, & quiete publica, & ex causis vrgentissimis, ac
necessarijs, & ęquipollentibus casibus in iure expressis, atq;
ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extensis, perpe-
tuò, vel ad certum nondum elapsum tempus, seu ad vitam
alicuius Principis, aut beneplacitum, seu aliàs quomodolibet
concessa, etiam iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata,
& innouata, ac vsu recepta, litterasq; Apostolicas sub plum-
bo, aut in forma Breuis, seu aliàs quomodocunq; desuper

confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad vnam tantum formam reducimus, & moderamur, vt laicis ad Ecclesias, loca q; sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiuè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumuè Cœmeterijs committere nõ verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur. Sed vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisq; Ecclesiarum, & Monasteriorum Prælatis, tam secularibus, quàm cuiusuis ordinis regularibus districtè præcipiendo mãdamus, & præcipimus, vt laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorũ Ecclesias, Monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectiuè confugientes, & in his se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumuè aliquod iudicio suo cõmisisse videbuntur, quando à Curia seculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, ministris, & officialibus Curiæ secularis absq; irregularitatis nota, aut alicuius censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari curent, & faciãt, & quilibet eorũ curet, & faciat. Ne autem Curiæ secularis prędictæ Ministri facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi sibi olim, vt præfertur, attributa,

& per

& per præsentes reuocata, abutantur. Volumus, dictaq; auctoritate decernimus, & declaramus, vt Curia secularis, eiusq; iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, locisq; sacris prędictis laicum aliquem, vt præfertur, delinquentem in nullo ex casibus supradictis sine expressa licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiam si aliàs ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut Conseruatores ab hac sede specialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat, occurrente autē casu in loco exempto, & nullius diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio, & non ad alios, capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles, tradere, aut capturæ, & carcerationi interuenire, & assistere recusauerint, tumq; reuerentiæ Ecclesiæ, & locis sacris debitæ memores, prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum scandalo, & tumultu extrahere curent. Quodq; delinquentes laici prædicti, postquam, vt præfertur, ab Ecclesiis, locisue sacris extracti, & capti fuerint, ad carceres Curiæ Ecclesiasticę reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam secularem, detineri debeat, nec inde extrahi, Curiæq; seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatū, an ipsi verè crimina superius expressa commisserint, tuncq;

 demum

demum de mandato Episcopi, per Iudicem Ecclesiasticum Curiæ seculari quacunque appellatione postposita, consignentur. De crimine verò hęresis cognitio ad forum Ecclesiasticum tota pertineat, neq; in ea Curia secularis se quoquomodo intromittat: Sicut et prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusuis ordinis, vel militię, etiā s. Ioannis Hierosolymitani, regulares quoquomodo, etiā vigore prędictorum priuilegiorū, indultorū, aut concessionum, quę omnia ad terminos iuris per præsentes reducimus, procedant, aut se intromittāt, illasuè ab Ecclesijs, Monasterijs, domibus, locisq; sacris, aut religiosis, etiam in casibus in hac Cōstitutione expressis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum Ecclesiasticū pertinentibus, alias quàm de iure, & per priuilegia eisdem ordinibus, aut militijs concessa, permittitur, quomodolibet præsumant. Quot si quis, quacumq; dignitate, & auctoritate preditus, pręmissorum, aut alio quouis prætextu, quicq̃ pręter, aut contra huius nostræ Constitutionis tenorem attentare pręsumpserit, declaramus eum ipso facto censuras, & pœnas easdem incurrere, quæ cōtra libertatis, iuris, & immunitatis Ecclesiasticę violatores, per sacros Canones, & Conciliorum generaliū, nostrorūq; Pręcessorū Constitutiones sunt promulgatę. Sicq; per quoscunq; iudices, ordinarios, & delegatos, etiā causarū Palatij Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quauis causa, & instantia iudicari, & deffiniri de-

bere,

bere, necnõ irritum decernimus, & inane, si secus super his per quoscunq;, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus pręmissis tam Sixti, & Pij Quinti, quam aliorum quorumcunq; Prędecessorum nostrorum litteris Apostolicis, priuilegijs, indultis, & facultatibus, quibusuis personis, etiã Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quauis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebuspublicis, Dominijs, Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, Terris, & locis, eorumuè Curijs, Parlamentis, Senatibus, Consilijs, Communitatibus, Vniuersitatibus, Collegijs, aut Pręsidentibus, Proregibus, Gubernatoribus, Locatenentibus, Vicarijs, Potestatibus, alijsq; Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliarijs ex prædictis, vel alijs etiam grauioribus, & vrgentioribus causis: tam illorum intuitu, & contemplatione, siue ad eorum preces, & instantiam, quam etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deq; Apostolicę Potestatis plenitudine, ac per modum statuti, & legis perpetuę, etiam in vim contractus, & fratrum nostrorum consilio, sub quibuscunq; tenoribus, & formis; & cum quibusuis pręseruatiuis, restitutiuis, mentis attestatiuis, derogatoriarum derogatorijs, alijsq; validissimis, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus; & alijs decretis, etiam si inibi caueatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis, & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum fauorem concessę fuerint, derogari possit: & aliter factę derogationes nullius sint roboris, vel momenti, & aliàs quomodolibet concessis, etiam sępius appro-

batis, & innouatis; Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus præmissis in aliquo aduersentur, aut plures, quàm superius expressos casus contineant, auctoritate, & tenore præmissis, omninò, ac perpetuò tollimus, & abrogamus, ac ad terminos pręsentis Constitutionis, quo ad superius descripta dumtaxat reducimus; & nolumus cuiquam de cætero suffragari, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentia generali, vel speciali, per quæ pręsentibus non expressa, vel ad verbum non inserta effectus earum quomodolibet valeat impedire. Vt autem præsentes Literæ ad omnium notitiam facilius deducantur, mandamus illas in Valuis S. Ioan. Lateranen. & Principis Apostolorum Basilicarum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ de more affigi, & publicari, earum etiā exemplis inibi affixis, & dimissis; ac post publicationem huiusmodi volumus; & decernimus, vt omnes, & singulos quos concernunt, & concernent in futurū, perinde arctent, & afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent; earundem verò pręsentium transumptis, etiam impressis, Notarij publici manu subscriptis eandem fidem in iudicio, & extra illud vbique gentium, & locorum haberi volumus, quæ eisdem originalibus Literis haberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ moderationis, præcepti mandatorū, decretorum, reductionum, declarationum, prohibitionis, sublationis, abrogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attętare præsumpserit,

pserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.
Dat. Romæ in Monte Quirinali. Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Quingētesimo Nonagesimo primo, Nono Kal. Iunij. Pontificatus nostri anno primo.

L. Dat.

M. Vestrius Barbianus.

Registrata apud Marcellum Secretarium.

A. de Alexijs.

Anno a Natiuitate Domini Millesimo quingentesimo nonagesimo primo Indictione quarta, die verò vigesimo octauo mensis Maij, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Gregorij diuina Prouidentia Papæ decimiquarti anno primo. Retroscriptæ Literæ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt in Valuis Basilicarum Principis Apostolorum de Vrbe, & S. Ioan. Lateranē. necnon Cancellariæ Apostolicæ, & Aciei Campi Floræ, vt moris est, per nos Catharinum Menandri, & Nicolaum Drouyn. Curs.

Pompeius Guerra Mag. Curso.

Quo iure introducta fuerit immunitas Ecclesiarum, & de causa Constitutionis Gregorianæ.

Cap. I.

SVMMARIVM.

1 ECclesia, & loca sacra maxima in veneratione fuere.

Et verba Theodosij iunioris Imperatoris referũtur.

2 Inter Ecclesiarum priuilegia, præcipuè est immunitas, ne ab eis delinquentes inuiti extrahantur.

Pœnæq; extrahentium enumerantur.

3 Immunitas concessa Ecclesijs, ne delinquentes ad eas confugientes extrahantur an sit de iure Diuino, seu positiuo, demonstratur.

4 Leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum præiudicium non attendendæ.

Et quotiescunq; ius ciuile, a Canonibus discrepat, non ciuile, sed canonicum ius seruandum.

Et in foro laicali.

5 Nullus prorsus laicus, etiam si Imperator esset, vel Rex, potest confugientem ad Ecclesiam extrahere.

Et Bonifacius Rex a D. Augustino excommunicatus, quia delinquentem ab Ecclesia extraxerat.

Cuius Bonifacij responsiua verba recensentur.

6 Solus Papa potest iubere, vt in omni casu confugiens ad Ecclesiam extrahatur.

7 Gen-

7 *Gentiles huiusce immunitatis seruatores.*
8 *Immunitas templorum iure naturæ a bestijs ipsis seruata.*
9 *Iudices laici non debent ægrè ferre immunitatem Ecclesijs, locisuè sacris esse concessam.*
10 *Verba D. Chrisostomi referuntur, dum Eutropium, qui ad Ecclesiam confugerat, defendit, ne extraheretur.*
11 *Immunitatem istam Ecclesiarum in desuetudinem abijsse, Scribentes affirmarunt.*
12 *Ad Ministrorum Curiæ secularis audaciam compescendam circa immunitatem Ecclesiarum Gregoriana nostra fuit promulgata.*
13 *Constitutio ista, cum excipiat nonnullos casus, in quibus delinquentes non sunt tuti in Ecclesijs in reliquis facit omnium inclusionem.*
14 *Constitutionem istam non esse extendendam ad alios casus, vltra expressos demonstratur.*

1 SEmper, & vbiq; Ecclesię, locauè sacra apud omnes gentes maxima in veneratione fuerunt, & Theodosius iunior Imperator ille pius, qui honos Ecclesijs debeatur, his verbis expressit. Nos (inquit) qui legitimi imperij armis numquã non circundamur, quousq; sine armis stipatoribus esse non conuenit, Dei Templum ingressuri foris arma relinquimus, & ipsũ diadema Regię Maiestatis insigne humiliter deponimus, & ad sacra Altaria munerum tantũ offerendorum causa accedimus, quibus quoq; oblatis, ad extimũ, cõmuneq; atrium

atriũ mox nos recipimus, nec quicquã ex propinqua Diuinitate nobis arrogamus. Ex quibus verbis quàm humiliter iste Imperator Ecclesiam Dei ingrederetur, apparet, prout refert Illustriss. Cardinalis Baronius anna. Eccles. tom. 5. anna. 431.

2 Quapropter multa priuilegia illis cõcessa legimus, inter quæ præcipuum esse illud mihi semper visum fuit, vt delinquentes ad Ecclesiam, locaq; prædicta confugientes inuiti inde extrahi non possint absq; sacrilegij reatu, & immunitatis Ecclesiarũ violatione, vt habetur in c. sicut antiquitus c. reũ c. frater, c. miror, c. quisquis, & c. si quis. 17. q. 4. & in c. inter alia, & c. fin. de immun. Eccles. in l. psenti, & tot. tit. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & in l. 2. eiusdem tit. Sanciuit Honorius Imperator, nemini licere ad sacrosanctas Ecclesias confugientes abducere, & si quisquã contra dictã legem venire tẽtauerit; læsę Maiestatis criminis reum esse voluit, & Sanctiss. D. N. Gregorius decimusquartus Põt. Max. suprascriptã pmulgauit Bullã, in qua pœnas omnes a Canonibus, & sacris œcumenicis Cõcilijs inflictas in suo robore reduxit, de cuius Bullæ interpretatione, & obseruantia, cum sæpè tractari cõtingat, non inutile reputaui, hæc pauca adnotare, quæ a Doctoribus scripta inueni.

Et in primis quærendum erit, quo iure, Diuino scilicet, vel humano fuerit immunitas hæc nostra Ecclesiis, & locis sacris concessa.

3 Sed quia doctissimus Decian. in tract. crimin. lib. 6. c. 25. nu. 2.

num. 2. & seq. part. 2. adeo eruditè, & copiosè hanc quæstionem explicauit, vt locus aliquid addendi non remanserit. Concludendum igitur erit cum ipso Decia. quod, aut consideramus ius Diuinum propriè, quod in Decalogo cõtinetur, & hoc iure talis immunitas non est expressè concessa. Aut verò consideramus ius Diuinum, vt ius veteris Testamenti à Moyse in legalibus, & cerimonialibus pręceptis datũ populo Israelitico, & eo iure vtiq; inuenta fuit, & concessa hęc immunitas; cum Iosue c. 20. legatur. Quod constitutę erant iussu Iosue sex Ciuitates, ad quas homicidæ inuoluntarij fugientes tuti erant, & tametsi illæ essent Ciuitates, non Ecclesiæ, tamen multò magis idem videtur dicendum de Ecclesijs.

Et satis probatur mentem Dei fuisse, vt homicidæ inuoluntarij locum aliquem haberent, in quo confugientes tuti forent. Et altare tutum quoq; reddebat, qui ad illud cõfugiebat, vt probatur ex verbis Exodi c. 22. Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo euellas eum, vt moriatur, quod habemus registratum. in c. 1. de homicid. At cum leges omnes illę, & cerimoniæ veteris Testamenti aduentu Christi sublatę fuerint, c. translato, de Constitut. vbi omnes, & docet D. Thom. 1. 2. q. 97. Ideo Iure illo veteris Testamẽti immunitas concessa fuit abrogata.

Et cum certum sit, quod in lege Euãgelica non reperiatur inducta, vel constituta, cũ nullibi in Euangelijs, nec in scripturis noui Testamẽti de ea reperiatur facta mẽtio;

Restat

Restat itaq; vt iure positiuo hodie censeatur inducta; sicuti videmus per Gregorianam istam, per quam renouatur immunitas, & sub certa reducitur forma in posterum perpetuo obseruanda.

4 Et propterea quicquid sanciuerint leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum preiudicium, attendendum non erit, vt dicunt omnes in c. solitę. de maior. & obedi. & in c. 1. & in c. cum. de Constitut.

Et quotiescumq; in hoc immunitatis particulari, ius ciuile a Canonibus discreparet, non ciuile, sed Canonicũ ius seruari debet etiã in foro ciuili, & laicali; ita in specie tenet Fulgos. in l. pręsenti, C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & Io. Fab. in §. sed hoc tempore, Institut. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & comprobat Alex. cons. 145. col. 3. vers. & quod in hac materia. lib. 2. Bar. in l. 1. in lect. col. 1. & in repet. col. vlt. vbi Salicet, & cęteri, C. de sacro. Eccles. Anch. cons. 25. & in pũcto Decia. cons. 80. nu. 28. lib. 3.

5 Ideo nulli prorsus laico, etiã si Imperator, vel Rex, licet confugientem ad Ecclesiam inde extrahere, c. miror. 17. q. 4. qui tex. est desumptus ex epistolis D. Augustini ad Bonifacium Regem, seu, vt alij dicunt, Comitem, ex qua epistola, & sequenti, quæ est eiusdem Bonifacij, peccatũ suum agnoscentis, colligitur, quod ea de causa, ille Bonifacius fuit excommunicatus, & non fuit absolutus, nisi prius hominem restituerit Ecclesiæ. Quam D. Augustini Epistolam legimus registratam d. c. miror. 17. q. 4. & eã refert Illustriss. Card. Baronius in Parenesi ad Rempub.

Vene-

Venetam fol. 35. Cui Bonifacius in hęc verba respondit Humilis saluto, quod primum est, suscepi autem tremēs Sanctitatis tuæ, verba verberibus plena; scio quod venia præparatur, qui ab Augustino perfectissimo Sacerdote, corripitur; nec debet Episcopo denegari, quod voluntas facit, aut casus, Ipse enim sibi denegat curam, qui suam Medico non publicat causam; Hominem ergò pijssime Pater, è liminibus Ecclesię raptū, tuis sanctis aspectibus iussio mea, furorq; subduxit, aliena non sunt facta ista, cōsilio Dei, & Sanctorum eius regimine viuo, illum itaque virū morte dignissimū, quem (vt dixi) meus de Ecclesiæ foribus furor abstraxit, vitæ tuis iussionibus donamus illæsum: agnosce culpas; indignæ meæ lachrimæ iungantur tuis fletibus iustis: quo possit hæc nota nigro inscripta titione deleri, Ecclesiæ mihi introitus non negetur: illic spero veniam, vbi admisi culpam. Quæ omnia refert amplifs. Card. Baronius in suis anna. anna. 5. anna. 422. in fin. & in Parenesi supradicta ad Venetos.

6 Solus igitur Papa potest iubere, vt in omnibus casibus confugiens ad Ecclesiam extrahatur, vt probat tex. secūdum vnum intellectum in c. vxor felicis. 17. q. 4. Quia Papa est supra ius. c. proposuit, de concess. præb. & expressè tenet Decia. c. 27. nu. 4. d. lib. 6.

7 Necnon immunitas ista Templis concessa non solū fuit seruata apud Hebręos, vt diximus, verum ēt apud Græcos idem seruatum in templo Dianæ Ephesiæ; testis est nobis locupletiss. Tull. 3. in Verrē. Et illud quod traditur

de Oreste memorandum, Qui cum matrem occidisset, & in pœnam furijs agitandum datus, cum in templum Apollinis confugisset, non ausæ fuerunt in templo eum tangere, neq; templum ingredi.

Sic, & dum Pausanius apud Athenienses proditionis patriæ reus ab Ephoris, idest supremo Atheniensiũ Magistratu persequeretur, in tẽplum Palladis aufugisset, viq; inde fuisset extractus, in causa fuit, vt graui lue plecterentur Athenienses; neq; id piaculum expiare possent, & à lue liberari, donec, postquã viuũ Pausaniam nõ possent templo restituere, duas saltem statuas ipsum referentes in eodem templo ex Apollinis responso statuerent, vt dicit Tucid. lib. 1. belli Pelopoñ. Constat, & Romanos diligenter has immunitates seruasse. Quinimo eos, qui ad statuas, Imperatoris confugissent, tutos semper fuisse, de quo habemus in l. 1. §. 1. ff. de off. Præfect. vrb. & in §. sed hoc tempore, Instit. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & toto tit. C. de ijs, qui ad stat. confug.

8 Et quod plus est, immunitatem, de qua agimus, iure naturæ ab ipsis bestijs obseruatam legimus, cum Arist. de natur. animal. lib. 9. referat in Parthenio monte obseruatũ fuisse, vt quæcumq; ab alia, vel cane infestata, si in templum Panos Dei aufugisset, ibi tutã fuisse, quod ẽt Dianæ luco referunt obseruatum, & in Montibus Menalijs. Possent, & multa afferri exempla eorum, qui seuerissimè puniti fuerũt ob violatã tẽplorũ immunitatẽ, quorũ multa cumulauit Io. Franc. Leon. in thes. for. Eccles. c. 13. n. 35.

cum

cũ pluribus seqq. & ante eũ Decian. d. c. 25. nu. 3. & seq.
9 Displicebit igitur iudicibus secularibus, qui Christi fidẽ profitentur, vt homines ad Dei Ecclesiam confugientes salui fiant? ad quorum amaritudinem amouendam trãsportare volui, quod dixit D. Chrisostomus in 19. homil. tom. 2. dum Eutropium sæuissimum Tirannũ, depredatorem, & Christianorum persecutorẽ deffendit, qui ob manifestas eius rapinas ab Honorio, & Arcadio Imperatoribus ad vltimum supplicium damnatus ad Ecclesiam confugerat, è qua euelli conabantur dicti Imperatores, tanquam indignum Ecclesiasticæ immunitatis ob eius scelera, quibus inquit Chrisostomus, Propter hoc
10 maximè tuendus est Eutropius, quod scelestorum Princeps fuit: in his enim oportet glorificari Deũ, quod permisit eum in id necessitatis adduci, ut per ipsum, & virtus, quæ inest Ecclesiæ, & misericordia nosceretur; virtus quidẽ, quod impugnatorem suum supplicem videt, misericordia verò ex eo, quod protegit supplicem; ista enim sunt ornamenta altaris Ecclesiæ, ista sunt verę Christianæ pietatis insignia. Sed nefas esse inquies, raptorem, atq; inuasorem cunctorum altare Dei contingere. Nolo hoc dicas carissime, quoniam quidem meretrix illa peccatrix pedes Christi contigit, & non ex hoc opprobrium contulit Christo, sed signa virtutis eius elicuit. Neq; enim immunditia eius polluit eum, qui mundus erat, sed puritas mundi purificauit immundam; recordamini illius nos esse seruos, qui pro his, a quibus ad

crucem deductus est, dicebat, Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Et post idem inquit. Quid enim agendum est Christianis, auellendus ne quispiam ab Ecclesia, ad quam paulo post omnibus accedendum est, offerendáq; dominica oratio, qua hac potissimum orabimus. Et dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris? Non ergo patiendum, vt is, qui in Ecclesia sperauit, frustra sperauerit. Hæc sunt verba Chrisostomi, verè ex aureo ore prolata, atq; in corde iudicũ figenda, vt meminerint, se Christianos esse, & Ecclesiæ honorem, & reuerentiam sibi antiquissimã omniũ esse debere. Sciendum pariter erit, quod iste Eutropius Consul fuerat, quo Consule facta fuit. l. sancimus, C. de pęn. ipseq; legẽ tulerat, vt nullus in Ecclesia tutus foret, & tandem Dei permissu sub dictis Imperatoribus insecutus à satellitibus ad Ecclesiam confugit, ibiq; se tutum exclamabat, contra verò dicebatur, eum nõ debere gaudere immunitate Ecclesię: quã impugnauerat, & quod legem, quã ipse tulerat, pati debebat, & Chrisostomus pietate motus eum defendit supra narratis verbis, prout eum refert Decian. d. cons. 80. nu. 23. lib. 3. & melius d. c. 25. sub num. 7.

11 Cumq; adeo excreuerit Scribentium audacia, qui, vt iurisdictioni seculari fauerẽt, varijs in locis attestati sunt, immunitatem à sacris Canonibus Ecclesiis concessam, omnino in desuetudinem abijsse, vt est videre apud Barber. in suo viat. iuris, rub. de violat. immun. c. 33. nu. 3. in fin.

fin. Foller. in pract. crim. in ver. notatos capiant de persona nu. 6. in fin. Clar. in pract. §. fin. q. 30. vers. scias autem.

12 Ad quorum temeritatem, & Ministrorum Curiæ secularis audaciam refrenandam Sanctiss. D. N. suprascriptam promulgauit Bullam, in qua dicit Summ. Pontif. quod laicis ad Ecclesias, locaq; sacra, & religiosa confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiuè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumuè cęmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur.

13 Quo fit, quod postquam in hac Constitutione excipiũtur dicti casus, in reliquis censetur facta omnium inclusio, per regulam. Quod exceptio firmat contrarium in casibus nõ exceptis, l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pec. leg. l. quotiescumq;, §. denique, vbi Bar. ff. de fund. instr. §. est autem lex. Authen. de non alien. aut permut. c. domus. 32. q. 7. gloss. in l. in his. ff. de leg. 3. Doct. in rub. de reg. iur. in 6. Dec. in l. 1. num. 17. ibiq; apost. ff. eo. idem Dec. cons. 148. num. 5. & cons. 520. num. 9. Panor. in c. 2. nu. 2. de coniug. lepro. Fel. n. latiss. in c. quoniam frequenter. in princ. vt lit. non contest.

14 Et ideo, Constitutionem hanc non esse extendendam

ad alios casus vltra expressos, ēt similes in puncto comprobat Farinat. cons. 76. num. 13. cui assentit Falcon. in sua informatione inserta post dictum cons. Farinac. num. 16. ea fulti ratione, quia Pont. Max. dum excipit casus prædictos, apponit dictionem taxatiuam (tantùm) cuius natura est impedire extensionem, iuribus per eos adductis.

Ac etiam, quia in Constitutione nostra exceptio fit per modum formæ, vt patere affirmant, ibi, (ad vnam tãtum formam reducimus,) ergo illi nil addi, aut minui potest, sed ad vnguem debet obseruari, & citant Paris. & Roland. quibus addo tex. in l. 1. §. opus nouum, ff. de nou. oper. nunc. & Bal. in l. quoties circa princip. C. de suis, & legiti. Et quod plus est, dicit Farinac. ibidem, quòd in Constitutione hac adest clausula (Sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate,) quæ clausula omnem prorsùs extraneam interpretationem, & extensionem excludit, per tradita à Dec. cons. 50. nu. 2. Aym. cons. 201. num. 43. & Pute. decis. 50. nu. 5. lib. 1. & vltra prædictos hoc idem expresse tenet Ioan. Franc. Leon. in d. thes. for. Eccles. c. 13. sub num. 27.

De

De publicis latronibus, qui immunitate Eccleſiaſtica non fruuntur.

Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *PVblici latrones non gaudent immunitate Eccleſiarum.*

2 *Qui palam furatur dicitur famoſus, ſecus ſi clam.*

3 *Differentia inter furem, & latronem.*

4 *Vt latro immunitate Eccleſiæ priuetur, requiritur quod ſit publicus.*

Et qui dicantur publici latrones.

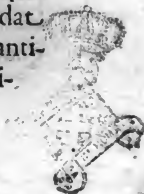
5 *Ad conſtituendum publicum latronem, vt amittat immunitatem iſtam, quæ requirantur.*

6 *Cep. in Authen. ſed nouo iure, C. de ſer. fugit. damnatur, qui voluit ad conſtituendum publicum latronem requiri, quod graſſatio fieret cum interemptione hominis.*

Et quod necatio non ſit neceßaria latiſſimè comprobatur.

7 *Quod quis ſit publicus latro non eſt quid facti, ſed iuris.*

1 CVM autem delinquentes exceptuati à Sanctiſſimo in Conſtitutione iſta, immunitate Eccleſiaſtica frui non debeant, & inter exceptos publici latrones primum tenent locum, quod concordat cum c. inter alia, de immun. Eccleſ. & cum c. ſicut anti-

quitus 17. q. 4. & sentit Alphons. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. qu. vnic. conclu. 1. nu. 45.
2 videndum igitur erit, qui dicantur publici latrones, & glos. in l. capitalium §. famosos, in ver. furca; voluit, quod qui palam furatur, dicatur famosus, secus si clam.
3 Verum cum magna sit differentia inter latronem, & furem, cum fures propriè sint illi, qui occultè, & sine armis furantur, latrones verò, qui violenter aggrediuntur, & deprædantur, & homines publicè spoliant, vt habetur in Authen. vt nulli iud. §. pen. Propterea latrones sūt nequiores furibus; ideo Pont. Max. sanciuit, quod latrones non fruantur immunitate Ecclesiastica, sed eum non sufficere, statuit Bulla, esse latronem, sed vlterius requirit, quod sit publicus, & publicus latro appellandus erit, qui in locis publicis, idest vijs publicis, & itineribus deprædatur. Ideo publicus latro dicitur tum respectu loci publici, in quo deprædatur, tum respectu frequentiæ, propter quam iam omnibus, vt publicè notus, ac pro latrone habēdus est, ita Decian. tract. crim. lib. 6. c. 28. sub num. 2. par. 2. vbi non putat publicum latronem eum dici, qui palam, & vulgò grassatur, & deprædatur, quia immò latrones non palam, & publicè, sed secretò, & per insidias prædantur, ideo à latendo dicti.
4 Hinc ad constituendum publicum latronem, vt amittat beneficium immunitatis Ecclesiasticæ, oportet quod hæc tria concurrant, scilicet, quod sit solitus, secundo, quod cum ferro aggrediatur. tertio, quod in vijs publicis,

cis, aliàs, ficuti non poteſt de iure communi furca ſuſpen di, vt conſultus reſpondit Fulgo. conſ. 157. per tot. ita non priuatur hac immunitate; Panor. & alij in d. c. inter alia, quos ſequitur Io. de Viſch. de immun. Eccleſ. n. 19. & 20. relati per Decian. d. lib. 6. c. 28. n. 2.

5 Rurſus, vlterius requiritur, vt quis dicatur publicus latro, quod fama publica laboret contra eum, ſecundum Bar. opinionẽ in d. §. famoſos, & in terminis ſequitur Alex. cõſil. 110. n. 6. lib. 4. & cõprobat latè Iaſ. in §. ex male ficijs. n. 5. & ſeq. Inſtit. de actio. & etiam Pute. de ſynd. in ver. latro. c. 2. quibus citatis, hoc idem firmat Decian. lib. 9. tit. 29. nu. 14. & Farin. tit. de carcer. & carcera. qu. 28. ſub n. 5. par. 1. 2. tom. & voluit Corn. conſ. 44. n. 8. lib. 4.

6 Quinimo Cep. in Authen. ſed nouo iure. n. 106. C. de ſer. fugit. vt publicus latro, ac viarum graſſator quis exiſti metur, voluit, vt vltra actuum frequentiam graſſatio fiat cum interemptione hominis, per tex. d. l. capitalium, §. famoſos, ff. de pœn. cuius verba ſunt iſta. Famoſos latrones in his locis, vbi graſſati ſunt, furca figendos quampluribus placuit, vt conſpectu terreantur alij ab eiſdem facinoribus, & ſolatio ſint cognatis, & affinibus interemptorum, eodem loco pœna reddita, qua latrones homicidia feciſſent. Ex quibus verbis (interẽptorũ) & (homicidia) mouetur Cep. vt quis publicus latro dicatur, non ſufficere, quod graſſator conſuetus ſit graſſari, verum etiam, quod hoc fecerit cũ hominis interfectione, & dictum tex. intelligendum eſſe mandat Decian. d. lib. 9. c. 29. nu. 37.

de latronibus illis, qui non modò deprædantur, & expoliant, sed ẽt occidunt, alias si tantũ prædentur, tenet non esse furca suspendendos, quia tex. ibi assignat hanc rationẽ, vt pęna sit solatio cognatis, & affinibus interẽptorum; ergo pręsupponit homicidia, & hoc quoq; videtur sensisse, Ias. in l. cum seruus n. 5. in fin. ff. de cond. caus. dat.

Sed Panor. in d. c. inter alia n. 5. de immun. Eccles. contrariæ fuit opinionis, scilicet, quod publicus latro ex eo solo dicatur, quod publicè, & palam furetur, vel qui publicè stat in stratis, vt homines trãseũtes disrobet, absq; quod occidat. huius pariter sententiæ fuit Oldr. cõs. 154 nu. 2. Bar. quoq; in d. l. capitalium, §. famosos nu. 1. & 2. ff. de poen. & Bal. in Authẽ. antedicta, sed nouo iure, nu. 3. C. de ser. fugit. & Georg. in sintagma. iur. vniuer. lib. 37. c. 6. nu. 9. dicebat, quod non dubitaret asserere, publicos esse iudicandos latrones, obsidentes via, & si non iugulent homines, sed expoliant tantũ, & deprædantur, quia, & ij furca suspenduntur, quos omnes retulit, & sequitur Piguer. decis. crim. 40. nu. 6. Quod ẽt de mente Sanctiss. fuisse videtur in Cõstitutione ista, dum excipit publicos latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, sicq; Sanctiss. non considerat interemptionem. Quapropter licet isti grassentur absq; necatione, non sunt digni Ecclesiastica immunitate.

7 Aduertendũ tamen erit, quod an aliquis sit publicus, & famosus latro, non est facti, sed iuris, quia ius ita illum deffinit.

deffinit. hinc si reus fateatur multa latrocinia fecisse, & deprædatum fuisse plura, is fatetur quidem factum, sed non ob id fatetur ius, scilicet, quod sit famosus, & publicus latro, & ècōtrà, si fateatur se esse publicum latronē, & tamen constet de vnica deprædatione, nō erit per hoc publicus latro, vt furca suspendatur, ita pulchrè Ang. cōsiderat in cons. 403. vbi monet iudices, vt ex cōfessione, quod quis sit publicus latro, neminem damnent ad furcas, nisi constet, quod sępius deprędatus sit, & Ang. secutus fuit Pute. de synd. in verb. latro nu. 2. vers. an si fiat inquisitio, & præfatos amplectitur Decian. d. lib. 9. de latro. & pirat. nu. 12. 1

De Grassatoribus viarū indignis Ecclesiastica immunitate

Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Grassatores viarum proximis latrones, & de eorum pœnis.*

2 *Grassatores viarum qui sint, & vnde dicti.*

3 *Vt grassatores capite puniantur, requiritur, quod sæpè grassati sint.*

4 *Hoc idem requiritur, vt efficiatur indignus Ecclesiastica immunitate.*

5 *Qui semel, aut bis in via priuata spoliasset, nō erit graßator, vt im-*

vt immunitate priuetur, & redditur ratio, licet iudices seculares vigore statutorum capite punient, qui semel grassati sunt, non per hoc derogatur immunitati Ecclesiarum.

8 *Quare latrones capite puniantur, cum eorum intentio principalis sit deprædari, & non occidere.*

Differentia inter latrones, & grassatores.

1 GRassatores viarum, & hi proximi latronibus sunt, & ipsi, si cum ferro aggredi, & spoliare instituerint, capite puniuntur, si sæpius, atque in itineribus hoc admiserint, cæteri verò in metallum damnantur, vel in insulas relegantur, vt habetur in d. l. capitalium, §. grassatores, ff. de pœn. Quibus secundo loco Summ. Pont. denegat immunitatem Ecclesiasticam.

2 Sunt enim grassatores, qui vias obsident, vt spolient, & renitentes occidant, & hoc nomèn deriuatur a verbo, (gradior, graderis,) quasi quod cum impetu gradiantur; vt ex Nonio aduertit Decia. vbi supra num. 7. Et accurs. in sæpè citata. l. capitalium, §. grassatores, ver. grassatores, interpretatur, & exponit (grassatores) idest, ad malum nitentes, vnde grassor, idest, nitor ad malum, & propriè grassatorem appellamus, qui viarum in Vrbe, vicorumq; obsessor est, qui obuios iniuriæ oportunos spoliat, aut pulsans, aut intentata morte territans, & ideo grassari est supra modum seruire, secundum Nonium. Festus vero inquit; grassari dicuntur latrones via obsidẽtes, gradi si quidem ambulare est, vnde tractum grassari

ab

ab impetu gradiendi.

3 Verum quia Caliſtratus auctor d. l. capitaliũ in §. graſſatores, requirit, vt hi ſceleſti capite puniantur, quod sæpius, atq; in itineribus hoc admiſerint. Ex quibus colligitur differentia inter eos, qui non sępius itinera frequentata, & qui ſæpius dicta itinera, & vias obſident, vt hi capite puniantur, illi vero in metallum damnentur, vel in inſulas relegentur, & quodammodo ex pœnarum impoſitarum differentia innuere videtur, quod qui ſemel in itinere publico graſſatur, non ſit pro publico latrone habendus, ſed tantũ, qui ſæpius hoc crimen commiſerit.

4 Hinc ſumpta occaſione Peguer. d. deci. 40. poſt ſeriosã diſputationem concludit, quod vt graſſator viarum efficiatur indignus Eccleſiaſtica immunitate, opus eſt, quod ſępè, ac ſępius huius ſceleris effectus fuerit reus, ad quem confugiendũ erit, cum caſus occurreret: nã perbellè tractat materiã iſtam, & ante eũ Ang. d. conſ. 403. in prin. hoc tenuit Et quod requiratur frequentia, & conſuetudo deprædandi voluit Fulgo. conſ. 157. n. 3. & hoc velle totã cateruam Canoniſtarum affirmat Igne. in l. 3. §. ſubuertitur. nu. 107. ff. ad Syllan. qui de communi teſtatur.

5 Et Decian. lib. 6. cap. 28. ſub nu. 2. affirmat, quod ſi quis ſemel, vel bis aliquem in via priuata ſpoliaſſet, non putat ſub nomine latronis publici comprehendi, ad effectum, vt priuetur iſta immunitate: Quia priuatio huiuſce immunitatis fuit introducta ob atrocitatem criminis, quo multis nocere poteſt, cum vias frequentatas obſident,

dent,hocq; videtur innuere Oldr.in d. conſ. 154. Quod ſi obſederint vias non frequentatas,non ita atrox videretur delictum , cum in culpa ſit, qui per inſuetas vias vadit,argumento l.qui fiſcales, vbi Bar. C.de nauicu lar.lib. 11.& in l.cum proponas,vbi omnes, C.de naut. feno. Et quod requiratur vias,quas obſident, eſſe frequẽtatas facit tex.l.1. C.quando lic.vni. ſin. iud. ſibi ius dicer. ibi(aut itinera frequentata inſidijs aggreſſionis obſederit,)& apertè habetur in Cõſtitutione noſtra dum Põt. Max. declarando, qui ſint graſſatores, dicit, qui itinera frequentata,vel publicas ſtratas.

6 Nec releuat quod, & qui ſemel graſſatus fuerit, ſoleat à iudicibus ſecularibus noſtri temporis vltimo damnari ſupplicio ob ſtatuta,quæ communiter vigent, & cum eis proceditur,ac ſi eſſent publici latrones. Quia quod attinet ad immunitatem Eccleſiaſticam ius commune ſeruandum eſt, & ſtatutum,ſeu conſuetudo,quod qui ſemel graſſatus fuerit,vti publicus latro ſuſpendatur,non poteſt tollere priuilegia, & libertatem Eccleſię de iure Canonico conceſſam,ex quo conſuetudo iſta à laicis fuit introducta per ea, quę habentur in c. Eccleſia S. Mariæ, & i bi Doct. de Conſtit. & firmat Peguer.d.deciſ.40.

7 Nec mirum videatur,quod cum intentio latronum, & graſſantium non ſit cauſa principalis,vt occidãt, ſed tm̃, vt deprædentur res,& bona,nihilominus tanquam homicidæ puniuntur, cum homicidium non verſetur principaliter in eorũ cogitatione,nam ſi non reſiſtatur, ſpoliãt,

parcunt

parcunt vitæ, & si in pauperes incidũt, illis sunt innocui, Responderi potest de mente Decian. in d. c. de latro. & pirat. n. 18. Quod licet principaliter in intentione latronũ sit deprædatio; quæ quidẽ de per se grauissimũ est scelus; attamen, & hoc ẽt præcipuè intendunt mortem inferre recusãti bona relinquere, vel ei, a quo se cognitos, & propalandos existimant, & ob frequentiã istorum deperditorum S. Põtifices statuerunt, ne tuti reddãtur Ecclesiastica immunitate, ex quo hoc genus hominum est valde infestũ omnibus: cũ & fortunæ, & vitæ insidientur.

8 Differunt autem latrones à grassatoribus; nam grassator est, qui viatores in vrbe obsidet, latro qui foris, & hanc differentiam colligit Decian. d. lib. 6. c. 28. sub num. 2. ex d. l. capitalium, §. grassatores, ff. de pœn.

Siue ergo fuerint latrones vias extra vrbem obsidentes, siue grassatores intra vrbem, sub nomine latronum continentur, & immunitate ista priuatos esse in eodem loco comprobat Decian. & colligitur ex verbis Bullæ dum Pont. declarat, qui sint viarum grassatores.

De depopulatoribus agrorum. C. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Depopulatores agrorum non gaudent immunitate Ecclesiarum, quod etiam à Canonibus erat introductum, in quibus additum erat (nocturni.)*

2 Maius

2 *Maius delictum nocturnum diurno, vnde fures nocturnos occidere licet, etiam si telo non se defendant, secus diurnos.*
3 *Panor. descriptio depopulatorum agrorum damnatur.*
4 *Depopulatores agrorum qui sint, & vnde dicti demonstratur.*
5 *Qua de causa hoc delinquentium genus excipiatur ab immunitate Ecclesiarum.*

1 TErtio excipiuntur ab immunitate Ecclesiæ depopulatores agrorum, de quibus etiam habetur in d. c. inter alia. de immunit. Ecclesiæ vbi additum erat (nocturni.) Quod factum erat ad differentiam diurni, cum maius sit delictum nocturnum, quam
2 diurnum, † lucente itaq; sole, facilius quis tuetur sua, quam nocte, & ideo furem nocturnum occidere licet, etiam si telo non se defendat, non diurnum. l. itaq; §. fin. ff. ad. l. aquil. l. furem, ff. de sicar.

3 Hos autem depopulatores agrorum, Panor. in d. c. inter alia. n. 5. distinguit à furibus in hoc tantum, quod latrones publicè, & palam deprædantur, & occidunt, depopulatores verò agrorum occultè latent in segetibus, quam differentiam non esse recipiendam putarem, eo quia; quod latro publicè deprædetur, repugnat ethymologiæ latronum, qui à latendo dicti sunt, & repugnat pariter alijs, quę diximus supra, vt considerat Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 3.

Vnde errauit Panor. in d. c. inter alia. nu. 5. dum asseruit noctur-

nocturnum agrorum depopulatorem dici, qui obsidet stratam publicam, disrobando transeuntes, & segetes destruit, in eis se abscondendo, iacendo, & lactitando, & propter homicidia, & rapinas, quæ faciũt in stratis, comburunt, & destruunt agros illorum, qui eis non seruiunt, quia vt mox referam, depopulator dicitur à populando, & non ab obsidendo.

4 Dicuntur igitur depopulatores agrorum, qui segetes in agris deprędantur, & fructus, & vineas vastant, vt not. in l. 1. C. quando lic. vnic. fin. iud. Verbum enim (populo,) seu (populor) significat deprædari, & diripere, & præsertim agros, & quod populator agrorum dicatur, qui ad agros alienos diripiendos destructor accedit, comprobat Oldr. d. cons. 154. nu. 2. per d. text. l. 1. C. quando lic. vnic. fin. iud. sequitur Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. num. 45.

5 Ratio nempe, quare hoc delinquentium genus sit exceptum ab Ecclesiæ immunitate affertur per gloss. vlt. in fin. c. fin. de immunit. Eccles. ab omnibus ibi approbatam, & in d. c. inter alia. Quia isti pluribus per insidias exitium excogitant, & habemus tex. in c. est iniusta, 23. q. 4. Ac etiam quia publicam magis perturbant quietem l. 2. C. quando lic. vnic. fin. iud. & ex proposito insidiantur, vt dicit Ioan. And. quem cæteri sequuntur in d. cap. inter alia.

Et ob id cum diurnus, sicuti nocturnus ex proposito posset delinquere, hinc Sum. Pont. hanc nocturni quali-

tatem adimit. Quapropter ſtante Conſtitutione iſta, tam diurni, quam nocturni depopulatores agrorum ſunt priuati hoc beneficio immunitatis Eccleſiaſticæ.

De delinquente in Eccleſia, ſi gaudeat illius immunitate.

Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *DElinquentes in Eccleſijs, vel cœmeterijs de iure non fruuntur immunitate Eccleſiarum, quod Sanctiſſimus reſtrinxit ad homicidia, & membrorum mutilationes.*

2 *Ratio priuationis huiuſcæ immunitatis in delinquentibus in Eccleſia.*

3 *Qui in vna Eccleſia deliquit, priuatur immunitate omniũ, cum vna ſit per totum orbem vniuerſalis Eccleſia.*

4 *Si quis prope Eccleſiam occiderit, vel mutilauerit membra, quo facto ſtatim in Eccleſiã confugiat, an ſit tutus in ea latè enucleatur.*

5 *Confugiens ad Eccleſiam cum armis poſt delictum perpetratum an ſit tutus.*

6 *Sacrilegus eſt tutus in Eccleſia vigore Conſtitutionis noſtræ.*

7 *Exiſtens in Eccleſia ſi exiſtentem extrà occiderit, non erit tutus in ea.*

8 *Sic pariter exiſtens extra Eccleſiam occidendo in Eccleſia*

non

non est tutus.

9 *Existens in Ecclesia si mandat extra eam homicidium committi, non priuatur eius immunitate.*

10 *Qui semel in Ecclesia deliquit nunquid pro alijs delictis possit extrahi.*

1 DELINQVENTES in ipsis Ecclesijs, vel cæmeterijs excipiuntur, vt non fruantur hac immunitate, vt probat tex. in §. quia vero ita comperiuntur. Auth. vt non lic. mat. & aui. & in c. fin. ibique Panor. & cęteri de immunitat. Eccles. & in c. ad Episcopos 17. q. 4. & per ista iura hoc expressè firmarunt. Cyn. in l. præsenti. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. Oldr. d. cōs. 154. Salic. in Authen. si quis ei. C. de adult. & cęteri, quos in vnum congessit Farinat. de carcerib. & carcerat. q. 28. num. 52. quibus add. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. num. 46. Et dictorum sacrorum Canonum vestigijs inhærendo, Pont. in hac Constitutione ab immunitate exclusit, qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cęmeterijs committere non verentur.

2 Et quamquā in Constitutione nostra istius exclusionis ab immunitate non reddatur ratio, tamen optima assignatur in d. c. fin. & in c. ad Episcopos. Et est, quod in eo, in quo quis deliquit, puniri debet, neq; gaudere debet immunitatis priuilegio, qui facit se indignum, neque ab Ecclesia tueri debet, qui Ecclesiam offendit, & fru-

ſtra legis auxilium implorat, qui in legem cõmittit.c.fruſtra.de reg. iur. Accedat, quod ſi tales tuti eſſent in Eccleſia, præſtaret ipſa Eccleſia occaſionẽ delinquendi, nam omnes occiderent inimicos in Eccleſia, ſcientes ſe ibi tutos, aliàs non occiſuri, vt dicitur in d. c.fin.

3 Cumq; vna ſit per totum orbem vniuerſalis Eccleſia, c. loquitur. 24. q. 1. & immunitas non vni Eccleſiæ, ſed vniuerſali conceſſa fuerit, ideo qui in vna Eccleſia deliquit, in alia tutus minimè erit, nam qui iniuriam facit vni Eccleſiæ particulari, omnes offendiſſe videtur, & propterea illius immunitate gaudere non debet, vt poſt antiquos comprobat Henrich. Boich. in c. Eccleſiæ, col. 3. de immunit. Eccleſ. & Didac. var. reſolut. lib. 2. cap. 20. num. 15. & eſt communis, vt per Remig. de immunitate Eccleſ. in 17. fallen. nu. 2. quem refert, & ſequitur Clari in pract. §. fin. q. 30. verſ. ſed quid ſi aliquis, & Io. de Viſca de immunit. Eccleſ. num. 64. verſ. etiamſi delinquens. relatus à Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 28. & proſequitur Farinat. d. q. 28. nu. 59. Villagut. de extenſ. leg. tit. de immunit. Eccleſ. num. 60.

4 Verum cum pro ratione adduxerimus, quod delinquẽtes in Eccleſia non ſunt in illa tuti, ne præberetur in occaſio delinquendi, cum aliàs non eſſent facturi, niſi ſperaſſent auxilium Immunitatis Eccleſiæ habere, ex qua dubitari poſſet, ſi aliquis prope Eccleſiam occiderit, vel membra mutilauerit, quo facto ſtatim in Eccleſiam confugit, nunquid iſte ſit tutus in ea? Et Anch. in d. c. fin. de

immu-

immun. Eccles. Henrich. Boich. in c. Ecclesiæ col. 3. eo. ti. dixerunt non esse tutum, sed posse ibi capi, quia delinquendo prope Ecclesiam videtur deliquisse sub spe, & fiducia illius immunitatis, quo casu cessat immunitas; comprobat hanc opinionem latè Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 33. num. 2. & seq. Io. de Visch. de immun. Eccles. num. 27. Gig. conciuis meus, & affinis, de crim. læs. Maiest. lib. 1. rub. qualit. & à quib. crim. læs. Maiest. commit. q. 10. num. 7. & 9. Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. nu. 15. Io. Mar. Monticel. reg. 12. num. 25. vers. limita nono. Iodoc. in pract. crim. c. 107. de violat. Templ. num. 8. Vulpell. cons. 130. nu. 7. & seq. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsump. 10. num. 4. 5. 12. & 15. Farinat. citatis supradictis de carcer. & carcer. q. 28. num. 56. qui dicit de mente Alciat. & aliorum, quod est fundata optima ratione, ne scilicet domus Dei fiat spelunca latronum, & ne immunitas, quæ ad bonum finem fuit introducta ob reuerentiam Ecclesiarum, tribuat malum, & delinquendi incentiuum, contra tex. c. est iniusta 24. q. 4. Non enim est dignus venia, absolutione, seu indulgentia ille, qui sub spe veniæ, indulgentiæ, vel absolutionis peccat, c. quando, il primo. de consecrat. dist. 4. ca. illud de Cler. excomm. minist. l. 1. §. hęc autem actio. ff. si quis testa. lib. esse iuss. fuer. & affirmat Farinat. d. loco, quod hæc est communis opinio. Contrarium tamen totis viribus deffendit Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 5. ante fin. vers. ex quo infero. post Bellame. quē allegat in cons. 13.

& fundamentis adductis per Alciat. respondit, & tantum consentit, quod delinquens prope Ecclesiam non gaudeat illius immunitate, si studiosè, & malis artibus induxerit suum inimicum prope Ecclesiam, & ibi illum occidit. Et certè rationes ponderatę ab Alciat. non multum vrgent, nam prima illa, quod delinquens in eo puniri debet, in quo deliquit, vt dicit text. c. fin. de immunit. Eccles. non facit, Quia omnes Doct. dicunt, & intelligunt illa verba, quòd puniri debent in eo, scilicet, loco, in quo deliquit, sed iste deliquit extra Ecclesiam, ergo non in Ecclesia, & ideo in ea puniri non debet. Nec alia militat Alciat. ratio. Quod frustra legis auxilium implorat, qui contra eam nititur. Nam iste non offendit legem immunitatis, sed alias leges loquentes contra homicidas, & licet habuerit spem euadendi in Ecclesia, in hoc potuit decipi, quia plura poterant occurrere, per quæ impediretur persugium ad Ecclesiam, quod non est in ijs, qui in Ecclesia delinquunt, cum enim sint in Ecclesia, spes est certa, quod in ea reperientur, & ideo est diuersa ratio spei, de qua in d. c. vlt. ab ista spe.

Præterea in d. c. fin. ratio spei immunitatis non est considerandа pro causa finali decisionis illius text. quia est apposita in verbis narratiuis, ergo ab ea non est arguendum, vti considerat ipsemet. Alciat. & hoc pacto hanc partem Decian. tuetur.

Nec subsistunt eá, quæ adducit Farinat. optima ratione id esse introductum, ne domus Dei fiat spelunca latronum.

tronum. Quia consideratio ista bene procederet in delinquente in ipsa Ecclesia, & non in eo, qui extra deliquit, nam hoc modo omnes confugientes ad Ecclesiam facerent illam speluncam latronum, & ideo immunitas Ecclesiis concessa totaliter destrueretur, & vti aduertit Decian. si quis insidiosè, & malis artibus induceret inimicum propè Ecclesiam, & occideret, tunc non esset dignus Ecclesiæ tutela. Quibus dictis à Decian. addere posse putarem, quod Sanctissimus N. in Bulla tantummodo voluit, quod qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cęmeterijs committere non ver entur, in illis non sint tuti, vndè cæteri excluduntur à priuatione istius immunitatis, præcipuè cum, vt diximus, non fiat extensio in hac materia, per clausulam (sublata, &c.) in Bulla apposita, quæ omnem prorsus extraneam interpretationem, & extensionem excludit, vt consultus respondit Farinat. d. cons. 76. num. 14. qui scriptum reliquit, quod attinet ad locum delicti, Constitutio excipit tantummodo homicidium commissum in Ecclesia, vel cęmeterio, ideo non est extendenda exceptio ad commissum extra Ecclesiam, licet prope eam per regulam, quod certo loco permissum, in alio prohibitum censetur, & è contrá. l. cum lex. ff. de ll. cum vulg.

Et cum opinione Decian. tenendum esse non dubitarem, nisi Farinat. dicto loco de carcerib. & carcerat. attestatus esset, quod de anno 1597. in vna Panormita-

na immunitatis Ecclesiæ Sanctissimus Clemens VIII. resoluit, quod delinquentes prope Ecclesiam sub spe immunitatis illius non essent tuti, sic referentibus amplissimis Cardinalibus Platta, & Burghesio qui de anno præterito ad Petri Sedem fuit electus, maximo cum gaudio, & iubilo totius Orbis, ob eximiam B.S. Vitæ sanctitatem, doctrinam, & in rebus agendis experientiam, & propterea suppliciter, & enixè est rogandus ab omnibus Deus, vt S. S. incolumem multos, & multos annos Eccles. suæ conseruet. Quare stante resolutione ista, non esset amplius tractandum de hoc articulo, sed resolutioni factæ adhærendum.

5 Quęrunt pariter Doctores, nunquid confugiens cum armis ad Ecclesiam post perpetratum delictum debeat frui immunit. nostra? & reperio, quod Rebuff. in Const. Gall. tom. 2. sub tit. de immunit. Eccles. glos. 1. num. 28. voluit, quod armatus confugiens ad Ecclesiam non sit tutus, quia non confidit in immunitate Ecclesiæ, sed in armis tantum, & Rebuff. sequitur Petr. à Plat. in epit. delict. lib. 1. cap. 8. in fin. num. 28. & Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 18. dicebat, quod iste tutus non erat; Quia armorũ vsus etiam de iure communi prohibitus est tam laicis, quam Clericis, & tam intra, quam extra Ecclesiam. l. 1. C. vt armo. vsu. insc. Princip. interd. sit lib. 11. c. Clerici arma. de vit. & honest. Cler. latè Corn. consil. 20. lib. 1. Soc. tract. reg. reg. 30. Cott. in memor. ver. armorum. Tiraq. de nobil. c. 20. num. 66. ideo dum quis

arma-

armatus post delictum in Ecclesiam ingreditur, dicitur in Ecclesiam committere delictum, & consequenter non est tutus in ea.

Nihilominus non obstantibus prædictis, confugiens armatus etiam post delictum in Ecclesiam, non est extrahendus. Quia Constitutio ista non intendit priuare immunitate nisi delinquentes in Ecclesia in casibus expressis, & dicta per Rebuff. parum facere possunt: nam, vt diximus, ratio spei immunitatis secundum tex. d cap. fin. operatur, quod non sit tutus, unde sequitur, quod qui confidit in armis, & non immunitate, tutus esse debeat, nec obstat tex. l. si seruus. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. adductus à Rebuff. loquitur nempe in seruo, ideo ad liberos non est trahendus, præsertim in exorbitantibus contra immunitatem, & libertatem Ecclesiæ, ita Decian. d. lib. 6. c. 28. sub nu. 5.

Nec considerata à Couar. nos mutare debent. Quia delicta leuia in Ecclesia commissa non tollunt immunitatem; Panor. post Hostien. & Antiquiores in d. c. fin. de immun. eccles. Henric. Boich. in c. ecclesiæ, col. 3. eo tit. Aufrer. in addit. ad decis. Tholos. 422. Castrens. consil. 459. colum. 1. lib. 2. Couar. ipse var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 15. vers. 25. Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 9. Siluest. in sum. in ver. Immunitas il 3. sub num. 2. Et absque dubio delatio armorum est delictum leue, per quod quis non debet excludi à beneficio immunitatis; Et forsitan procedere posset in delatione armorum vetitorum vigore

Bullarum,& aliquarum particularium Constitutionum, vt esset delatio archibusetorum, quo in casu armorum delatio non est leue delictum, sed graue ratione pœnæ, vt aduertit Farinat. de carcerib.& carcerat.q.28. nu.64. Quod ego non ita de facili admitterem vigore Bullæ nostræ mandantis tantummodo excludi, qui homicidia, membrorumvè mutilationes in Ecclesia commiserit, & propterea cum delatio armorum non sit de exceptis, non credo,quod confugiens ad Ecclesiam, cum quo vis genere armorum possit extrahi.

6 Et prædictis resoluitur quæstio, nunquid sacrilegus sit tutus in Ecclesia? & licet ipse in Ecclesia delinquere videatur,ex eius offensione,tamen cum Constitutio tantummodo perpetrantes homicidia, & membrorum mutilationes consideret, sacrilegus erit tutus, quicquid dixerit Decian. d. ca.28.nu.7. qui hanc Constitutionem non vidit, postquam adhuc non erat promulgata, quam si vidisset, absque dubio, & ipse hoc ipsum affirmasset: Nam tantum excepti sunt extrahendi, & non cæteri, vti dictum fuit, licet Villagut. vbi supra, num. 59. contrarium defendere conetur, tamen cum, vt ostendimus, vigore Bullę nostræ non fiat extensio in materia ista, sacrilegi non erunt extrahendi.

7 Bene verum est,quod si aliquis existens in Ecclesia cũ archibusio, seu aliquo alio armorum genere existentem extra Ecclesiam occiderit, cum delictum initium habuerit in Ecclesia, licet alibi consumatum fuerit, non poterit

terit hac immunitate se tueri, vt docuit Panor. in d. c. fin. num. 11. de immunit. Eccles. cuius dictum reassumpsit, & amplexatus fuit Io. Visch. in d. tract. de immunit. Eccles. num. 62. quorum opinio tenenda est, quia iam animo concepit occidere hominem existens in Ecclesia, & cum in delictis animus inspiciatur, iste animo violauit Ecclesiam, ergo militant rationes illius text. si sequatur effectus, vt post Cyn. Bart. & alios firmat Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 6. Villagut. vbi proximè, nu. 62.

8 Sic etiam dicendum erit, si quis existens extra Ecclesiam occiderit aliquem existentem in Ecclesia, vt pluribus comprobat Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 15. vers. vigesimoseptimo. Et nostra Constitutio non resistit. Quia in vtroq; casu delictum perpetratur in Ecclesia, In primo ob principium delicti, In secundo ob effectum, & executionem ipsius delicti, vti voluere Decia. d. lib. 6. c. 28. nu. 6. & 7. & Farinat. de carcer. & carcerat. q. 28. n. 61. & Villagut. d. tit. n. 50.

9 Sed quid dicendum de eo, qui existens in Ecclesia mandauit committi homicidium extra Ecclesiã? certè debet gaudere immunitate, quia ob mandatum committendi extra, videtur habuisse reuerentiam Ecclesiæ, Io. Visch. immun. Eccles. num. 63. & citatis multis Decian. vbi supra, num. 7.

10 Posset etiam dubitari, quod ille, qui semel deliquit in Ecclesia, vnde iure meritò illius immunitatem amiserit, si ante, vel post aliud commiserit delictum extra Ecclesiam,

siam , in illa non sit tutus,ob iniuriam semel illatam Ecclesiæ, quapropter dignus est generali priuatione illius immunitatis, prout decisum fuit in Capell. Tholos.d. decis. 422. & Cassan. in Consuetud. Burgund. rub. 1. §. 5. vers. Archidiaconus, nu. 12.Clar.in pract.§.fi.q.30.vers. sed quid si aliquis, in fi. In quo articulo mihi semper placuit distinctio adducta per Decian. d. lib. 6. c.28.nu. 10. vbi notabiliter dixit . Aut quærimus si committens delictum in Ecclesia, pro quo venit priuandus immnnitate , sit tutus in Ecclesia pro alijs antea commissis, pro quibus poterat vti immunitate, si iudex vellet confugientem punire tantum pro præteritis delictis , & non pro commisso in Ecclesia, & tunc esset tutus,vti sentit Io. Visch. de immunit. Eccles. num. 64. secus verò si vellet punire pro commisso in Ecclesia,quia tunc posset punire etiam pro alijs, per ea , quæ tradidere Bart. & Ang. in l. 2.§.sed & eximendi.ff. ne quis eum,& pulchrè Bald. consil. 90. lib. 2. qui voluerunt, quod captus pro vno delicto legitimè possit carceribus pro alijs commendari , & contra eum pro alijs inquiri, & etiam puniri. Aut quærimus , an pro delictis non exceptis postea commissis possit extrahi qui primo in Ecclesia deliquerat . Et iterum distinguendum erit, Aut fuerat punitus pro delicto, quod in Ecclesia commiserat , & hoc in casu, quia pœna sicut solutio , tollit omnem obligationem, ideo non potest extrahi pro alijs.

Aut vero non fuit punitus, & tunc poterit extrahi, saltem

ſaltem pro primo, quod commiſerat in Eccleſia, ſi iudex eſt competens, etiam pro illo, & ſi non eſt competens, non poterit, Nam, & ſi priora delicta aggrauent quo ad pœnam, non tamen quo ad tribuendam iuriſdictionem, & hanc Decian. diſtinctionem ſatis æquam, & rationabilem eſſe affirmat Farinat. de carcerib. & carcera. q. 28. num. 60. in fin.

Proditores non gaudent beneficio immunitatis Eccleſiæ. Et qui dicantur proditores.

Cap. VI.

S V M M A R I V M.

1 *Proditorum deffinitio, & ethymologia.*
2 *Proditorum ſpecies enumerantur.*
3 *Homicidium proditorium quale.*
4 *Vt quis proditor dicatur, oportet, quod fidem datam frangat, vel mulatione inſidietur.*
5 *Inimicus per inſidias occiſus, & ex feneſtra non dicitur proditoriè occiſus, quia benè poterat futuram vindictam præuidere.*

DICIT quinto loco Conſtitutio noſtra, quod qui proditoriè proximum ſuum occiderit, non debet frui immunitate Eccleſiaſtica; Pro cuius
1 declaratione videndum erit, quis dicatur proditor. † Prodere enim dicitur, qui procul aliquid à ſe abijcit; ideo

pro-

proditor dicitur, qui fidem, quam præstare debet, procul dat, ideſt, procul à ſe reijcit, & ideo proditor dicitur, qui fidem, & officium, quod fundamentum in fide habet, à ſe procul reijcit, quapropter quot modis quis à fide data expreſsè, vel tacitè defficit, proditor appellari poteſt, vt per glo. in c. Clericus, qui adulationis, quod eſt tertium 46. diſt. vbi omnes notant.

2 Vt ergo clarius omnia percipiantur, tres erunt conſtituendæ proditionum ſpecies.

Quarum prima eſt in Deum; Secunda in Principem, Tertia in priuatos homines, de qua intendit Pontif. N. ſub hiſce verbis, Nam de illis in Deum, & in Patriam, & Principem inferius tractabitur, dum de hæreticis, & crimine læſæ Maieſtatis agetur, qui, & ipſi hac immunitate ſunt deſtituti.

3 Redeundo igitur ad rem noſtram, proditorium tunc dicitur homicidium, vbi nullus præcedebat rancor, ſed potius ſimulabatur amicitia, quia videlicet, ſimul comedebant, vel ſimul erant in itinere, & ſic vnum gerebatur in corde, aliud in verbis, ita Bart. quem poſtea omnes ſecuti ſunt in l. recipiendum. §. delinquunt. ff. de pœn. & Luc. de Penn. in l. ſeruum, in fin. verſ. item nota mores proditoris. C. de delator. lib. 10. deſcribit proditorem eſſe illum; qui inſignia fidelitatis oſtendit, & eius ſermones ſunt moliti ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula, allegat Prouerb. cap. 58. & Canoniſtæ communiter in cap. 1. de homicid. aſſeruere, quod ſi aliquis iter faciens cum ali-

quo,

quo, tanquam socius, & amicus, & nulla rixæ causa intercedente illum occidit, vel offendit, proditoriè id fecisse dicitur. Et Io. Andr. in c. 1. de feud. dicit proditorē esse, qui sine diffidatione occidit illum, qui de eo confidit. Felin. verò in d. c. 1. de homicid. affirmat proditorem dici, qui offendit socium itineris, vel sedentem in mensa iuxta illud Matth. 26. qui intingit manum mecum in paropside, hic me tradet, quod etiam consultus respondit Alex. consil. 145. num. 5. lib. 7. Gerard. sing. 14. nu. 6. Collegium Aduocatorum Prouinciæ Marchiæ, consil. 150. n. 42. lib. 1. crimin. diuers. Ceph. cons. 57. num. 13. lib. 1. vbi citatis multis, respondit, quod proditor ille dicitur, qui in actibus vnum ostendit, & aliud in mente gerit, & ideo si quis recipiatur tanquam socius, & is nulla interueniente rixa, percussus fuerit, dicitur id proditoriè factum, & hoc sentit Afflict. decis. 265. num. 63. & seq. ibiq; Vrsill. n. 70. Gomez. var. resolut. tit. de homic. c. 3. n. 5. & ab omnibus, qui post Bart. scripsere receptū esse attestatur Igne. in repet. l. si certus, §. si vnus ex dominis, num. 18. ff. ad Syllan. & nouissimè Gabr. Falcon. in quadam informatione inserta inter consil. crimin. Farin. post consil. 76. n. 15. & Vulpell. consil. 59. in prin. appellat proditorem eum, qui per simulationem amicitiæ nefariè prodit, & qui à tergo, vel dormientem offendit.
4 Ad hoc autem, vt quis proditor dicatur, opportet, vel quod fidem datam frangat, ut diximus, vel simulatione insidietur, simulans vnū facere, cum aliud habeat in corde.

de l. 1. ff. de præuaricat. l. athletas, §. pen. ff. de ijs, qui not. infam. l. omne delictum. §. exploratores. ff. de re milit. Bal. in c. 1. in prin. quib. mod. feud. amitt. & in Authen. item nulla. C. de Episc. & Cler. Bar. in extra. qui sint rebelles, in ver. rebellis, nu. 4. Aret. in §. interdum, nu. 6. Instit. de hered. quæ ab intest. detfer. Decian. omnino videndus, li. 7. c. 29. de proditoribus, nu. 24. par. 2.

5 Vnde bene respondit Sanctissimo Papæ Clementi Farinat. d. consi. 76. nu. 7. Quod licet inimicus per insidias occiderit ex fenestra cum archibusijs, non per hoc dicatur proditoriè commissum, quia inimicus bene poterat futuram vindictam præuidere, & sibi præcauere, vt docet Bart. in d. l. recipiendum, §. delinquunt, ff. de pœn. & proinde gaudere debet immunitate Ecclesiastica, & in eadem facti specie respondit Falcon. vt est videre post dictum consil. 76. Farin. & non dissentit Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immun. Eccles. sub num. 53. vers. quartus modus.

Assassinos non gaudere hac immunitate, & quis dicatur Assassinus, & vndè dictus.

Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *ASsassini non gaudent immunitate Ecclesiastica, & ratio assignatur.*

2 *Assassini qui, & vndè dicti.*

3 Secun-

3 Secundum communem interpretationem Assassini dicuntur, qui conducti homines occidunt.

4 Assassinij nomen de iure communi non erat cognitum, & fieri mandans conductor dicebatur, faciens verò locator.

5 Et assassini dicuntur tam conducentes operas ad occidēdum, & dantes pecuniam, & mandantes; quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt, ideo vterque priuatus erit immunitate ista.

6 Propriè qui dicantur Aßassini.

7 Vt quis dicatur Assassinus, oportet, quod non simpliciter per pretium delinquat, sed quod suscipiat mandatum occidendi, pretio conuento.

8 Non dicitur Assassinus, qui spe, vel gratia adductus sine promissione delinquit, vt alteri morem gerat.

9 Ad constituendum Assassinium requiritur, quod pecunia interueniat, aliave res, & promissiones certæ, non vagæ, & iactatoriæ.

10 Qui propriam iniuriam vlciscitur socijs pecunia conductis, non committit Assaßinium.

11 Vt quis tanquam Assassinus, priuetur immunitate nostra, requiritur mandatum ad occidendum, & non sufficeret ad vulnerandum.

12 Ad constituendum Assassinium oportet, quod occisus fuerit Christianus.

13 Cui incumbat onus probandi occisum fuisse Christianum, vt de assassinio quis teneatur.

ASSAS-

1 SSASSINI pariter excipiuntur à Constitutione, vt non gaudeant immunitate Ecclesiastica, quod factum esse dicendum erit propter huius delicti immanitatem, & diritatem, cum plus sit occidere hominem per Assassinium, quam ex proposito, & deliberatè.

2 Videndum igitur erit, qui sint Assassini, & Prob. Anch. Imo. Franc. & Gemin. in ca. 1. de homicid. in 6. scriptum reliquerunt, quod Assassinus dicitur, qui pecunia aliovè pretio conducti, homines occidunt, percutiuntvè, nil tale ab eis præcauentes, mandato vel infidelium, vel Christianorum.

Io. Andr. & Archid. ibi aliter sentire videntur, & quod tex. ille loquatur de certis generibus hominum infidelium, qui Christianos prætio conducti occidebant, idque colligi apertè posse videtur ex verbis ipsius tex. dum dicit. Quod non nulli Magnates, taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundem Assassinorum Domino impetrare, sicq; ab eo non absq; Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam, Quapropter resultat, quod Assassini sub vno Domino viuunt, & sunt infideles, & glos. in d. c. 1. ver. formidantes, dicit qualitatem Assassinorum esse non timere mortem, & dicuntur esse de luezzo dalla Montagna, & additio ibi notat, quod Dominus Assassinorum est quidã Baro Saracenus, & Asṡassini sunt sui serui, ita nutriti,

quod

quod parendo mandato Domini sui credunt saluari, & dicit Hostien. quod multi Christiani Principes per tales mortui sunt, & de istis Assassinis loquitur Volateran. lib. *11*. cap. de sectis Syrię. hoc idem sentit. Alberic. in diction. ver. Assassinus; Aret. consil. *16*3. num. *17*. Nauar. in Manual. c. 27. sub num. 135. & perbellè Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 9. & seq. & Menoch. de arbitr. cas. 3*6*0. nu. 40. & 4*1*. vbi adamussim recenset, qui sint Assassini, & vnde originem traxerint.

3 Tamen recepta est pro communi interpretatio illa Prob. & aliorum, vt Assassini dicantur, qui conducti homines occidunt, ita Bart. in l. non solum. §. si mandato, num. 4. ff. de iniur. & in l. Cicero. ff. de pœn. Bald. & Salic. in l. non ideo minus, colum. pen. C. de accusat. Ang. in l. qui sepulcra. C. de sepul. viol. Alex. consil. *166*. n. 1. lib. 7. Mars. in l. 1. num. *1*03. C. de rap. virg. & in pract. §. examinata, num. 21. & in §. diligenter, nu. 1*56*. Menoch. d. cas. 3*6*0. num. 42. dicens, ex communi significatione intelligimus eum esse assassinum; qui pecunia accepta, vel promissa, aliquem occidit: Decian. d. lib. *6*. c. 28. sub nu. *18*. vers. recepta tamē est communis interpretatio. Clar. in §. Assassinium, in primis verbis. Capic. decis. *1*55. n. 12. vbi affirmat, quod Assassini vocantur vulgo hi, qui accepta pecunia, vel promissa, homicidia committunt, & quod vulgi interpretatio est attendenda, Corn. cōs. 249. sub nu. 2. lib. 1. respondit, quod Assassinus dicitur, quando quis pecuniam recipit, vel de ea recipienda conuenit,

pro interficiendo aliquem, & Grammat. vol. 9. num. 1. & seq. asseruit, quod Assassinus dicitur, qui per prætium, seù aliquo sibi dato, deliquit, & num. 2. subiunxit, quod per promissionem factam alicui, vt delictum committat, dicitur esse commissum crimen Assassini, prosequitur Paris. consil. 166. nu. 3. lib. 4. qui comprobat, verè illum assassinum dici, qui prætio conductus, vel pecunia, homicidium committit. Carrer. in pract. tit. de homic. §. circa igitur tertium, nu. 3. ostendit, quod assassinus dicitur, qui pecunia mediante, mandat, occidi, & num. 2. nobis reliquit.

4 Quod nomen assassinij de iure communi non erat cognitum, sed fieri mandans conductor dicebatur, faciens verò locator, vt in l. non solum. §. si mandato, ff. de iniur. vulgari verò sermone ambo dicuntur assassini, & hoc iure Canonico inuentum. Et firmat Mascard. de probat. conclus. 38. nu. 1. parte prima, hoc idem videtur sensisse Baiard. ad Clar. § assassinium, num. 5. & 6. Bursatt. consil. 20. n. 4. lib. 1. vbi de communi attestatur, & cons. 192. num. 5. lib. 2. latè Gabr. comm. opin. tit. de malefic. conclus. 1. Hondad. consil. 93. num. 65. & seq. lib. 2. Vulpell. cons. 143. n. 5. Viui. com. opin. in ver. Assassini.

5 Et quod attinet ad rem nostram, Assassini dicuntur, tam conducentes operas ad occidendum, & dantes pecuniam, & mandantes, quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt, ideo vterq; priuatus erit tali immunitate, licet secundum veritatem, & mentem d. c. 1. de homicid. in 6.

Assassini

6 Aſſaſſini propriè dicantur,qui à Principibus,& Magiſtratibus conducti, eorum mandato, modo hos, modo illos occidunt,ex communi tamen uſu loquendi, reſolutum eſt,quod aſſaſſini dicuntur, quicunq; prætio conducti, etiam mandato priuati,hominem occidunt, & talis vſus attendendus, vt demonſtrat Decian.d.lib.6.c.28. num. 18.in fin. Et certe ſi propria ſignificatio aſſaſſinorum attenderetur, in vanum Summ.Pont.aſſaſſinos priuaſſet immunitate Eccleſiaſtica, cum hi homines temporibus noſtris nō ſint amplius in rerum natura; & propterea de alijs, qui prætio occidunt, vel occidi mandant eſt intelligenda Conſtitutio iſta.

7 Aduertendum tamē erit, quod ad hoc, vt quis dicatur aſſaſſinus, oportet, non ſimpliciter quod delinquat per prætium,quia etiam milites hoc modo eſſent aſſaſſini,ſed quod ſuſcipiat mandatum occidendi hominem prætio conuento,vt conſuluit Alcia.conſ.11.num.17.lib.1.

8 Addendum etiam erit, quod aſſaſſinus minimè dicitur, qui ſpe,vel gratia adductus,ſine promiſſione deliquit, vt alteri morem gerat, quo in caſu conſuluit Aret. conſil. 163.nnm.17.& comprobat Ant. Gabr.comm.opin.tit. de malefic. concluſ.1.num.34.& Viui.comm.opin.74. verſ. tertio, quod aſſaſſini. & tenet Maſcard. d. concluſ. 138 num.2.par.1.

9 Et propterea dicebat Burſatt. d. conſ. 20. num.4.lib.1. Quod ad conſtituēdum aſſaſſinium requiritur, quod interueniat pecunia,aliæve res, & promiſſiones certæ, &

non vagæ, & iactatoriæ; ideo bene consultus respōdit Vulpell. d. cons. 143. quod nō committitur assassinium, si quis mandet his verbis. *Che non li mancarebbe mai à suoi bisogni.* Qui pariter dicit, quod nec accipiens pecuniam pro expensis in hospitio faciēdis, dicitur assassinus. Nec recipiēs dono vnum par caligarum, & assentit Baiard. ad Clar. d. §. assassinium, n. 7. & 8. Et non est dicendus assassinus occidens sub spe equi, quem existimet forte, vt sibi daretur à mandante, vt consuluit Bald. consil. 383. lib. 5. & approbat Alcia. d. cons. 11. nu. 14. lib. 1. & sequitur Carrer. in pract. §. circa igitur tertium. de homicid. num. 5. Qui respondit Io. Andr. in c. pen. de Cleric. non resident. & Grammat. d. voto. 9. nu. 3. vbi dixerunt, assassinij delictum dici patratum, ne dum pro pecunia, sed etiam si quis delinquat, vt alteri complaceat. Quia prædicta procedere solū possent, quando esset delictum commissum sub spe consequendi præmium ex tali complacentia, vt quia ei complaceat, qui verisimiliter esset ipsum remuneraturus, & Carrer. sequitur Monticell. in pract. crim. reg. 8. n. 7. & vltra Carrer. dictis per Io. And. & Grammat. responderi quoque posset de mente Hondad. d. cons. 93. n. 68. lib. 2. Quod si hæc declaratio reciperetur, semper mandatum contineret assassinium, cum semper mandatarius, aut ob præmium, aut, vt complaceat mandanti, exequatur mandatum, quod tamen falsum est, quoniam non interueniente pecunia, aut alia re, seù certa promissione, non committitur assassinium, iuxta

sen-

ſententiam communiter receptam, etiam ſi animo alteri complacendi commiſſum fuerit delictum, & ſolum opinio Io. Andr. procedere poſſet, ſi committens eſſet ſubiectus dominio certi Domini, cui obediens committeret homicidium; ſecus ſi committatur à perſona libera, & nullo modo ſubiecta mandanti, vt optimè declarat Hiero. Gabr. conſ. 170. n. 15. & 16. lib. 1. vbi affirmat quod generalis, & incerta promiſſio non facit aſſaſſiniũ, & num. 21. ſcribit, quod expenſæ non inducunt aſſaſſinium, ſed aliquid remanens, quod lucrum afferat, & eum ſequutus fuit Hipp. Riminald. conſ. 685. num. 22. lib. 6.

10 Ex quibus inferri poteſt; quod aſſaſſinus non eſt is, qui propriam iniuriam vlciſcitur, ſocij s pecunia conductis, vt per Hiero. Gabr. d. conſ. 170. num. 13. lib. 1. Et firmat Vulpell. d. conſ. 143. n. 10. quod ſi conſtet mandantem cum vulnerato inimicitiæ, & vindicandi cauſam habuiſſe, quatenus de conuentione prætij legitimè cum mãdatario appareret, adhuc mandans de aſſaſſinio non teneretur. Et reſpondit Grat. conſil 52. nu. 45. & ſeq. lib. 2. Quod interficiens aliquem ſpe conſequendi bona, & hæreditatem occiſi, non dicitur commiſiſſe aſſaſſinium, quia opus eſt, vt pecuniæ, vel promiſſionis corruptio interueniat, & nõ diſſentit Baiard. ad Clar. d. §. aſſaſſinium, num. 11. & num. 20.

11 Et tandem, vt quis, tanquam aſſaſſinus nõ poſſit vti priuilegio immunitatis Eccleſiaſticæ, opus eſt, quod interueniat

ueniat mandatum ad occidendum. c.pro humani. de homicid. in 6. vbi Anch. Io.Andr.& Gemin. Quamquam Alex.conſ. 166.n.5.lib. 6. videatur tenere aſſaſſiniũ committi etiam ob mandatum ad vulnerandum, dum alternatiuè loquitur de ſuſcipiente mandatum prætio ad interficiendum, vel vulnerandum, ipſe etenim nihil firmat, ſed tantummodo dixit, poſito, quod verum eſſet, dictum Caium fuiſſe aſſaſſinum, Tamen contrarium, quod ex mandato ad vulnerandum tantum, mediante pecunia non committatur aſſaſſinium, voluere Ant.Gabr. d. concluſ. 1.de delict.nu.30.in 9. ampliat. Alciat. d.conſ. 11.n. 17.lib.1.Vulpell.d.conſ. 143.nu.1.Decia.lib.9.c.30.nu. 41.Maſcard.de probat.d.concluſ.138.nu.10.& ſeq. & citatis his, Hondad.d.conſ.93.n.65.lib.2.

12 Vltimo erit aduertendum, quòd vt aſſaſſinium commiſſum dicatur, opus eſt, quòd occiſus fuerit Chriſtianus, vti atteſtatur Aret. d. conſ. 163. col. 2.qui hanc eſſe communem profitetur, & de cõſuetudine ſeruari, prout eum refert Baiard. ad Clar. d. §. aſſaſſinium, nu.13. & fuit opinio Io. Andr. in d. c. 1.de homic. in 6. quem refert Corn. conſ. 249. ſub nu.1.lib.1. qui dicebat, quod euaſit quemdam Prælatum, qui fuerat accuſatus, ſeu inquiſitus de crimine aſſaſſinatus, & non fuerat deductum in proceſſu, vel in libello, quod ille, qui fuerat aſſaſſinatus, fuerit Chriſtianus, & admonet Aduocatos, quod id probent, & allegant Bald. idem dicentem in l.ſi quis non dicam rapere.C.de Epiſc.& Cler.& prædictus omnes recenſet.

C. Decia.

Decia. d. lib. 6. c. 28. sub nu. 18. & voluit Clar. in d. §. assassinium in princ. & notat Carrer. in pract. d. §. circa igitur tertium num. 16. & Bertrand. cons. 140. n. 5. lib. 2. Boss. tit. de mand. ad homicid. n. 23. Viui. comm. opin. in ver. assassini, vbi testatur hanc esse communem opinionem, & cōsuetudine receptam, adeo vt pauci Scribentes admodum refragentur, & comprobat Mascard. d. conclus. 138. num. 13. & fuit de mente Siluestr. in sum. in ver. assassini, sub num. 2.

Ex hac vltima declaratione infertur, quod etiam, si quis proditoriè occiderit infidelem, non propterea est priuandus immunitate ista, quia si assassinus debet gaudere ea, si assassinat infidelem, multo magis proditor, cum maius sit assassinium proditione.

13 Rursùs pro complemento huius materię assassinorum, restat videre, cui incumbat onus probādi occisum fuisse Christianum, cum absque baptismate nemo efficiatur Christianus; Pro regula erit, quod allegāti aliquem fuisse baptizatum, incumbit onus probandi, vt traditur in ca. paruulos, dist. 4. de consecrat. & habemus glos. notabilem in c. presbyteri, distin. 68. quæ dicit in dubio potius præsumi, quem nō esse baptizatum, quam baptizatum, & ponit Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsump. 4. Quod autem spectat ad ea, quæ tractamus, eruditissimus Clar. in §. assassinium, nu. 2. dicit occisum habendum esse pro Christiano, cum reperiatur in territorio Christianorum, quoniam à communiter accidentibus infideles non sunt

soliti conuersari inter Christianos, quod argumentum in materia probationum validissimum est, per notata in l.certi.§.quoniam.ff.si cert.pet.& tradit glo.in l.neq; natales.C.de probat. Quapropter credit Clar.quod parum prodesset apud Senatum Mediolanen. talis deffensio, stante grauitate delicti,in quo non est super huiuscemodi subtilitatibus insistendum,fatetur tamen,quod si reus probaret illum occisum fuisse infidelem, tunc vtiq; esset ab hoc crimine assassinij absoluendus.

Verum, cum habeamus insigne dictum Io. Andr. affirmantem, se deffendisse Prælatum illum,contra quē fuerat probatum, quod occidi fecerat homines per asſassinos, tamen non erat probatum occisos fuisse Christianos, opinio Clar. redditur dubia, & Io. Andr. refert Gemin.in d.c.1.& Bal. in d.l.si quis non dicam,num. 8. vers. præterea dicit.C. de Episc. & Cler. qui etsi dicat de allegatione, non autem de probatione,nihilominus verbum (allegare),accipitur pro(probare), & sic eū citant Doct. & declarat apost. ad Pacian. in tract. cui incumb. on. proban. ca.14. littera.B.part. 2. huius sententiæ citatur Alex.cons.1. nu.23.lib.3.cons.224.nu.3.lib.2. cons. 82. nu. 14. lib. 3.& cons.166. in fin.lib.7.vbi dicit hanc esse communem opinionem,latè prosequitur Curt. sen. cōs. 73.sub nu. 3. Ias in l.non solum.§.sciendum,n.3.ff.de no. op.nunc.Dec.in c.post cessionem,nu.23.de probat. plenisſ. Tiraq. de retract. consang.§.8.gl.7.in prin.& Gabr. d.conclus.1. de malefic. cum quibus concordat Pacian. d.c.14.

d. c. 14. sub nu. 7. & respondit Clar. non esse verũ à communiter accidentibus, quod infideles non uersentur inter Christicolas, quoniam contrarium videmus quotidie in Iudæis, qui cõiter inter nos cõuersantur, quos, si quis occiderit, nõ esset assassinus, ꝑ notata in d. c. 1. de homic. in 6. & firmat sum. Tabien. in casi. 37. in fin. de excomm.

Nec pariter admittendum dicit, quod hæc sit iuris subtilitas, cum sit qualitas delictum aggrauans, quæ cum á lege requiratur, est omnino probanda, vt notat Ias. in l. si extraneus in fin. ff. de cond. caus. dat. & egregiè Curt. sen. in cons. 59. n. 7. & abundè Tiraq. d. §. 8. glo. 7. nu. 1. de retract. consang. & propterea dicebat Pacian. d. loco non credere, has rationes non valituras apud illum integerrimum Senatum, ex quo nõ tractatur de absoluta rei deffensione, sed de grauiori in pœna euitanda. Hoc tamen verum esse affirmat Pacian. præfato loco, num. 10. quod si quis occiderit quempiam, qui in S. M. Ecclesiæ fide, & Christi nomine confessione hucusque perseuerasse probetur, quod is pro Christicola erit habẽdus, licet de eius baptismate non constaret, & pœna assassinij esset puniẽdus occidens eum de mandato alterius, prætio conuento, per tex. c. 2. de Presb. non baptiz.

Quod limitandum credit Mascard. d. cõcl. 138. sub nu. 14. non procedere in eo, qui circũcisus reperiretur, quia ex hoc satis dicitur illum esse infidelem, cui præsumptioni standum erit, nisi contrarium probetur, vnde opus esset docere de baptismate.

De

De hæreticis, quibus in casibus immunitate Ecclesiastica sint priuati. Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Aeretici quare non sint digni immunitate ista.*

2 *Hæretici proditores sunt, illa proditionis specie, quæ in Deum committitur.*

3 *Hæresis diffinitio.*

4 *Infideles largo modo possunt dici hæretici, quamquam propriè non sint; vnde Inquisitores hæreticæ prauitatis contra eos procedere non possunt.*

5 *Stricta, & propria hæresis diffinitio datur.*

6 *Tria concurrere debent ad perfectam hæresim constituendũ, & quæ.*

7 *Hæresis, vox græca, quæ latinè dici potest electio, siue secta in aliquo dogmate.*

Quæ, & si sonet in bonam, & in malam partem, attamen infame est hoc nomen apud omnes Christianos.

8 *Infideles, an gaudeant immunitate Ecclesiastica, vt si ob delictum non exceptum confugerent ad Ecclesiam, inde sint extrahendi, vel potius sint tuti.*

9 *Hæretici, si committant aliquod aliud delictum non exceptũ, an sint tuti in Ecclesia.*

10 *Blasphemus an dignus sit Ecclesiæ tutela.*

11 *Blasphe-*

11 *Blasphemiæ grauitas.*
12 *Pœna, quæ solet imponi blasphemis.*
13 *Excommunicatus an tutus sit in Ecclesia.*

1 SVCCEDVNT septimo loco hæretici, qui immunitate Ecclesiastica non sunt digni, cum enim per hæresim verè, & immediatè, ac principaliter in Ecclesiam delinquant, nimirum si sunt sua tutela destituti, vt est glos. in Auth. de mand. Princip. §. neq; autem, & facit tex. l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & in puncto hoc tenet Gondisla. de hæretici. qu. 11. num. 15. & similiter Mars. in l. ex Senatus consulto in fin. nu. 11. ff. de Sicar. Boer. decis. 110. num. 6. & Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. nu. 11. in fin. Et comprobatur euidentissima ratione. Si enim is, qui in Ecclesia deliquit contra proximum, non gaudet Ecclesiæ immunitate, vti ostensum fuit, multo minus debet gaudere, qui in Ecclesiam ipsam, & Deum ipsius fundatorem delinquit, frustra namq; illius quis implorat auxilium, qui in ipsum deliquit. c. quia frustra de vsur. & d. c. fin. de immun. Eccles. & l. auxilium in fin. ff. de mino. & expresse firmat Decia. lib. 5. c. 42. num. 7.

2 Et cum, vt diximus, hæretici proditores iure meritò possint appellari, illa specie proditionis, qua dictũ est committi in Deum. hinc, sicuti proditores hominum nõ merentur hanc immunitatem, ita & multo magis Dei proditores, quod absq; dubio verum est, quando hæretici

pro

pro hæresi ad Ecclesiam confugissent, si enim pro alijs delictis sint tuti, inferius suo loco enucleabitur.

3 Hæresis itaque ita diffiniri potest, vt si falsa opinio, & pertinax circa Deum, & ipsius Catholicam fidem, dixi (falsa opinio), quia hæresis est opinio, quæ vox loco generis ponitur; dixi (falsa), quia plures species falsitatis continere potest, dixi (pertinax), nam absque pertinacia non potest esse hæresis, & sic vox falsa ponitur ad differentiam veræ opinionis, vox (pertinax) ad differentiam erroris, quem quis paratus sit emendare, qui excusabilis est, neque hæreticum constituit, dixi (circa Deum) vt comprehenderem omnes species hæresis, infidelium scilicet, vt Paganorum, Iudæorum, & etiam Christianorum, & hæc diffinitio, ni fallor, colligitur ex c. hæreticus 24.qu. 3.& traditur à D. Thom. 2.2.q.2.art.1.& 2. Omnis ergo, qui Trinitatem, & articulos fidei non agnoscit, vel in illis pertinaciter errat, hęreticus dici potest. Et etiã is, qui sibi nullum Deum, vel alium fingit, vt sunt infideles, glos. in c. inter hæresim 24.q.3.

4 Largè igitur sumpta significatione hæresis, infideles, & Iudæi possunt dici hęretici, quia falsam habẽt circa Deũ opinionem, vt habemus in c. qui verò ead. caus. & q. licet propriè hæretici non sint, & ideo Inquisitores hæreticæ prauitatis non possunt contra eos procedere, vt notant Io. de Ligna. & Calder. inter consil. Bald. cons. 316. in fin. lib. 1. quod comprobauit ipse Bald. in consil. antecedenti eiusdem libri.

Strictè

5 Strictè autem hoc nomen sumendo, vt nos Christiani illud vsurpamus, est dogma falsum, fidei orthodoxæ repugnans, cum pertinacia. Vnde tria concurrere debent ad perfectam hæresim constituendam: Falsa scilicet, opinio, siue credulitas in rationali intellectu, Peruersa voluntas in concupiscibili, Et deffensio illius peruersæ voluntatis in irascibili, & propterea, propriè, & verè ille dicitur hæreticus, qui errat circa fidem Christianam per intellectum, & pertinaciter hærret errori per voluntatem, quod probatur in c. dixit. 24. q. 3. & sentit Girlād. de hæretic. qu. *1*. nu. *6*. ac firmat Oldr. consil. 2*1*. colum. 2. vers. circa primum latè Alphons. de Castr. de hæreti. car. mihi 24. in fin.

Ex quibus colligi posse dicendum erit, quod non omnis, qui peccat, dicitur hæreticus, sed tantum, qui intellectu errat, ideo qui fornicatur, peccat corpore, sed non per hoc peccat intellectu, dummodo credat fornicationem esse peccatum, sin autem crederet fornicationem non esse peccatum, tunc intellectu erraret, & ideo hæreticus esset. Et aduertendum erit, quod non quilibet error est hæresis, sed tantum, qui repugnat fidei Christianę.

7 Est hæresis, vox græca, quæ latinè dici potest electio, siue secta in aliquo dogmate, vt habetur in cap. hæresis 24. qu. 3. vbi Archid. & sequitur Azo. in summ. C. de hęretic. & Felin. post alios in rub. de hæreti. Et quamquam hac ratione nomen hoc in bonam, & in malam partem ex sui deriuatione capi possit, attamen hodie infame est hoc

nomen

nomen apud Chriſtianos,& ſignificat quamlibet peruer ſam opinionem à fide Chriſtiana deuiantem.

8 Ex quo, vt diximus,infideles ſub generali nomine hæreticorum comprehenduntur,quærendum erit,an gaudeāt hac immunitate?& gloſ.in d.cap.inter alia ver. extrahendus.de immun.Eccleſ.videtur innuere ,quod nec Iudæus delinquens ſit extrahendus , ibiq; Hoſtien. Io. Andr. & Card.qu.1.Tiraq.de primog.q.66.n.9.Felin. in c.Iudæi, il primo de Iudæ.Imo.citatis alijs,in Clemen.1. de pęnit. & remiſs. Marſ.in l.vni.nu.114.C.de rap. virg. Silueſt. in ſumm.in verſ.immunitas 3.n.2. & hæc opinio fortaſſe frequentiori Auctorum calculo recepta videbitur , vt dicit Couar.var.reſolut.lib.2.c.20.ſub.n.11. & Clar. in pract. §.fin.q.30.num.17.

Cuius tamen contrarium tenendum eſſe docuit gloſ.in l.1.C.de ijs,qui ad Eccleſiſ.confug. per tex.ibi, itē in Authen. de mandat. Princi.§.publicorum.Abb.in d.c.inter alia.num.6.Henrich.Boich.in c.vlt.col.2. de immunitate Eccleſ. Boer. deciſ. 110. Oldr.cōſ.54.Marſ.in l.ex Senatus cōſulto,n.10.ff.de Sicar.& Didac. d.c.20.ſub n.11. qui de mēte aliorum cōmunem appellat. Gig. de crim. læſ. Maieſt. lib. 3.rub.de plurib.& diuerſ.quæſt.q.3.in fin.num.18.Remig.de immun. Eccleſ.in 18.fallent.vbi pariter ex Marſ. vbi ſupra teſtatur de communi opinione,& nō obſtātibus auctoritatibus pro contraria ſententia adductis, nō eſſe recedendum ab hac,quæ non ſolum re vera magis cōmunis eſt,vt affirmat Clar. in pract.§.fi.

q.30.

q.30.num.17.verum, & etiam verior Io. Franc. Leon.in Thes.for.Eccles.c.13.n.30.

Non enim debemus erga Iudæos,& alios infideles perfidissimos Christiani nominis hostes vti aliqua humanitate,nec iuri consonum est,vt is ab Ecclesia defendatur, cuius tutelæ,& fidei græmio se ipsum committere recusat, sunt verba Farinat. de carcer. & carcera. qu. 28.sub num.68.& prius hoc idem tenuit Azo. in sum. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. n. 2.Bar.& omnes in d.l. *1*.vbi Salyc.dicit,quod Ecclesia non est tutelę ijs,qui nō sunt sub lege sua,& huius sententiæ fuit Cyn. in l. pręsenti, in primo membro distinctionis.C.de ijs, qui ad Eccles. cōfug. Ana.in d.c. Iudæi il primo,col.2.vers. nūquid autem Iudæi. de Iudæ. Quo in loco nobis mandauit,quod ex quo pro hac opinione reperitur text. expressus de iure ciuili. in d. l. *1*. & nullus tex. de iure Canonico, qui hoc decidat, & contrarium statuat, videri sibi durum,quod per glos.& interpretes ius ciuile corrigatur, & ista opinio est ęquissima, & vera; quia Ecclesia nō debet præstare patrocinium ei,qui semper nititur eā impugnare. ca.displicet.23.q.4. non enim debet ex eo quis fructum capere, quod nixus est impugnare c. nō debet ex eo, de reg. iur. in *6*. cum hac opinione residet Marquar. de Iudæ. part. *1*.c.8.& pluribus comprobat Decia lib.*6*.c.28. num8. qui veriorem, & communem appellat. Et quamquam Baiard.ad Clar. d.q.30.n.23.de mēte Rebuff. in Cōstit. de immun. Eccles.tom.2. art. *1*. glos. 1. vers. quinto exci-

pitur,

pitur, asserat, quod Iudæi, si volunt fieri Christiani, huiusmodi immunitate gaudebunt, & facere potest ad hoc tex. l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. qui videtur innuere à contrario sensu, quod si non simulauerint, sed verè vellent fieri Christiani, quod debent esse tuti. Decian. nihilominus d. c. 28. num. 2. dicit, quod imò lex præsumit, quod simulatè id faciant, quia certè probari non potest, quin fictè faciant, possent vtiq; se baptizari facere in illa Ecclesia, & postea redire ad infidelitatem, & propterea lex illa, statim quod infidelis propter delictum, vel propter debita, & æs alienum, confugit ad Ecclesiam, præsumit iuris prẹsumptione, quod simulatè, & non contrito corde id faciat; vnde non vult illum esse tutum, & ita intelligit dictum tex. Abb. in d. c. inter alia, num. 6. de immun. Eccles. & Henrich. Boich. in c. vlt. col. 2. eo. tit. & fuit de mente Io. de Visch. de immun. Eccl. in 13. concl.

9 Postquam resolutum est, & expresse statuit Constitutio nostra, quod hæretici non possunt frui immunitate Ecclesiæ, restat dubium, si hæretici iam, vt tales condemnati, committerent aliquod aliud delictum, puta, adulterium, & simile, & confugissent ad Ecclesiam, an pro isto delicto sint tuti? & tenendũ est, nõ esse tutos, quia hostes sunt Ecclesiæ, & nullo fauore Ecclesiæ digni. Boer. in puncto. d. decis. 110. nu. 6. Mars. in d. l. ex Senatus consulto. ad fin. Didac. var. resolut. lib. 2. c. vlt nu. 11. Gondisla. de hæreti. q. 11. Gig. de crim. læsæ Maiest. lib. 3. sub tit. de plurib. & var. quæst. q. 3. nu. 19. citati à Decia. d. lib. 6.

c. 28.

c. 28.nu.4.& assentit Farinat.de carcer.& carcer. qu.28. sub num.68.

Ego credo, quod in hac quæstione adhibenda sit distinctio Decia. de qua supra c. 5.num.10. Si enim hæreticus pro hæresi non fuit punitus, certè poterit extrahi, & puniri tam de hçresi, quam de alijs postea patratis, si autem de hçresi fuit punitus, & per pœnitentiam peractam ad græmium S. M. Ecclesiæ redierit, crederem non esse priuandum ista immunitate pro alijs delictis, cum verè is amplius non possit appellari hæreticus, cum ab eius pertinacia recesserit, idque expresse sentit Decia.d.lib.6.ca. 28.num.6.in fin.

10 Sed quid dicendum de blasphemo? nunquid, & ipse hac immunitate indignus reddatur? & Boer. d. decis. 110. indignum esse affirmat, quod verum esse autumat Decian. d.c.28.num.6. quatenus pro blasphemia non fuerit punitus, & pro blasphemia esset extrahendus, quod suadere videtur ratio manifesta posita in d. c. fin. de immunit. Eccles. quia legis frustra implorat auxilium, qui in ipsam legem deliquit, qui enim delictum in Ecclesiam, vel contra Dei sponsam commiserit, gaudere non debet Ecclesiastica immunitate, ergo à fortiori non debet hac immunitate frui, qui deliquit in Deum Sponsum, & caput Ecclesiæ, cum immunitas ista concessa sit Ecclesijs propter Deum: locus enim non sanctificat hominem: sed homo locum. 40. dist. & aduertit Farinat. d.q. 28.n.67.

Putarem tamen ego, quod si blasphemia esset de illa

specie, quam hæreticalem dicunt R. P. Inquisitores hæreticę prauitatis, absq; dubio talis blasphemus non esset tutus, sicuti tuti non sunt hæretici.

11 Si autem blasphemia non esset de illis, gaudere immunitate crederem, quia videmus, quod blasphemi non puniũtur pœnis, quibus hæretici, quamquam grauissimum crimen sit blasphemia, & omni iure punibile, sicuti post Theologos scribunt ex nostratibus Cassan. cons. 11. nu. 68. & Boer. decis. 301. Hodię tamen pœna illa mortis diminuta est, & minor semper infligitur, & hoc propter multitudinem blasphemantium, & procul dubio si omnes blasphemi decapitarentur, pauci superessent, qui possent blasphemare, vt dicit Bellon. cons. 69. nu. 6. adeò humana vitia vergunt in peius.

12 Et ob id Cardin. Hostien. in summ. tit. de maled. §. blasphemantes. vers. grauior. quem reassumpserunt, & secuti sunt multi per Menoch. relati de arbitr. cas. 375. n. 30. & post eum Decia. d. lib. 6. ca. 6. nu. 7. iudicis arbitrio puniendos esse scripsere, qui pro personæ, & facti qualitate pœnam indicere poterit.

Et quandoq; blasphemus fuit solitus puniri funis ictuũ, vt in illo, qui dixerat, (*Ne tu, ne quel traditore di Christo.*) de quo Clar. in §. blasphemia, sub num. 3.

Exilio quoque plerumque damnantur blasphemi, & hæc pœna per partes Serenissimi Dominij Veneti imponitur, addita quali quali pœna pecuniaria, sicut refert Decia. vbi supra, num. 16.

Glos. in c. 2. ver. altrix. de off. ordin. in 6. carcere puniri blasphemos tradidit.

Et Boer. d. decis. 301. Tholosæ seruari asserit, aliquibus vicibus mergi in aqua, & quasi suffocari, ita tamen, vt nõ moriantur.

Nec nõ Brixiæ, Papiæ, & Patauij extare statuta, pęnam pecuniariam blasphemantibus imponentia, attestatur Menoch. d. cas. 375. n. 5. In hoc autem Statu Serenissimi D. N. Ducis Vrbini habemus Decretũ Celsitudinis suæ, imponens pœnam blasphemantibus vigintiquinque aureorum, publicè fune plectuntur, & perpetua notantur infamia.

Et propterea ex impositione pœnæ apparet, quod blasphemi non puniuntur morte, & ob id crederem, non esse priuandos hæc immunitate; simili modo dicendum erit de excõmunicato, an immunitate nostra vti debeat? & Felin. in c. 2. n. 5. vers. ex quo videtur. de except. annuere videtur, quod nõ sit tutus, ea ductus ratione, quia quis frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem. d. c. quia frustra. de vsur.

Et etiam quia excommunicato est interdictus ingressus Ecclesiæ, ideo in ea non potest sepeliri per ea, quæ tradit Arch. in c. præsentis. q. 2. Ergo multo minus viuens protegitur ab Ecclesia.

Cui addere possumus, quod excõmunicatio est maior pœna, quæ detur in Ecclesia, cum per eam homo extra Ecclesiam eijciatur, & tradatur Sathanæ, non quasi dã-

 nandus,

nandus, sed corrigendus, in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat, vt cõsiderat. Cosm. Filiare. de off. Sacerd. lib. 3.c.2.de excomm.vers.& non solum. Vnde si excommunicatus est membrum putridum, & aridum Ecclesiæ, non debet illius immunitate gaudere.

Attamen communis opinio est in contrarium, quod excommunicatus cõfugiens ad Ecclesiam sit in illa tutus, vt tenet Hostien.in summ.de immunit. Ecclesiastic. in §. Quibus. vers. Quod ergo. & Io. Fab. in l. 1.C.de ijs, qui ad Eccles. confug. & in §. vlt. Instit.de ijs, qui sunt sui, vel alien.iur. Cyn.in d.l.1. Henrich. Boich. in d.c.fi.de immunit.Eccles.& Imo.in Clemen. 1.de pœn.& remis.quibus adductus hanc opinionem, tãquã magis communem tenendã firmat Decia.d.lib.6.c.28.n.3. & attestatur Boer. d. decis. 110.n.5.prosequitur Io.Visch. de immun. Eccl. n. 49. & Didac.var.resolut.lib. 2.c.20.n.11.& comprobat Clar.post alios in pract. §.fin.q.30.nu.18. Remig.de immun. Ecclesiast. in 19. fallent.n. 1. & Io. Franc. Leon. Thes.for. Eccles.c.13.n.29.qui communem dicit.

Et facit pro tenentibus affirmatiuam, Quia excommunicatus viuens non prohibetur, neq; arcetur ab Ecclesia, quãdo nõ celebrãtur Diuina officia, glos. in c. qui studet. 1. q. 1.in ver.dimisit.in fin.Butr.in c.responso. per illum tex.de sent.excommunic.& dicebat Arch.in c.diffiniuit. 17. q.4.quod tex.iuris Canonici, & ciuilis dantes immunitatem hanc, & excipientes aliquos casus, non excipiũt personas, sed tãtum crimina, pro quibus aufugiũt, prout

eum

eum refert, & amplectitur Decia. d. c. 28. sub nu. 3. vbi respondit considerationibus Felin. Quod excommunicato denegetur sepultura, quia illud est, ex quo apparet mortuum in poenitentem, & consequenter haereticum.

Et minus obstat, quod frustra legis auxilium implorat, qui contra legem facit. Nam intelligitur in eodemmet facto, si enim excōmunicatus fuisset pro delicto, pro quo confugit ad Ecclesiam, posset procedere, secus si pro alio, & diuerso.

Et quamquam excommunicatio sit maior poena, quae imponatur ab Ecclesia, nihilominus excōmunicatus fidē retinet, & licèt extra Ecclesiam eijciatur, non fit, vt omnino sit extra Ecclesiā, sed vt corrigatur, quia quatenus est ex intentione Ecclesiae, excommunicatio tanquam medicina fuit inuenta, vt resipiscere faciat.

De Reis laesae Maiestatis crimine, quomodo, & quando hac immunitate sint priuati.

Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Crimen laesae Maiestatis exceptum, & sub generali regula non comprehensum, & si latrones sunt destituti beneficio immunitatis Ecclesiasticae, tantò fortius rei huiusce criminis.*

2 *Ante constitutionem istam Gregorianam, & si crimen laesae*

Maiestatis non reperiretur expressè connumeratum, inter casus exceptuatos tam de iure ciuili, quam Canonico, tamen tuti non erant in Ecclesia.
3 *Duplex est Maiestas, Diuina, & humana, Diuina respectu Dei consideratur, & humana concernit personas humanas, ut Principes, & Potestates.*
4 *Ethymum huius vocabuli, Maiestas, datur.*
5 *Crimen læsæ Maiestatis utrum committatur contra Principes inferiores, & Ciuitates recognoscentes superiorem.*
6 *A non subdito crimen læsæ Maiestatis non committitur, & oportet, quod sit subditus ratione originis, vel domicilij.*
7 *Gregoriana nostra requirit, quod crimen læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis committatur.*
Hinc offendens Consiliarium Principis non potest extrahi ab Ecclesia.

1 LTIMO loco Sanctissimus in hac Constitutione excipit reos crimine læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis: Est enim hoc crimen adeò exceptum, quod non comprehendatur sub generali regula, & propterea huiusce sceleris rei nō debent hoc immunitatis auxilio frui; absurdum enim esset, si latrones publici, & depopulatores agrorū priuarentur immunitate Ecclesię, & in ea tuti essent rei lęsę Maiestatis; quod quidem crimen multo grauius est pręfatis delictis, tum ratione personę, quæ offenditur, tum etiam ratione impositæ pœnæ, vti aduertit Farin. d. q. 28. n. 72.

2 Et licet ante Constitutionem nostram hoc delictũ non reperiretur connumeratũ expressè inter casus exceptuatos, neque iure Canonico, neq; ciuili, attamen tutos non fuisse delinquentes istos, pluribus comprobat Gig. de crim. læs. Maiest. sub rub. de plur. & var. quæst. cui addidit Decia. tex. l. 2. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. vbi indicitur pœna criminis læsæ Maiestatis ei, qui ad Ecclesiam confugientem extrahit, ergo non est verosimile, qđ voluerit adeò tueri reum lęsæ Maiestatis, vt si extrahatur, extrahentem faciat in idem crimen incidere.

Sed cum Bulla hoc crimen excipiat, sumus in claris; sed tantum cum velit, quod hoc crimen in personam ipsius Principis committatur, quod tertiam proditionis speciem esse superius asseruimus, sciendum erit.

Quod duplex est Maiestas, Diuina scilicet, & humana, c. duo sunt. *19.* dist. Authen. Gazaros. C. de hæreti. Bal. consil. 59. in prin. lib. 1.

Diuina respectu Dei consideratur, hinc vnica est, ex quo Deus tantum est vnus, & de hac visum fuit, quando de hęreticis verba fecimus.

Humana autem concernit personas humanas, videlicet Principes, & humanas Potestates omnes, de quibus modò erit tractandum.

4 Et incipiendo ab ethymo huius vocabuli, Maiestas, à maiore dicta est, sicut honestas ab honore, & dicitur Maiestas, quasi maior status, vel maior potestas, vt no-

tatur ab omnibus in c. felicis. de pœn. in 6. & in Clemẽ. 1. eod. tit. & in cap. Pastoralis. de sentent. & re iudic. & docuere Oldr. consil. 43. colum. 2. vers. circa sextum. & Alber. in l. quisquis. colum. 6. versic. circa primam quæstionem. C. ad l. Iul. Maiest. Luc. de Pen. in l. fin. in fin. C. de delato. lib. 10, Barbat. consil. 21. numero 8. lib. 3. & consil. 70. numero 58. in fin. lib. 4. & prosequitur Præpo. in capit. in primis. § de persona. colum. 6. versic. pro declaratione 2. quæst. 1. erit igitur opus, quod maior status, & potestas lædatur, vt hoc crimen committatur.

5 Vnde quærere solẽt maiores nostri, si hoc crimen committatur contra Principes inferiores, & Ciuitates, quę superiorem recognoscunt, & certè de iure loquẽdo, iste articulus magnam habet difficultatem, & multi tenent quod dispositio. l. quisquis, non habeat locum contra committentem crimen læsæ Maiestatis in huiusmodi Principes, & Ciuitates superiorem recognoscentes, & hanc opinionem esse communem dixit Socin. sentent. consil. 275. sub numero primo, lib. 2. quem refert Ruin. consil. 3. sub numero 12. lib. 5. citati à Clar. in §. læsæ Maiestatis, numero 3. Decian. libro 7. c. 4. numero 8. qui concludendum esse dicit de iure, quod non, Quia tales non habent Maiestatem, & ideo si consideremus eorum personas in specie, tanquam Dominos, propriè non committitur contra eos hoc crimen, Sed quia talem potestatem habent à Papa, vel Imperatore, ideò

ideo videtur Principes cōcedentes trāstulisset omnē potestatem, quam ipsi habebāt in eos, vnde saltem largè dicetur in eos hoc crimen committi, vt tenet Ang. consil. 214 & Castren. per illum tex. in l. 3. C. de Episc. aud. Gig. de crim. læs. Maiest. lib. 1. tit. qual. & à quibus. qu. 29. Clar. in d. §. læsæ Maiestatis. nu. 3. qui dicit, quicquid sit de iure, de cōsuetudine seruatur, quod etiam in istis Ciuitatibus, & Principibus, qui superiorem recognoscunt, crimen istud committatur.

Quod tamē omnes intelligunt, respectu pœnæ corporalis, & publicationis bonorum, sed non quo ad memoriam damnandam, & pœnam filiorum, necnon pœnam, extrauagantis, Qui sint rebelles, vt docuit Deci. consil. 410. num. 31. & ratio pręmissorum est, quia licet hi Domini inferiores habeātur loco Imperatoris in suis terris, nō tamē sunt Imperatores, & aliud est esse tale, & aliud haberi pro tali, vt elegāter explicat Decia. d. li. 7. c. 4. sub nu. 8. propterea si quis personā ipsius Principis offenderet, etiam superioris recognoscentis, posset vtiq; extrahi ab Ecclesia.

6 Bene verū est, quod, vt hoc crimē cōmittatur; requiritur, quod delinquens sit subditus illius Principis, vt probat tex. Clem. pastoralis, & ibi glo. in ver. non subfuit, de re iudi. & est cōis opinio, teste Rolan. cons. 4. nu. 1. lib. 1. & ideo, licet aliquis particulari iure, puta feudi, siue delicti efficiatur de foro alicuius Principis, si tamen ratione originis, vel domicilij ei nō sit subditus, non dicitur committere

mittere contra eum crimen læsæ Maiestatis; & ita de mente Gig. omnes sentire videntur, secundum Clar. d. §. læsæ Maiestatis, num. 6.

7 Cumq; Constitutio nostra requirat, quod hoc crimen in personam ipsiusmet Principis cõmittatur, si quis offenderet Principis Consiliarium, quãuis in hoc crimen incidere velint Scribentes, vt affirmat Clar. in d. §. læsæ Maiestatis. n. 5. vbi Baiard. in addit. in prin. connumerat oẽs casus, per quos hoc crimen committitur, tamen nõ esset priuatus hac immunitate vigore huius Constitutionis exigentis, quod Princeps immediatè offendatur.

Nunquid Immunitas ista omnibus Ecclesijs sit attributa. Cap. X.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio reuocat omnes facultates extrahendi ab Ecclesiis, Monasterijs, Sacellis, Domibus regularibus, & secularibus, locisuè sacris, aut religiosis, hinc omnibus prædictis immunitas dicitur concessa.*

2 *Ecclesia nondum consecrata quando habeat hanc immunitatem.*

3 *Ecclesia diruta an habeat priuilegium immunitatis.*

4 *Fines Ecclesiæ qui sint ad effectum immunitatis nostræ.*

5 *Cæmeterium hac immunitate fruitur.*

6 *Atrium Ecclesiæ habet hanc præeminentiam.*

7 Pala-

7 *Palatium Epiſcopale quando gaudeat immunitate Eccleſiæ, latè demonſtratur.*

8 *AEdes Canonicorum, vel Clericorum, ſi ſint intra fines, habent immunitatem.*

9 *Confugiens ad Sacerdotem Sanctiſſimam Euchariſtiã aſportantem, an ſit tutus.*

10 *Captus a Birroarijs, ſi ducatur ad carceres per Eccleſiam, ſi recuſat exire, nunquid ſit extrahendus.*

11 *Carceratus, ſi effractis carceribus, aufugerit ad Eccleſiam, tutus erit.*

12 *Etſi blanditijs, & pollicitationibus, etiam iuratis, de redeundo fuerit emiſſus.*

13 *Hic quoq; ſi captus à familia ſe exemerit e manibus eius, & in Eccleſiam ſe receperit, erit tutus.*

EXpeditis cauſis exceptis à Sanctiſs. circa quos adduximus ea tantũ, quæ ad hanc immunitatẽ
1 ſpectare poſſe viſum fuit. † Reſtat videre, ſi immunitas omnibus Eccleſijs ſit attributa, vt ex eis, niſi in ſupradictis caſibus exceptis, confugiens non poſſit extrahi. Et Conſtitutio reuocat omnes facultates à Sede Apoſtolica conceſſas extrahendi ab Eccleſijs Monaſterijs, Sacellis, Domibus regularibus, & ſecularibus, lociſuè ſacris, aut religioſis, vnde omnibus prædictis immunitatem conceſſam dicendum venit.

2 Sed quęrendum erit quid de Eccleſia nondum conſecrata? quę, ſi auctoritate Epiſcopi ſit ædificata, habebit

immu-

immunitates Ecclesijs consecratis cõcessas, vti tenet Io. de Turrecrema. in c. si quis in atrio. 17.q.4. & hoc idem voluere gloss. & Panor. in c.fin.de consecr. Eccles.vel altar.& sentit Io.Franc. leon.in Thes.for.Eccles.cap.13.n.7. Villagut. de extens. leg. tit.de extens.immunitatis Eccles. nu.18.Quod pręcipuè verum est si in dicta Ecclesia non dum consecrata iam Diuina celebrentur, ita conciliando distinguit Decian.lib.6.c.24.nu. 24. Secus verò si fuisset tantummodo Episcopi auctoritate ædificata, & dedicata, si adhuc Diuina nõ cępta sint ministeria celebrari, nostra tũc non gaudebit immunitate, & hoc pluribus comprobat Decian. dicto loco, & assignat differentiam inter Basilicam,& Ecclesiam,licet hæc vocabula sæpè confundantur, vt ibi per eum.

3 Ecclesia quoq; diruta,cum nõ desinat esse sacra,saltem respectu loci,in quo erat ædificata,tex. est in l. ęde sacra, ff. de contrah. empt.l.in tãtum, §. sacræ.in fi. ff.de rer. diuis. & docuit glo.in c. qui semel. 19. qu. 3.gaudere debet immunitate ista.

Tamen si diruta sit auctoritate Episcopi,& sine spe reędificãdi, non gaudebit immunitate,vt cõfugiens ad eam non possit extrahi,& est cõis opinio,vt post Remig.de immunit.Eccles.in 20. ampliat. testatur Clar. d.q.30.num. 6. relatus á Farinat. de carcer.& carcerat.d.q.28. n. 70. & firmat Decian.d.lib.6.c.25.n.22. Villagut. d.tit.n.38. Rursus cum immunitas hæc Ecclesijs, & alijs locis, de quibus in Bulla,protendatur etiam extra loca prędicta,videamus

deamus

deamus itaq; de finibus ipsius Ecclesiæ, intra quos existens hac immunitate potitur.

4 Fines autem Ecclesiæ sunt, si sit Basilica, hoc est, matrix, vel Metropolis per circuitum quadraginua passus, si sit minor, triginta passus, de quo est tex. in c. sicut antiquitus. 17. q. 4. & c. quisquis inuentus. ea. caus. & q. & ita seruatum fuisse iussu Senatus scribit Clar. d. q. 30. num. 2. & prosequitur, citatis infinitis, Farinat. d. q. 28. n. 12. & cõprobat Decian. d. c. 24. n. 29. lib. 6. qui. c. 25. nu. 9. distinguit inter Ecclesias extra muros Ciuitatis situatas, & eas, quæ sunt intra muros Ciuitatis, & de mente Anch. in c. quisquis. 17. q. 4. tenet præd. intelligi de Ecclesiis extra muros Ciuitatis constructis, quæ quo ad passus gaudent immunitate, secus de ijs, quæ sunt intra mœnia Ciuitatis, quasi quod isti passus extra Ciuitatem dentur Ecclesiis pro cæmeterio, prosequitur comprobando Vulpell. cons. 130. in 10. Villagut. vbi supra, nu. 3. vbi plurib. defendit, quod Capelle intra mœnia Ciuitatis cõstructæ nõ gaudeãt hac immunitate triginta passuum, quod non placeat Farinat. d. loco, vbi dicit à proposita per eum ampliatione de circuitu ipsius Ecclesiæ non esse recedendũ, nisi ĩ loco, in quo casus contingeret, adesset cõsuetudo in contrarium, de qua appareret aliter, quam per dicta Doctorũ; quia Doctori attestãti de consuetudine nõ creditur, nisi de locali, vbi versatus fuit, per ea, quæ scribit Ant. Gabr. com. opin. tit. de probat. conclus. 4. nu. 3. Passus verò isti erũt quinq; pedum, vt est gl. in d. c. sicut.

17. q. 4.

17.q.4.& gloss.in l.1.ff.de verb. sig.& in l.1.ff.si quis caut. & in l. fin. vbi Florian.ff.fin.regund.Siluest.in summ.ver. Inmunitas.il 3. circa prin. Et secundum Bar.d.l.3.ff.de ver. sig. consuetudo loci attẽdenda erit in hoc, quem sequitur Alex.in d.l.1.num.3.ff.si quis caut.

Qui passus incipiũt connumerari à candelabro posito in Ecclesia secundum Oldr. quem refert Decian.d.c.25. sub nu.9.At(pace Deciani sit dictũ,)Oldr.allegato cons. 55.hoc non dicit,sed refert,quod dicit Scolasticus in candelabro, quod computetur ad eam partem tantum, vbi est cęmeterium, & subiungit. Ego credo, quod istos triginta passus habeat in toto circuitu, quod expresse haberi affirmat in c. diffiniuit,& c. quisquis 17.q.4.Et temporibus nostris non video in Ecclesiis candelabrũ istud, à quo ista computatio incipere possit, & à muris ipsius Ecclesiæ fienda erit,quia aliàs non haberet istos passus integros,si Ecclesia ipsa computaretur.

Non solum Ecclesia, & loca sacra in Bulla expressa habent hãc pręeminentiam, ne confugiens ad eam extrahatur, † sed. & Cęmeterium gaudet eadem immunitate,
5 propter reuerentiam ipsius Ecclesiæ,vt citatis innumerabilibus,ita tenendum esse firmat Farinat. d. q.28.nu.14. quod,& expresse sancitum fuisse in Bulla ita testatur.

6 Quinimo atrium Ecclesię, tãquàm de illius pertinẽtijs sacrũ est,& ideo gaudet immunitate Ecclesiæ,per tex.ca. si quis in atrio. 17. q. 4.& assentit Decian.d.c.25.nu.31. & comprobat Farinat.d.q.28.n.14. & amplectitur Ioã.

Fran.

Fran. Leon. in Theſ. for. Eccleſ. c. 13. nu. 3.

Vlterius immunitas noſtra competit etiã Palatio Epiſcopali, è quo delinquentes extrahi nequeũt, c. id conſtituimus 17. q. 4. & fuit opinio Hoſtien. quem ſequuntur communiter Doctores, vt atteſtatur Barbat. cõſ. 33. nu. 7. lib. 4. & admittunt omnes, quãdo Palatium adhæret Eccleſiæ, ſed difficultas eſt; quãdo diſtet ab Eccleſia vltra quadraginta paſſus, an habeat hãc immunitatem? & Hoſtien. in c. inter. de immunit. Eccleſ. ſentit, quod gaudeat, & hoc voluit Imo. ibi. & fuit de mente gloſſ. in d. cap. id conſtituimus 17. q. 4. ſequitur Panor. in c. Eccleſiæ nu. 9. de immunit. Eccleſ. quia tex. d. c. id conſtituimus. loquitur indiſtinctè, & vidimus in ſimili, quando familia Epiſcopi gaudet priuilegio fori; licet ſi ſecularis.

Ac etiam, cum materia iſta immunitatis ſit fauorabilis, non debet reſtringi d. tex. c. id conſtituimus, ſed potius ampliari; hęc Abb. d. loco, & ibidem Henric. Boich. col. fin. & Card. in Clemen. de pœnit. & remiſſ. & eſt communiter recepta, teſte Didac. var. reſolut. lib. 2. ca. 20. nu. 5. Remig. de immunit. Eccl. in 15. ampliat. vbi dicit communem opinionem, cum quibus reſidet Farinac. d. qu. 28. n. 38. & firmat Io. Fran. Leon. Theſ. for. Eccleſ. c. 13. nu. 14. Villagut. de extenſ. leg. tit. de extenſ. immunit. Eccl. num. 87. Cõtrarium acerrimè tuetur Decian. d. c. 25. nu. 14. qui conſideratis à Panor. reſpõdit, ea fulcitus ratione, quia Palatium Epiſcopale non debet diſtare ab Eccleſia, tex. expreſſus in ca. Epiſcopus vilem, quod eſt

pen.

pen.41.dist.c.Episcopus de consecratione. dist. 3.ideo si distat,cum hoc sit contra ius,non debet gaudere eo priuilegio,tum quia hoc priuilegium nõ datur personis, idest, vel Episcopo, vel Clericis, sed datur loco sacro ob reuerentiam loci consecrati, vt respondit Anchar. cons. 329. in prin. Vnde cum domus Episcopi neq; ipsa sit sacra, neq; loco sacro adhæreat, non potest gaudere hac immunitate: & in hanc partem inclinare videtur Oldr. d. cons. 55. in fin. & tantummodo Palatium Episcopale existens vltra 40. passus ab Ecclesia, haberet hoc priuilegium, si in eo esset Oratorium, in quo Diuinum celebraretur Sacrificium,quia locus ille esset sacer, & Farinat. d.q.28.num.38. secundæ impressionis protulit hæc verba. Posthæc impressa, peruenit ad manus Decian. qui relatis,& reprobatis contrarijs rationibus testatur, non solum magis practicatam, sed etiam in pũcto iuris veriorem esse opinionem, quod scilicet,Palatiũ Episcopi non gaudeat immunitate Ecclesiæ,nisi vel illi cohæreat, vt sit intra quadraginta passus, vel saltem habeat Oratorium, & sic Farinac.videtur trãsire in opinionem Decian. ideo cauti debent esse Episcopi ad Oratoria constituenda in ædibus Episcopalibus, quando distant ab Ecclesia, in quibus per se ipsos, vel per alios Missam faciant,vt hanc immunitatem habeant.

8 Quæ immunitas non solum competit Palatio Episcopali, sed quod plus est, ædibns quoq; Canonicorum,vel Clericorum,dummodo sint intra fines, vt supra, etiam si

in illis

in illis starent laici, cum immunitas ista detur locis, & non personis, quod pluribus confirmat Decia. d. lib. 6. c. 25. n. 15. & 16. Villagut. d. tit. n. 86.

9 Et postquam immunitas ista datur Ecclesijs propter Deum, multò magis hanc immunitatem consequi debet qui ad Sacerdotem cõfugeret Sacram Eucharistiam in manibus portantem, vt citatis multis, affirmat Clar. d. q. 30. n. 24. & latiss. & prosequitur Farin. d. q. 28. n. 11.

Sed videndus erit Couar. d. ca. 20. n. 6. ver. resolut. lib. 2. vbi de hac opinione dubitat, quia etsi fateatur, maiorem honorem exhibendum fore Eucharistiæ, quam ipsis Tẽplis, quibus ob ipsam Eucharistiam plura priuilegia conceduntur, attamen, cum immunitas hęc à Canonibus statuta sit, & nullibi Eucharistiæ hoc ius extra ipsas Ecclesias datum fuisse legamus, hinc dubitãdũ de ista frequentissima Interpretum sentẽtia, cui resistit glo. celebris in c. quæsitum. 13. q. 2. Quæ glo. dicit tãtùm, quod suscipiens corpus Christi non liberatur, & ideo præsupponit, quod suscipiens esset carceratus, qui, vt modo dicemus, nõ redditur tutus, & communis sentẽtia loquitur, quando quis existens in libertate, & insecutus à Birruarijs, confugerit ad Sacerdotem Sacram Eucharistiã portantem, ideo tenendum erit cum communi, vt dicit Farinat. vbi supra.

10 Quæro igitur, si captus a Birruarijs ducatur ad carceres per Cęmeterium, vel per Ecclesiam, si recusat exire, nũquid extrahi poterit, vel potius erit tutus in ea. Io. Visch. de immun. Eccles. nu. 52. vers. Quid si aliquis videtur

tenere, quod sit tutus, & etiam Clar. in pract. d. qu. 30. vers. Scias tamen. in fi. quod expressè firmat Mant. cons. 60. nu. 17. lib. 1. & allegat Rom. & Ias. in l. pleriq; ff. de in ius vocā. qui nō loquuntur in his terminis, quādo captus per trāsitum ducitur, sed quādo quis aufugiens familiam se recepit in Ecclesia, qui casus est diuersus, vt videbimus inferius, Tenēdum igitur erit cōtrarium, vt tenent Arch. in c. sicut antiquitus. 17. q. 4. quē sequitur. Oldr. cons. 54. nu. 4. ea ratione, quia Ecclesia nō recipit eum liberū, sed captum, & Ecclesia tuetur cōfugientem ad eam, sed iste nō cōfugit, sed ductus est, vt dicit Arch. vbi proximè, qđ quoque sentit Lup. in rub. de donat. inter vir. & vx. §. 38. nu. 4. & Igne. in l. 1. in prin. nu. 5. ff. ad Syllan. Boer. decis. 178. n. 13. & d. decis. 110. n. 8. pulchrè Franc. Mārc. in decis. Delphin. decis. 989. primo tom. & Didac. var. resolut. d. c. 20. n. 13. lib. 2. Gig. de crim. læs. Maiest. q. 10. nu. 30. vbi dicit hanc veriorem, licèt viderit semel contrarium seruari in Ciuitate Venetiarum, quos omnes recenset Decia. d. c. 28. n. 30. Mars. in pract. §. vlterius, nu. 4. & in l. vnic. n. 115. C de rap. virg. vbi pro ratione assignat, quod attēditur principium, quādo licitum. Boss. tit. de captur. n. 22. Gomez. var. resolut. tom. 30. c. 10. rub. quando reus gaud. immun. Eccl. n. 25. Farin. d. q. 28. n. 69. qui de veriori, & magis recepta sententia testatur.

11 Secus verò erit, si carceratus effractis carceribus ad Ecclesiam confugerit, quia in ea tutus erit, vt post multos firmat Decia. d. c. 28. n. 28.

Et

12 Et hoc idem erit si carceratus blanditijs, & pollicitationibus etiam iuratis de redeundo, fuerit emissus, nam si ad Ecclesiam cõfugerit, tutus esset, secundum Decia. d.c. 28. num. 21. & fusius, num. 33.

13 Et etiam si captus à familia se exemerit è manibus eius, & aufugerit in Ecclesiam, erit tutus, vt declarant Inge. in d.l. 1. n. 4. ff. ad Syll. & Boer. d. decis. 10. relati à Decia. d.c. 28. num. 32.

Adeoq; hoc verum est, quod si condemnatus, dum duceretur ad supplicium, aufugeret è manibus custodum, & in Ecclesiam cõfugeret, esset & ipse tutus, secundum conmmunem opinionem, de qua Remig. de immun. Eccles. in 30. fallent. & comprobat Decia. vbi supra, nu. 29. & seq.

Necnõ delinquẽs insecutus à familia Magistratus, confugiens ad Ecclesiam erit tutus, ita Rom. Alex. & Ias. in l. pleriq; nu. 12. & seq. ff. de in ius vocan. Remig. de immun. Eccles. fallent. 31. in fin. qui de communi testatur, & ita in practica obseruari asserit Boss. de captur. nu. 23. Clar. d. q. 30. n. 19. vbi ita seruatum fuisse per Senatum affirmat Decia. d.c. 28. sub num. 31. qui Cyn. in Authent. si quis ei. C. de adulter. & cæteris contrarium tenentibus respondet, & adducit tex. §. illud quæsitum Instit. de re. diuis. in quo deciditur, quod si fera ab aliquo inuenta, & quod plus est, etiam vulnerata, & prosecuta, nõ per hoc vnquam fiet persequentis, nisi illa actu capta sit, & assignat rationem tex. Quia multa accidere potuissent, per

quæ eam capere non potuisset. Quinimò si in laqueum tuum inciderit, non ob id erit tua l. naturalem. §. illud, & l. laqueum. ff. de acq. rer. domin.

Sic in proposito, quamquam familia persequatur delinquentem, nõ tamen captus dicitur, cum ingreditur Ecclesiam, & multa accidere potuerunt, per quæ illum non caperent, pro vt re vera, acciderunt, cum non cœperint.

Quid faciendum, delinquente in Ecclesia se recepto.

Cap. XI.

1 *Delinquens, si in Ecclesiam confugerit, non potest etiam in casibus exceptis extrahi, nisi de mandato Episcopi, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ.*

2 *Delinquente capto, ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi debet.*

Nec tradi potest Curiæ seculari, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an confugiens verè crimina excepta commiserit.

3 *Episcopus non debet stare processui Iudicis secularis, sed super delicto prætenso probationes recipere.*

4 *Coram Episcopo debet plenè constare de delicto, vt qui confugit ad Ecclesiam, Curiæ seculari sit tradendus; nec sufficere*

re coniecturas, & præsumptiones, demonstratur.

5 *Constito Episcopo, quod criminosus ab Ecclesia extractus est comprehensus in casibus exceptis, & propterea legitimè est tradendus Curiæ seculari, vigore Constitutionis non est requirenda cautio illa de non imponendo pœnam sanguinis, sed absq; metu irregularitatis, aut alicuius Censuræ Ecclesiasticæ incursu consignandus est.*

6 *Extractus, & legitimè consignatus Curiæ seculari vtrum possit corporaliter puniri.*

7 *Immunitas ista adeo est seruanda, vt nec etiam iudices seculares Ecclesiam ipsam, in qua se recipit delinquens, custodire, & obsidere possint.*

Nisi ad effectum tradendi illos Curiæ Ecclesiasticæ, quæ postea declaret, an gaudere debeant, nec ne, immunitate.

1 VIDIMVS hucusq; de casibus exceptis, & de locis, quibus immunitas nostra est concessa, & de personis confugientibus ad illa loca; modò non nulla tractanda erunt, quid faciendum, postquam delinquens in Ecclesia se receperit, & Sanctissimus decreuit.

Vt Curia secularis, eiusque iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, locisq; sacris prædictis laicum aliquem, vt præfertur, delinquētem, in nullo ex casibus supradictis extrahāt, sine expressa licētia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habētis, ad quos solos, & nō alios Episco-

pis inferiores, etiã ſi alias Ordinarij ſint, aut nullius diœceſis, aut conſeruatores ab hac ſede ſpecialiter, vel generaliter deputati; prædictam licentiam dãdi facultas pertineat. Occurrente autem caſu in loco exẽpto, & nullius diœceſis, tũc ad Epiſcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio, & non ad alios.

Ex quibus apertè habemus, quid agendum delinquente ad Eccleſiam cõfugiente, & ideo tolluntur, quæ aliàs ſolebant adducere ſeculares iudices, quod quãdo eſt notorium, delinquentem, qui in Eccleſia ſe recepit, nõ debere illius immunitate gaudere, eo quia delictũ ab eo perpetratum eſt de exceptis, quapropter autumabãt poſſe propria auctoritate iudices ſeculares extrahere, Et pro fundamẽto eorum intẽtionis afferebãt, quod delinquẽs eſſet laicus, & cõſequenter ſubditus laicalis iuriſdictio-
nis, & cum à Canonibus, & Pontificijs ſanctionibus Ec- 1
cleſiaſticæ tuitionis ſit deſtitutus ob delictum commiſſum, illum extrahẽdo nõ ſit iniuria Eccleſiæ, poſtquam ſecularis iudex ſuam iuriſdictionem exercet erga ſuum ſubditum delinquentem, & Eccleſiaſticus iudex nullam vnquam habuit iuriſdictionem in eum, nec ratione perſonæ delinquentis, cum ſit laicus, nec ratione cõmiſſi delicti, cum extra Eccleſiam, & ſic in territorio laicali, nec ratione ipſiuſmet delicti, cum ſit purè ſeculare; Nec dicatur, quod ratione Eccleſiæ, in qua capitur, ſit ipſe Eccleſiaſticæ iuriſdictioni ſubiectus, nã ſi Eccleſiaſtica met iura illum ſua protectione priuant, non poteſt aliquo pa-

cto cõsiderari, quod sit sub potestate Ecclesię, cui extrahendo, non fit iniuria, quæ volenti non irrogatur. Quia hæc omnia remouentur per Constitutionem nostram, quæ latissimè omnibus præfatis occurrit, ibi. (Vt Curia secularis, eiusque iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, locis sacris prędictis laicum aliquem), & sic ratione personæ laicalis iurisdictionis, in nullo ex casibus supradictis, & sic ob delictum merè seculare, priuatum protectione Ecclesiæ.

Et tamen vult Sanctissimus, quod absque licentia Episcopi, & interuentu personæ Ecclesiasticæ non extrahatur; & propterea iudices laici à se ipsis extrahere non possunt, qua de re non curandum, quid aliàs dixerint in hoc articulo Scribentes, cum stante Constitutione ista, eam debeamus attendere, & superfluum esset quærere de dictis glos. & Doct. ita glos. in l. sed licet. ff. de off. præs. sic vnico verbo absoluit consilium Bald. consil. 440. lib. 1. cũ iam non sit quęstio, quia est casus legis. Bald. in c. vnic. §. secundo quia vidimus, sub n. 1. de his, qui feud. dar. poss. Et vana reputatur dubitatio, in qua sit casus legis, & ei non est locos. l. Domitius Labeo. ff. de testa. l. ancillę. C. de furt.

Et postquam habemus determinationem Pontificiam, non debemus vlterius inuestigare rationem. Bald. in l. Gallus, §. si eius, numero primo, in fin. ff. de liber. & posth. Dec. consil. 553. numero septimo. Paris. cons. 23.

numero 12. libro secundo, & in puncto Constitutionis Apostolicæ. Corn. consil. 99. numero secundo, & consil. 121. num. 5. in fin. lib. quarto, & si Iaf. stare velimus in princ. l. Gallus. primæ lect. sub num. 58. ff. de liber. & posth. esset peccatum in Spiritum sanctum ire contra tex. Constitutionis nostræ.

2 Quo capto, subiungit Summ. Pont. Quod delinquentes laici prædicti, postquam, vt præfertur, ab Ecclesijs, locisvè sacris, extracti, & capti fuerint, ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam secularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seù ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per Iudicem Ecclesiasticum Curiæ seculari, quacumque appellatione post posita, consignentur.

Et licet verba Constitutionis sint clara, tamen de duobus adhuc dubitari posset.

Primò, nunquid Episcopus, cui vigore istius Gregorianæ commissa est cognitio, super remissione delinquentium ad Curiam secularem debeat etiam ad effectum præmissum recipere probationes super prætenso delicto, an verò teneatur stare processui fabricato per ipsam secularem Curiam.

Secun-

Secundò, an sufficiat de delicto constare per inditia, & præsumptiones, an vero debeat id per concludentes probationes apparere. Reperio, quod de istis duobus quæsitis tempore Sanctiss. Clem. VIII. in vna Panormitana immunitatis Ecclesiæ fuit dubitatum, & Farinat. d. cons. 76. respondit. Quod Archiepiscopus Panormitanus debet super delicto prætenso probationes admittere, nec seculari iudicis processui vllo pacto stare. Quia regulare est, quod iudex Ecclesiasticus nō tenetur stare processui facto per iudicem secularem, Grammat. con. 42. num. 1. Clar. in pract. §. fin. q. 36. num. 49. & citat Dec. in c. at si Clerici de iudic. attestantem de cōi. Viui. comm. opin. in ver. Iudex laicus. Quibus addo Ruin. cons. 7. nu. 6. lib. 5. qui dicit, quod nedum non tenetur iudex ecclesiasticus stare processui facto à iudice seculari; sed, vt possit inquirere, opus est nouo processu, & non debet ex processu fabricato à laico formare inquisitionem, & attestatur de cōi, prout eum refert Baiard. ad Clar. d. q. 36. num. 53.

Et si iudex secularis processum sibi ab Episcopo transmissum, & iussum exequi, reuidere, & examinare potest, per doctrinam Bar. in l. Diuus nu. 3. & in l. nō dubium, ff. de cust. reor. Bal. cons. 260. n. 2. lib. 3. Io. de Selu. post alios. de iuram. cal. 15. q. 5. ad fin. ibi. limitatur 4. nu. 4. Felin. in c. cum sit nu. 8. de for. compet. & in c. at si Clerici. de iudic. Aufr. de potest. secular. sup. Eccles. perso. in 4. reg. nu. 8. Io. Bernard. in pract. c. 141. n. 3. Boss. tit. de for. compet. nu. 162. Mars. sing. 138. Rebuff. in concord. de

publi.

publi.concub.in gloss.fin.ibi(quod hodie remissus.)

Quod intelligendum erit, dummodo causa nõ esset merè Ecclesiastica, quia tunc laicus iudex non posset reuidere, sed teneretur stare processui ab Ecclesiastico fabricato, cap. vt inquisitionis, §. prohibemus. vbi Doct. de hæret.in 6. Panorm.in c. 1.n. 11.& 12. de off.iud. ordin. Bar.in l.Magistratibus.in fin.ff.de iur.om.iudic. Gõdisla. de hæret.q. 16.n.6.

Tanto magis iudex Ecclesiasticus non debet stare processui facto à iudice seculari, maximè in casu isto, in quo iudex secularis contendit de sua iurisdictione, & sic eo magis reputatur in competẽs respectu propriæ causæ, & proprij interesse, l. 1. C. nequis. in sua caus. l. nulli, C. de iudic. Processus autem factus à iudice incompetenti nullam fidem facere potest, l. fin. & per tot. C. si à non compet. iud. ita Farinat.d.cons.76.num. 1.

Rursus considerat Farinat. d. loco, cum cognitio istius articuli per dictam Bullam specialiter demandetur Ordinario, vt patet in illis verbis. (Nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum.) Et cui delegatur cognitio alicuius articuli, vel causę, etiã censetur delegata potestas sumendi probationes super illo articulo, & causa. l. vbi, & ibi glos. in ver. relationis, & Iacob. Butrig. C. de fals. Ac etiã delegatus à Principe ad cognitionem causæ non solum censetur delegatus ad receptionem probationum, sed etiam ad eiusdem causæ diffinitionem, Menoch. de arbitr. q. 37. n. 13. & seq. & num. 37.

Ideo tenetur, & debet Episcopus de delicto impicto ei, qui ad Ecclesiam confugit, cognoscere, & non stare simpliciter processui exhibito per Curiam secularem. Quod apertè mandat Bulla, dum dicit Nec cõsignari, aut tradi possit, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, quod in respõsione alterius quęsiti planius efficietur.

4 Secundo quæsito, an debeat de delicto plenè constare, & non per inditia, & præsumptiones respondit Farinat. d.cons.76. nu. 3. non posse Episcopum prætensos delinquẽtes Curiæ seculari consignare, nisi prius sibi constito de delicto plenè, certè, & concludenter, ad quod dicendum quattuor vtitur medijs, quæ referre volui, quia eius consilia, cum nuperrimè in lucem exierint, non sunt adhuc omnibus præmanibus.

Primò etenim dicit. Quod capti in Ecclesia habent regulam immunitatis Ecclesiasticę pro se c. inter alia. c. pẽ. & fin. de immun. Eccles. c. sicut antiquitus 17. qu. 4. Qui verò habet pro se regulam, dicitur etiã pro se habere iuris pręsumptionem. l. ab ea parte. ff. de probat. glos. in rub. de reg. iur. in 6. ver. & dicitur regula. Alcia. de præsump. reg. 1. præsump. 28. nu. 6. Ergo qui dicit casum non comprehensum in regula immunitas Ecclesiasticæ, cum assertionem faciat contra iuris pręsumptionem, eam debet concludentissimè, & euidentissimè probare. l. fin. in fin. prin. & ibi omnes. ff. quod met. caus. Abb. in c. quia verisimile in 2. not. de pręsump. Aym. de ant. temp. part. 2.

sectio-

sectione ex præmissis.num.46.& seq.

Secundò, quia qualitas tribuens iurisdictionem, non præsumptiuè,& per indicia,sed cõcludenter probari debet.l.2.§.sed si dubitetur,ff.de iudic.Paris.de put.de synd. in ver. Iudex. c.2.nu.13.Beninten.decis.18.num.3.Andr. Gayl.de pac. publ.c.13.num.12.& seq lib.1.

Ergo dum pro Curia seculari instatur, carceratum sibi consignari, tanquam subditum suæ iurisdictioni,propter qualitatem commissi delicti debet ipsum delictum, & qualitatem plenè probare.

Tertiò. Quando lex probationem requirit,intelligi debet de probatione plena, & vera,non aũt de præsumptiua.patet,quia quãdo eadem lex voluit esse cõtẽta argumentis,& pręsumptionibus, id expresè dixit,vt in l. non omnes. §. à barbaris. ibi.Argumentis tamen cognoscendum est.ff.de re milit. in c. pro humani. ibi. Et postquam probabilibus constiterit argumentis. de homicid. in 6. & alibi sæpissimè. Verum Bulla Gregorij non solum non expressit hoc, sed imò expresè voluit, quod verè constet Ordinario crimen tale commissum, propter quod immunitas Ecclesiastica non habet locum, vt patet in illis verbis(An ipsi verè crimina superius expressa commiserint) ideo subintrat doctrina Innocẽ. c.cum causam.col. 2.vers.illud aũt. de iuram.calum. vbi dixit,quod vera esse dicimus ea, quæ vel proprijs oculis inspicimus, vel aliàs indubitanter nouimus, ergo non ea, quæ tantum præsumptiuè credere possumus.

Quartò.

Quartò, nostra Constitutio non solum specialiter, sed per modum conditionis voluit prius constare de veritate criminum commissorum, antequam criminosi curiæ seculari tradantur, vt patet in illis verbis (Constito prius per Episcopum, vt ipsi verè crimina superius expressa commisserint) ideo talis probatio non sufficit præsumptiua, sed debet esse plena, & concludens. l. Lucius. & ibi Bar. ff. de cond. & demonstrat. Natt. cons. 29. n. 3. & cons. 202. num. 8. & seq. lib. 1. Paris. cons. 104. n. 9. & seq. lib. 4.

Quintò ad confirmationem scriptorum à Farinat. ego addi posse putarem. Quod vera, & propria illa probatio dicatur, quæ plena dignoscitur, nec alterius adminiculo, vel patrocinio indiget, ita Bal. in c. 1. §. sacramentum. col. 1. de success. rect. feud. & in cap. 1. in prin. si de inuest. int. Dom. & vassal. hinc fit, vt appellatione veræ probationis non semiplena probatio contineatur. d. l. Lucius. ff. de cond. & demonstrat. gloss. in c. statum. de rescript. in 6. Clemen. constituimus. de elect. vnde Roman. scripsit in l. 1. C. de testa. milit. probationem per præsumptiones, & coniecturas non posse dici veram, & propriam probationem: ad hoc probandū adducit. l. 1. in ver. propriè. ff. si. tab. test. exta. sed melius ad hoc facit d. l. Lucius. & quod ibi notant Bar. & Imo. & Roman. sententiam secutus fuit Rum. cons. 128. num. 2. lib. 4. Natt. d. cōs. 29. num. 30. & cons. 581. num. 9.

Cumq; Constitutio ista requirat, quod verè constet Episcopo, ideo non sufficere presumptiones. Quia quādo

tradẽdo Epiſcopus delinquentem ſimpliciter, videretur ipſe eſſe author illius pœnæ ſanguinis, quod abhorrent iura Canonica.c.1.ne Cler. vel Monach. Nã Sũ. Pont. in iſta Conſtitutione ſanciuit, abſq; irregularitatis nota, aut alterius Cenſuræ Eccleſiaſticæ incurſu, tradi, & conſignari poſſe, immo mãdat Epiſcopis, vt curent, & faciant tradi, & conſignari. Et propterea eſſet ſuperflua in præſentiarum dicta promiſſio, & cautio, quam nihilominus de conſuetudine iudices laici non ſeruabant, vt inquit Rebuff.in d.c.inter alia.quem refert Decian.d.c.29. ſub nume.6.& voluit Farinat.d.q.28.n.77.& Baiard.ad Clar. d.q.30.num.25.

6 Imò extracto delinquente ab Eccleſia, & cõſignato Curiæ ſeculari, etſi Oldr. cõſ. 154.in fin. & Abb. in d.c.inter alia. num.8.velint, non ſolum nõ poſſe pœna capitali, ſed nec corporali puniri, ſed tantummodo pœna pecuniaria.vnde Boſſ. tit.de captu.ſub n. 24.admonet, quod, qñ delictum eſt graue, & de iure pœnam corporalem requirẽs, magis conuenit, vt iudex ſecularis eum dimittat, & contra eum abſentem procedat ad cõdemnationem in condignam delicti pœnam, potius quã hoc modo leuiter, & pecuniariter punire, & quod ita aliàs in Senatu Mediolani factum fuit.

Verum, cum contrarium de ſtilo Franciæ ſeruari teſtetur Boer.deciſ.109. in fin. & de mẽte Remig. quem allegat, comprobet Clar. d.q.30.ſub n.1.& n.23.ideo Decian.d.ca.29.ſub n.6. diſtinxit. Aut eſt tale delictum, pro

quo

Et tantum possent custodiri ad effectum tradendi illos Curiæ Ecclesiasticæ, quæ postea declarabit, an gaudere debeant, nec ne, vt mandat Sum. Pont. & annuere videtur Farinac. d. q. 28. n. 9. in fin.

De Clerico delinquente, an in Ecclesia sit tutus. Cap. XII.

SVMMARIVM.

1 *PAnor. opinio refertur, qui voluit Clericos delinquentes extrahi posse.*

2 *Contra Abbat. tenuere Zab. & Roman. quod Clerici, sicut laici, gaudent hac immunitate, eorumq; fundamenta narrantur.*

3 *Concluditur contra Abbat. & Roman. sententiam veriorem de iure ostenditur.*

4 *Distinctio Decian. de Clerico confugiente ad Ecclesiam comprobatur.*

1 VSq; adhuc locuti sumus de laicis ad Ecclesias confugientibus, de quibus tantum videtur sentire Bulla. Quid erit dicendum de Clericis delinquentibus, qui post delicta se in Ecclesiam receperint, núquid ipsi sint tuti, ne à iudice Ecclesiastico extrahi possint? & Panor. in c. inter alia. n. 13. de immun. Eccles. expressè tenet, quod extrahi possint, & mouetur.

Primò per gloss. quam dicit hoc apertè sentire in c. nullus Clericorum 17. q. 4.

Secundò, quia leges ciuiles loquuntur tantum de laicis, ne extrahantur ab Ecclesia; nam de Clericis statuere non possunt. Canonica verò iura, licet non distinguant inter Clericos, & laicos, tñ videntur, & ipsa respexisse tantum laicos, nõ Clericos; nam omnia iura Canonica videntur loqui, quod Ecclesiastici iudices debẽt impetrare à secularibus', ne ipsos condemnẽt morti, non enim dicunt, quod debeãt indulgere, quod fecissent, si loquerentur de Clericis, quorum punitio spectat ad ipsos. c. cum ab Ecclesiarum Prę latis. de off. Ordin. idẽ videtur velle c. reum, & c. id constituimus 17. q. 4. cum similib.

Tertiò mouetur Panor. Quia Episcopi, Clericos, & Abbates religiosos castigant, verberant, & puniunt in Ecclesijs, & Monasterijs, vt habetur in c. vniuersitatis. de sent. excomm. & in c. fin. de regular. & de Episcopo condemnante in Ecclesia, & tenẽte carceres in suo Palatio, traditur in c. pręceptum. 2. q. 2. & c. qua frõte. de appellat. Ergo si in Ecclesijs castigant, possunt consequenter ex illis extrahere ad castigandum.

Quartò cõsiderat. Quòd si verum esset, quòd Clericus gauderet hac immunitate, hoc cederet non ad decorem, sed ad maximum dedecus Ecclesiæ, cum videretur velle defendere facinora Clericorum, qui debent esse sancti, & in suis actibus relucere. c. oportet Sacerdotes. 81. dist. qui si non possent in corpore puniri, non possent etiam

in

in bonis; si nulla fortè haberent, & sic remaneret impunitum scelus Clericorum.

Quintò ad eius opinionem cõprobandam adducit Panor. Clem. 1. de priuil. in ver. si qui verò contrà. promissa, &c. non solum. de reg. iur. in 6. vbi religiosi delinquẽtes in religione mandantur subijci grauibus poenis.

Sextò, & vltimò dicebat Abb. quod cum Clerici frequenter delinquãt in Ecclesia, & sic religiosi, vel saltem intrà fines ipsius Ecclesiæ, sequeretur, quod de his delictis nõ possent puniri, si non possent ab Ecclesijs extrahi; contra c. 2. & c. cum illorum. de sent. excomm. & hanc suam opinionem putat verissimam; relinquit tamen consuetudini, quæ in hoc multum debet attendi.

2 Sed contra Abb. sentire videtur Zab. in eo. c. inter alia. qu. 6. post Innocẽ. & expresè tenet Roman. consil. 234. Quod iudex Ecclesiasticus non poterit capere Clericum confugientem ad Ecclesiam, & opinionem suam fundauit.

Primò, per omnes leges, & Canones, ex quibus immunitas Ecclesijs conceditur, quæ generaliter loquũtur, & indefinitè confugientem ad Ecclesiam tutum esse volũt, neq; distinguunt Clericum à laico, ergo generaliter intelligendæ vulg. l. de præcio. ff. de publicia.

Secũdò. Quia maior est ratio in Clerico ne extrahatur, quã in laico, qa Ecclesia est propria domus Clerici, ergo ab ea nõ debet inuitus extrahi, l. pleriq; ff. de in ius vocan.

Tertiò, quia tale priuilegium immunitatis concessum

est loco, vt sæpè dictum fuit, & tradit Bologni. de indulg. col. 3. vers. hoc etiam probatur, & ante eũ voluit Bal. in ca. 1. col. 3. vers. & si priuileginm concessum est Clerico. de rescrip. Vnde consuluit Roman. cons. 180. in princ. Quod priuilegium concessum patriæ comprehẽdit etiã Clericos, ergo debet esse generale omnibus in eodẽ loco existẽtibus, cuiuscumq; sint conditionis, quia talis est natura priuilegij concessi loco, vt notatur in l. vlt. ff. de testa. milit. & tradit Bart. in l. fin. C. de testa. & in l. 1. C. de summ. Trin. & Bal. in l. si non speciali, C. de testam.

Et propterea Clerici hoc priuilegio vti debẽt, maximè cum hæc immunitas data sit ob reuerentiam, quæ præstanda est locis sacris, c. frater, & c. minor. 17. qu. 4. d. c. inter alia, & c. fin. de immun. Eccles. quæ ratio militat tam in Clericis, & multo magis, quam in secularibus, ergo idẽ ius seruandum Clericis, quam laicis.

Quartò pro opinione Roman. contra Abb. adducitur tex. ca. nullus Clericorum. 17. q. 4. in quo cauetur. Quod nullus Clericorum seruum suum, vel discipulũ fugientem ad Ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare præsumat: Si ergo nõ licet Clerico seruum proprium, in quo habet ius vitæ, & necis. l. 1. C. de emend. seruo. extrahere. Et minus licet extrahere discipulum flagellationes tantum timẽtem, neq; etiam disciplinæ gratia, & iste discipulus potuit esse tam laicus, quam Clericus, quanto ergo minus licebit Clericum deliquentem extrahere?

Quinto facit pro hac parte. Si lex Canonica in alios

hoc

hoc ſtatuit, debet etiam in ſuis hoc idem pati, iuxta dictum illud. Patere legem, quam tu ipſe tuleris, c. cum omnes de conſtitut.

Sextò, & vltimo. Durum admodum videtur illis, qui contrarium tuentur, quod cum Eccleſia multò magis teneatur protegere ſuos Clericos ſibi ſubditos, quam alienos, quod velit, priuilegium datum laicis auferre Clericis, argumento, c. 1. de nat. ex lib. ventr.

3 Quid tenendum? Opinionem Roman. veriorem, & ſequendam eſſe affirmat Zab. in Clem. 1. num. 9. in 6. q. de pœn. & remiſſ. Io. de Viſch. de immun. Eccl. in 2. 3. & antepen. col. ſecundæ concluſ. hanc partem tenet Bernard. Diaz in pract. c. 115. Did. var. reſolut. lib. 2. c. vlt. num. 16. adden. ad Ang. de Maleſ. in ver. fama public. nu. 59. littera. A. Monticell. in pract. crim. reg. 2. nu. 18. & iſtam opinionem cõtra Abb. veriorem de iure dicit Clar. d. q. 30. verſi. Vlterius quæro Mãdoſ. in addit. d. conſi. 234. Rom. Farinat. d. q. 28. nu. 7. in fin. Decian. qui veriorem dicit, & reſpondet fundamentis Panor. c. 26. nu. 1. vbi conclu dit diſtinguendo.

4 Quod, aut Clericus venit in Eccleſiam, vel Monaſteriũ vel Palatium Epiſcopale exiſtens intra 30. vel 40. paſſus, & ſic in loco ſacro volens, & ex alia cauſa, quam, vt gaudeat immunitate, & tunc putat, quod poſſit carcerari, & puniri, & ideo extrahi etiam ab Eccleſia. Aut vero hac præciſa intentione confugit ad Eccleſiam, vt gauderet immunitate, & eo caſu putat, quod erit tutus, leges enim

& Canones concedentes hanc immunitatem, hoc præcipuè prætendunt, nę quis fide quam in veneratione Ecclesiæ, & locorum sacrorum habet, defraudetur, & ita iudicandum esse affirmat. Quamquam cum Panor. concurrat, quod consuetudo seruanda sit.

Bene verum est, quod Clericus, si perpetrasset delictũ aliquod de exceptis, non esset melioris conditionis laici, & absque dubio posset extrahi.

De debitore confugiente ad Ecclesiam, numquid instanstantibus creditoribus, sit extrahendus?

Cap. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Debitor pro ciuili debito se recipiens in Ecclesiam est tutus.*

2 *Stante statuto, quod debitores pro debito personaliter capiantur, nunquid sint tuti in Ecclesia? & cõtra Oldr. concluditur, quod sit tutus.*

Ampliatur procedere etiam in debito publico.

3 *Debitor suspectus de fuga an extrahi possit ab Ecclesia?*

4 *Decoctores, et falliti, quãdo in Ecclesia sint tuti, demõstratur.*

1 Postquam compertum est, quod delinquentes, exceptis aliquibus casibus, non possunt ab Ecclesijs extrahi, posset adhuc aliqua hæsitatio remanere circa debitores, qui ęre alieno onusti ad Ecclesiam

ſiam confugerint, ſi immunitatem iſtam habere debeāt.
In quo articulo communiter concluditur affirmatiuè, verũ quia ſcribentes ſatis cõfusè loquuntur, vidẽdus erit Farinat. de carcer. & carcer. d. q. 28. nu. 30. & ſeq. qui diſtinguit nonnullos caſus, & dicit, quod ſi Eccleſia eſt tutũ refugiũ delinquẽtib. ad eã confugientib. multò magis tueri debet debitorẽ ex cauſa ciuili, qui captus in Eccleſia pro ciuili debito eſt malè captus, & debet relaxari ſecundum Marſ. in l. vnic. nu. 11. C. de rapt. virg. vbi teſtatur, ita ſeruari de conſuetudine, & ſequitur Boſſ. tit. de captur. nu. 26. dicens, quod ita tenent cõmuniter Doct. in l. pleriq; . ff. de in ius voc. & hoc attenta iuris communis diſpoſitione, non habet difficultatem.
2 Sed difficultas eſt, vbi viget ſtatutũ, quod debitores pro debito perſonaliter capiãtur, quo in caſu cõſuluit Oldr. cõſ. 54. & reſpõdit. Cũ perſona virtute iuris municipalis ſit effecta, & quodãmodo cõditionata ad ſeruiẽdũ, præſtita ſecuritate, debet extrahi, ne creditor, qui quodãmodo eſt dominus, eius ſeruo defraudetur, & hoc bene probatur ſecundum Oldr. in l. præſenti, §. ſanè. C. de ijs, qui ad Eccleſ. confug. vbi ſeruus, vel aſcriptitius, vel alterius conditionis ſuppoſitus, præſta ſecuritate, extrahitur.
Et Princeps, qui immunitatẽ conceſſit Eccleſię, licet pęnam, quæ ius publicũ reſpicit, vel quæ ſibi erat præſtanda, & applicanda, potuerit remittere ius partis, tamẽ nõ remiſit, argumento eorũ, quæ notãtur in l. 1. C. de in ius vocand. in l. 1. ff. de ſer. fugit. & in c. raptoribus 36. q. 1.

Facit etiã secundum Oldr. Quia Ecclesia solum liberat confugientem ad eã à pœna corporali, vt in c. inter alia. de immun. Eccl. c. diffiniuit. 17. q. 4. & c. itē constituimus & c. reū. ea. caus. & q. non tamen tollit, quin alia pęna puniatur, & propterea respondit Oldr. quod debitor, qui vigore statuti potest carcerari, non erit tutus in Ecclesia.

Nimis tamē rigida visa fuit Oldr. opinio, quapropter in practica non fuit recepta, & certè cum omnis delinquēs pro quocunq; crimine etiã graui tutus sit in Ecclesia, & in ea capi non possit, præterquam in exceptis; multo minus poterit capi debitor, & in ea tutus erit; esset enim ridiculū dicere, quod delinquens in Ecclesia capi nō posset, debitor autē sic, vt ponderat Farinat. d. q. 28. nu. 30. in fin. & Oldr. fundamentis respondit Couar. d. c. 20. nu. 14. var. resol. lib. 2. Nam & si seruus ab Ecclesia extrahatur, & debitor quodammodo sit seruus creditoris, non per hoc est propriè, & verè seruus, & adducta ab Oldr. procederent in vero seruo, & in iure veræ seruitutis.

Et minus est verum, quod Ecclesia tantummodo intendat seruare vitam, & membra confugientib. ad se, quia in casibus non exceptis nullo pacto permittit extrahi, & sic omnino illos seruat incolumes ab omni pœna, vti diximus, ideo debitor erit tutus in Ecclesia, non obstante dicto statuto; Quod ampliatur procedere, etiam si debitū esset publicum, sic Cap. Tholos. decis. 422. Sylu. in sum. ver. immunitas 3. nu. 4. Couar. d. nu. 14. & citatis his Farinat. d. q. 28. nu. 31. & Decian. d. c. 28. nu. 26. & 27.

3 Et

3 Et prædicta non solum vendicant sibi locum in debitoribus supradictis, sed etiam in debitore suspecto de fuga; Quamquam Ias. in l. vinum, nu. 5. ff. si cert. pet. teneat cõtrarium, arguendo de tempore ad locum, & dicit, quod debitor suspectus de fuga capi potest etiam die feriato in honorem Dei, per glo. quam singularem appellat, & approbatam in l. dies festos in glo. 2. vbi Bart. & alij notabiliter sequuntur. C. de feri. & vltra citatos à Ias. quod debitor suspectus de fuga capi possit de feriato, sentit Alex. consil. 159. sub nu. 7. lib. 2. Marant. in pract. part. 4. 16. dist. nu. 92. Curt. sen. de sequestr. q. 10. nu. 47. Didac. var. resol. lib. 2. c. 20. nu. 14. Ias. ipse in princ. Instit. de act. nu. 77. & in l. de pupillo. §. si quis riuos. in princ. ff. de nou. oper. nunc. & istam glo. ampliat Bal. in c. fi. in fin. de feri. ne dum si sint feriæ solemnes, sed etiam solemniores, & solemnissimę, vt in die Natiuitatis, vel Paschatis, sequitur Ant. Couus inter consi. Bart. Soc. consi. 101. circa princ. lib. 4. & Ias. in d. l. vinum.

Vbi pariter dicit, Quod sicuti debitor suspectus de fuga capi potest tempore feriato in honorem Dei, ita etiã potest capi in loco sacro ad honorem Dei, & hoc probare nititur. Quia non solum iudex laicus, sed etiã creditor laicus potest propria auctoritate capere Clericum debitorem, qui sit fugitiuus, vel præparet se ad fugam, vt postea cõsignet iudici Ecclesiastico, per doctrinã Io. Andr. in c. nullus de pignor. Et hoc expresse decidere affirmat Canon. in c. cum non ab homine, de iudic. vbi Bal. Card.

Florent.

Florent.& Abb.idem Bal.in c.dilectus, de appell. & vltra Ias.& citatos ab eo hoc tenet Fely. in d.c. cum non ab homine, nu.4. qui dicit communem opinionē Card. Alban.consil.13.nu.5.Seuerin.de debit.suspect.& fugit. in 5.quæst.nu.18.& 19.

Nec sufficeret dicere, quod diuersa sit ratio in tempore,& loco.Nam Maiestas Dei ita videtur offendi, quando caperetur tempore sacratissimo,sicuti in Ecclesia, & propterea inquit Ias.non esse ponere os in cœlum, si diceretur, debitorem suspectum de fuga in Ecclesia capi posse.

Contra Ias. more suo insurgit Dec. in eadem l. vinum, nu.8.vbi affirmat,æquiparationem non procedere, cum adsit diuersa ratio,& postquam ab Ecclesia extrahi non debet,licet quis quæcumq; delicta grauia commiserit.c. inter alia de immun.Eccl. à fortiori non sunt extrahendi debitores ex contractu, & ita obseruari quotidie in fallitis prætendit Decius qui in Ecclesia sunt tuti, & securi, non obstante suspitione fugæ,& Couar.d.c.20.sub.nu. 14.tenet,quod Ias.argumentatio sufficiens non sit,siquidem hac in specie minimè licet de tempore ad locum argumentari propter disparem rationem, quæ manifesta est,& constat. Nam tempore feriato licitum est homicidam,aliosve delictorum reos capere, quod ipse Ias. non negaret,& probatur in l.prouinciarum.C.de feri. & tamen hos non licet ab Ecclesia abducere,& contra Ias.tenet Purpura.in d.l.vinum,nu.10.

Vnde

Vnde dicendum erit debitorem, quantumuis suſpectũ de fuga, in Eccleſia capi non poſſe, cum nullibi expreſſum ſit in hac ſpecie Eccleſiarum immunitatem non prodeſſe his, qui ad eas confugiunt, & ſic regulæ ſtandũ erit, ita Couar. d. c. 20. ſub nu. 14. quem ſequuntur Decia. in d. c. 28. nu. 34. & Farin. d. q. 28. nu. 32. vbi de communi teſtatur, & firmat Abb. in d. c. inter alia, num. 22. Rom. conſi. 277. & conſi. 234. Aufrer. in deciſ. Thol. 422. qui dicit communem, & in practica fuiſſe obtentum. Io. de Viſch. de immun. Eccleſ. nu. 55. Henrich. Boich. in c. Eccleſiæ de immun. Eccleſ. vbi longam facit diſtinctionem, & volunt omnes in l. præſenti. C. de ijs, qui ad Eccleſ. cõfug. hoc idem ſentit Rip. in c. 1. num. 88. de iudic. Ludo. Gomez in §. ſupereſt, num. 6. Inſtit. de act. Remig. de immun. Eccleſ. 27. fallent. nu. 4. & ſeq. ibique de communi Duen. tract. reg. 175. in 3. limit.

4 Quam propoſitionem Decia. Couar. & Farinat. reſtringere conãtur ad decoctores, & fallitos, qui maximo Reipublicæ diſpendio, ex pecunijs, & rebus alienis, dum negociationem quęſtuariam exercent, operam viſuris, & fęnoribus ſtrenuè dantes, lautè, & opiperè viuentes, decocti tandem verſuram faciunt, ad Eccleſiam cõfugientes, creditores omnes miſerè fallunt, quod grauiſſimum crimen eſt, taleſque, vt publici latrones a diuerſis Conſtitutionibus, grauiſſima, & capitali pœna plectuntur, & habemus Bullam Sanctiſſimi Pij V. & ob id hac immunitate minimè gaudere, vltra prædictos voluit Boer.

deciſ.

decis. 215. nu. 7. Sed liceat mihi, quod sentiam in mediũ afferre, cum isti decoctores adeo cautè res suas componant, vt raró, aut nunquam verificetur in eis casus Bullæ præfatæ, semper enim aduersæ fortunæ infortuniũ apparere faciunt. Ac etiam quia in Bulla ipsa non priuantur hac immunitate, & quamquam publicis latronibus cõparentur, difficile erit, vt in eis concurrant ea, quæ diximus superius esse necessaria ad latronem publicum constituendum, & præcipuè frequentia actuum, ex quo isti decoctores, vltra primam vicem non inueniunt, qui eis credant pecunias, & bona, quapropter puto, quod Ecclesiasticæ immunitatis erunt capaces.

An Consuetudo possit dare facultatem laicis Iudicibus extrahendi propria auctoritate confugientes ad Ecclesias. Cap. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo dat iurisdictionem.*
Quod ampliatur etiam in iurisdictione ordinaria.
Et dat meram, mixtam, altam, & bassam, & imperiosam iurisdictionem.
Quinimo, & spiritualem.

2 *Stante consuetudine extrahendi delinquentes ab Ecclesijs ad quas confugerunt, multi voluere, quod iudices laici per se ipsos extrahere possent, quod declaratur nu. 12.*

3 Con-

3 Constitutio Gregoriana tantum reuocat facultates à Sede Apostolica concessas, & non quæ competunt vigore consuetudinis.

4 Consuetudo est quid facti, ideò plenè probanda, cum allegare non sufficiat.

Probatio consuetudinis difficillima, & quare.

5 Consuetudo est stricti iuris, & non extenditur.

Et tantum habet de actu, quantum habet de potentia.

6 Consuetudo statuto æquiparatur, hinc non inducitur super his, super quibus populus expressè statuere non potest.

7 Consuetudo irrationabilis non valet.

Et quæ dicatur irrationabilis.

8 Consuetudo legi contraria, vt legem tollat, debet esse introducta sciente Principe.

9 Absens à loco, quæ ibi fiunt scire non præsumitur.

10 Consuetudo modicam iurisdictionem solummodo tribuit.

11 Consuetudo iurisdictionem tribuere potest, dummodo utentes ea sint capaces.

Hinc laici non possunt per consuetudinem acquirere iurisdictionem extrahendi ab Ecclesijs, cum ea sint incapaces.

12 Doct. citati in contrarium non dicunt, quod per consuetudinem tribuatur iurisdictio laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesijs delinquentes, & quomodo intelligantur.

13 Consuetudo Ecclesijs onerosa tollenda, & notabile Surd. dictum in consil. 396. refertur.

CVM

1 CVM consuetudinem iurisdictionem tribuere dicat tex.l.fi.vbi glos.in ver.cōsuetudinē.C. de eman. liber. c. dilecti. vbi Doct. & glos. in ver. consuetudinem de arbitr. Oldr.consil. 11.colum. 2. vers. item proponit,& cons.128.colum. 2.vers.nec per hoc potest dici.Bal.in l.cum Prætor. in princ. 2. lect. ff.de iudic. Rom. cōs. 300.Pute.de Synd. in ver. instrumentum. ibi, (& quia cōsuetudine) Soc. sen.cōs. 39.nu.26.lib.4.Lanfranc.Balb.decis.120.Mars.caus.crim.cons.90. n. 11. & seq.& cōs. 100.n.19.est tex.in c.duo simul,ibiq;Panorm. 3.not.de off.Ord.glo.in c. quāto.in ver. si Prælati. ad fin. eo.tit.glos.in c. cōquæstus,in ver.cōsuetudo.in fi.9.qu. 3. Felin.latè in c. cnm cōtingat,num.2.de for.compet. & Bart.vbi apost. in l.viros,in fi.C.de diuers. off.lib. 12.ampliat.quod cōsuetudo etiam iurisdictionem ordinariam concedit.Quam propositionem extendit Bal. in l. etiam, col.4.vers.modò restat quærendum. C.de excep. ad meram, mixtam, imperiosam,altam,& bassam iurisdictionem,& Guid. Pap.post alios sing. 416.vtrum consuetudo.§.1.etiam spiritualem iurisdictionem consuetudinem dare affirmauit.

2 Vnde multi asserere conati sunt,quod stante cōsuetudine,extrahēdi eos,qui ad Ecclesias cōfugissent, possint de iure impunè iudices seculares per se ipsos extrahere, & vidi quandam scripturam manu scriptam, in qua citātur Couar.var.resolut. lib. 2.c.20.sub n.4. Clar.in pract.§. fi.

q. 30.

q. 30. Decia. in c. 28. n. 6. lib. 6. par. 2. Igne. in l. 1. in prin. nu. 11. & 16. ff. ad Syllan.

Et sententia istorum fundatur, quod cum immunitas sit de iure positiuo, vti diximus, iuri positiuo potest consuetudo derogare. c. fi. de consuet. c. in istis, cum duob. seq. 4. distin. & c. placuit. 22. dist. & notatur in l. quibus. ff. de ll. ideo stãdum erit consuetudini, secundum Hostiens. in c. inter alia, num. 5. de immun. Eccles. vbi Innoc. in prin. & in fin. quẽ sequũtur Io. Andr. & Butr. & facit cons. Oldr. 54. vbi respondit fore capiẽdum debitorem in Ecclesia pro ciuili debito, vigẽte statuto, quod debitor personaliter capi possit, quod attẽdendũ, quia seruatur in hac materia loci consuetudo, & huius sententiæ citatur Anch. in d. c. inter alia. de immun. Eccles.

3 Et non obstare Cõstitutionem nostram Gregorianam, quàm sæpè ministri laici contẽdunt, quia per eam nõ derogatur consuetudini, cum lecta, & perlecta Bulla ipsa, nullum verbum de consuetudine reperiri prætendant, hinc per Constitutionem hanc non cẽsetur derogatũ cõsuetudini, per doctrinam Oldr. cons. 220. post princ. & Aym. cons. 244. nu. 13. & audiui aliquãdo iurisdictionis laicalis Ministros asserere, qđ Sanctissimus Gregorius in ista Constitutione nil aliud fecit, nec facere voluit, nisi reuocare Bullas Pij, & Sixti, omniaq; indulta, & priuilegia per Romanos Pontifices, Principibus secularibus concessa, circa capturas delinquẽtium, qui ad Ecclesias confugissent. Si enim Principes seculares non innitantur di-

ctis

ctis Bullis, nec Apostolicis priuilegijs, vel indultis, sed in consuetudine immemorabili, quæ iurisdictionem hanc extrahendi eis tribuit, Bulla ipsa non resistit.

Sed prædictis non obstantibus, ego; qui vti Sacerdos, licèt indignissimus, semper totis viribus immunitatem Ecclesiasticam deffendere conabor, contrarium de iure dicendum ostendere confido.

4 Et aduertēdum esse duxi, quod consuetudo est quid facti, ideo probāda, nec sufficit allegare, glos. fi. in Clement. vnic. de restit. in integ. in c. nō est in ver. quem allegat. de cōsuet. in 6. cum innumeris concord. adductis à Felin. in c. cum dilectus, sub num. 6. de accusat. & in ca. quoniam contrà, col. 20. de probat. Decia. cōs. 402. n. 11. & consil. 538. n. 8. Aret. cōs. 23. nu. 1. & firmat Pacian. in tract. cui incumb. on. prob. cap. 27. num. 141. par. 2. & fuit opinio Bar. in l. 2. num. 27. C. quæ sit long. cons. & responderunt Roland. consil. 32. num. 23. lib. 2. Menoch. cons. 37. nu. 92. lib. 1. Becci. consil. 2. in fi. citati à Surd. consil. 354. num. 24. lib. 3.

Cuius consuetudinis probatio difficilis est, consideratis ijs, quæ in illa probanda exiguntur, ita Fulgos. consil. 6. ad fin. Dec. d. consil. 402. sub num. 13. & consil. 538. num. 9. Roland. consil. 53. num. 33. lib. 2. Bursatt. consil. 57. num. 2. in fin. lib. 1. eo quia est mutabilis, iuxta sententiam Hostien. in sum. tit. de consuet. & cauit Rom. sing. 369. prosequitur latissimè Mascard. cōclus. 423. in prin. par. 1. vbi multos citat. Et Card. Florent. in c. fi. q. 4. in fi.

de

de consuet.quem sequitnr Aym.cons.325.nu.1.affirmauit, magna opus esse diligentia in formandis capitulis super probatione consuetudinis, cum plenè probanda sit, secunduu doctrinam Bar. in repet.l.2.q.27.C. quæ sit long.consuet.& testes probare debẽt actus,actuũ finem, temporis diuturnitatem, esse debent plures, eorundem actuum, & deponere debent de diuturnitate temporis, incipiente ab aliquo actuum habilium ad consuetudinẽ inducendam,& quod non sit de contrario memoria,imò quod est fama,ita factum,& obseruatum fuisse semper,& quod illi actus fuerunt scientibus, & consentientibus omnibus tacitè,vel expressè,vel saltem maiori parte illorũ, qui possunt consuetudinem inducere, ita concludit Bellamer.decis.64.& decis.65.

Supradictis sic positis,probanda erit in primis consuetudo prætensa extrahendi confugientes ad Ecclesias,quę quomodo probari possit, cogitent ipsi Ministri laicalis iurisdictionis.

5 Rursus erit considerandum, quod consuetudo est stricti iuris,& non extenditur.Innoc. in c.dilectus.col. 3. in ver.supradicto.de off.Archid.& in c.cum P. vers.& licet hi quibus. de fid.inst.Oldr.cons.237.col.1.vers.& ꝑ hoc vellẽt aliqui. Bar. in l. 1.§.si quis hoc interdicto.ff.de itin. act. priu. & in Authen.qui rem.in fin.C.de sacro. Eccles. Bal. in ca. 1.in fin.de cogni.feud.& in Authen.si quis ruinas. col. 1.vers.inducit etiam rationem,C.de sacr. Eccles. Panorm.in c.quod translationem nu.5.de off. lega. Dec.

conſ.8.ſub nu.4.conſ.142.n.5.& conſ. 483.n. 22. Grammat. poſt alios deciſ.92.n.4.5.Aym.conſ.111.num. 16. conſ.121.nu.8.& conſ.170.n.4.P. Rauẽn.de conſuet.col. 7.verſ.conſuetudo eſt ſtricti iuris ſub num.73. Et docuit Bal.in c.1.in prin.ſub n. 21.qui feud.dar.poſſ. Quod conſuetudo tm̃ habet de actu, quantum habet de potentia, & non plus, & idẽ Bal.in l.fi.n.14.C.com.vtr.iudic.dicebat, quod conſuetudo tm̃ habet de potentia, & effectu; quantum habet de vſu, & voluit *B*ar.in d.l.1.§.ſi quis hoc interdicto. Alex.conſ.110.lib.3. Aym. alios citans, conſ. 30.n. 5.& firmat Surd. conſ. 393.nu.20.& prius dixerat conſ. 382.n.44.& conſ.424.n.43.lib. 3. ideo in conſuetudine nil ſuppleri debet vltra ſolitam obſeruationem, & ſi conſuetudo de aliquo non diſponit, nec nos diſponere debemus, ſm̃ Bal.conſ.275.in fin.lib.2. Aym.conſ.30.nnm.5. Eo quia in conſuetudine non fit extenſio de vno actu ad alium, nec de vna ad aliã perſonam, vt latè probat Natt. conſ.555.nu.5. Roland.conſ.94.n 17.lib.2. Ceph. conſ. 358.n.45.& ſeq.Rolãd.cõſ.69.nu.30.& ſeq.lib.3.Crot. conſ.67.n.6.lib.1.Becci.conſ.73.nu.14. Bellon.conſ.42. n.6.Neuiza.conſ.9.nu.32.& concludit Oſaſc. deciſ. Pedem.29.nu.16. & reſpondit *S*urd. conſ.393.nu.21.lib.3. Et propterea neſcio videre, quomodo eorum intentionẽ fundare poſſint in prętenſa conſuetudine, quę, vt diximus, variabilis eſt, & non poſſumus ex illa certam regulam formare, ex qua dicere poſſumus, confugientes ad Eccleſiã in quocunq; caſu extrahi poſſe, cum delicta ſint diuerſi

gene-

genereris, & licet consuetum sit extrahere aliquem delinquentem, non propterea ad cæteros extēdere debemus.

6 Nec non consuetudo ista, & si probata legitimè esset, tamē cum statuto æquiparetur, l. de quib. ff. de ll. l. Magistratus. ff. ad munici. c. cum dilectus. de consuet. Clem. 1. in fin. prin. & ibi Card. vlt. not. de vsur. Dec. in c. quæ in Ecclesiarum. n. 13. de constit. Aym. cons. 96. n. 6. Ideo nō inducitur super his, super quibus populus expressè statuere non potest. Bar. in cons. 136. in fin. Aym. cons. 134. n. 25. & latius de antiq. temp. in 4. part. sect. 1. n. 13. cum seq. Sed in materia ista immunitatis Ecclesiasticæ non solum populus, sed nec etiam Principes seculares aliquid sancire possunt, vt scribunt omnes in c. solitæ. de maior. & obed. & in c. 1. & in c. cum. de constit. & diximus in 1. cap. n. 4. Qua de re data ista consuetudine, etiam plenè probata, nullius erit momenti.

7 Ac ēt consuetudo irrationabilis de iure nō valet. tex. habemus in c. 1. in fin. vbi glos. in ver. irrationabilia de Cōst. in 6. Host. ī sum. tit. de Cōsuet. §. quid sit consuetudo. sub n. 2. & firmat Aym. cons. 96. n. 3. & cons. 116. n. 4. Et quam quā certo sciam, iudicis arbitrio relinqui, qn̄ consuetudo dicatur irrationabilis, qui cōsideratis circumstātijs loci, temporis, & vtilitate publica, arbitrari debet, vt dicunt Doct. in c. fin. de consuet. glos. in d. ca. 1. in ver. irrationabilia. de Constit. in 6. Hostien. in sum. vbi proximè. num. 2. Oldr. cons. 220. col. 1. ver. ideo notauit. Aym. d. cons. 96. sub nu. 3. & cons. 116. sub num. 5. P. Rauen. in d. tract. de

consuet.col.6.vers.quomodo autem consuetudo, nu.65. Menoch. de arbitr. iud. cas. 82. Tamen hocetiam scio, quod irrationabilis præsumitur consuetudo illa, quæ est Canonibus inimica ca. cum venerabilis.in fin.vbi notat Panorm.sub num.4.de consuet.ca.ad audientiam. eo.tit. Bal.in d.l. de quibus.sub nu. 28.ff.de ll. & fuit de mente glos.in c.fin.in ver.rationabilis. vbi omnino Panorm. de consuet.ibiq; Innocen.in fin.Aret.cons. 44. n.2. At cum nos habeamus dispositionem iuris Canonici tribuentem immunitatem istam Ecclesi js, vt ex illis delinquentes nõ extrahantur, consuetudo contraria erit dicenda irrationabilis, & non consideranda, ne dicam attendenda.

8 Et ad effectum, vt consuetudo legi contraria valeat, debet esse introducta sciente Principe, cum scientia Principis requiratur, vt possit per consuetudinem tolli lex ipsius ita Oldr.cons.237.col.1.versic. verum à iure. consil. 244.col.2.versic. quinto opponebatur, & cons.254.col. 2.vers. 3.opponitur, & vers. 5.opponitur. Ioan.And.ad Spec.de feud. in rub.col.pen.vers. non omittam ad intellectum Feder.de Sen.cons.17.colum.2.vers.præterea consuetudines.Natt.cons.574.in fin. & videtur sentire glos. in l.2.C.de iur. nat.gẽt.& ciuil.Innocẽ.in rub.de consuet. & in ca. pen.idem Innocen.in c.P.de fid.instr.nec sufficeret tolerantia, cum opus sit expresso consensu, per notata in c.cũ non ignores.de pręben.& in c.litteras. de concess. pręben. Quia alias sequeretur absurdum, quod lex inferioris tolleret legem superioris, quod absonum est, præ-

cipuè

cipuè hodie, cum populus totam potestatem, & iurisdictionem transtulerit in Principes, vt videtur expressum in l.fin.C.de ll.& sentit Ioã. Faber.Instit. de iur.nat.gent. & ciuil. §. sed, & quod Principi nu. 1. Quicquid ipse Fab. dixerit in §.ex non scripto.nu.8.Instit de iur.nat.gent.& ciui.cuius opinio non est tenenda, cum multò plures cõtrarium affirmauerint.

9 Stante itaq; re quisito isto de scientia Principis, est impossibile, quod similis consuetudo, sciente Summ. Pont. fuerit introducta, qui cum vbiq; locorũ esse pęnitẽtialiter non possit, eius sciẽtia nõ pręsumitur c.fi. qui matr.accus. poss.l.Titius.§. Lutius, vbi Bal.ff.de lib.& posth. Dec.cõs. 38.sub nu.7.cons.64.sub nu.5.& cons.328. sub num. 6. & Ias.post Aret.ibi in l.2.§.voluntatem.nu. 17.ff.sol.matr.voluit, vt absens à loco scire non præsumatur quę fiant ibi, etiam à coniunctissima persona, sequitur Henric. Ferrat. ad repert. Millian.in vers.absens il 2. Quod aũt Sũm. Pont. nesciuerit, quod Ministri laici extraherent confugientes ad Ecclesiam, detegitur manifestè ex Constitutione ista, in qua Sum. Pont. hoc intellecto, sanciuit, ne in posterum similia perpetrare præsumant, & materiam istam immunitatis Ecclesiarum ad vnã reduxit formam, quæ inuiolabiliter erit seruanda: Et ideo quauis consuetudine non obstante, non possunt iudices laici ex se ipsis delinquentes extrahere absq; pœnarum incursu, de quibus suo loco dicemus.

Ac pariter cum habeamus claram Canonum dispositionem,

tionem, quod delinquentes non sint ab Ecclesia extrahendi, non sufficeret probare consuetudinem adesse extrahendi, sed ostendendum esset, quod contraria fuit inducta consuetudo, per quam Canones fuerint sublati, & hoc in casu simplex obseruantia non sufficit, nisi etiam demonstretur, quod in contradictorio iudicio fuerit obtenta, vti firmat Surd. multis citatis consf.|392. numero 25.lib.3.

Nec obstant superius adducta de consuetudine tribuẽte iurisdictionem, quę procederent, vbi consuetudo plenè probata esset, & esset rationabilis, vti demonstraui-
10 mus. Et prædicta vera forsitan essent de modica iurisdictione, vt declarat Rossell. citatis alijs, in tract. de indulg.
11 num. 433. & supradicta vendicarent locum, data capacitate, & habilitate vtentium, vt notabiliter docuit Io. Monach. in cap. 2. de præben. quem sequuntur Abb. & Felin. in c. causam. de præscript. & in c. quanto. de consuet. Bal. in l. omnes. ff. de præscript. 30. &c. Domin. in c. Catholica. 11. dist. Abb. & Io. de Anan. in cap. ad hæc. de simon. & Card. conf. 58. Sed laici videntut incapaces huiusce iurisdictionis, vt annuit expresse Sanctissimus in Bulla ista, ibi.

(Ne autem Curiæ secularis prædictæ Ministri, &c.) vbi mandat Pont. quod etiam in casibus exceptis per se ipsos extrahere non præsumant, sed obtenta licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ extrahantur; ergo neque tempore capaces

fieri

fieri possunt per consuetudinem.

Non resistunt prędictis authoritates Scribentiũ, quas oretenus audiui ex aduerso citari, & in primis Couar. var. resolut. lib. 2. nu. 4. c. 20. qui in libro meo non dicit; quod per consuetudinem detur facultas laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesia, sed tantum quærit, an Ecclesia nondum consecrata gaudeat immunitate, & dicit, quod plurimum hac in re valet consuetudo, quæ quidem potissimum est inspicienda, & Clar. in pract. §. fin. q. 30. minus loquitur de consuetudine tribuente iurisdictionem, sed tantum tractat de immunitate concessa Ecclesiis, ob quarum ingentem numerum hodie de consuetudine est valde restricta. Decian. quoq; d. cap. 28. num. 6. non dicit quicquam de consuetudine dante iurisdictionem, & tantummodo voluit, quod stante consuetudine extrahendi, iudices laici excusentur à pœnis inflictis violatoribus huiusce immunitatis, & non immeritò, quia ad excusandũ à pœna quælibet causa etiã bestialis excusat. l. igitur. §. 1. ff. de lib. caus. glos. in l. plagij. la 2. in ver. iusta, C. de plagiar. & in l. vnic. in ver. hoc iudicium in fin. ff. si quis iud. non obtemp. & glos. fin. in l. 1. ff. de abige. cum similibus, Cons. vero Oldr. ab omnibus reprobari aliàs ostẽdimus, cum eius sententia nimis dura visa fuerit, vti diximus ca. 13. nu. 2. ac etiam Oldr. in d. cons. respondit, quod debitor, stante statuto, quod possit capi de psona, potest extrahi ab Ecclesia, & in hoc standũ esse consuetudini, sed non dicit, quod iudex laicus vigore consuetudinis habeat fa-

cultatem extrahendi,& sic omnes,qui solent adduci non loquuntur in terminis quæstionis nostræ. Et cum similis consuetudo grauamen afferat Ecclesijs,debet tolli iudicis officio, vt decernit textus. c. 1. de consuet. & propterea dato etiam,quod per Constitutionem nostram expressè non legatur derogatum cõsuetudini prætensę, attamen tãquam onerosa Ecclesijs est remouenda, & sacrum Tridẽt. Concil. sess. 25. c. 20. decernit,& præcipit sacros Canones,&concilia generalia omnia,nec nõ alias Apostolicas sanctiones in fauorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticę, & contra eius violatores editas, quæ omnia præsenti etiam decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere,ideo cõcludendum erit,quod nullo pacto iudices laici possint propria authoritate delinquẽtes, qui in Ecclesiam se receperint, extrahere, & in hac materia cõsuetudinis introducendæ referre volui,quæ piè,& doctè scribit Surd.qui tamen semper bene audiuit,in cons. 396. n. 33. lib. 3. qui affirmauit, quod in ea introducenda uis aliqua, vel metus semper interuenit: multa enim Summ. Pontifices dissimulando tolerarunt,non quia ea concederent, aut approbarent, sed quia illius temporis ratio non patiebatur, quod fieret contradictio,vel quia id minus malum visum fuit, sed Deus Opt. Max. qui omnium gestorum veritatem habet præ oculis,& cui nil est absconditum, fortè aliquo tempore has suæ Ecclesiæ iniurias vindicabit.

De

De Pœnis extrahentium ab Ecclesia. Cap. XV.

SVMMARIVM.

1 *POena 30. librarum argenti examinati purissimi possunt puniri violantes Ecclesiasticam immunitatem, extrahendo confugientes ad eam.*

2 *Pæna nonagintorum solidorum aliquando puniri ostenditur, & publica imponitur pænitentia arbitrio Episcopi.*

3 *Reprobatur opinio tenentium exactionem istarum pænarum perdidisse Ecclesiam.*

4 *Puniuntur violatores immunitatis Ecclesiasticæ excommunicationis pœna.*

5 *Læsæ Maiestatis crimen incurrunt violatores huius immunitatis.*
Et redditur ratio.

6 *Speciale huius criminis videtur esse, quod affectus puniatur.*
Et quomodo procedat, declaratur.

7 *Pæna arbitraria puniuntur hodie violatores Ecclesiasticæ immunitatis.*

8 *Nunquid excusentur ab hac pæna per consuetudinem, quæ vigeret, confugientes extrahendi?*

ACROSANCTA Tridentina Synodus in ca. 20. sess. 25. de reformat. nec non Constitutio hæc nostra Gregoriana non determinant pœna, quibus sunt plectẽdi huiúscæ Ecclesiasticæ immunitatis violatores, sed tantum puniendos esse mandant pœnis sacris Canonibus, & Oecumenicis Cõcilijs inflictis, vnde pœnas ipsas referre volui.

1 Et in primis in cap. quisquis. 17. q. 4. Alex. PP. II. sanciuit. Quisquis inuẽtus fuerit reus sacrilegij, Episcopis, vel Abbatibus, siue personis, ad quos querimonia sacrilegij iustè pertinuerit, 30. libras examinati argẽti purissimi cõponat; Et ibidem declarando, quis dicatur sacrilegiũ cõmittere, subiungit. Sacrilegium committitur, si quis infregerit Ecclesiam, vel 30. Ecclesiarum passus, qui in circuitu Ecclesiæ sunt, vel domos, quæ infra prædictos passus fuerint, aliquid inde diripiẽdo, vel auferendo. ex quo tex. colligi voluit Clar. in pract. §. fi. q. 30. n. 1. quod extrahẽtes delinquẽtes ab Ecclesijs, in quibus se receperint, pœna prędicta puniantur, huius quoquè opinionis fuit Decia. tract. crim. c. 28. nu. 4. lib. 6. par. 2.

2 Et in c. si quis contumax. 17. q. 4. in hæc verba cauetur. Si quis contumax, vel superbus timorem Dei, vel reuerẽtiam sanctarum Ecclesiarum non habuerit, & fugientem seruum suum, vel quẽ ipse persequutus fuit, de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus Ecclesiæ quolibet modo adhærentibus, per vim abstraxerit, pro immunitate nonagintos

tos solidos Episcopo componat, & ipse publica pœnitentia iusto iudicio Episcopi mulctetur.

3 Et quamquam Clar. in d. q. 30. asserat, quod hodie non exigitur hęc pœna, quia per desuetudinem perdidit Ecclesia ius eam exigēdi, vt attestatur glo. in c. cum multæ in ver. cōnubit. 15. q. vlt. quā glo. refert, & sequitur Ang. de Castr. inter cōsil. Paul. Castrē. sui patris. cōsil. 458. circa fi. lib. 2. & comprobat Decia. d. ca. 28. n. 4. lib. 6. par. 2. Tamen Sacrum Tridēt. Cōcilium d. c. 20. sess. 25. de reforma. nō solum cōfirmat, sed etiam, quatenus opus est, renouat omnes sacros Canones cōtra violatores immunitatis Ecclesiasticæ editos, ibiq; monentur Imperator, Reges, Respublicæ, & Principes omnes, ne ab vllis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, alijsve Dominis temporalibus, seu Magistratibus, maximèq; Ministris ipsorum Principū, vllo pacto lædi patiantur, sed seuerè in eos, qui Ecclesiæ libertatem, & immunitatem, ac iurisdictionem impediunt, animaduertant.

Et præfatorum Canonum, & Conciliorum censuræ, etiam per Constitutionem nostram confirmantur, Ideo non amplius in desuetudinē abijsse dicēdum erit, vnà cū Farinat. de carcer. & carcera. q. 28. sub num. 5.

4 Vltima pœna, quæ de iure Canonico irrogatur istis violatoribus immunitatis Ecclesiasticæ, est excommunicatio, vt habetur in cap. deffiniuit. 17. q. 4. & c. frater. ea. dist. & q. & quod iudex secularis extrahēs excōmunicationis mucrone feriatur, probatur in c. inter alia. de immunit.

Eccles.

Eccles. & in c. minor. iuncto. c. si quis cōtumax. & c. quisquis, & quod ibi notatur. 17. q. 4. & secundum Siluestr. in sum. ver. immunitas, il 3. n. 12. debet extrahens excommunicari, & condemnari pecuniariter, & imponi sibi publica pœnitentia, nec restitui communioni, nisi reddat extractum, vti obseruatum fuisse diximus, in ca. 1. in Rege Bonifacio tempore Diui Augustini.

5 De iure quoq; ciuili punitur violator istius immunitatis grauissima pœna, cum per eam incurratur in crimen læsæ Maiestatis. l. 2. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & diximus in c. 9. sub num. 2. Et pro ratione possumus assignare. Nam si offendens temporalem Maiestatem incidit in crimen istud. l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest. à fortiori debet tantò magis incurrere is, qui Diuinam offendit. l. quidam. vers. cum sanè, & l. si quis in hoc genus. C. de Episc. & Cler. in Authēt. Gazaros. C. de hæret. offendens autem Ecclesiam offendit Diuinam Maiestatem, quia Ecclesia est domus Dei, vt habetur Ioā. c. 2. & hac ratione vtitur Oldr. d. l. 2. C. de his, qui ad Eccles. confug. relatus, & amplexus á Decia. d. c. 28. nu. 2. lib. 6. & voluit Panor. in ca. inter alia. de immun. Eccles. prosequitur Boer. in tract. de seditio. in 7. & vlt. præsupposito, num. 56. & 57. & sentit Iodoc. in pract. crim. rub. de viol. Templo. c. 106. n. 1. & seq. Io. Monticell. post mille. in pract. crim. reg. 12. n. 12. Clar. in pract. §. fi. q. 68. vers. extrahens aliquem Menoch. de arbitr. iud. cas. 360. num. 68. & Gig. de crim. læs. Maiest. lib. 1. tit. qual. & à quib. crim. læs. Maiest.

com-

committ.q.10.num.10.qui numer. 4.ſcribit, quod tam ex diſpoſitione legum, quam Canonum, nemo ex Eccleſia extrahi poteſt, niſi de licentia Sum.Pōtificis, cum ad eum tātummodo ſpectet hāc licētiam concedere, & eſt de reſeruatis.PP.& propterea extrahens confugientem ad Eccleſiam vſurpat iuriſdictionem Pontificiam, & iure meritò in pœnam læſæ Maieſtatis incidit, per tradita ab eodem Gig. vbi ſupra q.21.& cum Gig. reſidet Farin. d.qu. 28.num.2.

6 Et ita eſt exoſa legibus ipſis violatio immunitatis Templorum, vt Leo Imperator. in l. præſenti. C.de his, qui ad Eccleſ.confug.ſtatuerit, quod qui nuda tantum cogitatione auſus fuerit tētare confugientem ad Eccleſiam inde extrahere, pœna mortis, & vltimi ſupplicij animaduerſione plectetur, Vnde ſpeciale erit inuiolantibus immunitatem Eccleſiaſticam, vt affectus, qui in puris terminis cogitationis conſiſtit, & ad nullos extrinſecos actus productus ſit, puniatur, contra regulas communes, quæ uolunt, nullatenus in foro fori puniri. l. cogitationes. ff. de pœn.& c.cogitationis, de pęnit.diſt.1. cum alijs cōgeſtis per Menoch. de arbitr. caſ.306.nu.5.& num.26.& ſeq. ſed de iſta illatione valde dubito, quia gloſ. Bart. & Salic. in eadem l.præſenti. docuere, illius tex. pœnam non habere locum, niſi cogitatio eſſet producta ad actū proximum, & ad aliquem tractatum, quia tex.ibi dicit,) aut nuda ſaltem cogitatione, atq; tractatu,) & ſic vltra cogitationem requirit copulatiuè tractatum, vt annotauit

erudi-

eruditissimus Menoch.d.cas.306.nu.68.& firmat Farin. d.q.28.nu.3.in fin.

7 Verum Iodoc.in pract.crim.rubr. de violat. templo.ca. 106.num.4.exponendo pœnam impositam à iure Canonico violatoribus templorum, dicit esse damnandos ad restitutionem personæ auulsæ, cum omnibus damnis, & interesse, & vlterius in aliquam pœnam arbitrariam, iuxta qualitates, & circumstantias rerum, per ea, quę notantur in c.non minus, & in c. aduersus. de immun. Eccl. & habemus glo.in d.c.si quis contumax.ver.componat. 17.q.4.Host.in sum.tit.de immun.Eccles.§. quæ pœna, in princ. sum. Angel. in ver.immunitas.vers.21.Io.de Visch.in tract.de immun.Eccl.n.65.& affirmat Siluestr. in sum.ver.immunitas, il 2.sub nu.8.

Et sic videmus, quod semper transgressores immunitatis nostræ grauiter puniuntur.

8 Sed quia Decia.in d.c.28.n.6.lib.6. par. 2. asserere non timuit, quod stante consuetudine extrahendi per Ministros laicalis iurisdictionis delinquentes, qui ad Ecclesiā confugerint, excusetur inde etiam inuitum abducens, de eius dicto quærendum esse duxi. Quia in ore omnium est, quod cōsuetudo, etiam quod sit iniqua, excusat à pœna temporali.glo.1.vbi Panor.& apost. ad eum in c.cum venerabilis, de consuet.& in ca.abijciuntur in ver.crimen 32.q.4.Alex.consil.172.num.6.lib.2. quod duplicatur, consil.41.lib.4.consil.233.num.13.& consil. 240.nu.6. lib.6.Dec.consil.170.sub num.2.cons.175. sub nu. 7.&

in c.

in c.nam concupiſcentiam. 2.lect. ſub num. 6.de conſtit. Marſ. in princ. l.1.num.83.ff.de Sicar. & cauſ. crim. conſ. 90.num.8.& conſ. 100.nu.8.& in pract.§.quoniam,nu. 97.Abb. in c.fi.in fin. ibiq; apoſt.de Conſtit.& in c. cum in Eccleſię, vbi etiam latiſſimè apoſt. de Simon. Roman. ſing. 19.& ibi adden.& conſ.466. in prin.Felin.in c.non ſatis, in prin.de ſimon.Iaſ.vbi alij, in l.de quibus,num. 8. ff.de ll.& in l.ſingularia. ſub nu. 36. ff.ſi cert.pet.& in l.3. §. 1. num. 15.& in prin.l.qui iuraſſe,num.7.ff.de iur. iuran.Io.Arno.ſolilo. 90.Rip.in rubr.extr. de iudic.nu. 24. P.Gerar.ſing.83.ad fi.Grammat.deciſ.50.num.3.Pariſ. cōſil.171.num.19.lib.4.Bar.in prin.l.1.in fi.vbi cæteri. ff. quod quiſq; iur. firmant Hondad. conſ.93. nu.21.lib.1. Cęph.conſ.362.n.31.lib.3.Becci.conſ.4.num.17.

Attamen,& ſi prędicta vera ſint, in caſu noſtro nō procedūt, quia,cum reſolutum ſit in iure, quod delinquētes ab Eccleſijs extrahi nequeant,& iudices laici extrahendo cōtraueniant diſpoſitioni iuris tam ciuilis, quàm Canonici,ideo ob conſuetudinem non excuſantur,quę potius dicitur prauus vſus,& abuſus,quā conſuetudo,& in ijs, quæ de ſui natura mala,& deteſtabilia ſunt,conſuetudo, etiam quod totus mūdus ea vtatur,nō excuſat, c. flagitia 32.q.7.c.obijciuntur.32.q.4.glo.in c.ſanè de temp. ordin. & in c. cum ſecundum leges, de hæret. in 6. Iaſ. in l. ait Prætor.colum.5. de iureiur.Bald.in l. de quibus.ff. de legi.Innoc. in c.ſanè,de off.ord.Fel.in c.ea quæ, de ſimo. Calcan.cōſ.28.n.14.& citatis his,Farin.de delict. & pęn.

q.20.

q.20.n.46.Et Natt.cõſ.586.n.10.lib.3. reſpõdit, quod ſi manifeſtè apparet ex forma contractus vſuram eſſe commiſſam, conſuetudo non excuſaret à pœna,per tex. in c.inter dilectos,in prin.de exceſſ.Prælat. & in Clem.1. de vſur.

Verum in caſu noſtro manifeſtum eſt,quod iudices laici non poſſunt euellere ab Eccleſijs confugientes ad eas, & vti periti legalis ſcientiæ hoc ignorare non debent, eo etenim ipſo,quod fuerunt in examine Doctoratus approbati,& profitẽtur ſe Doctores,præſumuntur docti,& in iure periti, ſicuti comprobat Boer.deciſ.350.nu.6.ideo per conſuetudinem non excuſari mihi videtur, nam certò ſciũt, has non conſuetudines,ſed manifeſtos abuſus eſſe.Et in blaſphemo,quod ob cõſuetudinem regionis nõ excuſetur à pœna blaſphemibus inflicta, affirmat Clar.in pract.§.blaſphemia.verſ.ſed nũquid, & atteſtatur, quod in Mediolaneñ ſtatu. non ſolum excuſantur, ſed iubere Senatum reijci capitula, in quibus blaſphemiæ rei vellẽt conſuetudinem probare, cuius dictum reaſſumpſit Maſcard. de probat. concluſ.194.n.7.par.1.& proſequitur Farin.de delict.& pœn.q.20.n.45.

Nec non ſupradicta procedere poſſent ad euitandam pœnam temporalem,vti declarat.Alex.conſil. 39.lib. 3. Cępo.cauſ.crim.conſil.13.Aym.concl.6.num.103.in fi. Bero.conſil.153.num.64.lib.1.Surd.conſ.184.num.10. lib.2.& Tiraq. de retract.conuent.in fi.nu.127.Pęna autem excommunicationis qua plectũtur iſti extractores, eſt

est spiritualis, cum à communione fideliũ separet, sicut nomen ipsum denotat, & asserit Sylu. in summ. in verbo Excommunicatio in. in princ. ideo eam euitare minimè possent, stante quauis consuetudine.

Et si velimus aliquantulum deferre Decian. viro certè doctissimo, & olim præceptori meo, possumus dicere, quod talis consuetudo, si non excuset à toto, saltem excusat à parte, vt faciat mitigare pœnam, vt in blasphemo concludit ipse Decian. tract. crim. p. 2. lib. 6. c. 5. nu. 4. ex Ferat. & Couar. in locis per eum citatis, & cum ipso residet Farinat. d. q. 20. nu. 46. in fi. de delict. & pœn.

De Ecclesiastica iurisdictione à seculari separata, Et quo iure exemptio Ecclesiasticarum personarum à laicali iurisdictione fuerit introducta. Cap. XVI.

SVMMARIVM.

1 *SVm. Pont. in Constitutione ista mandat, vt seculares non se intromittant in causis personarum Ecclesiasticarum.*

2 *Sacra à profanis quouis iure semper distincta.*

3 *Spiritualis iurisdictio à temporali separata, tam ex mente Theologorum, quam Canonistarum.*

4 *Iure Diuino Clerici, & cæteri Ecclesiastici sunt exempti à laicali iurisdictione.*

5 *Clerici rem spiritualem sapiunt.*
Et Clericatus est res distinctiua à profanis.
6 *Constitutiones Pontificiæ de exemptione ista Clericorũ sunt antiqui iuris declaratiuæ, non noui dispositiuæ.*
7 *Papa non potest legem condere, vt Clerici à laicis iudicibus iudicentur.*
8 *Consuetudo non potest inducere, vt laici in causis Clericorum se intromittant.*
9 *Clerici etiam volentes, non possunt in iudicẽ laicũ consentire*
10 *Si Clericus conueniatur pro quacunq; causa coràm laico iudice, Prælatus suus potest etiã eo inuito à iudicio abstrahere.*
11 *Nec etiam Episcopo consentiente, possunt Clerici in secularem iudicem consentire.*
12 *Priuilegio isto Clerici in sacris constituti renunciare non poßunt.*
13 *Fauori suo quod quis renunciare possit, quomodo procedat, declaratur.*
14 *Clericus causam agens coràm laico excommunicatur, quod declaratur ibidem.*
15 *Episcopi, & cæteri Ordinarij hoc fori priuilegium tueri tenentur, & negligentes in repetitione Clericorum carceratorum puniuntur.*

Onstitutio nostra non solum prouidet immunitati Ecclesiarum, ne quis ex eis extrahatur inuitus, de qua hucusq; verba fecimus. Sed vlte-
1 rius procedẽdo mandat † Summus Pontifex, ne contra

Eccle-

Ecclesiasticas personas quoquomodo seculares iudices procedere præsumant, in hisce verbis. (Sicuti etiam prohibemus, ne cõtra Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusuis ordinis, vel militiæ etiã S. Ioã. Hierosolymitani regulares, quoquomodo etiã vigore prædict. priuilegiorũ, indultorũ, aut concessionũ, quę oĩa ad terminos iuris per pręsentes reducimus, procedant, aut se intromittere illasue ab Ecclesijs, Monasterijs, Domibus, locis sacris, aut religiosis, etiã in casib. in hac Constitutione expressis extrahere, abducere, capere, & incarcerare, aut cognoscere de criminib. ad forũ Ecclesiasticũ pertinentib. alias quam de iure, & per priuilegia eisdem ordinib. aut militijs concessa permittitur, quomodolibet præsumant.)

2 Semper etenim iure Diuino, atq; humano sacra à profanis fuere distincta, quæ, vt cuiq; hominũ magis paterẽt ad sensum, voluit Deus, altissimi parietis interstitio, sacras ędes á profanis esse in Tẽplo diuisas, vsq; adeo, vt nequaquam Regib. liceret illũ Dei constitutũ terminũ trãsilire, sed neq; eidẽ appropinquare, absq; Numinis offẽsa grauissima, vt refert amplis. Card. Baronius in Parenesi ad Rempub. Venetã fol. 13. vbi adducit vehementem illam querelam Dñi in Ezechielẽ. c. 43. aduersus Reges Iuda.

3 Et si mãdauit Deus distinctas esse ædes sacras à profanis, quid dicendum de iurisdictione Ecclesiastica à temporali? Sumpta igitur occasione ex verbis Constitutionis nostrę, de exemptione personarum Ecclesiasticarum à iurisdictione seculari nonnulla dicere proposui.

3 Est itaq; iurisdictio spiritualis à temporali distincta cũ effectu. Siue teneamus vna cũ Theologis, quod duæ sint potestates distinctæ, & separatæ, ac independentes, spiritualis scilicet, Sum. Pont. commissa, & temporalis Principibus Mũdi, nec vnam habere quid commune cum alia; sed primam spiritualem præexcellentiorem, & supremã posse etiam de temporalibus cognoscere, & disponere, quando sunt necessaria, & directa ad conseruationem, & necessitatem spiritualium: de quo latè Franc. de Victor. de potest. Eccles. relect. 1. q. 6. vers. Tertia propositio. Soto satis eleganter in 4. sent. 25. dist. art. 1. latiss. Molin. de iustit. tract. 2. c. 29. & elegantiss. ampliss. Card. Bellarminus lib. 5. de potest. Pont. c. 1. & hæc Theologorum sententia fundatur in c. duo sunt. 96. dist. & in cap. sequenti, vbi glos. in c. quæsitum 23. q. 4. & in cap. solitæ de maiorit. & obed. & in §. quia igitur in Auth. de instr. caut. & fid.

Siue sequendo Canonistarum opinionem, asseramus, quod vtraq; iurisdictio sit penes Ecclesiã, spiritualis actu, & habitu, tẽporalis verò habitu tantũ; cuius exercitium, & actũ Ecclesia mãdauit Imperatorib. Regib. & alijs secularib. potestatib. vti affirmarunt Host. Butr. Abb. Imol. Io. Andr. Card. Dec. & cęteri omnes in c. nouit. de iudic.

Quapropter quauis opinione attenta, Ecclesiastici à laicali potestate, & iurisdictione sunt segregati, & de eis seculares potestates non debent cognoscere.

4 Iure nẽpe Diuino Clericis, alijsq; Ecclesiasticis personis exẽptio ista, ne laicali subiaceãt iurisdictioni, fuit conces-

sa, vt

ſa,vt docuit glo.in c.quãquã.in ver. iure Diuino. de cenſ. lib.6.quæ voluit,vt legatur Geneſi. c.47. vltra medium. Quod Ioſeph.ſubiecit omnẽ terrã Aegypti Pharaoni, & cũctos populos eius, à nouiſſimis terminis Aegypti, vſq; ad fines eius; pter terrã ſacerdotalẽ, & ex eo tpe,vſq; ad præſentem diem in vniuerſa terra Aegypti quinta pars Regib. ſoluitur,& factum eſt quaſi in legem, præter terrã ſacerdotalẽ,quæ libera ab hac cõditione fuit.Et Eſdre lib.1.c.7.vltra medium ſm eandẽ gloſ.hr. Quod Rex Adagei dixit ſuis Miniſtris.Vobis quoq; notum facimus de vniuerſis ſacerdotibus,& leuitis,cãtoribus, & ianitorib9, & miniſtris domus Dei, vt vectigal,& tributum, & annonas nõ habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos, & hæc concordare affirmat. d. gloſ.cũ.c.non minus. de immun. Eccleſ. ſi enim bona Clericorũ eximuntur a poteſtate laicorũ, tantò magis eorũ pſonæ. Quod in nouo ẽt teſtamento ſancitũ ſcribit Decian. in tract. crim.c.9.ſub nu.1. lib.4.par.1.dum dixit Chriſtus Petro.Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã ędificabo Eccleſiam meã.Quod regiſtratum legimus in c.ita Dñs.19.diſt.& in cap.in noua.21. diſt. Innocen.& ibi apoſt. in c.ſi quis.poſt prin. de maio. & obed. vbi quærit, quis eximit Clericos à iure Imperatoris,& dicit. Qđ exempti ſunt à Deo. per tex. c.ſi Imperator.96.diſt.in quo in fine ſancitur.Nõ legibus publicis non à Poteſtatibus ſeculi,ſed à Pontificibus,& Sacerdotibus Omnipotẽs Deus Chriſtianæ religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & diſcuti, & recipi de er-

rore remeātes, quo in loco, glos. in ver. (& discuti) inquit. Ergo antequā esset aliqua Constitutio, ēt Clerici nō erāt de iurisdictione seculari, & per d. tex. concludit Rot. Roman. tit. de consuet. decis. 10. aliàs 840. incipien. vtrū valeat. sub n. 4. antiq. Panor. in prin. c. at si Clerici. num. 23. de iudic. & in ca. Ecclesiæ S. Mariæ. sub nu. 6. & ibi Felin. eo. nu. de Constit. Roland. cons. 4. nu. 7. lib. 3. & ante eos hoc voluit Card. in repet. c. perpēdimus. 7. oppo. de sent. excomm. Aufrer. in Clem. 1. ver. ad quæstionem. de off. ordin. Roch. de Curt. in c. vlt. de cōsuet. persequitur Bursatt. cons. 42. n. 2. lib. 1. qui respōdit de iure Diuino Clericos esse exemptos à iurisdictione laicorum, vt ex magis communi tradit Alcia. in c. cum non ab homine. in prin. de iudici. Vasqui. de success. par. 1. lib. 3. §. 22. limit. 17. num. 58. cum seq. idem Vasqui. in eo. tract. par. 1. lib. 1. §. 10. & in l. quoniam in prioribus nu. 652. de inoff. testa. Villalob. com. opin. ver. Clericus. n. 69. vbi scribit, quod Clerici nunquam fuerunt sub iurisdictione laicali. Viui. eo. tract. ver. Clerici à potestate. Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defect. iurisd. num. 101. Sigism. Scacci. de iud. caus. crim. c. 11. nu. 44. lib. 1. Nauar. in relect. c. nouit. de iudic. in 6. not. sub n. 30. dixit, quod Clerici, & Monachi de iure Diuino sunt exempti à potestate laicali in causis crimi nalibus, iuxta gloss. solemnem tam à Theologis, quam à Iurisperitis communiter receptam in d. c. si Imperator. 96. dist. prosequitur Surd. cons. 301. nu. 16. lib. 3. & allegatur testimonium Constātini Imperatoris, q̄ presidens

in

in Sancta Nicena Synodo, cum querela quorundã Clericorum coram eo delata esset, ait. Vos à nemine iudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium reseruamini, ita registratũ habemus in c. continua. 11. q. 1. & in c. futuram. 12. q. 1. licet Couar. pract. qq. c. 31. latè hãc quęstionẽ disputet ad partes, & multos casus distinguat, & ita genericè de iure Diuino nõ esse introductã cõtendat, qui nimis partialis semp fuit, qñ de iurisdictione laicali verba fecit, vti benè ostẽdit Ampliss. Card. Bellarminus in Opusculo vernacula lingua edito, in responsione librorum editorũ absq; noĩe, super censuras publicatas à Sãctiss. D. N. Papa Paulo V. contra Venetos fol. 41. & cõiter tenetur, iure Diuino cõpetere exemptionem hãc, quãq; Farinat. tit. de inquisitio. q. 8. n. 2. vna cum ipso Couar. restringere conẽt ad ea, q̃ sunt spiritualia, & Ecclesiastica, scilicet, qñ agitur de ordinibus, gradibus, obseruationib. & similib. secus verò in temporalib. quorum opinio non est tenenda, cum contrarium supracitati omnes affirment.

5 Quia Clerici sapiũt rem spiritualem, ex quo corpus, & animam deputauerunt Dei seruitio, & ascripserũt in sortem Dñi c. cui portio. 12. q. 1. cap. inolita. & c. placuit 11. q. 1. & notatur in c. 2. de maio. & obed. & in c. significantibus. de iudic. & in c. at si Clerici. eo. tit. & habemus in c. 1. & 2. 11. q. 1. & per totã illam quæst. vt notat Innocen. in d. c. significantibus. de off. delegat. & comprobat Rolãd. d. consl. 4. n. 7. lib. 1. & assentit Surd. d. consl. 396. num. 14. lib. 3. Et Clericatus est res distinctiua à profanis secun-

dum Nauar.d.c.nouit.sub nu.30.de iudici.

6 Et quamquã Constitutiones Pontificias habeamus, ꝑ quas Clerici eximũtur à potestate seculari, attñ ante eas Clerici gaudebant priuilegio isto, & Constitutiones sunt antiqui iuris declaratiuæ, non noui dispositiuæ, vt docet glos.in d. c.si Imperator.96. dist. quam sequuntur Surd. d.cons.396. n.14.lib.3.& Roland.d.cons.4.num.7.lib.1. Villalob.vbi proximè.

7 Ita, & taliter laici sunt incapaces exercitij iurisdictionis in Ecclesiasticos, quod nec Papa põt legẽ facere qđ Clerici cõueniatur corã seculari iudice. huiusce dicti antesignanus fuit Rom.sing.419.ibiq;apost.qui scriptũ reliqt: Quod antequã esset Petrus, Clerici non erãt subiecti secularibus ꝑ illud Dei. Nolite tãgere Christos meos, Psal. 104. Ergo nõ põt per Papã tolli.l.fin.C.si cõt.ius.& hoc tenuisse affirmat Franc. Zab. in repet.d.c.ꝑpendimus.de sent. excom. & ipse Rom.hoc idem dixit in l.si vero.§.de vero.in 7.fallent.ff.sol.matr.Abb.in c.Ecclesiæ.S.Marię, sub num.6.vbi Felin. eo.num.Constit.idem Felin.in c.si quis, in princ.de maio.& obed.& in c.literas.sub num.14. de rest.spol.Ias.ĩ l.est receptũ.n.3.ff.de iur.omn.iud. Vãt. d.tit.de nullit.ex defectu iurisd. n.101. Grãmat.decis.61. n.9.Couar.ipse, qui voluit hanc exemptionem esse de iure positiuo, & non Diuino, d.c.31.n.4.cõsentit, quod Papa nõ possit tollere Clericorũ exẽptionẽ à iurisdictione seculari quoad oẽs Clericos, & quo ad oẽs causas invniuersũ, Farinat.quoq; assẽtit d.q.8.n.4.& Scacc.d.c.11.n.43.

8 Con-

8 Consuetudo, quæ, vt aliàs diximus. cap. 14. iurisdictionem tribuere solet, nec etiam potest inducere, quod laicus iudicet Clericos, tex. est expressus in c. Clerici de iudici. vbi Clemens III. decreuit. Quod non debet in hac parte Canonibus aliqua consuetudo præiudicium generare, & glos. ibi dicit in casu isto, non posse locum habere consuetudinem, quãtocumq; tempore obtẽtam, quia esset cõtra Ecclesiasticam libertatem, & statum Ecclesiæ. per quem tex. ita tenet Felin. in d. c. Ecclesię S. Marię, sub num. 6. de maio. & obed. Alex. cõsil. 149. n. 10. lib. 1. & in d. consil. 8. lib. 1. Soc. in ca. si quis Clericus. in 19. fallent. de for. cõpet. Rot. Rom. d. decis. 840. per tot. in antiq. aliàs est 10. de cõsuet. Prob. ad Io. Monac. in c. iudex. in prin. de sent. excom. in 6. Couar. d. c. 31. n. 5. pract. q. Clar. de communi attestãs, in pract. §. fi. q. 36. in princ. Roland. d. consil. 4. n. 10. lib. 1. cõs. 12. nu. 45. & cons. 23. num. 9. lib. 2. Alex. de Neuo. cons. 56. nu. 1. Vilalob. com. opin. ver. Clericus, n. 80. Farin. d. q. 8. n. 3. Scacci. d. c. 11. nu. 42. qui de communi attestatur. Et huic sententię conferre possunt, quæ diximus d. cap. 14. de consuetudine irrationabili, & Ecclesijs onerosa, quam non valere ostẽdimus, pręcipuè data incapacitate vtentium, vti affirmat Necia. in specie d. c. 9. n. 10. & seq. lib. 4. Et talis consuetudo non releuat, quia ei derogatur per Bullam in Cœna Domini, & ita cõclusum fuit in Rot. Rom. in vna Canonicatus Oscen. coram R. P. Pegna, quam registrauit Farinat. inter sua cons. crim. cons. 68.

Et

9 Et prædicta in tantum vera sunt. Quod Clericus etiam volens, non potest se supponere diffinitionibus laicorũ. tex. habemus in c. decimæ 96. dist. & latè scribit Hostiẽ. in sum. tit. de iudici. §. quæ sine necessaria, & voluit Grammat. d. decis. 61. n. 8. consuluit Dec. cons. 150. nu. 4. Anch. consil. 321. primo dub. Alex. consil. 67. colum. fin. lib. 1. Cappic. decis. 126.

10 Et si Clericus conueniretur pro quacunque causa coram iudice laico, Prælatus suus vtique posset etiam eo inuito, illum abstrahere à iudicio seculari, secundum Innocen. in c. vt famæ. sub nu. 21. de sent. excom.

11 Quinimo nec etiam Episcopo consentiente, potest Clericus consentire in iudicem laicum, glos. in c. significasti, de for. compet. Soc. reg. tract. reg. 56. incipit. Clericus, Alex. cons. 8. in prin. lib. 1. Roland. d. cons. 4. num. 10. li. 1. & cons. 12. nu. 36. lib. 2. Gales. de oblig. Camer. par. 2. q. 2. n. 2. Scacci. d. c. 11. n. 38. Farin. d. q. 8. sub n. 13.

12 Cui priuilegio Clerici in sacris constituti non possunt renũciare, nec tacitè, nec expressè, vt notant omnes in c. si diligenti, & in c. significasti. vbi glos. fi. de for. cõpet. in c. cõtingit il primo, ibiq; glos. pen. & in c. perpendimus. in ver. cogãtur. de sent. excom. in c. Ioãnes. in ver. nõ potest. de Cler. cõiug. & in c. vni. in ver. cõiugalis, eo. tit. in 6. in l. si quis in cõscribẽdo. in ver. dignitatis, in fi. C. de pact. Archidiac. in c. placita secularia. 15. q. 4. Spec. in tit. de cita. §. contra. ver. sed pone. Grammat. d. decis. 61. nume. 14. Cepo. caus. crim. cõs. 11. num. 4. Oldr. cons. 83. col. 3. vers.

priui-

priuilegium enim eſt. Felin. in c. d. c. ſi diligẽti. n. 16. de for. compet. Bal. in l. vni. col. 8. verſ. ſed quid dices. Clericus. C. de confeſſ. & conſ. 80. per tot. lib. 2. Calcan. cõſ. 118. num. 2. P. Duen. reg. tract. reg. 100. 1. ampliat. Roland. d. conſil. 4. num. 9. lib. 1. Alber. in 3. par. ſtat. qu. 92. Alex. de Neuo. d. conſil. 56. num. 1. vbi ampliat, quod nec etiam cum iuramento. Scacci. d. c. 11. num. 35. & 36. Farinat. d. q. 8. num. 10.

13 Nec dicatur, quod quilibet fauori ſuo renunciare poteſt. d. l. ſi quis ſcribendo. C. de pact. l. ſi plures. C. de fid. inſtr. l. generaliter, vbi omnino Bald. C. de Epiſc. & Cler. l. poteſt. ff. ad l. Falc. c. Eccleſiæ S. Mariæ, il 2. §. 1. de elect. c. ſi de terra. de priuil. c. ſtatuimus, & c. ad Apoſtolicam, de regular. gloſ. videnda in Authent. vt ſin. prohi. matr. in verb. Senatus conſulto Felin. ad quem ſemper confuge in d. c. ſi diligenti. de for. compet. Quia hoc eſſet verum, quando priuilegium non eſſet introductum contẽplatione alterius. Panorm. in c. conquæſtus, vlt. not. n. 6. de feri. in d. c. ſi de terra, num. 5. de priuil. & conſ. 61. ſub num. 2. lib. 2. Aym. conſ. 80. n. 3. Iaſ. conſ. 125. in prin. lib. 1.

Sed priuilegium, ne Clericus coram laico conueniatur, non eſt proprium ipſius clerici, ſed totius ordinis Clericalis d. c. ſi diligẽti. Hinc renunciatio nil debet operari, vt eſt generale in omni actu, qui à iure improbatur, neq; eſt in poteſtate faciẽtis, ita in pũcto reſpondit Bar. conſ. 225. quem ſequitur Marian. Soc. in c. 1. num. 23. in fi. de for. compe. Barbat. in c. 2. n. 100. eo. tit. Decia. d. c. 9. n. 61.

lib. 4.

lib.4. Alex.d.conf.8.in prin.lib.1. Alber.in 3.par.ftatut.q. 42.citatus à Rolād. d.cōſ.4.n.9.lib.1.Et cum iura prohibeant, ne clericus à laico iudicetur, huic iuri prohibitiuò renunciari non poteſt, teſtibus, glo. & Bartol.in l. 1.C.ne fide.dot.dent.Dec.in l. principalibus,n.5.ff.ſi cert.pet.

14 Quod plus eſt, ſi Clericus coram laico iudice cauſam ageret, excommunicatus eſſet.c.noucrit, & c. graue, de ſent. excomm.c.qualiter,& quando vbi Doct. omnes de iudic. & habemus Bullam in Cœna Domini, & firmat Farin.d. cōſ.68.n.1.& fuit reſolutum in Rot. Rom. coram R. P. Pegna,& coram R.P.Blanchetto modò Card. ampliſſimo,vt refert Fari.d.conſ.68. vbi prædictas deciſiones regiſtrauit. Et Caetan.in ſum. in ver. excommunicatio.c.30.& ſeq. ſcribit, quòd Clericus ad iudicem laicum,& ſecularem recurrens ſacrilegium committat; qđ intelligēdum eſſe putarem, quando Clericus conueniret alterum Clericum coram laico, & nō, ſi Clericus laicum conueniret,vti benè cōſiderat Rolād.d.conſ.23.nu. 14. lib.2.relatus à Scacci.d.c.11.ſub nu.45. Vel quando Clericus recurreret ad ſecularem Curiam pro impediendis mādatis,& executionibus Apoſtolicis,vti in facto,in quo conſuluit Farin.d.conſ.68.

15 Et Epiſcopi, ac cæteri Ordinarij hoc fori priuilegium tueri tenētur intātum, Quod ſi habita notitia de carceratione Clerici, illum pœnis adhibitis, cēſuriſque prolatis, repetere neglexerint, ab adminiſtratione deponūtur, & ſi tanta eſſet negligentia, criminaliter eſſent puniendi; ſecundum

cundum Cassan. consil. 38. quem sequitur Lopez in addit. ad pract. Diaz c. 64. nu. 8. & 15. & ipsos amplectitur Farin. d. q. 8. nu. 4. versi. amplia. 18.

De exemptione Clericorum à iurisdictione laicali in criminalibus. Cap. XVII.

SUMMARIUM.

1 *PRincipes seculares, & eorum Ministri nullam prorsus habent in Clericos iurisdictionem.*
2 *Imperator nec ipse de causis criminalibus Clericorum cognoscit. Sed exemplo Constantini deberet libellum accusationis incendere.*
3 *Nec in atrocioribus, & in crimine læsæ Maiestatis Imperator iudicat Clericos.*
4 *Crimen læsæ Maiestatis non committitur à Clerico erga seculares Principes.*
5 *Pro assassinio an Clericus puniatur à seculari iudice?*
6 *Clericus assassinus potest impune occidi.*
7 *Actualiter degradatus potest à seculari iudice puniri.*
8 *Intellectus ad c. 1. de homicid. in 6. datur.*
9 *Quando in dispositione aliquid præsupponitur, vt præsuppositum locum habeat, præsuppositum verificari debet.*
10 *Sententia declaratoria requiritur super assassinio, vt Clericus pro tali crimine puniri possit à laico.*
11 *Quæ declaratio ab Ecclesiastico fieri debet.*

27 Quando

27 Quando vti incorrigibilis punitur, non secundum Canones, sed secundum leges punitur Clericus.
28 Clericus quando dicatur incorrigilis, demonstratur.
29 Regulare est, quod vt Clericus in sacris à laico iudice puniri valeat, est degradandus, & tradendus Curiæ seculari.
30 Intellectus Dec. ad c. cum non ab homine de iudic. refertur.
31 Degradationis diffinitio.
32 Duplex degradatio, Verbalis, & Actualis.
33 Verbalis quomodo fiat, & eius forma.
34 Quando, & pro quibus delictis verbalis degradatio imponatur.
35 Verbalis degradatio ad quem finem fuerit introducta?
36 Actualis degradatio, quæ etiam appellatur depositio solemnis, est executio verbalis, quam regradationem D. Hieronymus appellat.
37 Antiquitus inuenta actualis degradatio, et quæ ad ea requirebantur.
38 Actualis degradationis forma.
39 Pro quibus delictis Clericus actualiter degradetur.
Regula datur iu puniendis Clericis.

IN omni casu, siue Diuino, vti ex communi Scribentium sententia, superius demonstrauimus, siue de iure positiuo sit exemptio ista, certum est, quod nõ potest secularis potestas se ingerere in cognoscendis delictis personarum Ecclesiasticarum, & pro-
1 pterea † seculares Principes, eorumq; Ministri in Cleri-

cos, & Ecclesiasticos seculares, & regulares nullam prorsus iurisdictionem habent. c. cum non ab homine. c. at si Clerici. c. qualiter de iudic. c. si diligenti, & c. significasti de foro compet. c. continua. c. placuit. c. Clericum nullus. 11. q. 1. c. denique 96. dist. c. si iudex laicus, de sentent. excomm. in 6. Auth. statuimus. C. de Episcop. & Cler. Auth. vt Clerici apud propr. Episc. Alex. consi. 8. in prin. & num. 11. lib. 1. Roland. consil. 4. nu. 6. lib. 1. consil. 12. nu. 34. & seq. & consil. 23. num. 6. & seq. lib. 2. Grammat. vot. 28. num. 7. vot. 33. num. 3. decis. 29. & decis. 61. Gig. de crimine læsæ Maiestatis lib. 1. titu. quis de crim. læsæ Maiest. cognos. poss. q. 1. num. 12. & seq. Foller. in pract. crimin. in ver. audiantur excusatores, nu. 38. & seq. Cartar. de interrog. reor. lib. 1. cap. 2. num. 12. & est communis Doctorum sententia secundum Alciat. in d. cap. cum non ab homine in princ. de iudic. Vasqui. de succes. par. 1. lib. 3. §. 22. limit. 17. num. 58. & seq. Bursat. consi. 42. nu. 2. lib. 1. Hondad. consi. 3. nu. 12. lib. 1. & consil. 20. num. 11. lib. 2. Bart. Socy. consi. 57. nu. 12. lib. 3. Marian. Socy. Sen. consi. 12. nu. 16. lib. 1. Calcan. consil. 71. nu. 2. Farin. citatis infinitis, de inquisit. q. 8. in princ. & dicit Couarr. pract. quæst. c. 31. nu. 2. versi. tertia conclusio. Quod ferè totus orbis Christianus in hanc Clericorum exemptionem à seculari iurisdictione, propter publicam vtilitatem, consensit, & propterea non posset à secularibus Principibus reuocari, & habemus Bullam in cœna Domini, quæ prohibet omnibus iudicibus, & Magistrati-

bus

bus secularibus, ne contra Clericos se intromittant quoquomodo, etiam sub prætextu quorumcumq; priuilegiorum à Sede Apostolica concessorum, quæ irrita, & nulla, ac nullius roboris, vel momenti fore, & esse decernit, quod quoque habemus in Constitutione nostra.

2 Et hoc adeo verum esse affirmant Scribentes, quod nec etiã Imperator ipse possint criminaliter iudicare Clericũ per tex. c. solitæ, ibi. (Quod autẽ sequitur ad vindictam.) de maio. & obed. & in c. Sacerdotibus. 11. q. 1. Et non solum Imperator Clericos iudicare nõ prętendit, sed Ecclesiasticis libenter colla submittit, vt habemus in c. Valentinianus. 63. dist. Hinc si coram Imperatore denunciaretur persona Ecclesiastica pro aliquo delicto, deberet ipse Imperator Constantini Imperatoris exemplo, libellũ denunciationis seu accusationis, & quærelæ incendere, vt sancitur in d. ca. Sacerdotibus. §. Ecclesiastica quoq; 11. qu. 1. Et laicus quacumque fulgeat dignitate, nullatenus potest cognoscere causas criminales Clericorum. Alex. cons. 8. n. 1. lib. 1. Roland. cons. 4. sub n. 8. lib. 1. Scacci. de iudic. caus. crim. c. 11. nu. 34. & 35.

3 Et propositio ista vsq; adeo protẽditur, vt etiam in atrocioribus, & in crimine læsæ Maiestatis in personam eiusdem Imperatoris, ipse Imperator nõ poterit pro tali crimine cõtra laicum procedere, quod fuisse videtur de mẽte Bar. in extra. Ad reprimendum. in ver. cõditionibus, & affirmat Restaur. in tract. de Prin. seu Imperat. q. 111. n. 10. & comprobat Gig. de crim. læsæ Maiest. lib. 1. d. tit. q. 5

de crim. læs. Maiest. cogno. poss. num. 12. & seq. vbi post multa ita concludit, prosequitur Decia. in tract. crim. lib. 4. ca. 9. num. 8. par. 1. & respondit Alex. d. cons. 8. in prin. lib. 1. vbi per multa iura concludit, quod laicus quacumque fulgeat dignitate, nullò pacto potest cognoscere contra Clericum. Quia distinctæ sunt iurisdictiones, & Pontifici est assignata omnis iurisdictio in spiritualibus, & ita
4 Alex. tenentem refert † Roland. d. consil. 4. num. 8. lib. 1. vbi affirmat, quod hoc crimen læsæ Maiestatis non committitur à Clerico erga Principem secularem. Et postquam erga seculares Principes à Clerico hoc crimē non committitur, non est mirum, quod Imperator, & multò minùs iudices seculares non possint punire Clericum, vti de communi attestatus, dixit Clar. in pract. §. fin. qu. 36. num. 27.

Quam rationem proximè assignatam perbellè improbat Fari. d. q. 8. sub n. 28. vbi ineptam sibi videri ait, quia plura sunt delicta qualificata, vt videbimus inferius, de quibus Clerici à laico iudice puniri possunt, vnde non sequitur consequentia, Clericus conspirando contra Principem secularem non committit crimen læsæ Maiestatis, ergo non potest de tali conspiratione puniri, & è contrà, dato quod Clericus per talem conspirationem committeret hoc crimen læsæ Maiestatis, sequeretur dicta ratione attenta, quod Clericus propter atrocitatem istius criminis posset à seculari iudice puniri, quod tamen ex dispositione text. c. cum non ab homine. de iudic. Cleri-

cus

cus iurisdictioni seculari, & punitioni, etiam pro quocumque atrocissimo delicto subiectus nō est, vt optimè adnotauit Boss. tit. de for. compet. num. 127. & inferiùs comprobabimus. Tamen cum Farinat. dicto loco sequenda erit opinio nostra, quod pro crimine lęsæ Maiestatis non sit puniendus Clericus à seculari potestate, quæ si auderet carcerare, & punire Clericum pro tali crimine, malè faceret, & mortaliter peccaret, cum teneatur ex debito officij sui remittere Clericum ad Ecclesiasticam curiam.

5 Sed difficultas erit, nunquid pro aliis atrocioribus possit à seculari iudice puniri? & reperio, quod Lap. in c. pro humani. de homicid. in sexto voluit, quod Clericus pro crimine assassinij possit puniri per iudicem laicum, prout eum refert Paris. de Put. de Synd. ver. inquisitio. ca. dicit constitutio. colum. 3. vers. an in percussionem factam. Aufrer. de potest. secul. sup. Eccles. perso. 18. limit. nu. 26. Mars. in pract. §. diligenter, numer. 166. & examinanda, num. 25. Grammat. vot. 8. num. 4. vot. 9. num. 18. & vot. 11. in prin. fuit quoque de mente Soc. inter consil. Curt. sen. consil. 20. nume. 44. vbi dicit, quod nec etiam requiritur sententia declaratoria, quod voluit, & Aufrer. vbi supra. Et mouentur præfati omnes per tex. c. 1. de homicid. in 6. vbi habetur, Quod quicumque Princeps, & quantumcumq; magnus Prelatus, seu quæuis alia persona Ecclesiastica, vel secularis quempiam Christianorum per assassinos occidi fecerit, vel mandauerit, quam-

uis mors sequuta non sit, aut eos receptauerit, vel occultauerit, aut deffensauerit, excommunicationis, & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, incurrit sententias, ipso facto, & est cum omnibus suis mundanis, tanquam Christianæ religionis æmulus, per-
6 petuò diffidatus, † & bannitus à toto populo Christiano. Quo fit, vt Clericus qui hoc crimẽ commiserit, possit impunè occidi secundum Ang. cons. 14. & voluit Gemin. in dicto c. 1. de homicid. in 6. cum idem sit bannire, & diffidare, quod statuere, & præciperè, vt impunè possit occidi, per notata in l. reos. C. de accusat. vbi Cyn. in 6. q. l. tertia. §. transfugas. ff. de sicar. Authent. nauigia. C. de furt. & in Authent. item quęcumque communitas. C. de Episc. & Cler. Capic. decis. 112. num. 3. & decis. 155. num. vigesimosexto. Barbat. in c. vt si Clerici. num. 129. de iudic. & dicunt omnes congesti á Rim. iun. consil. 685. num. 1. & seq. lib. 6. Videntur etenim diffidati de iure Canonico ipso iure degradati, tanquam expositi à iure, vt cuique data sit facultas capiendi personas, vt notatur in ca. vni. de schismat. ibi (expositis personis eorum à fidelibus capiendis) & est tex. in c. felicis. de pœn. sicque à iure videntur spoliari priuilegio Clericali, & poni in potestate cuiuslibet, vt innuit tex. d. c. 1. de homicid. in 6.
7 Et sicuti realiter, & actualiter degradatus potest à iudice laico puniri, secundum communem opinionem, de qua Alciat. in dicto c. cum non ab homine, num. 108. de iudic. relatus à Villalob. comm. opin. littera C. nu. 71.

quos

quos refert, & sequitur Clar. d. q. 36. nu. 35. in fi. Cumq; degradatio nil aliud sit, quam denudatio omnium priuilegiorum Clericalium, vt in c. degradatio de pœn. in 6. & Dec. citatis alijs, dicto cap. 9. num. 78. lib. 4. Ideo Clericum, qui assassinium commisit, puniri posse à laico dicendum videtur, vti respondit Dec. cons. 82. per tot. lib. 2. & affirmat Diaz. in pract. Cano. c. 98. & faciunt dicta per Boer. decis. 69. nu. 19.

8 Tamen si rectè perpendatur dispositio dicti text. cap. 1. de homicid. in 6. assassinus, de quo loquitur text. prædictus, non est proprie is, qui conducit operas alicuius prȩcio ad occidendum, sed qui occidit Christianum opera assassinorum, de quibus loquuti fuimus superius. c. 7. & licet ibi asseuerauimus, quod hodie, cum præfatum hominum genus non reperiatur, propterea ex longa interpretatione, & communi vsu loquendi receptum sit, vt assassini dicantur omnes, qui, vel mandato, præcio conducentes, operas etiam Christianorum aliquem occidi faciunt, vel qui præcio conducti hoc scelus committunt.

Aduertendum tamen erit, quod ad effectum, vt Clericus incidat in pœnam ipsius text. omnia in eo contenta concurrere debent.

9 Quia quando in dispositione aliquid prȩsupponitur, vt prȩsuppositum locum habeat, prȩsuppositum verificari debet, glos. in l. mancipia in ver. aduertendum, vbi Castren. & alij. C. de ser. fugit. Alex. in rubr. ff. solut. ma-

 trim.

trim.num.22.Soc.ſen.conſi.71.num.23.lib.4. Dec.in l. 1.num.14.C.de eden.conſil.90.num.2. conſil.259. nu. 6.conſil.275.num.12. conſil.290. num.3. conſil.291. num.8.conſil.317.num.2.conſil 325. circa princ.conſil. 327.ſub num.6. conſil. 340. ſub num.3. conſil.400. ſub num.8.conſil.466.num.8.conſi.511.num.4.conſi. 519.ſub num.5.conſil.540.in princ. conſil.491.nu.4. & conſi.644.in fin.

Sed quādo aſſaſſinium committitur, ſed non per ipſos aſſaſſinos, de quibus in tex. non verificatur præſuppoſitum, ideo non debet habere locum diſpoſitio ipſius tex. eo quia Sum.Pont.ibi priuauit, & deſtituit Clericos, Clericali priuilegio ob illam ignominiam, quæ inferebatur nomini Chriſtiano, vt Principes etiam à prædictis aſſaſſinis cogerentur ſe, & eorum bona redimere, quod potiſſimè eſt attendendum in hac materia, & diſpoſita in d.c.1. quod eſt pęnaliſſ. & odioſiſſ. ſunt intelligenda in propria ſignificatione verborum. ita Rim.iun.in puncto d.conſi.685.nu.11. lib.6.

Et quamquā hoc crimen aſſaſſinij ex longa interprætatione, & vſu hodie etiam committatur abſque dictorum infidelium interuentu, non propterea Clerici veniunt,
10 ita de facto priuati eorum † priuilegio, vnde benè dicebat Clar.in pract.§. fin.d. quæſt.36. num.31. Quod requiritur ſententia declaratoria, per quam iudex pronunciet, & ipſum eſſe aſſaſſinum, & hanc communem opinionē eſſe affirmat de mente Couar. Capic.& Plach.

Qua

Qua declaratione facta,non requiritur alia sentētia, per quam imponatur pœna dicti c. 1. sed statim illas ipso iure incurrit Clericus, vt consultus respondit Alex.consil. 166.nu. 1. lib.7. qui ita cōmuniter tenere omnes Doct. asserit,& sentit Aufrer.de potest.secul.sup. Eccles.perso. dicto nume. 26. vbi dicit, quod non requiritur alia sententia, scilicet, quæ det licentiam occidendi, & huiusmodi, quia sufficit, quod sit declaratus assassinus, vel fautor, & ita tenet Lopez in addit. ad pract. Diaz. cap. 98.in ver.præcedat degradatio versi.nota.tamen vtiliter Capic.decis. 112.in princ.& comprobat Farinat.d. q.8. num.85.vbi latiss.hanc esse communem sententiam demonstrat.

Et præcipuè si admitteremus, quod absque declaratione ista,Clericus posset puniri à laico, resultaret,quod per simplicem querelam,& imputationem de assassinio, amitteret beneficium fori,quod non est dicendum.

11 Et declaratio ista debet fieri per iudicem Ecclesiasticum,& non laicum,vti de iure clarum esse affirmat Clar. d. quæst. 36. sub nume. 31. licet apud eos contrarium de facto seruari dicat,sed contrarium verum esse de iure comprobat Lopez. ad Diaz. dicto cap. 98. versic. nota tamen viriliter.

Quapropter non curandum de dictis responsis Decia. & Soc.Quia non mirum,cum Soc. Pisis legeret, Decia. vero Paduæ,& ambo sub magna mercede Dominorum laicorum,pro quibus consuluerunt.

Et communis est opinio, quod declaratoria ista ab Ecclesiastico iudice proferenda requiratur, vt dicunt omnes in dicto c.1. de homicid. in 6. & d.cap. cum non ab homine de iudic. & concludit Capic. d. decis.112. in fin. & consuluit Card. Alban. consil.13. vbi respondit, quod non potest laicus Clericum vti assassinum punire, nisi postquam fuerit à iudice Ecclesiastico vti assassinus bannitus, diffidatus, & condemnatus, & ita eum refert Fari. d.q.8. num. 85. in fin.

12 Sed quid dicendum de Clerico, qui in profundum malorum delapsus, dimissis tonsura, & habitu Clericali multis se immiscuit enormibus, ita & taliter, quod possit nuncupari scelerum minister, an ipso iure sit priuilegio Clericali destitutus, qui, & si sacris ordinibus sit ornatus, possit nihilominus à iudice laico puniri; In quo articulo Hostien. Ioan. Andr. & Butr. in c. perpendimus. de sent. excomm. Anch. in reg. ea, quæ quæst. 12. de reg. iur. in 6. quorum opin. esse communem affirmat Aufrer. in Clement. 1. de offic. ord. reg. 1. fallent. 19. voluere, quod iste Clericus ita sceleribus deditus, & inueteratus possit à iudice laico puniri.

Nec est hoc in casu necessaria trina monitio, quę alioqui iure ordinario requiritur, quos omnes retulit Couar. pract. quęst. cap. 32. sub numero secundo, cui sententię patrocinari videtur text. cap. vnic. de vit. & honest. Cleric. in 6. vbi datur casus, in quo Clericus etiam in sacris, absque vlla degradatione amittit priuilegium Clericale

Clericale omnino ipso iure, etiam quo ad forum, secundum communẽ intellectũ ipsius text. cũ quo concordat. c.1. de apostat. vbi hęc communis probatur sententia, à qua non recedit Henric. Boic. in c. ex litteris col. pen. de vit. & hon. Cler. & Cassan. in consuet. Burgund. rub. 1. §. 5. nu. 55. attestatur opinionẽ istã cõmuniter in praxi receptã esse, quos omnes recenset Couar. pract. q. d. c. 32. sub nu. 2. & habemus tex. d. c. perpẽdimus de sent. excõ. quem ita communiter, & magis communiter interpretari à Scribentibus testatur Boss. in tit. de for. comp. nu. 134. 139. & 140. & hanc opinionẽ seruari affirmat Capr. concl. 97. nu. 76. & Farinat. de inquisit. d. q. 8. nu. 53. vbi comprobat, quod disposit. d. c. perpendimus non solum procedit in beneficio Canonis, si quis suadente diabolo. Sed etiã in priuilegio fori, & hunc intellectũ esse magis communiter receptũ affirmat, per ea, quę scripserũt Clar. d. q. 36. nu. 23. & Alex. de Neuol. d. consi. 59. nu. 12. & seq. & hanc opinionem magis communem pronunciat. Sigism. Scacci. de iud. caus. crimin. d. c. 11. nu. 62. & 78. in fin. in 2. limit. & Decian. d. c. 9. nu. 88. lib. 4.

Contrariam vero partem sequuti sunt multi, quibus displicuit, & nimis graue visum fuit, Clericum nulla legitima monitione pręmissa priuilegio fori priuari, ex eo quod multis enormib. criminibus operam dederit, & se immiscuerit, & Anch. in d. c. 1. de Apostat. dixit illius capituli decisionem nõ militare nisi in specie, & casu, quo loquitur Pan. & Card. in d. c. perpendimus d. tex. intelli-

gunt

gũt quo ad priuilegium Canonis tantum, non autẽ quo ad priuilegium fori, & ita d. tex. intelligendum esse comprobat Alex. d. consi. 8. lib. 1. Soc. d. cons. 12. nu. 19. lib. 1. Clauas. in summ. in ver. Clericus. 10. q. Syl. in sum. in ver. Clericus il 30. nu. 9. cui non obstare tex. d. c. vnici. de vit. & honest. Cler. in 6. assentit Couar. d. c. 32. sub nu. 2. in fin. Quia illa Constitutio pęnalis est, & ideo non extenditur ad alium casum, & propterea in Clerico in sacris cõstituto magis sibi placere opinionem illorum, qui hanc partem tuentur. Et re vera, vt inquit Clar. d. q. 36. nu. 23. negari non potest, quin tex. d. c. perpendimus intelligendus sit in beneficio Canonis, & non fori, cum multum applaudeat litteræ illius, dum dicit (propter hoc ad obtinendam absolutionem Apostolicam Sedem adire cogãtur.) Quæ verba magis videntur cõuenire excommunicationi, quæ infertur per Canonem, si quis suadente. Quam illi, quæ infertur propter violatũ priuilegiũ fori.

13 Pro resolutione huiuscę quæstionis distinguendũ esse putarem, an Clericus iste, qui ita enormib. se immiscuit, sit in minoribus constitutus ordinibus; nam cum possit relinquere Clericatum, & redire ad secularitatem, non solum expresè renunciando Clericatui, sed ẽt tacitè, & de facto contrahendo matrimonium, & dimittendo habitum, & tonsuram Clericalem, qui, si nedum enormibus se immisceat, sed etiã si quouis modo deliquerit nulla admonitione, neq; solemnitate aliqua adhibita, poterit à laico iudice puniri, cum per dimissionem solũmodo

habitus renũciauerit beneficio Clericali, & ſacra Trid. Synod. in c. nullus primæ tõſuræ initiatus quod eſt. 6. 23 ſeſſ. de reformat. decreuit, quod Clericus in minoribus conſtitutus non gaudeat beneficio fori, niſi incedat in habitu, & tonſura, & de mandato Epiſcopi alicui Eccleſiæ inſeruiat, vel habeat beneficium Eccleſiaſticum, vbi aduertendum erit, quod copulatiuè requiritur delatio habitus, & tonſuræ Clericalis, & ſeruitium Eccleſiæ de mandato Epiſcopi, & ſic non ſufficeret delatio habitus, & tonſuræ, ſi non inſeruiret Eccleſiæ. Quapropter vna cum tonſura, & veſtibus Clericalibus, vnum ex duobus requiritur, aut beneficium Eccleſiaſticum, vel ſeruitium Eccleſiæ, quibus deficientibus, iſti Clerici in minoribus priuilegium fori non ſortirentur. Quod Sanctiſs. & cum ſumma prudentia Decretum iſtud editum fuit, ne in Eccleſia Dei meri cerdones, pelliones, corriarij, fullones, et ſimiles nudæ tonſuræ prætextu immunitatib. fruerẽtur, quæ in Clericorum fauorem Diuino muneri miniſtrantium conceſſæ fuerunt, ita Lopez. ad Diaz. c. 64. in fi. & de iſto ſacri Concilij Decreto verba fecerunt Cartar. de interrog. reor. lib. 1. c. 1. nu. 12. & Scacci. d. c. 11. num. 82.

14 De Clerico autem in ſacris conſtituto, cum nõ poſſit, nec tacitè, nec expreſsè renunciare beneficio fori, vt ſuperius enucleauimus, iterum diſtinguendum erit. Quod aut iſte, dum enormibus ſe immiſcet, retinet habitum, & tonſuram Clericalem, & tunc quauis enormitate ab ipſo commiſſa, non poterit à laico puniri, & hoc mihi perſua-

persuadet Clar.d.q.36. num.24.vbi nobis mandanit in hæc verba. Cæterum si Clericus incedat in habitu,& tõ sura,cessant hęc omnia, nam quantũcunq; grauia crimi na cõmittat,& illa reiteret, in eisq; perseueret, nunquã efficitur de foro seculari.hęc Clar.quã sententiam cõmu nem esse probat Boss.in tit.de for.compet.sub nu.134.

15 Si verò Clericus dimissis vestib.Clericalibus, & tonsura,ita perseuerando in delictis,nil sæuum,& enorme ten tare non erubescat, hoc in casu posse a iudice seculari comprehendi, & puniri cum communi Scribentium sententia,dicendum esse affirmo.

Quod intelligendum erit, vbicumq; quis non incedit in habitu eo animo, vt non modo illo in delicto, in quo deprehensus est, habeatur pro laico, sed generaliter in omnibus, quia in nullo tẽpore volebat haberi pro Cleri co,puta,quia per annũ,& vltra, semper cõmoratus est, & vixit,& negotiatus est palã,vti laicus, negando se Clericum, & ideo cum talis sit apostata, poterit puniri per laicum,dato,quod constaret esse Clericũ, si in atrociori delicto fuerit deprehensus,ita Dec.d.c.9.nu.92.lib.4.

16 Sẽper tamen cũ cõditione,vt iste scelestus Clericus, & suæ dignitatis immemor, fuerit prius ter monitus à suo Prælato,quia,vt dispositio d.c.perpendimus,habeat locũ,trina requiritur monitio,per tex.in c.audiẽtia de sẽt. excom.in c.fin. de vit.& hon. Cler.in c. contingit il 2.de sent.excom.in 6. Io.Andr.& Butr.in d. c. perpendimus. Cępo.caus.crim.cons.11.& nu.36.& seq.Brun.cõs.crim. diuers.

diuers.cons. 115.n.68.& seq. lib. 2.magnæ impressionis. Couar.d.c.32.n.2.in fin. Alber in 2.par.statut.q. 42.vbi de cõi obseruãtia testatur. Alex.d.cons.8.n.2.lib.1. Grãmat.vot. 33.n.14.& seq.& super consuet. Regni fol.29. colum.1.vers. 10.vbicumq; Imo.in c.1. de apostat. Viu. com. opin. vers. Clerici. Menchiach. lib.3.de testa.§.22. num.63.Rolãd.d.cons.4.n.31.lib.1.

Nec refragantur adducta in contrarium à Farinat. d.q. 8. sub n. 34. Nam oẽs loquũtur,& sunt intelligẽdi,quod saltem isti Clerici fuerint moniti in Synodo Diœcesana, vt habitum,& tonsuram Clericalem deferant, sub pœna amissionis istius fori priuilegij, quo in casu illã monitionẽ sufficere scribit Clar. de mente Host. & Alex.de Neuo.d. q.36.n.20.& nõ dissensit Farinat. d.q.8.n.62. Quinimo ipse Farinat.ibidem n.58. affirmauit. quod antequã Clericus enormibus se immiscens,puniri possit à laico,opus est, vt ante omnia de enormitatib.cõstet,eo quia qualitas tribuens iurisdictionem debet in primis probari ad hoc,vt iurisdictio locum habeat. l. 2.§ sed & si dubitetur. & l.si quis aliena.ff.de iudic. Bal. in l. idem professus,& in l. præscriptione, C. si contr.ius vel vtil.pub.& dicunt oẽs in c.si Clericus laicum. de for. compet. Plach. in epit.delict.ca.19.n.27.Et si aliter diceremus, sequeretur absurdum,quod Clericus posset processari, incarcerari,& torqueri per iudicem laicum sub colore, quod enormitatibus se immisceret,& propterea opus esse docet Farinat. vbi proximè,quod Clericus in flagrãti reperiatur, & quo

modo

modo id fiat, ostēdit. Qualia autem sint enormia delicta, declarat idem Farinat. ibidem nu. 59.

17 Et propositio à nobis superius firmata, quod clerici sūt à iurisdictione laicali prorsus exempti, ampliatur procedere, etiamsi Clericus non opponeret de Clericatu, & nemo pro eo in iudicio compareret ad allegandum priuilegium Clericale.

Quia, & si processus factus per iudicem laicum contra Clericum, quem non constabat talem esse, valeat, ut cōsuluit Dec. cons. 125. num. 7. Calderi. de iud. & for. compet. cons. 12. 1. dub. Zabar. in Clem. 1. col. 2. appos. 2. de excess. Prælat. Alex. ad Bar. in l. 2. sub nu. 12. ff. de appell. reci.

18 Quia regulariter quilibet priuilegiatus tenetur comparere ad allegandum priuilegium. glos. in c. conuenior. in ver. congruerat. 23. q. 8. in c. si Episcopus. in ver. conuocari ad fin. 3. q. 2. in c. cū ordinem. vbi Doct. de rescript. & in ca. super litteris. in ver. nisi forsā. eo. tit. in c. cū parati. in ver. obtētu. de appellat. in c. cum personæ. in fin. de priuil. in 6. Scribētes in l. 2. ff. de in ius. vocā. est tex. ibiq; Doct. in l. si quis ex aliena. ff. de iudic. Host. in sum. tit. de iudici. §. quæ sunt necessaria nu. 9. Alexā. per eum tex. in l. 2. n. 3. ff. si quis in ius voca. nō ier. c. veniēs, & ibi glos. in ver. propter contumaciam. de accusat.

19 Tamen quam cito constiterit de Clericatu, iudex laicus de facto reuocare debet, quod de facto fecit, ita Spec. de citat. §. 1. num. 20. par. 2. Archid. in cap. placita. 15. q. 4. Io. And. in c. regula sciēti. in mercur. Cyn. in l. gñaliter. C. de

Episc.

Episc.& Cler.& citatis his,& alijs, firmat Alex. cons. 149. n. 13. lib. 6. vbi dicit, quod processus est ipso iure nullus, et Clerico non comparente, & tanquam laicum citato, & singulariter dixit Mars. sing. 694.

20 Quod apud omnes sanos mēte notum esse putat, quod Clericus nō potest conueniri sub iudice laico. Quinimo quilibet processus factus per iudicem laicum contra Clericum est nullus,& quælibet sententia est nulla, quamuis nemo pro eo comparuerit ad allegandū priuilegium Clericale; prosequitur latè Grammat. vot. 18. nu. 19. & seq. vbi de mente Bal. in l. generaliter. C. de Epis. & Cler. scribit. quod si esset processum contra Clericum per iudicē laicum diffinitiuè, ipsum condemnādo, & à sententia illa non sit per ipsum Clericum appellatum, quod nihilominus si comparet cum instrumento Clericatus, dicēdo de nullitate processus,& sententiæ, quod omnino est audiendus,& processus,& sententia erit nulla, ex quo veritas est, quod talis allegatio procedit, & reddit iudicium retro nullum ex defectu iurisdictionis, & hoc idem dixit Bal. in l. 1. c. si non à compet. iud. Quia defectus iurisdictionis, quando deficit ipso iure, iurisdictio semper opponi potest, etiam si statutum dictaret generaliter, quod non possit opponi de nullitate sententiæ, vt notatur in clem. 1. de sequestr. poss. & fruct. vbi est glos. singularis, & ipse Grammat. concludit in decis. 61. per totam. vbi multa in hac materia.

Et exceptio ista incompetentiæ iudicis quandocunque

oppo-

opponi posset, etiam post sentẽtiam, quinimo nec etiam est necesse, quod opponatur; cum oĩa acta facta per iudicem laicum contra Clericum sint ipso iure nulla, vt docuit Clar.d.q.36.vers.est autem hæc exceptio; prosequitur Decian.d.c.9.n.61.& n.115.lib.4.vbi affirmat, quod 1
Clericus condemnatus à iudice laico, eo quia non opposuerit incompetentiam, habet duplicem viam reparandi grauamen illatum, Couar. pract.quæst.d.c.32.nu.2.Roland.d.cons.4.nu.10.lib.1.cõs.52.nu.42.lib.2. Vrsill. ad Afflict. decis. 2.nu.2.& seq.Lopez.ad Diaz.c.62.1.2.& 3. Vãt.de nullit.tit.de nullit.ex defect.iurisd.n.101. Alex. de Neuo.d.cons.56.n.6.& seq.Soc.cons.12.lib.1.& citatis alijs, Farinat, d.q.8.num.15. quibus addo Corol. de Grass.de excep. ad stat. exclud.om.excep.18.excep. per tot. vbi multa scribit de exceptione ista incompetentię iudicis.

21 Bene verum est, quod si Clericus, vt laicus, citatus non comparuerit ad allegandum priuilegium Clericale, sed distulerit vsque ad sententiam, vel post, cuius vigore captus fuerit, quamquã acta, & processus sint, vti diximus, nulla, deberet attamen in expensis cõdemnari, ita sentit Felin.in cap.exceptionem, in prin.de excep. Calderin. d. con.12.de iud.& for.compet.Boer. in Constit. Burgund. de costumes, concernas, §. 21. col. fin. Aufrer. in Clem. 1.de off.ord.reg.2.nu.23.Dec.cons.241.Couar.d.c.32. nu.2.pract.q.Vrsil.ad Afflict.d.decis.2.nu.4.& 5.Lopez. ad Diaz.c.62.n.6.Asin. in pract.§.32.in 6. ampliat.nu.1.

Fari-

Fari.d.q.8. nu.8. & nu.16. Bellamer. decis. 226. Mars. in l.patre,vel marito,nu.77.ff. de quest.

At cauendum velim, quod ista expensarum condemnatio nō à iudice laico, sed ab Ecclesiastico facienda est, quia secularis iudex non pōt Clericum in expensis condemnare, sed nec etiam multare, ratione contumaciæ. Bald. in generaliter, & in l. si quis ex aliena. ff. de iudic. in l. 2. C. de Episc. & Cler. Abb. in c. si diligenti. col. pen. de for. compet. Grammat. vot. 18. num. 15. & seq. Guid. Pap. decis. 450. Couar. d.c. 32. num. 2. Roland. consil. 12. num. 38. & seq. lib. 2. Vant. d. tit. de nullit. ex defect. iurisd. num. 101. latè deffendit Dec. consi. 241. in primo dub Surd. consil. 396. num. 28. lib. 3.

Nec erit curandū de Bart. qui cōtrariū tenuit in l. non videtur, la prima, nu. 1. ff. de iudic. quam Bart. doctrinam seruari asserit Aufrer. in addit. Tholos. decis. 165. & secundum Bart. fuisse iudicatum per Curiam Neapolitanam attestatur Grammat. vot. 27. in princ. Quia dictum Bart. reprobatur, & contra eum est vera, & communis opinio, teste Carauit. super rit. mag. cur. 235. num. 11. & Clar. d. q. 36. nu. 5. in fi. ait, ita seruandū à iudicib. Deum timentibus, & quod malè iudicauerit Curia Neapolitana probat Grammat. d. vot. 27. per tot. & Boer. expresse improbatur à Couar. vbi supra, & latiss. Lopez. ad Diaz. c. 64. nu. 7. qui postquā retulit, quod in Hispania contrarium obseruatum fuerit, exclamat, iniquissimè factū, & contra sacras iuris Pontificij Constitutiones iudica-

tum fuisse ab illo iudice,& si casus aliquando contigerit, admonet iudices, vt ab huiusmodi errore caueant, & cum hac opinione transit Fari.d.q.8.n.17.

23 Et sicuti diximus, iudices seculares sunt incapaces cognitionis delictorũ perpetratorũ à Clericis, ita nec eos examinare, & interrogare poterunt, ad finẽ criminis indagandi, quia quemadmodum iudicando personã Clerici tangere non possunt, ita neq; hoc sententię præambulum exercere possunt, ita docuit glo. in c. at si Clerici de iud.per q̃ consultus respondit Bar.consi.80.& bene dicebat Bald. in d.c.at si Clerici quod confessiones Clericorum corã iudice laico non debent in actis redigi, & habemus Bulam in Cœna Domini hoc prohibentis, de qua meminit Viui.com.opin.verb.iudex laicus, vbi admonet seculares iudices, vt sicut ab igne, caueant, ne se ingerant, ac intromittant aliquo modo in causis criminalibus Clericorum, & aliarum Ecclesiasticarum personarum, prout eum refert, & sequitur Cartar.de interrog. reor. d.cap.1.num.12.

24 Ita, & taliter iudices seculares sunt incõpetentes in cognoscendis crim.Clericor.quod non solum non possunt iudicare condemnando.c.1.& 2.de for.compet.Alex. consi.149.n.1.lib.6.Menoc.de arbit.q.43.nu.15.Hondad. d.cons.3.n.21.lib.1.sed, quod plus est, nec ẽt absoluendo.ita Bald.& cæteri, in Authent. Clericus. C.de Episc.& Cler.vbi Bald. dicit hanc esse veritatem.

Ex regula, quæ negatiuè formatur, qui non põt condemna-

demnare, nec etiam absoluere poterit. l. nemo, qui condemnare. ff. de reg. iur. l. qui condẽnare. ff. de re. iud. c. nõ potest, vbi latè Filin. de re iudic. & ita negatiuè arguit Iurisconsultus in l. solent. in prin. ff. de off. Procons. ibiq; Bald. 2. not. Soc. sen. in rub ff. de acq. poss. nu. 8. vbi post alios disserit satis copiosè. Menoch. de arbitr. d. q. 43. nu. 25. Fari. d. q. 8. sub num. 46. vers. amplia. 19.

Quamquam Ias. in d. l. qui condemnare, nu. 2. ff. de re. iudic. senserit, quod iudex laicus possit absoluere Clericum à delicto seculari, licet pro condẽnando debeat cũ remittere ad Episcopum, per tex. §. illud palam, & ibi gl. notat pro mirabili, in Auth. vt Cler. apud propr. Episc. & in Auth. Clericus, ibiq; etiam glo. C. de Epis. & Cler. Et corroborari posset Ias. sententia ex illa declaratione, quæ affertur ad regulam istam negatiuè, vt supra cõceptam. Quia laicis iudicibus condemnatio Clericorum fauore, & priuilegio personæ Clericorum prohibetur, ideo absolutio prohibita non censetur, ne in odium retorqueatur, quod ad fauorem fuit introductum. sic Bal. in l. quoties. n. 2. C. vbi Senat. vel Clariss. secutus à Dec. in d. l. nemo, qui condemnare, n. 2. ff. de reg. iur. Alcia. in rub. ff. de acq. poss. n. 9. Rip. in d. l. qui condemnare, n. 7. ff. de re. iudic. vbi de Clerico exemplum affert.

Sed aduertendũ erit, quod dicta per Ias. procedebant de iure antiquo, quo laicus poterat vna cum Episcopo condemnare de delicto seculari, vt in iuribus, & glo. adductis à Ias. & dicit ipsemet Ias. cũ, iure illo attento, non

esset Clericus in totum exemptus, & iudex laicus nõ esset totaliter sine iurisdictione in Clericum, cum posset simul cum Episcopo condemnare, & propterea nõ mirandum, si solus poterat absoluere, sed cum iura illa fuerint correcta, & per Authent. statuimus. C. de Episc. & Cler. & per iura Canonica, vt in d. c. 2. & 3. de for. compet. per quæ omnino eximuntur Clerici à laicale iurisdictione; quapropter nec etiam absoluendo, conoscere de præsenti potest laicus de delictis personarum Ecclesiasticarum; & hanc opinionem sequitur Cagno. in d. l. nemo, qui condemnare, in vltimis verbis. ff. de reg. iur. & rationem superius assignatam ponderat Decia. d. cap. 9. num. 9. in fi. lib. 4.

Nec inducta in fauorem Clericorum retorquentur in odium, Nam magis fauorabile est, quod nullo pacto subiaceant iurisdictioni laicali.

Nec eis prodesset absolutoria lata ab incompetenti prorsus iudice, vt affirmant Panorm. in cap. si diligenti. num. 33. de for. compet. & Dec. in cap. cum ordine. in fin. de rescrip.

25 Regulam istam, quod Clericus pro quocumq; crimine, & delicto enormi puniri non possit à laico iudice restringendam esse dicunt multi ad Clericum incorrigibilem, quẽ vtiq; puniri posse contendunt, nulla pręcedente degradatione, per tex. in c. cum non ab homine. de iudici. quem ita intellexerunt Ioan. And. Card. & Imo. vbi Boss. tit. de for. compet. num. 131. Foller. in pract. crim.

vers.

verſ.audiantur excuſatores.nu.40.& ſeq.Brun.d.conſil. 115.num.12.& ſeq.crim. diuerſ.lib.2.Alex. de Neuo.d. conſil.56.nu.28. & 30. & dixit Couar. pract.q.d.c.32. num.2.& aſſentit Clar.d.q.36.num.33.vbi ait, quod ſi Clericus ſit verè incorrigibilis, eo caſu vtique poterit per iudicem ſecularem abſque vlla degradatione puniri, etiam ſi ſit in ſacris conſtitutus.

26 Et hoc tanto facilius procederet, ſi talis Clericus incorrigibilis non poſſet ab Eccleſia puniri, quia tunc abſque alia degradatione poſſet per iudicem ſecularem comprehendi, ſecundum communem opinionem, de qua Aret. in d.c.cum non ab homine.ſub num.39. de iudic. relatus à Diaz.in pract.Cano.c.131.quos omnes ſequitur Clar.d.q.36.n.33.in fi.& cum pręfatis reſidet Scac. d.c.11. num. 56.qui relatis alijs, de communi quoque teſtatur, & aſſentit Fari.d.q.8.num.47.in fin.

27 Et ſciendum eſſe velim, quod quando Clericus vti incorrigibilis, poteſt à laico puniri.non punitur ſecundum iura Canonica, ſed iuxta legum ciuilium diſpoſitionem. cap. ad falſariorum, de crim.falſ.Abb.in dicto cap.cum non ab homine.in vlt. not. Clar. d.quæſt. 36. verſic.ſed an ſecularis iudex. Foller. dicto ver. audiantur excuſatores, nume.14. & Diaz. dicto cap. 131. prope finem, quæ omnia de plano procedere aſſerit Farint. d.quæſt. 8.nume.48.

28 Difficultas itaque erat, quando Clericus dicatur incorrigibilis, & tex.in d.c.cũ non ab homine.de iudic.in quo

Celestinus Pap. III. sanciuit, Clericum in aliquo crimine deprehensum legitimè, atque coniunctum ab Ecclesiastico iudice deponendum, qui si adhuc incorrigibilis fuerit, excommunicari debere, deinde cõtumacia crescente, anathematis mucrone feriri, tandem si in profundum malorum veniens, contempserit, cum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, ne possit esse vltra perditio plurimorum, per secularem comprimendus est potestatem. Ex quo text. colligere possumus, quod vt Clericus fori priuilegium perdat, oportet de necessitate, quod depositio præcedat Clerici incorrigibilitatem, quæ depositio est fienda à iudice Ecclesiastico, quia à seculari fieri non potest, vt declarat Dec. in c. at si Clerici. col. pen. & fin. de iudici.

Nec etiam sufficeret ista depositio, sed vlterius post depositionem, & incorrigibilitatem requiritur, quod sequatur excommunicatio, & adhuc non satis erit, quia etiam anathematis mucrone debet feriri, & tandem cum Ecclesia nil vltra facere possit, nunc iudici seculari est aperta via, & data facultas procedendi in eum, & condemnandi, vt notant Socin. reg. tract. reg. 56. in 10. fallent. pract. Conrad. tit. de inquisit. num. 8. in 5. limit. & in hoc casu Clericum reputari incorrigibilem dubitandum non esse vna cum Farin. d. q. 8. nu. 50. dicere possumus.

Quia & si Felin. in dicto cap. cum non ab homine, nume. 9. & seq. velit, quod secundum communem Docto-

rum

rum mentem sit necessaria iudicis declaratio super incorrigibilitate, tamen quotiescumque erit seruata forma d.text. dicendum erit, Clericum ipso iure ab Ecclesia demissum, & ficte declaratum incorrigibilem, ita pluribus comprobat Scacc. d. c. 11. num. 55. & seq. & ideo non erit opus alia declaratione.

Ex quibus apparet non esse curandũ de relatis à Clar. dicta quæst. 36. de obseruantia Parisiensis Curiæ, quod post binam remissionem factam de Clerico, habeatur pro incorrigibili, nulla sequuta depositione, aut excommunicatione, in odium etiam iudicis Ecclesiastici negligentis illum corrigere, nam sunt contra tex. prædicti dispositionem, vti ponderat Farinat. d. quæst. 8. nume. 52.

29 Regulare igitur erit, quod Clericus in sacris constitutus, vt puniri possit à iudice seculari pro quo vis crimine etiam enormissimo; in primis ab Ecclesiastico degradetur, & tradatur Curiæ seculari puniendus, quod omnes fateri asserit Didac. pract. quęst. dicto. c. 32. numero secundo. Et hæc duo requiruntur, vt iudex laicus punire possit Clericum, vt testatur Clar. dicta. quæst. 36. numero 35. & Dec. in cap. at si Clerici. colum. penult. & fin. de iudic. efficaciter inducendo d. cap. cum non ab homine. scribit, quod præfatum cap. ponit tria dicta.

30 Primum est, quod non licet Regi, nec alicui Principi iudicare Clericos siue in furto, siue homicidio, vel per-

 iurio,

iurio, siue in quibuscumq; criminibus fuerit deprehensus, & hoc primum dictum clarum est, quod habet locum in quolibet atrocissimo delicto, vt illa verba demonstrant, & hoc pręter Dec. comprobat Rim. iun. dicto consil. 685. nu. 32. lib. 6. Quia vox illa (quibuscumque) ampliat, & multum extendit generalitatem dispositionis, l. qui autem. § fin. ff. de constit. pecun. ibi (quibuscumque verbis) c. quia plerique. de off. ord. in 6. tradit Bald. in l. 1. q. 34. ff. de rer. diuis. & in c. Imperialem. de proh. feud. alien. sequitur Dec. consi. 436. nu. 16. & Decia. consi. 51. nu. 12. lib. 1.

Secundum dictum prænominati. cap. cum non ab homine, illud est, vt inquit Dec. quod Clericus de talibus delictis conuictus deponendus est à iudice Ecclesiastico, quod dictum etiam habet locum in quocunque delicto grauissimo; quia à seculari depositio fieri non potest, & vltra. Dec. affirmat Rim. iun. d. consil. 685. num. 35. lib. 6. cum Sum. Pont. respondendo loquatur, dicens (seù alio crimine fuerit deprehensus) debet intelligi de grauissimo, virtute dictionis (quibuscumque) in interrogatione posita. §. præterea. Instit. de inut. stip. c. inter dilectos. versic. cæterum. de fid. instr. vbi Bal. Alex. consil. 84. in fin. lib. 1. & Decian. consil. 86. nume. 49. lib. 3.

Tertium dictum illius. c. cũ nõ ab homine. esse affirmat Dec. Quod si depositus incorrigibilis fuerit, quæ verba sm̃ Decia. faciunt relationem præcedentia. l. Iulianus.

vbi

vbi Bar.ff.de hęre.instit.ergo videtur, quod incorrigibilitas habeat locum, & consideretur in quolibet delicto de supradictis licet grauissimis, & cum Dec. conformis est Bero.ibidem sub nu.181. qui asserit, quod bene sciebat Pontifex multa esse genera criminum grauia,& grauissima,& vt oĩa comprehenderet, vsus fuit verbis vniuersalib. (quibuscunq;) quæ dispositionem ampliant,vt per Imo.& Alex. in l. quod dicitur.ff.de verb.obli.Concludamus itaq; in omni delicto esse degradationem, & traditionẽ Curię seculari necessariam, quæ absq; incorrigibilitate non fit, & nunq̃ incorrigibilis Clericus pronunciatur expresse, nisi quando triditur Curiæ seculari puniendus, quo in casu, & non aliter, punitur à seculari iudice. Vnde videndum erit,quid sit degradatio,& quotuplex, & pro quibus criminibus infligendo.

31 Etenim degradatio priuilegiorũ,& sacrorum ordinum amotio,& priuatio ob crimen atrox contra Clericum in sacris constitutũ facta,vt probatur in c.2.de pęn.in 6.in c.nouimus.de verb. sign.in d. c.cum non ab homine. de iud.& in c.qualiter,& quando il 2.de accus.& hanc diffinitionem, seu descriptionem attulit Bertach. de Epis. in 8.par.4.lib.in prin.& ex mente Dec.in d.c.9.n.78.lib.4. superis diximus,degradationem nil aliud esse,quam denudationem oĩum priuilegiorum Clericaliũ & differt à depositione,q̃a depositio ista est à dignitatib.& honoribus amotio,& degradatio ꝓpriè est ab ordinib.ita Spe. de accus.§.2.n.5.par.3.relatus à Bertach.vbi s̃.sub.n.1.

32 Du-

32 Duplex quoq; est degradatio, verbalis scilicet, & actualis, de quibus in c.1. de pęn. in 6. & tradũt Doct. in d.c. cũ nõ ab hoĩe, & in c. at si Clerici. de iudic. Spec. d. tit. de accusat. §. 2. Bertach. de Epis. in 3. par. 8. par. lib. 4. n. 1. Felin. in c. cum non põt. circa fin. de re iud. Scribent. in c. qualiter, & quando. il 2. de accusat. & in c. tuæ. de pęn.
33 Verbalis nempe degradatio fit solo verbo, vt cũ sentẽtia ꝓfertur depositionis cõtra aliquẽ, ob crimẽ, vel causam aliquã, cuius forma est. Quia nobis euidenter, & legitimè cõstat, te tale crimen commisisse, quod nõ solum graue est, verum ẽt dãnabile, & damnosum, ideo te sententialiter ab omni priuilegio, & Clericali ordine ducimus deponendũ. Et hanc formã posuit Spec. tit. de accusat. d. §. 2. sub n. 7. quẽ sequitur Bertach. vbi proximè, & probatur in d.c. nouimus. de verb. sign. in c. accedens. 50. dist. in c. Eps. 11. q. 3. in c. veritatis de dol. & contum. Et ita verbaliter degradatus dicitur depositus, sm̃ Carrer. in pract. tit. de homicid. §. circa primum nu. 3. quo in loco nonnulla dicit in hac materia scitu digna.
34 Quando aũt hæc verbalis degradatio imponenda sit, & pro quo delicto, Abb. in d.c. at si Clerici num. 34. ait, quod multæ reperiuntur glo. quarũ principales referre intendit, ex quibus tres conclusiones colligit. Prima est, quod omne crimen exigat depositionem, seu degradationem verbalem, nisi casus à iure sit exceptus. Secunda facit regulam in contrarium, vt nullũ crimen exigat depositionẽ, nisi in iure reperiatur. Tertia verò, quod nemo

mo veniat deponēdus, nisi pro maximo crimine, & hāc Panor. sententiā sequitur Barb. in d. c. at si Clerici. num. 112. Dec. ibi. nu. 221. asseruit de mēte eiusdem Abb. qđ depositio nō imponitur nisi pro graui crimine, quę vero sint crimina grauia, iudicis arbitrio relinqui, de quo est casus cum glo. in c. perueni t. de sent. excom. & notat Innoc. in c. cum illorum. eo. tit. & firmat Cepo. causa crim. d. consi. 11. n. 26. & in specie, quę delicta grauia dicātur, per quę Clericus deponi possit, arbitrio iudicis relinqui, affirmat Abb. in d. c. at si Clerici. n. 34. de iudic. ibiq; Felin. n. 12. latè prosequitur Io. de Silua tract. de benefic. 3. par. q. 3. n. 7. & ibi refert multos casus, ꝓ quib. Clericus deponitur, & scribit Diaz. in pract. Cano. c. 11. n. 78. grauia censeri delicta, quæ dolosè perpetrata sunt, non quę imperitè, his citatis Menoch. de arbitr. cas. 266. num. 6.

35 Quæ verbalis degradatio est quędam depositio, vt aduertit Clar. in pract. §. fin. 74. & solet fieri ad duplicem effectum, aut ad pœnam, aut in ordine ad eijciendum eum à foro Ecclesiastico, vt declarat Menoch. de arbitr. cas. 415. nu. 4. & seq. Et differt hæc verbalis degradatio ab ordine ab actuali in hoc, quia actualiter degradatus statim eo ipso, subijcitur iurisdictioni iudicis laici, nec requiritur alia traditio facienda à iudice Ecclesiastico, secundum commu. opin. de qua Villalob. com. opi. ver. Clericus. n. 71. Clar. d. q. 36. vers. scias autem. Fari. d. q. 8. nu. 75. Degradatus verò verbaliter remanet adhuc sub iurisdictione iudicis Ecclesiastici, donec, & quousque trada-

tradatur curiæ seculari, ita Siluest. in sum.d.ver.Degradatio in princ. & num.8.Marant.in pract.par.4.dist.11. num.72.Clar.d.q.36. & latè prosequitur Scacc.de iud. caus. crim.c.11.num.71.& seq.

36 Actualis vero degradatio, quæ fit post sñiam verbalē, quando insignia ordinū Clerico solemniter detrahūtur, quæ etiam dicitur depositio solemnis, de qua loquitur tex.in c.Episcopus.11.q.3. est executio verbalis degradationis, secundum Siluestr. in sum.d. ver. Degradatio. nu.1. in fi.& hanc degradationē D.Hieronymus in Epistola ad Pammachium regradationem appellat, quasi quod ex altiori gradu, suo vitio ad inferiorē deuoluatur, prout eum refert Lopez. Ad Diaz.in pract.c.142.nu.2.

37 Quæ pęna ab antiquis Canonibus fuit inuenta, vt in c. si quis tumidus, & c.felix.15.q.7. & in Conc. Tolera.4. c.18.& in Concilio Tribur.c.10.in c.2.de translat. Pręlat.in c.2.de pęn.in 6.quibus in locis ad exauthorandum Episcopum duodecim Episcopi, ad Pręsbyterum sex Episcopi, ad Diaconum tres Episcopi desiderabantur.

Verum quia summa difficultate tot Episcopi poterant congregari, idcirco Greg. IX. in c. 1. de hæret. in 6.diffiniuit, vt salus Episcopus Clericum in quibuscunq; sacris ordinib. constitutum degradare posset, conuocatis Abbatibus, alijsq; Prælatis, & religiosis personis, & sacra Tridentina Synodus c.4. sess. 13.de reformat.præscripsit formam, quæ in degradatione seruari debet.

38 Degradationis huiuscę actualis forma hæc est.

De-

Degradandus sacris vestib. indutus, & manibus tenens vas, vel instrumentũ, seu ornamẽtum ad suum ordinem spectans, ac si in suo ordine solemniter ministrare deberet, adducitur ad pęnitentiã Ep̃i, & auferuntur ab eo oĩa data in ordinatione, incipiẽdo ab vltimo gradatim, vsq; ad vestem datam in prima tonsura, deinde tonditur, vel raditur, & potest Episcopus vti ad terrorẽ verbis oppositis his, quę in ordinatione prolata sunt, & vltimo loco dicere debet Episcopus, (Auctoritate dei omnipotentis Patris, Filij, & Spiritus sancti, ac nostra, tibi auferimus habitũ Clericalẽ, & deponimus, & degradamus, & spoliamus, & exuimus te omni ordine, & beneficio, & priuilegio Clericali,) quæ oĩa hẽntur in c. degradatio. de pę. in 6. & hanc. formã referunt Spec. d. tit. de accusatio. §. 2. Bertach. de Episc. d. par. 3. 8. par. lib. 4. nu. 1. Siluest. in sum. d. ver. degradatio. sub n. 1. & de hac solemnitate habetur forma in Pontificali Romano.

39 Sed ad istam actualem degradationem, pro quibus delictis deueniendum sit glo. notabilis in c. ad abolendam. de hæret. & in d. c. cum non ab homine. de iud. ponit tria delicta, quæ digna sunt degradatione actuali, & delinquẽs in eis traditur curiæ seculari puniendus, & sũt Hęresis, Falsitas commissa in litteris Apostolicis, & Cõspiratio in proprium Episcopum, quæ gloss. cõiter approbatur, & secundum eam est cõis theorica Doctorum, vt ait Gugliel. de Bened. in repet. c. Rayn. 3. par. in q. de homicid. num. 3. & seq. de testam. & eum refert Foller. in

pract.

pract.crim.Cano.num.23.fol.272.& hãc cõem opinionem esse comprobat Boss. tit.de for.compet.nu.136.& assentit Clar.d.q.36.n.36.& dicũt oẽs in c.at si Clerici. de iudic. In cęteris igitur casibus ad degradationẽ hanc actualem deueniendum non erit, vt voluit Anan.in c.1. quasi in fi.de Cler.pugnã.in duell. post Aret. quẽ refert. Tamen in contrariũ facit regula tradita à Io. Andr.post Innoc.in c.qualiter,& quãdo il 2.de accusat.vbi ęquiparando per modum regulæ pęnas Canonicas legalibus, tradidit pro regula, quod in oĩbus delictis, pro quib. per leges imponitur pœna mortis naturalis, per ius Canoni cum succedit degradatio, & traditio iudici seculari, & certè cum ad actualem istam degradationem deueniatur pro falsificatione litterarum Apostolicarum, & pro contumelia illata in Episcopum, absurdum esset, quod pro delictis ijs satis maioribus, & grauioribus, Clericus actualiter nõ esset degradãdus, vt respõdit Anch. consi. 158.n.6. Hinc voluere Scribẽtes oẽs in d.c.at si Clerici. & c. cum non ab homine. de iudic. quod in delicto, pro quo Ecclesia pœnam condignã non habet, deueniatur ad hanc degradationem, prout considerat. Anch.d. consil.158. & tenet Abb. in d. c.at si Clerici. sub nu.39. & Dec. num.255.& Barbat. 122.de iudic.

40 Nos autem, vt aliquam regulam genericam in hac materia demus, ex qua colligi possit, quãdo Clerici sint suspendendi, deponẽdi,& degradãdi, sciendum duximus, quod delicta Clericorum pñt esse leuia,& absque dolo,

sed

ſed per imperitiam commiſſa, & etiam cum culpa, quę tamen dolo non ęquiparetur, & tunc Clericus nec deponi, nec priuari dēt beneficio, ſed ſuſpendi ad tp̄s, vel aliter, iudicis arbitrio puniri, c. cum dilecti. de accuſat. Si enim delicta ſunt grauia, & cum dolo perpetrata, & tendunt in graue præiudiciū alterius, & magna plectuntur pœna de iure, & iſto caſu poterit deponi Clericus, quod probatur per tradita in d. c. cum ab homine. de iudic.

Rurſus ſi delicta Clericorū eſſent publica, & grauiora, pro quib. tamen de iure non imponitur pęna mortis, & tunc vltra diſpoſitionē poſſunt detrudi in Monaſterium, iuxta diſpoſita in c. tuæ. de pęn. Aut delicta à Clericis commiſſa ſunt grauiſſima, & pęna mortis de iure in laico punibilia, & in caſu iſto poterit deponi, & damnari ad perpetuum carcerem per c. pen. de hæret. & c. nouimus. de verb. ſignif.

Si verò crimina, & flagitia eſſent ita pernicioſa exemplo, & qualificata, tunc degradatur Clericus, & traditur curiæ ſeculari, vt in d. c. nouimus. ita docuit Abb. in d. c. tuæ. de pœn. relatus, & ſequutus à Silueſtr. in ſumm. d. ver. Degradatio. ſub num. 6.

Et notandum erit, quod dixit Diaz. in pract. Cano. d. c. 142. n. 2. Quod ſine accuſatione nemo degradādus eſt, licet aliàs ſit puniēdus, vt in c. dilectus. de ſimon. & ſecundum Hoſtien. in ſumm. tit. de accuſat. §. quis ſit effectus accuſationis, verſ. ergo ſine accuſatore.

Et hæc circa degradationem ſufficere poſſe putaui, in

quan-

quantum pertinet ad materiã, de qua agimus, qui enim plura desideret, perlegat Carrer. in pract. tit. de homicid. circa primum, vbi latiss. disserit. Clar. in pract. §. fin. d. q. 36. & q. 74. Tabien. Ang. & Siluest. in sum. ver. Degradatio. Conrad. Brun. de hæret. c. 13. lib. 5. Iacob. Septem. in Catholic. instit. tit. 46. nu. 69. & 70. Io. Royas. in sing. fidei. sing. 48. Alb. Trott. de verb. & perfect. Cler. lib. 1. c. 5. nu. 3. Petr. Gregor. syntag. iur. vniuer. lib. 31. c. 30. per tot. Scacc. de iudic. caus. crim. c. 11. nu. 54. cum plurib. sequentib.

Nunquid iudex secularis, cui traditus fuit Clericus degradatus, teneatur stare processui facto ab Ecclesiastico? dixi non nulla superius, c. 11. & recurrendum erit ad Decian. d. c. 19. n. 121. cum multis seqq. lib. 4. vbi diligentissimè, & magistraliter hunc articulum tractauit, cui nil addendum esse duxi, cum fuerit præceptor meus.

De casibus, in quibus laicus de delictis Clericorum cognoscere possit. Cap. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *SVmmus Pontifex potest delegare iudici seculari causas, etiam criminales, Clericorum.*

2 *Cognoscere de causis est iurisdictionis.*

Ideo Papa potest ea, quæ sunt iurisdictionis delegare, secus ea, quæ sunt ordinis.

3 *Epi-*

3 Episcopi, & cæteri Ordinarij non delegant laico causas criminales Clericorum.

4 Nec etiam si vna cnm laico committerentur Clerico.

5 Nec pariter Clerico coniugato.

6 Laicus an de mandato Episcopi possit torquere Clericum absque incursu excommunicationis?

7 Sum. Pont. potest etiam per priuilegium potestatem impartiri laico cognoscendi de delictis Clericorum.

8 Quod intelligitur de certis delictus, & de Clericis certi loci, & non per generale priuilegium totum ordinem Clericalem comprehendens.

9 Et si de priuilegio non constaret, tamen sufficeret possessio immemorabilis cum allegatione priuilegij.

10 Et hoc priuilegium à Sum. Pont. reuocari potest.

11 Priuilegium quando transiuit in contractum, quomodo reuocari possit, latè discutitur.

12 Princeps etiam supremus tenetur obseruare contractum, Cum Deus Principibus subiecerit leges, sed non contractus.

13 Priuilegium concessum non subdito difficilius reuocatur, quando in contractum transiuit.
Ratioque redditur.

14 Priuilegium quando dicatur habere vim contractus.

15 Priuilegia iurisdictionalia non subditis concessa reuocantur.

16 Quando priuilegium incipit nimis lædere reuocatur; quamuis non suddito concessum.

17 Abutens priuilegio meretur priuilegium amittere.

Et pariter contraueniens.
Et vnicus sufficit actus.
18 Priuilegia stricti iuris, ideo strictè interpretanda.
19 Clericus coram laico iudice falsum deponens quod puniri possit à laico, quod reprobatur. num. 21.
20 Feder. de Sen. opinio damnatur, dum voluit Clericum, qui falsum coram seculari deposuit, posse puniri ex officio pecuniariter.
21 Clericus nullo modo puniri potest à laico iudice de falso coram eo commisso.
22 Laicus coram Ecclesiastico iudice falsum deponẽs punitur, & est locus præuentioni inter Ecclesiasticum, & secularem.
23 Clericus, qui officia secularia prohibita à Canonibus, & artes sordidas exercet nunquid puniatur per Curiam secularem?
24 Clericus iaculator, histrio, & bussonus, nisi intra annum resipuerit, quando puniatur à laico.
25 Et quid de Clerico in sacris.
26 Nunquid iste Clericus pœnitendo possit priuilegium fori recuperare?
27 Annus datus exercenti artes prædictas quomodo debeat esse continuus.
28 Clericus, qui personaliter, & publicè officium carnificis, macellarij, & tabernarij exercet, nunquid amittat priuilegium fori?
29 Et prædicta non extenduntur ad alias artes sordidas.
30 Clericus exercens chirurgiam an puniatur à laico, si negli-

gens

gens in eius vsu fuerit.

31 *Clericus potest capi à Curia seculari, si post delictum fugam arriperet, ad effectum præsentandi se suo iudici.*

32 *Et ista captura facta per laicum infamaret, & faceret iudicium coram Ecclesiastico.*

33 *Si non esset de fuga suspectus Clericus, non posset capi per Curiam secularem etiam ad effectum præsentandi Ecclesiastico.*

34 *Laicus, qui capit Clericum, vt præsentaret Ecclesiastico, non posset retinere vltra 20. horas.*

35 *Etiam priuatus potest retinere Clericum cum muliere inuentum, dummodo sit maritus, frater vel filius.*

36 *Clericus arma defferens potest armis spoliari per Curiam secularem.*

Quia armorum delatio prohibetur Clericis.

Quod displicet Deciano.

37 *Quando defficeret Ecclesiastica Potestas propter schisma, tunc Principes seculares possent se intromittere ad id sedandum.*

38 *Nullus datur casus, in quo secularis Potestas puniat Clericos non degradatos.*

Negligentiam Ecclesiastici non supplet secularis iudex.

39 *Et quid agendum, quando Ecclesiasticus negligit punire Clericos delinquentes.*

1 POSTQVAM pro regula superius firmauimus Quod Clerici in causis criminalibus non possunt à laico, & seculari iudice puniri, necessarium erit videre, an vllus detur casus, in quo iudex secularis absque degradatione possit cognoscere de delictis Clericorum illosq; punire, & cum dixerimus, quod nec etiam Papa potest legem generalem facere, per quam Clerici laicali subiaceant iurisdictioni, sciendum nihilominus erit, quod Summus Pontifex potest delegare iudici seculari causas criminales Clericorum, & tunc non iure proprio, sed vti delegatus Sum. Pont. posset iudicare Clericos etiam in criminalibus, vti tenent Innocent. Hosten. Io. Andr. & Henrich. Boich. in c. at si Clerici. de iudic. & probat tex. in cap. præter. §. verum. 32. dist. vbi Papa commisit causam Clericorum simoniacorũ duobus Ducibus, dando illis potestatem deponendi eos, & quod plus est, delictum illud erat spirituale similis, & fortior est tex. in c. Menna. 2. q. 4. quo in loco Papa commisit arbitrio Reginæ Francorũ purgationem infamiæ, quam patiebatur quidam Episcopus de simonia, & voluit Bald. in l. rescripta. C. de precib. Imperat. offer. cum alijs adductis per Aufrer. in repet. Clem. 1. de off. Ordin. in prima reg. in 10. fallent. Rip. in c. 2. nu. 40. & nu. 73. de iudic. & post prædictos Decian. dicto c. 9. num. 70. & seq. lib. 4. Couar. pract. quæst. c. 30. num. 4. in fin. Clar. in pract. §. fin. quæst. 41. num. 8. qui ait. quod Papa

potest

poteſt mero laico committere cauſas criminales Clericorum, per glo. in c. bene quidem. in ver. præter. 96. diſt. Habet enim Papa in cauſis Eccleſiaſticis abſolutam poteſtatem. Bero. quæſt. famil. q. 7. per glo. in c. 2. de iudic. & in d. c. bene quidem. in ver. prȩter. 96. diſt. quam, vt ipſe dicit, totus mundus ſequitur, ſcribit. quod Papa poteſt mero laico committere cauſas ſpirituales, & Eccleſiaſticas etiam criminales Clericorum, quod dicit pariter voluiſſe glo. in c. 1. in verſ. præcipimus. 94. diſt. & in c. nullus. 11. q. 1. & in d. §. verum. ver. Ducibus. 32.
2 diſt. quod † comprobat Bero. quia cognoſcere de cauſis criminalibus Clericorum eſt iuriſdictionis, & non ordinis, vt colligitur ex his, quæ habentur in ſum. 10. q. 1. & in c. dilectus. de off. Ordin. Vnde Papa poteſt quæ ſunt iuriſdictionis delegare, quia in eis habet plenitudinem poteſtatis. c. propoſuit de conceſſ. prȩben. gl. in d. §. verum. 32. diſt.

Et tantum prohibetur demandare ea, quȩ ſunt ordinis, ad tradita per Doct. communiter in c. quando. de conſuet. & aſſentit Scacc. de iud. cauſ. crim. c. 11. num. 92. Farinat. de inſiquiſit. d. q. 8. num. 4.

Verum iudex laicus, quando vti delegatus Papæ procedet, non id facit auctoritate propria, ſed iure delegationis, qua de re non debemus aſtruere, quod iudex laicus hoc in caſu cognoſcat de delictis Clericorum.

Quæ & ſi vera ſint in Sum. Pont. Epiſcopus vero, & cȩteri inferiores Ordinarj hanc poteſtatem nō habent,

 dele-

delegandi causas criminales Clericorum mero laico, ita Rip. in c. decernimus, num. 34. de iudic. vbi de communi Clar. dicta quæst. 41. num. 5. Scacc. d. c. 11. num. 39. Decian. d. cap. 9. num. 70. lib. 4. qui affirmauit, quod in causis criminalibus iudex Ecclesiasticus inferior à Papa delegare laicum iudicem non potest; per glos. notabilem in cap. 2. in ver. non præsumant. de iudic. vbi Abb. num. 5. & post eum cęteri Scribentes, & responderunt Alexand. dicto consil. 8. colum. 2. versi. potest etiam Imperator. lib. primo, & Barbat. consil. 45. numero 9. & sequenti lib. 2.

4 Et non solum Episcopus non potest committere causas criminales Clericorum mero laico, sed nec etiam si vnà cum laico committeret Clerico, ita Abb. in cap. significasti. de for. compet. & tradit Host. in sum. tit. de off. delegat. §. cui possit. versi. quid si delegetur. sequitur Gemin. in cap. 2. §. 1. de iudic. in 6. & hanc dicit communem Dec. in d. cap. 2. num. 5. in fin. de iudic. Clar. d. q. 41. num. 6. Roland. d. consi. 4. num. 4. lib. 1. Scacc. d. c. 11. num. 39. Fari. d. q. 8. sub num. 4.

5 Quinimò Episcopi, & cæteri Ordinarij, nec etiam causas criminales Clericorum possunt demandare cognoscendas Clerico coniugato, per doctrinam Rip. in dicto cap. decernimus. numero 34. de iudic. Eo quia talis Clericus coniugatus reputatur pro puro laico, præterquam in duobus casibus, vt ibi, & Rip. refert, & sequitur Clar. d. quæst. 41. nu. 7. & fuit opinio Collectan.

in

in d. cap. 2. de iudic. sequutus ab Abb. ibi. num. 15. & est communis secundum Decian. dicto cap. 9. numero 72. lib. 4.

Et hanc propositionem, quod laicus, etiam delegatus ab inferiori à Papa non possit se ingerere in causis criminalibus Clericorum, extendere conati sunt Doctores, quod nec etiam laicus de mandato Episcopi possit torquere Clericum, alias incideret in excommunicationem Canonis, Si quis suadente Diabolo. Io. de Anna. in c. super eo. colum. 2. in fin. de crim. fals. cum alijs congestis à Marant. in pract. par. 4. dist. 11. nu. 74. & Carroc. in reg. cum quid prohibetur. lib. 6. par. 1. ampliat. 2. nu. 18. & est communis opinio secundum Rip. in d. cap. decernimus. num. 39. de iudic.

6 Verum, in hoc practica obseruat contrarium, vti attestati sunt Abb. in c. vt famę, num. 8. de sent. excom. Simanch. de Cath. instit. tit. de torment. num. 50. Clar. in pract. §. fin. quæst. 64. versi. sed hic quæro. Farinat. lib. 2. q. crim. q. 41. num. 15. & Scacci. dicto c. 11. num. 41. scribit, quod & ipse seruauit, dum assisteret in sancto Officio Inquisitionis Meliuitanæ, & hæc est obseruantia iuridica, quia si Clericus potest de mandato iudicis Ecclesiastici capi, & carcerari per ministros laicos, vt voluit Dec. in cap. cum non ab homine. sub numero 12. de iudic. Diaz. in pract. Cano. c. 114. Boss. tit. de captur. numero 37. sequitur, quod de mandato eiusdem possit torqueri, & si laici torquendo Clericum inciderint in

excommunicationem dicti Canonis, cur non Clerici, si torquerent alium Clericum? vti ponderauit Marc. Ant. Cucc. instit. maior. tit. 9. num. 38. lib. 3. relatus à Scacc. d.c. 11. num. 41.

7 Sicuti Pont. Max. potest causas Clericorum etiam criminales delegare laico, ita, & pariter potest priuilegium concedere alicui Principi seculari, vel iudici laico, vt contra Clericos cognoscat de aliquo delicto, seù contra Clericos alicuius loci procedere possit. glo. optimam habemus, in cap. laicis. 16. quæst. 7. & firmat Bald. in l. rescripta. C. de precib. Imperat. offerend. Card. in repet. c. perpendimus, num. 6. in fi. & num. seq. de sent. excom. quem sequitur Felin. in c. 2. nu. 3. de maior. & obed. prosequitur latè Decia. d. c. 9. num. 66. lib. 4.

Nec prædictis obstant, quæ diximus, quod Papa non potest legem facere, per quam Clerici laici subiaceant, nec minus, quod scribit Boss. tit. de for. compet. num. 130. Quod laicus de delictis Clericorum cognoscere non potest, licet Sum. Pont. faceret priuilegium Principi seculari, vt posset in causis criminalibus Clericorum procedere.

8 Nam ista locum sibi vendicarent si Papa facere vellet priuilegium generale, vt secularis cognosceret de omnibus delictis Clericorum respectu omnium, complectendo totum ordinem Clericalem, sic declarauit Cucc. instit. maio. tit. 2. num. 20. lib. 2. prout eum refert Scacci. d. cap. 12. num. 43.

Quia

Quia & si hoc priuilegium, ne Clericus à laico iudicetur vti, cōprobauimus, sit de iure Diuino, idcirco non possit tolli in totum, poterit tamen in aliquib. casibus derogari, tex. est in c. lector. 24. dist. Arch. & cęteri in c. sunt quidam. 25. q. 1. & faciunt dicta superius de commissione facta à Papa, vt laici, quinimo fęmina, de causis merè spiritualibus Clericorum cognoscerent, & laici, qui vigore priuilegij Pontificij de causis Clericorum iudicarent, cēsebuntur delegati Papę. ita Aufr. in repet. Clem. 1. q. 4. nu. 6. de off. Ordin. prosequitur latē Dec. d. c. 9. nu. 66. lib. 4. & concludit Fari. d. q. 8. nu. 4. & sequitur Clar. d. q. 41. versi. sed quid dicendum?

9 Vlterius memoriæ mandandum erit, quod notabiliter scribit Decia. d. q. 9. nu. 67. Quod dato, quod non extaret priuilegium, tamen sufficeret possessio tanti temporis, de cuius contrario memoria non extaret, cum allegatione priuilegij, quia ex cursu tanti temporis pręsumeretur priuilegium extitisse, vt per Alex. conf. 6. lib 1. Dec. consi. 85. col. 2. & sequitur Aufrer. in d. Clem. 1. in 1. reg. in 12. fallent. & in 13. 14. & 15. de off. Ordin.

10 Hoc autem priuilegiū à Sum. Pont. concessum seculari Principi reuocari posse erit dicendum, quia iudicium soluitur, vetante eo, qui iudicare iusserat. l. iudicium. ff. de iud. & habetur in c. sugestum. de decim. & respondit Dec. cōs. 51. n. 30. lib. 3. quod non pōt quis talē sibi legē imponere, & successorib. suis, à qua recedere nō liceat, l. si quis in principio testa. ff. de leg. 3. & istud patet in l.

quod

quod semel.ff de decret.ab Ord. facien. & hoc expressè decidit Bart. in l. 2. in vlt. verbis. ff. de iur. immunit.vbi docuit,quod si Ciuitas concesserit alicui immunitatem, poterit illam reuocare per suam legem, & ita respondit Crott. consil.64.nu. 29.lib.1.

11 Sed aduertendũ erit quod quando priuilegium transiuit in contractum, Princeps sine causa reuocare nõ potest, Ant.de Butr.in c.cum M.col. 5.de Constit. Bal.in l. qui se patris in fi.C.vn.liber.& in l.si cum mihi.ff.de dol. Bar. in l. oẽs populi. in q.43. in prin. nu. 29.ff. de iust.& iur.& in l.quod semel. ff. de decret. ab Ord.facien. Ant. de Butr.Abb.& cęteri Canonistę,in c.nouit.de iudic.

12 Eo quia quilibet, etiam si esset supremus Princeps, tenetur obseruare ea, quę transeunt in vim contractus.c.1. de probat. Castr.in l.fi. C. de transact. & in l.digna vox. C.de ll.vbi loquens de Sum.Pont.dicit,quod fędera inita cum Ciuitatibus sibi subiectis tenetur obseruare, nec illa potest infringere ipse,nec sui successores,etiã de plenitudine potestatis,cum Principi Deus subiecerit leges, non contractus; Barb. inter consi. Alex consi.vlt.nu.19. lib.4.Dec.consi.286. nu.4.vsq; ad fin.& consi.292. nu. 7.Ias. consi.1.n.1. & consi.56.n.1.& 2.lib.1.Natt.consi. 122.lib.1.Alc.consi.208.nu.3. Ant.Gabr. com.opin.lib. 3.tit.de iur.quæs.nõ tollen.concl.6.nu.5.Viui.com.opi. ver. Princeps. nu.235.Rolãd. consi.13.nu.33.lib.3.qui de communi testatur, Neuiz.latè consi.12. nu.24.cum seq.inter consi. Brun.Rim.iun.consi.102. nu.31.& seq. lib.1.

lib. 1. Bursat.consil. 160.num.16.lib. 2

13 Præcipuè quando priuilegium per vim cōtractus conceditur non subdito, nam tunc nec ēt cum causa reuocari potest. Domin. in c. 1. col. 4. versi. oppono vltimo. de Constit. in 6. Roman. in l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. in 24. fallent. Ias. d. consi. 1. nu. 4. lib. 1. Rebuf. in concord. tit. de collat. vers. item priuilegium. Dec. in c. nouit. nu. 14. de jud. Alex. consi. 217. col. 4. lib. 2. alios adducit Gabr. d. conclu. 6. nu. 20. quibus addo Natt. consi. 431. nu. 18.

Et prædictorum duplex assignatur ratio. Prima, quia cum statuere dependeat à iurisdictione, nō potest Princeps statuere in præiudiciū iuris iam quæsiti tertio non subdito, secundū Cast. consi. 281. quem citat, & sequitur Dec. in d. c. nouit. nu. 13. circa fi. vbi asserit, hoc procedere ēt subsistente causa. Secunda redditur ratio. Quia priuilegium in fauorem non subditi sustinetur, non vti lex, vel priuilegium, sed vti contractus, & ideo est irreuocabile, & ligat concedentes. c. 1. de ꝓbat. Barb. in d. c. nouit. vbi dicit, quod priuilegium concessum non subdito efficitur contractus, sequitur Felin. consi. 161. num. 7. in prin. & nu. 9. idem Fel. in c. 1. n. 2. de probat. quo in loco allegando Rom. Abb. & alios firmat hanc conclusionē. Quod Princeps reuocare non pōt concessionem factam non subdito, quia sustinetur vti contractus. prosequitur latissimè Surd. consi. 262. nu. 58. & plurib. seqq. lib. 2.

14 Cauendum tamen, erit qđ priuilegium transire dicitur in cōtractum, quando emanauit ob aliquā causam, quæ

fuit

fuit adimpleta ex parte illius, cuius fauore emanauit priuilegium, exemplum potest poni in quæstione formata per Io. And. post Giud. de Suzzar. in addit. Spec. tit. de censib. §. nuuc dicendũ. versi. quæro, quid si vniuersitas, quæ est talis. Ciuitas statuit, quod venientes ad habitandum in ipsa, essent immunes ab omnib. oneribus, quidam, facto hoc statuto, venerunt ad habitandum, & dicta immunitate per aliqua tempora gauisi sunt, modò Ciuitas vult statuere, quod quilibet teneatur contribuere ꝓ fabrica cuiusdam operis, quæritur, nunquid possit ita statuere? & dicit quod non, quia istis, qui venerunt ad ad habitandum, ius immunitatis fuit quęsitum, quod eis auferri non potest. l. fin. ff. de pact.

Vnde si priuilegium emanauerit absque vlla causa impleta ab ipsis, qui priuilegium obtinuerunt, sed simpliciter reuocari hoc casu poterit, quia non transiuit in speciem alicuius contractus. ita Crott. d. consi. 64. nu. 37. lib. 1. Et quo ad non subditos; circa quos priuilegium efficitur contractus, quando pecunia interueniente, illud acquisiuerint, Soc. sen. consi. 87. num. 12. lib. 3. cum quo residet Gabr. d. conclus. 6. num. 8.

15 Ac etiam priuilegia non subditis concessa, tanq̃ in contractum transitũ fecerint, non posse reuocari, intelligendum erit de cęteris, prętér q̃ in iurisdictionalib. ita nobis mandauit Bal. in l. qui se patris. col. pen. ver. item in concessis. C. vnde lib. Dec. in c. nouit. n. 14. de iud. vbi Aret. col. 3. & Felin. col. 7. & 9. & firmat Gabr. d. cõcl. 6. n. 22.

Qua

Quapropter cum priuilegium concessum laico, vt de Clericorum criminibus cognoscat, tribuat ei iurisdictionem, hinc reuocari posse dicendum venit, vti factum fuit in Constitutione nostra, in qua reuocantur omnia priuilegia concessa Principibus secularibus cognoscendi de delictis Ecclesiasticarum personarum.

16 Nec non priuilegium etiam non subdito concessum, quando incipit esse nimis præiudiciale, tunc reuocari posse affirmant, Aret. & Felin. in d. c. nouit. de iud. & iusta causa reuocandi priuilegium dicitur, quando superuenit læsio enormis. c. delicti, & c. sugestum de decim. Oldr. consi. 65. in fin. Aym. consi. 21. num. 3.

17 Et quotiescumq; priuilegiatus abutitur priuilegio, meretur priuilegium amittere, ex quo permissa sibi abutitur potestate. l. si quis. C. de off. Pręf. Præt. orien. c. priuilegiũ. c. suarum. de priuil. c. licet de regular. c. cũ illorum. in fin. de sent. excom. Aym. pulchrè. cõsi. 73. n. 25. Spec. tit. de instr. edit. §. nunciauit, vers. item pone, quod priuilegiatus sub nu. 10. Et per contrauentionẽ factam priuilegio, amittitur priuilegiũ istud, secundũ Spec. vbi supra n. 9. & facit. l. si stillicidij. ff. queâd. ser. amittat. Vnicusq; actus contrauentionis sufficit. c. cum accessisset. vbi glo. & Doct. de Constit. c. pro illorum. de pręben. c. vxore. de his, quę fiunt à maior. par. c. l. commissoriæ. C. de pact. int. empt. & vend. Rebuff. in pract. benef. tit. differ. int. rescrip. & priuil. nu. 40. Rot. Rom. tit. de caus. poss. & propr. decis. 8. alias 382. incipit. Fuit dubitatum, post

princ.in.nou.Felin. vbi distinguit in d. c. cum accessisset sub num. 30. de Constitut.

18 Et circa priuilegium istud, quod cōcederet Sum. Pōt. laico procedendi contra Clericos, hoc ē dixisse volui quod cum omnia priuilegia sint stricti iuris, ideo strictè, interpretanda. c. 1. & 2. de priuil. in 6. l. si quādo. C. de inoff. testam. l. 1. in prin. vbi Bal. in 1. not. & in l. quæ ex relationib. C. de ll. Roman. consil. 80. in fin. Bellon. consi. 52. nu. 2. Tanto magis strictè, imo strictis. erit interpretandum prefatū priuilegium, cuius vigore infertur preiudicium potestati ordinarie, que mandat, vt Clerici à laicis non iudicentur, ita Cald. tit. de priuil. consi. 6. in fin. & sicut exemptio à iurisdictione ordinaria per priuilegiū alicui concessa intelligitur solum in eo, quod eximit, & non vltra sm̄ Zabar. in Clem. 1. nu. 16. de off. Ordin. ita quoq; debet intelligi priuilegium, quod dat facultatem laicò exercendi iurisdictionē in Clericum nullo modo de iure sibi subiectum, vt strictissimè intelligatur, & non extēdatur ad alia delicta non expressa in priuilegio. c. cū capella. vbi Pano. in prin. & in fin. n. 6. de priuil. c. ex ore. in fin. & c. quoniam. in fin. vbi glo. in ver. permanentib. eo. tit. Sed certè nec hic casus erit connumerandus, vt secularis Potestas possit iudicare Ecclesiasticos, nam non potestate propria, sed vigore indulti in eos se intromittit.

19 Secundo loco solēt nostrates querere, nunqd Clericus, qui examinatus à laico iudice de licentia sui superioris Ecclesiastici, & falsum coram eo deposuit, possit puniri

per

per ſecularem iudicem, vt volunt multi, quod iſte caſus ſit vnus de illis, pro quibus Clerici ſubiaceant punitioni laicorum, & huiuſue ſententiæ fuit gl. illa in l. nullum. C. de teſtib. ibiq; Bal. nu. 5. in fin. inquit, quod Clericus falſum deponendo coram iudice laico puniri debet ab eodem iudice. Quia delinquendo in iudicio ſe aſtrinxit foro, quod ſpeciale eſſe voluit. per d. glo. quam menti tenendã dicit, & probatur ex diſpoſitione tex. ipſius. l. nullum. vbi Imperator Zeno reſcripſit. Quod periurus teſtis delinquens in officijs teſtificationis efficitur de foro iudicis, coram quo teſtificatur, nec habet aliquod priuilegium, nec immunitatem, propter quam poſſit euitare pęnam pro motu iudicis imponendam, & per d. tex. hoc idem affirmauit Cyn. ibi, & ſentit Lanfr. Orian. in c. quoniam contra. in ver. confeſſiones. nu. 16. de probat. Ant. Burg. in c. fin. n. 17. de empt. & vend. Marſ. in l. fin. n. 152. ff. de iur. omn. iud. Alex. in addit. Bar. in l. 1. 2. oppoſit. ff. de iud. Soc. conſil. 99. col. pen. lib. 3. Marſ. in l. fi. n. 152. ff. de iuriſd. omn. iud. Afflict. deciſ. 30. col. 2. hæc enim facultas puniendi teſtẽ venit in conſequentiã examinis, & delinquendo corã laico aſtringitur laicali iudicio. Verũ glo. prælibata communiter reprobatur, vt dicit Card. Alex. in d. c. accuſationibus. col. 32. verſ. quid Clericus. 2. q. 8. relatus per Clar. d. q. 38. n. 14. & hanc glo. reprehendit Innoc. in c. verum. de for. compet. & Caſt. in d. l. nullum. C. de teſtib. Nec obſtat d. l. nullum. in qua ſancitur, quod ſi teſtis aures iudicis offenderit, poteſt per

eum puniri,non obstāte quocumq; priuilegio fori, quia dicta lex non cōstringit Clericos, qui habēt specificum priuilegium,& sunt prorsus alienę iurisdictionis,& leges ciuiles in hac materia non sunt attendendæ, sed Canones, ex quorum dispositione Clerici nō subiacent seculari potestati, vti diximus, & hanc sententiam latissimè improbat Barb.in c.verum.n.53.cum seq.de for.cōpet.

20 Secunda igitur fuit opinio Feder.de Sen.consi.93.vbi respondit,quod iudex laicus non ad accusationē partis, sed ex officio potest punire Clericum de testimonio falso coram eo prolato in pœna tantum pecuniaria,quam opinionem in Francia seruare asserit Gugliel.de Bened. in 1.par.repet.c.Raynutius.nu.142.de testa.prout eum refert Cassan. super Consuet. Burgund. fol. 52. nu. 87. quod etiam attestatus fuit Aufrer. in d.Clem. 1.in 2.fallen..reg.1.de off.Ordin.& fuit de mente Anch.in repet. c.1.in 4.opposit.de constit.& in repet. c.ea, quæ, q.22. in princ.de reg.iur.in 6.& prosequitur Decian. d. c.9. num.82.lib.4.Attamen & istorum assertio vera non est, & reprobatur per Afflict. decis. 230. num.3.& 4.

21 Tertia itaq; erit opinio verior de iure,quam tradit Hostien.in d.c.verum,de for.compet.sequutus ibi ab Inno. Butr.& Io.And.Quod iudex laicus non possit Clericum falsum coram eo deponentem punire: neque corporaliter,neq; pecuniariter,nec ex officio, nec ad instantiam partis,& hoc idem voluit Io. And.in c.at si Clerici;ibiq; Felin.de iudic.Cagnol.in l.1.num.3.ff.de iudic.qui dicit

com-

com.opin. Tiraq. de retract. tit. 2.§.1. glo. 7. nu. 10. Ang. de malef. in ver. falsario. vers. quæro, testis dixit falsum, & ibi August. in addit. Diaz. in pract. Cano. c. 94. in fin. vbi alios addit, & testatur de communi. prosequitur Lopez. ad eum, littera. C. Marant. dicens magis com. opin. in pract. par. 6. in 12. act. num. 4. Capic. affirmans magis communem opinionem decis. 2. nu. 13. vbi latiss. Vant. idem testans. de nullit. tit. de nullit. ex deffect. iurisd. nu. 50. Couar. pract. quæst. c. 18. ad fi. Ant. de Padill. in l. trãsigere. nu. 112. C. de transact. Boss. in tit. de fals. nu. 110. Clar. in pract. §. fi. q. 38. num. 14. in fi. vbi attestatur ita in Mediolaneñ Ducatu seruari. Roland. consi. 12. nu. 48. lib. 2. Afflict. decis. 230. qui dicit hanc opinionem tenere communiter Canonistas. Serafin. de priuil. iuram. priuil. 132. num. 32. Bruno. à sol. in quæst. legal. q. 34. num. 26. & seq. Et sine dubio hæc est magis communis opinio, sicuti testatur Felin. in d. c. verum. col. 3. vers. contra Clericum. & Vrsill. ad Afflict. d. decis. 230. & concludit Fari. d. q. 8. nu. 26. Surd. consi. 396. num. 27. lib. 3. Cum etenim communis opinio se habeat, vt Clericus nullo modo possit à laico iudice puniri pro falso coram eo commisso, sequitur, quod nec etiam in casu præfato Clericus subiaceat laicali potestati.

22 Et quamquam Clericus corã laico iudice falsum deponens non possit puniri, non per hoc laicus coram Ecclesiastico iudice falsum asserens ab eodem puniri posset, quia vtique punitur, & per iudicem Ecclesiasticũ, & per

N secu-

secularem, & erit locus preuentioni, sicuti decisum fuit per Consilium Neapolit.teste Afflict. decis.219. & Vrsill.ad eum. Clar. d.q. 38. vers. quæro nunc. Roland. d. consi.12.lib.2.& declarat Couar.pract.q.d.c.18.sub nu. 8.quos omnes amplectitur Fari. d.q.8.nu. 27.

23 Tertio loco regulam faciunt scribentes, Vt Clericus, qui non abstinendo à secularibus negocijs, prohibita sibi à Canonibus officia, sordidasq; artes exercet possit per laicum iudicem puniri.c. fi.ibiq; præsertim Inno. de vit.& honest.Cler.glo. in c.quia tua 12.q.1.Dominic.in c.si qs. 32.Dist.Soc.reg.tract.reg.56.in 6.fallent.Imo.in c.vni.de Cler.coniug.in 6.Capr.conclus.97.num.79.& seq.respondit Alex.in Sepè citato consil.8.sub nu.4. lib. 1.& cum præfatis Fari.d.q.8.num.93.

Vnde inferunt ad plura.

24 Primo in Clericis ioculatoribus, histrionibus, & buffonibus, de quibus in c.1.de vit. & honest. Cler.in 6.qui si per annum illis artibus operam dederint, vel tertio moniti etiam intra annum non resipuerit, ipso iure carent priuilegio Clericali, vt decretũ fuit in d.c.1.& sentit Soc. d.reg. 56.in 9.fallent.Boss.tit.de for.cõpet.n.139.& 140. pract.Conrad.tit.de inquisit.n.8.in 6.fallẽt.Capr.d.conclus.97.n.75.& n.87. Fari.d.q.8.n.97. Sed distinguendum meo iudicio erit inter Clericũ in minorib.& inter Clericum in sacris constitutũ. In Clerico in minoribus & enim absq; dubio procedit, quia, vti diximus, ex decreto sacri Conc. Tridentini non gaudet priuilegio fori,

nisi

nisi incedat in habitu, & tonsura, & inseruiat Ecclesiæ de mandato Episcopi, & ideo in omnibus subiacet iurisdictioni seculari, & vtiq; puniri poterit à laico.

25 Sed in Clerico sacris, & maioribus ordinibus decorato contrarium mihi dicendum venit, q̄q̄ secundum magis communem opinionem dispositio præfati. c. 1. velint Scribentes, vt procedat ēt in Clerico in sacris constituto, vti tenent ibi Archid. Anch. Gemin. & Franc. quos sequitur Aufrer. in d. Clem. 1. reg. 1. fallent. 12. de off. Ordin. & affirmat Diaz. in pract. Cano. c. 70. nu. 2. & cōprobat Decia. d. c. 9. n. 86. lib. 4. & assentis Fari. d. q. 8. n. 97. Et solus Io. Monach. in d. c. 1. de vit. & honest. Cleric. in 6. asserit, quod disposita ibi non militant in Clerico in sacris constituto, & propterea Cassan. in consuet. Burgund. sub tit. de iusteus, & dirict. in vers. s'il n'a grace. num. 55. in fallent. dicit fortè tutius esse tenere contra Archid. propter actualem degradationem, quæ videtur necessaria in Clerico in sacris cōstituto; & hanc sententiam videtur sequi Prob. ad Io. Monac. ibi. Quod tamen non placet Diaz. d. c. 70. vbi credit, quod opinio contra Io. Monac. sit vera, & non sequitur, quod aduertit Cassan. vbi supra, est necessaria degradatio; ergo benè sentit Menoch. dum affirmat. quod pęna illius tex. non procedit in Clerico in sacris, quia contrarium tenentes non negāt esse necessariam degradationem, licet de ea mentionem non faciant, & ex verbis Io. Monac. non colligitur, quod ideo velit Clericos in minoribus amittere

priuilegium,quia in eis non est necessaria degradatio.
Tamen ego dicendum putarem, quod in Clerico in sacris constituto,cum vtiq; necessaria sit trina monitio, vt abstineat ab istis artibus,sicuti firmarunt Capr.d.con clus.97.nu.91.& seq.pract. Conrad. tit.de inquisit. nu. 4. in 5. & 11. fallent.Boss. tit. de for.compet. num.128. Alexand.de Neuo. consi.60.nu 4.& consil.61.num.1. vbi de communi. Bertrand. consil. 13. nu. 5.lib.8. Clar. d. q. 36.versi.hęc quæro. & voluit Decia.d. c. 9. nu.84. lib.4. & Fari. d.q. 8.nu. 93. Hoc igitur in casu si Clericus in sacris monitioni non paruerit, poterit à iudice laico vtique puniri, sed non ob exercitium dictarum artium,sed vti incorrigibilis.

26 Nam pęnitendo possunt Clerici,qui artem istam exercuerunt, recuperare priuilegium per dispensationem Episcopi,vt sentiunt omnes in dicto cap.1.& comprobat Diaz.d.cap.70.sub num. 3.& Decia.d.cap.9.num. 86. lib. 4. notandum dicit, quod si absoluantur, antequam à laico iudicentur, non poterit postea laicus de eis cognoscere.

27 Annus autem,de quo loquitur tex.d.c. 1.in quo si perseuerauerint Clerici in hoc exercitio, amittunt priuilegium fori, continuus esse debet, ita notant Io. Monach. Archid.Io.And.& Dominic. ibi Quapropter si diuersis mensibus diuersorum annorum, qui simul iuncti integrum constituerent annum, Clericus has artes exerceret,non incurreret pęnam istam, quorũ opinionem se-

quitur

quitur Diaz. d.c.70. sub nu. 2. & Lopez. in addit. dicit, quod in dubio tempus à lege prefixum continuum esse debet, per glo. sing. in rub. de diuers. & temp. prescrip. prout eam sing. & vnicam reputat Imo. in Clem. 1. col. 4. de in integr. restit. hoc idem voluit glo. in c. 2. in ver. per annum. de temp. Ord. in 6. vbi Docto. Ang. in l. si idem cum eodem. ibique Dec. num. 5. ff. de iur. omn. iud. quæ opinio ab omnibus approbatur.

28 Secundo similiter inferunt ad Clericum exercentem personaliter, & publicè officium carnificum, macellariorum, aut tabernariorum, vt amittat priuilegium Clericale, vt est tex. in Clem. 1. de vit. & honest. Cler. c. fin. vbi Innoc. extr. eo. tit. glo. in c. quia tua. 12. q. 1. Dominic. in c. si quis. 32. dist. Soc. reg. tract. d. reg. 56. in 6. fallent. Alexand. d. consil. 8. sub num. 4. lib. 1. Capr. conclus. 97. num. 79. & seq. pract. Conrad. d. tit. de inquisit. nu. 8. in 5. & 11. fallent. Boss. tit. de for. compet. num. 128. Alex. de Neuo. d. consil 61. nu. 1. vbi de communi. Clar. d. q. 36. versic. hæc. verò.

Et hæc omnia absque difficultate procedunt, concurrente trina monitione, in Clerico coniugato, & in Clerico in minoribus, vltra trinam monitionem, etiam si habitum dimiserit, vt habetur in d. Clem. 1. de vit. & honest. Cler. cuius decisione fultus ita declarat Docia. d. c. 9. nu. 136. lib. 4. & tenet Capr. d. conclus. 97. nu. 91. & seq. & post eum Fari. d. q. 8. num. 93. & Diaz. in pract. Cano. c. 71. & addentes ibi, in princ.

29 Quæ Clem. prædictę dispositio non extenditur ad alia similia, & vilia, ac sordida officia, secundum communem, de qua ibi per glos. Imo. & Barbat. & comprobat Decia. d.c.9. sub num. 136.

Quia si debuisset fieri extensio de similibus ad similia, in ista priuatione priuilegij Clericalis plusquam sufficeret dispositio d.c.1. de vit. & honest. Cleric. in 6. quæ loquitur de ioculatoribus, neque opus fuisset hac noua dispositione istius Clem. cum autẽ facta fuerit specialis dispositio in istis vilibus exercitijs, apparet quod noluerunt Sum. Pontif. admittere aliam extensiionem, quam quæ per expressas sanctiones, & Canonicas Constitutiones facta reperiretur, quod etiam voluit Diaz. d. cap. 71. in fin.

Sed in casu isto cadunt ea, quæ diximus in superiori casu.

30 Tertio infertur à Plach. in epit. delict. c. 25. nu. 5. quem refert, & sequitur Fari. d.q.8. nu. 94. Quod Clericus exercẽs chirurgiam, si in eius vsu fuerit negligẽs, & culposus, poterit à laico iudice puniri, eo quia chirurgiã Clericus, seu religiosus exercere prohibetur. c. sententiã. ne Cler. vel Monach. Qđ intelligendũ sentit Panor. ibi. sub nu. 21. quẽ sequitur sum. Armill. in ver. Irregularitas. versi. 47. in Clerico in sacris, vel in minorib. cõpetẽter tñ beneficiato. Verũ cum prefati debeãt moneri, vt abstineant, & si fuerint cõtumaces, & renitentes, tunc puniũtur à laico, idcirco ob incorrigibilitatem efficiuntur de foro laicali.

Pari

Pari modo dicendum erit de alijs illationibus relatis à Fari.d.q.8.num.95.

31 Quarto loco, laicus iudex poterit cõprehendere Clericum, qui commisso delicto aufugeret, poterunt vtiq; satellites, & birruarij Curiæ secularis illum capere ad effectum presentandi iudici Ecclesiastico. Card. & Imo. in Clem. 1. de off. Ord. Inno. in c. si verò, & in c. si famæ. de sent. excom. Abb. in c. cum non ab homine. vbi Barbat. num. 57. & Dec. de iudic. Bal. in c. 1. §. si quis. vers. sed quid si iste delinquens. de pace. iura. fir. in vsib. feud. & in l. si qua per calumniam. C. de Episc. & Cler. Bart. in l. si quis in seruitute. ff. de furt. Ang. de malef. in ver. fama publica. num. 65. vers. nono nota. Alcia. in c. cum non ab homine. num. 22. de iudic. de communi attestans, & respondit Dec. fundamentis. Boss. tit. de for. cõpet. nu. 150. & tit. de captur. num. 38. Villalob. com. opin. vers. Clericus. nu. 78. vbi communem pronunciat. Clar. in pract. §. fi. q. 28. vers. si verò loquimur. in fi. Menoch. de arbitr. cas. 180. nu. 23. & seq. pluribus comprobat Ruin. consi. 4. num. 13. lib. 5. Decia. d. c. 9. num. 118. lib. 4. Fari. d. q. 8. num. 116. Barbat. in d. c. cum non ab homine. nu. 59. post Panor. scribit. quod familia Potestatis secularis potest capere Clericum de nocte illicitè incedentẽ, vt obuietur delictis, quæ posset ipse ea nocte perpetrare, & quod etiam de die poterit capi per Curiam secularem, si timetur de fuga, donec adeatur Ecclesiasticus, & talis

32 captura † Clerici facta à laicis infamat, & facit iudiciũ

coram Ecclesiastico, & si fuisset captus in flagranti crimine faceret notorium, vt pulchrè tradit Abb. in d. c. cum non ab homine, & ibi Barbat. nu. 78. & seq. & sequitur Dec. nu. 10. Alcia. nu 46. & 58. cum seq. Rip. in c. 1. nu. 88. de Constit. prosequitur Decia. d. c. 9. nu. 118. lib. 14. & Farin. d. q. 8. nu. 120. vbi multos congerit.

33 Et aduertendum ibi mandat Farin. d. q. 8. nu. 17. quod si non esset de fuga suspectus, non posset per laicum capi, etiam quod caperetur ad effectum illum ducendi ad suum iudicem; vt ponderauit Dec. d. c. cum non ab homine. nu. 12. & declarat Menoch. d. cas. 180. nu. 22. qui scribit, hoc in casu excusari laicum à pęna excommunicationis, & fuit de mente Decia. d. c. 9. nu. 118. & ita dicunt omnes superius citati.

34 Vlterius erit aduertendum, quod laicus, qui capit Clericum animo adducendi ad iudicem Ecclesiasticum, non potest illum retinere vltra 20. horas carceratum, glos. & Bart. in l. capite quinto. ff. de adulter. Felin. in d. c. cum non ab homine. num. 4. de mente Hostien. in c. si verò. de sent. excommun. asserit, quod Clericus per laicum captus debet, quam citius fieri potest, coram Episcopo præsentari, & Viui. commun. opin. versi. Iudex laicus, voluit, quod statim debet præsentari, & ita omnes Canonistas communiter sentire dicit, & tenet Farinat. d. quæst. 8. numero 118. & tradit Angel. de malefic. post Bald. & Salic. quos allegat in ver. fama publica, numero 65. prope fin. Hostiens.

in

in sum. tit. de cohab. Cler. & mulier. §. & qualiter. post prin. nu. 4. affirmauit, quod Clericus repertus in crimine potest per viginti horas detineri, donec testes vocentur, per quos probari possit.

Attamen nec in casu isto Clericus à laico poterit iudicari, sed tñ detineri ad effectum consignandi iudici Ecclesiastico, vel vt obuietur delicto, vti sentit Barbat. vbi supra, & Fari. d. q. 8. nu. 120. quo in loco omnes cumulat.

35 Quod etiam priuato liceret secundũ Inn. in c. si verò. de sent. excom. & sentit Decian. d. c. 9. nu. 118. & subdit Hostien. in sum. vbi proximè, quod Clericus repertus cum muliere cubare, poterit capi, & detineri, dummodo per maritum, fratrem, vel filium detineatur, cũ alij excõicationem incurrerent, c. si verò, & c. nuper. de sent. excom.

36 Quintus erit casus, in quo laicus iudex potest se ingerere in Clericum. Quando Clericus arma deferret, quia & si corporaliter puniri non possit à seculari iudice, poterit nihilominus armis spoliari à birruarijs, & satellitib. curiæ secularis, & capi, & ad iudicem Ecclesiasticum remitti puniendus. Ioan. de Plat. in § item Iulia. Instit. de pub. iudi. Lopez. in c. per vestras. § 1. nu. 13. de donat. int. vir. & vxo. Plach. in epit. delict. c. 8. nu. 26. Clar. d. q. 36. vers. vlterius q̃ro, Couar. var. resol. lib. 2. c. fi. in fi. & pract. quæst. c. 33. nu. 7. Menoch. de arbitr. cas. 393. nu. 3. & seq. Fari. d. q. 8. nu. 96. quibus addo Aufrer. in Clem. 1. 13. fallent. sub nu. 21. de offi. Ordin. & Io. Fab. in l. addictos in glo. in ver. uendicentur, C. de Epis. aud. Ea moti ratione

quia

quia armorum delatio vetita est Clericis, c. Clerici. de vit. & honest. Cler. & eorũ arma esse deberẽt lacrimæ, & orationes, c. cõuenior. 23. q. 8. c. porrò, vbi glo. 16. q. 8.

Quod durum videtur Decian. d. c. 9. nu. 140. lib. 4. Cum portatio armorum sit leue delictum. l. 1. C. vt armo. vsus. lib. 11. & absurdum putat, quod pro tali leui delicto maiestas ordinis Clericalis violetur, præsertim cum sit contra Canones expresse, qui iubent Ecclesiasticos iudices punire Clericos portantes arma, vt in c. 2. de vit. & honestat. Cler. & in Clem. 1. §. vlt. eo. tit.

Sed dato, quod armis spoliari possint, non per hoc iudicio seculari submittuntur.

37 Sextus, & vltimus erit casus, quãdo Ecclesiastica Potestas deficeret, & potest dari exemplum adductum à glo. in c. tua. il 1. de decim. in ijs, qui schisma committunt, & non possunt ab Ecclesia compelli, & Barb. in d. c. tua. dicit. qđ si duo contenderent de Papatu, & adeo pollerẽt virib. quod Ecclesiastica Potestas discerpta esset, & non posset indicere Conciliũ, neq; aliter tm̃, & tale schisma sedare ob ęqualem amborum potentiã, vnde in isto lacriminabili casu Principes seculares possent, & deberẽt, se ingerere, & carceribus detinere incorrigibiles, & aliàs pęnas in eos exercere, quod pariter voluit idem Barbat. in c. quia nõnulli. nu. 96. de rescript. & in c. qđ translatio neni. nu. 146. de off. lega. & habetur in c. Principes seculi. 23. q. 5. vbi glo. Luc. de Pẽn. in l. si coloni, C. de agri. & censib. lib. 11. & allegatur. c. non licuit. 17. dist. & c. de ligu-

ligurib. 23.q.5.& voluit Decian. d.c.9.nu.83. lib.4.
At ẽt in casu p̃dicto non est dare potestatẽ laico in Clericos, sed tm̃ ob quietẽ, & pacificũ statũ Ecclesię illis cõcedit facultas coercẽdi schismaticos ad schisma sedãdũ.
38 Et propterea cõcludẽdũ erit, qđ nullus casus detur, in quo laic⁹ possit punire Clericos, nisi qñ Clerici ob eorũ incorrigibilitatẽ sũt dimissi, & degradati ab Ecclesiastico, vti ostẽdimus supius, & firmat Alex.consi.8.sub.n.1. lib.1.Restat adhuc difficultas, si Clericus multa cõmittit
39 crimina, & enormia; † pro quibus Ecclesiasticus non curat illũ monere, & est negligẽs in puniendo, nunquid secularis iudex poterit Ecclesiastici negligẽtiã supplere? & non posse mãdat tex.in c.licet ex suscepto, & ibi Doct. oẽs, de for.compet.c.qualiter.de iudic.Quid ergo faciẽdũ? Debebit itaq; secularis iudex monere iudicẽ Ecclesiasticũ, vt moneat Clericũ, iuxta formã iuris, quod si facere recusauerit, & Ordinarius neglexerit, recurrere ad Prælatũ superiorẽ, & sic ad Metropolitanũ, & demum oĩbus negligentibus, ad Papã, ita Decian.d.c.9.nu.108. & Fari.d.q.8.nu.46.vers. ampliatur.23.& fuit de mente Aufrer.in Clem.1.1.reg.in 3.fallent. de off.Ord.& consuluit Alex.d.cons.8.sub nu.1.ver.qnimo nec ꝓpter.lib. 1.quod pp deffectũ iustitiæ, seu negligentiæ iudicis Ecclesiastici non permittitur, quod trahatur Clericus corã seculari d.c.quando.de iudic.& not.in c.placuit.11.q.1. & tunc recurrendũ est ad supremũ proximũ superiorẽ. c.nullus.de iur.patro.Auth. vt differen. iudic.in princ.
De

De Clericatu post delictum assumpto, an, & quando eximat à seculari Potestate.

Cap. XIX.

SVMMARIVM.

1 *SI post delictum Clericatus assumatur, secundum Bar. opinionem laicus iudex potest procedere.*

2 *In imponendis pœnis tempus delicti attenditur.*

3 *Ad cognoscendum ad quem forum spectet cognitio delicti, attenditur status, in quo quis erat tempore delicti.*

4 *Oldr. consuluit contrarium. Quod si quis post delictum efficiatur Clericus, eximitur à seculari iurisdictione.*

5 *Conciliantur Doct. vt opinio Oldr. procedat, quando absq; fraude Clericatus assumitur. Bar. vero si fraudulenter.*

6 *Fraus regulariter non præsumitur.*

Et in specie in delinquente, qui efficitur Clericus.

7 *Alleganti fraudem incumbit onus prebandi.*

8 *Fraus coniecturis, & indicijs probatur.*

9 *Delinquens, si statim commisso delicto, Clericus efficiatur, in fraudem curiæ secularis fecisse præsumitur?*

10 *Tanto magis si de delicto fuerit iam diffamatus, delatus, accusatus, vel inquisitus.*

11 *Quæ non procedunt, si ex voto emisso ante delictum efficeretur Clericus post delictum.*

12 *Et hoc votum iuramento probari secundum communem ostenditur.*

13 Cuius

13 *Cuius contrarium seruari in practica demonstratur.*
14 *Si votum probaretur aliàs, quã iuramento vouentis, vtiq; Clericus effectus post delictum eximeretur à foro seculari.*
15 *In omni casu, etiam quod in fraudem post delictum quis efficiatur Clericus, iudex laicus erit tantum iudex causæ, sed non personæ.*
16 *Forma tradita à sacro Concilio Tridentino in assumptione ordinis Clericalis.*

E eo, qui post delictum assumpsit Clericatum, nunquid possit à iudice laico puniri, contendunt Scribẽtes, & Bar. in l. 1. vbi alij. ff. de. pęn. & in l. quędam puella. ff. de iurisd. omn. iud. voluit.
1 Quod si laicus committit delictum, & postea ingrediatur religionem, vel efficiatur Clericus, quod per talem mutationem fori non impeditur iudex secularis contra eum procedere, & eum punire, & hoc ẽt sentit idẽ Bart. in l. hoc accusare. §. in hoc bene scio. ff. de accusat. & in l. adultera. §. si eo tempore. ff. de adulter. & in l. fi. ff. si ex noxa. caus. agat. vbi Bal. & Ang. & Bal. in l. si quis postea. ff. de iudic. Bal. in l. officiales, C. de Epis. & Cler. ipse Bal. post Cyn. in Authen. causa, quæ fit cum Manocho. eod. tit. & in l. si quis Decurio. C. de fals. in l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tut. in l. crimen. C. de ord. cogn. in c. at si Clerici. in 5. col. de iudic. in c. cum non ab homine. 3. col. eo. tit. in c. cum accessisset. in fin. de probat. & in c. quia verisimili. de pręsumpt. glos. Bald. Ang. & Castr. in l. nemo

potest.

poteſt.ff.de leg.1. Marſ.ſing.534.in princ.& tenet Ant. Gomez.var.reſolut.lib.3.tit.10.nu.5.vbi reſolutiuè dicit. Quod iudex laicus punire debet Clericum, qui poſt delictum recipit Clericatum.

2 Quia in delictis quo ad pœnam imponendam ſemper attenditur tp̃s delicti commiſſi, non verò tempus ſñiæ; p tex.quem dicit notabilẽ, & expreſſum in l.1.ff.de pęn. & ibi notate affirmat Doct. & probatur l. iniuriarũ æſtimatio.ff.de iniur.vbi habetur, quod ſi quis paſſus eſſet iniuriã ab alio,& poſtea vilior,vel nobilior factus ſit talis offenſus non debet attendi in æſtimatione iniuriæ tempus ſententię, ſed tp̃s illatæ iniuriæ,& facere quoque ait Gomez.tex.in l.doli.§.fin.ff. de ſer.corrup.& in l.ſi quis Decurio.in fin. C.de falſ.in quibus habetur, Quod licet Decurio non poſſit torqueri, benè poteſt torqueri, ſi commiſiſſet falſitatem,antequam eſſet Decurio,& ſic dignitas, & qualitas ſuperueniens in perſona delinquentis poſt delictum commiſſum non excuſat à pœna, & tortura, & ibi notant, & commendant Doct. quod Gomez. reputat notabile. Et hoc etiam fuit de mente Bellam. in cap. propoſuiſti, q. 2. de for. compet.

3 Et ad cognoſcendũ ad quem forum ſpectet cognitio delicti, attenditur ſtatus, in quo quis erat tẽpore delicti, ita Bal.in l.affinitatis.in fin. C. comm. de ſucceſſ. Alex.in d.l.nemo poteſt.nu.31.ff.de leg.1.& conſi.8.col.fi.verſ. pro hoc etiam eſt.lib.1.Marſ.ſing.48 9.in fin.Grammat. deciſ.10.nu.3.Vnde benè iudicatũ fuiſſe venit dicendũ

per

per Consilium Neapolitanum, dum mandauit remitti illum, qui dum Clericus beneficiatus esset, deliquit, & postea renunciando clericatui, vxorem duxit, eo quia tempus delicti attenditur, teste Grammat. decis. 10. n. 3.

4 Contrarium vero respondit Oldr. consi. 4. in fi. vbi ita fuisse iudicatum in Curia Aquensi, vt non possit fieri executio à seculari iudice contra delinquentem, qui postea Clericus effectus fuerit, vt cõsuluit Guid. de Suzar. consil. 100. inter cõs. crim. diuers. per Martianẽ. lib. 1. &. firmat Igne. in l. fideicommissum. nu. 263. ff. ad Syllan.

Quia mutato personę statu, mutatur etiam forus. l. si filius la 1. vbi Bal. de tut. ratio. distr. & in specie dixit Iacob. Butrg. in l. quisquis. C. de Episc. & Cler. Quod licet ratione contractus conueniri quis possit in loco contractus, etiam si mutauerit domicilium, tamen fallit, quãdo mutatus est personæ status, puta, quia laicus efficitur Clericus, tunc enim non poterit conueniri, nisi coram Ecclesiastico iudice, quod etiam voluit Card. in Clem. 1. q. 9. de censib. & ponit Mars. in rub. ff. de fideiusso. num. 100. & comprobat Surd. consi. 396. nu. 19. & 20. lib. 3.

5 Vt enim pugnantes Scribẽtes conciliemus, erit distinguendũ, an Clericus, qui post delictum Clericatũ assum psit, hoc fecit absq; fraude; & vtiq; liberatur; & prorsus eximitur à potestate iudicis secularis, & suo iudici Ecclesiastico puniendus relinqui debet, vt est conclusio frequentiori Doctor. calculo recepta sm̃ Plach. lib. 1. delict. c. 35. nu. 1. Clar. in prack. §. fin. q. 36. nu. 43. Fichr. &

Che-

Cherian.in eor.com.opin. in ver. Clericus. tom. 1.cõm. opin.tit.de for.compet.n.48. & 49. & voluit Innoc.in c. 1.in princ. de off.Ordin.Bertach.de Epis.lib.4.in 5.par. q.27.nu.46. Aut si fraude,& dolo is delinquens assumpserit ordinem, & habitum Clericalem, vt à iurisdictione seculari se eximeret, & tunc poterit á iudice seculari coerceri, & puniri, vt ẽt comprobat Oldr.d.consi. 4.& docuit Bar.in l. 1.ff.de pęn.Io.And.& alij in c.1.de oblig. ad ratio.quorũ sententia cõis est,prout testatur Imo.cõsil. 118.& cõsi.119.n.1.Couar.pract.quęst.c.32.sub n.4. Plach.d.c.35.sub.n.1.Viu.com.opin.ver.ordo Ecclesiasticus. latè Bonacoss. & Ficar. com. opin. ver. Clericus tom.1.tit.11. de for. compet. nu.47.& latè Vincent.de Franch.decis.Neapolit.209.n.2.& seq.& tradit Card. Alban.in lucubrat.in Bar.in d. l.cum quędã puella. n. 4. ff. de iur.om. iud. & concludit Cartar. de execut.sent.c. fin.sub n.308. & fuit originale dictum Dyn. in l. idẽ Vlpianus.ff.de excusat. tut.quem sequuti sunt Alber. in l. cum ratio,§.ex bonis.sub n.2.ff.de bon. damnat. Maria. in c.proposuisti.nu.53.de for.compet. quo in loco scribit hanc distinctionem sibi videri multum ęquam, & ibi etiam Henrich.Boich.nu.10.& citatis infinitis, Farin.d. q.8.n.104.& sentit Baiard.ad Clar.d.q. 36.n.41. Surd. d.consi.396.nu.19.& 20.lib.3.& secundũ Farin.d.q.8. n.107.in fi.clarè probatur in l.hos accusare.§.hoc beneficio.ff.de accusat.in l.si quis Decurio.C.de fals.in l. 1.C. qui milit. non poss. lib. 12. in l. si maritus. §. legis. ff. de

adulter.

adulter. & in l.fin.ff.de re milit. & habemus Bullam Sixti Quinti 73. in ordine.

6 Sed cum fraus non pręsumatur, vti respondit Vlpianus in l.quoties.§. qui dolo.ff.de probat. & in l.1.ff. pro soc. quod ēt videtur inuere in l.1.§. deniq; ff.de aqu.pluu.arcen. Quod quoq; sentire visus est Accurs. in l.ex hoc ędicto.§. alienare. in ver. non erit.ff. de alien.iud. mut. caus. fact. & tradit gl. in c.sedes. in ver. delus. de rescrip. & hoc pariter consulēdo docuit Bar.cōsi.65.n.3. & possent sexcenti Auctores in medium afferri, qui huius pronunciati veritatem auctoritate sua confirmarunt. vbi scribit Mascard.de probat.conclus.814.nu.2. par.2. & in puncto, quod in assumente Clericatum post delictū, de quo non præcessit accusatio, seu diffamatio; quod in fraudem factum non pręsumatur affirmarunt Alber.in l.cum ratio. §. & bonis.nu.1.ff.de bon.damnat.Salic. in Auth. statuimus. nu.2.C.de Episc. & Cler. Ang. in l. si quis postea. nu.4.ff.de iudic. Abb.in c.1. nu.5. de oblig. ad ratio. vbi Anan.nu. 7.Marian. in d. c. proposuisti.num.53.de for. compet. Marquar.de Iudę.par.3.c.5.num.3.

7 Quapropter ab allegante esset probāda.c.sancimus.in fin.1.q.1.l.1.vbi glo.in ver. ruptæ.C.de dol. & habemus à Sceuola in l. patronus. & in l. qui testamentum. ff. de probat.cum alijs congestis à Mascard. vbi proximè nu. 5. & firmat Pacian.in tract.cui incum.on.proban.c.29. nu.52.par. 1. & in c. 8. num. 55. par. 1.

8 Erit igitur videndum, quando præsumatur delinquens

O in

in fraudem curiæ secularis Clericasse. Et sciendum erit fraudem coniecturis, & indicijs probari, sicuti apertè rescripsere Imperat. Dioclet. & Max. in l.dolum. C. de dol.& ita decreuit Bonif. VIII. in cap. 2. de renunc. in 6. cum alijs citatis à Petro de Vbal.in tract.de Cano.Epis. & Paroch.c. 6.nu.36.& omnes cumulat Masca.de probat.conclus. 815. in princ. par. 2.Cæsar Barz. decis. Bonon.decis. 83.nu.18. Farinat. consil.40. nu.8. vbi Firmian.Centor.in addit.littera D.quo in loco contrarium tenentes refert,& concordat.

Et cum inter principales coniecturas soleat adduci illa,quę desumitur ex vicinitate actuum,teste Aym.consi. 153. nu.9.& fuit Bart. doctrina in l.post contractum nu. 8.ff.de donat.Guid.Pap.de pręsumpt.nu.50.per notata per Spec.tit.de donat.§.1.nu.7.Ant.Gabr.com.opin,tit. de pręsump.concl.13.nu.7.Io.de Amic. consi 1.col.28. in fin.versi.& in casu nostro.Paris.consi.143.nu.21.lib 4. Ruin.consi. 130.nu.2.lib.2. & prius dixerat consi. 117. nu.14.lib.1.Crott.consi,13.nu.26.lib.1.quos omnes citauit Mascard d.conclus.815.nu.4.par.2.

9 Vnde in fraudem fecisse dicitur is,qui statim commisso delicto Clericatum assumpserit,ita Salice.in d.Auth.statuimus. nu.2.C.de Epis.& Cler.Mars.in l.statu liber.nu. 6.& seq. ff.de quęst.Anan.in c.1.de oblig.ad ratio.Boss. in tit.de pęn.nu.26.& nu.38.

10 Præcipuè si iam de ipso delicto fuisset diffamatus, vel delatus ad curiam seculare͂,nam tunc absq; dubio præsume-

sumeretur in fraudem ordinem Clericalem assumpsisse, teste Plach. d. c. 35. nu. 1. circa fin. vbi dicit ita sentiri à Doct. & ita seruatum fuisse affirmat Clar. à Senatu Mediolanensi. d. q. 35. sub num. 44.

Tanto fortius esset dicendum, quod in fraudē fecerit, si post accusationem, & inquisitionem, & multo magis si post citationē, & contumaciam, & condemnationem delicti assumeretur l. fi. ff. de bon. eor. qui sib. mort. consci. l. fin. ff. de re. milit. Bart. & alij in l. si quis postea. ff. de iudic. & in l. si adulter. §. si hoc tempore ff. de adul. Clar. d. q. 36. nu. 44. & Baiard. ad eum. ibid. nu. 42. Vincent. de Franch. decis. 209. & decis. 384. Cott. in memor. versi. laicus, qui post delictum. Plach. d. c. 35. nu. 1. ad fin. Couar. pract. quęst. c. 32. sub nu. 4. Viui. com. opin. ver. ordo Ecclesiasticus. Aufrer. in Clem. 1. in 11. fallent. de offic. Ordin. Cartar. de execut. sent. c. fin. nu. 308. Farinat. d. q. 8. nu. 110. Mars. in d. l. statu liber. nu. 5. de quęst. latè Igne. in d. l. fideicommissum. nu. 261. ff. ad Syllan. Marian. in c. proposuisti. nu. 53. de for. compet. Marquar. de Iudæ. par. 2. c. 5. nu. 3. Boss. tit. de pęn. nu. 18.

11 Considerandū attamen erit, quod si Clericus post delictum statim, vel post accusationem, & inquisitionē, vti supra asseruimus, quis efficiatur ex voto, quod ante delictum emisserat, nunquid fraus propterea excludetur ita, & taliter, vt à seculari iudice puniri nequeat, & Bald. in l. 1. in fi. C. an ser. ex suo fact. scribit non posse puniri à laico, quia iste status erat implicitus tēpore delicti, & ideo

iudicandum est tanquam de Clerico, quod fixum menti tenendum mandat; hoc idem scribit Iaſ. in l. cum quędam. nu. 11. ff. de iur. omn. iud. Hip. ſing. 134. Ferat. caut. 23. Io. Arno. ſing. 29. Pet. Duen. reg. tract. reg. 100. ad. fi. Viui. com. opin. ver. Clericus. nu. 38. qui de communi, & aſſentit Fari. d. q. 8. ſub nu. 114. verſi. & ad pręmiſſa aduerte. Decian. d. c. 9. nu. 23. lib. 4.

12 Hancq; voti ante delictum emiſſionem, ipſius, qui vouit, iuramento probari contendunt, Petr. Gerar. ſingul. 51. Bard. de temp. vtil. & contin. c. 11. num. 13. Iaſ. in d. l. cum quædam. num. 12. Marſ. ſing. 534. Io. Arno. d. ſing. 29. Viu. d. com. opin. in verſi. Clericus. num. 38. Decian. d. c. 9. num. 23. lib. 4.

Et mouentur per illam ſatis notam propoſitionem, licet omniũ conſenſu receptam. Quod in his, quę in animo conſiſtunt, prout eſt votũ, eius vouentis ſacramento ſtetur. glo. in §. alię. Inſtit. de actio. & in c. ſignificaſti. il 2. de homicid. & in c. ſi verò. il 2. de ſent. excom. Alciat. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 10. Cartar. poſt multos de execut. ſent. c. fin. ſub num. 308. & Ferat. caut. 23. notabiliter dixit: Qui votum fecit Clericatus, licet adhuc non effectus, ſi captus medio iuramento id afferat, dicatq; ſe modò velle adimplere votum, & Clericatum aſſumere, tanquam perſona Eccleſiaſtica, non poteſt amplius per ſecularem iudicem puniri.

13 Tñ aſſertio iſta non tranſit abſq; contradictore, quia & ſi verũ ſit, ea, quę depẽdunt ab animo, iuramento probari

bari asserentis, nihilominus hoc non militat, quando agitur de graui præiudicio, quo in casu plenior, & certior requiritur probatio. ita Abb. in cap. quosdam. de præsumpt. Felin. in c. cognoscentes. nu. 14. de Constit. & ibi Dec. ad fin. Ginemin. c. eos. de tempo. ordin.

Sed in casu proposito, ex quo agitur de iurisdictione Ecclesiastica, & de Reipublicę enormi læsione, esset probandum votum, aliter quam per iuramentum, & dicta cõis opinio non seruaretur à iudicibus nostri temporis, secundum Cassan. in Cõsuet. Burgund. in tit. des iustices. rub. 1. nu. 68. & ista Bald. sententia nõ placet Plach. d. c. 35. nu. 6. cum dicat non iure probari, & eam improbat Couar. d. c. 33. in fi. pract. quæst. Qui dixit non esse mirũ si Bal. & Ias. sententia in praxi refellitur, & expressè illam reprobat Claud. Seiselli. in l. 1. C. an. ser. ex fact. suo, & cũ prædictis residet Cartar. de execut. senten. d. c. fi. sub. nu. 308. & comprobat. Fari. hanc opinionem. d. q. 8. sub nu. 114. vbi dicit, si aliter diceremus, velimusque dictam contrariam sententiam sequi, resultaret hæc absurditas, quod semper effectus Clericus post delictum, forum seculare effugeret, cum nemo sit hisce infelicibus temporibus, qui ad effugiendas graues seculares pœnas, non millies iuraret, se tale votum fecisse, & ideo si aliunde votum non probetur, q̃ per asserentis iuramentum, talis probatio non admitteretur, & isto casu cautela erat. posset dici fallacia, & fabulosa, vti asseruit Foller. in Constit. Regni in rub. de Epis. & Cler. in ver. Ascriptitios. n. 7.

14 Si verò cum iuramento concurreret aliqua alia probatio, etiam non plena, quæ adminicularet iuramentum, tunc vouentis assertioni iuratæ esset standum. sic conciliando opiniones concludit Fari.d.q.8.sub num.114.ver. arbitror in hac re, vbi exemplificat, & respondet Couar. tenenti, quod data etiam plena voti probatione, fraudis suspicio non excludatur, propter frequentes hominum cautelas, quibus passim vtuntur ij, qui iurisdictionem secularem ad liberius delinquendum effugere nituntur, cuius opinio sibi non placet, quia data vera voti probatione, omnis cessat fraudis præsumptio, & ideo non recedendum a communi opinione.

15 Sciendum iterum erit pro complemento huius capituli, quod delinquens, etiam in fraudem post delictũ Clericus effectus, non poterit vllo pacto corporaliter puniri à seculari iudice, qui tantum erit iudex causæ, sed non personæ, & propterea posset in bonis, & pecuniariter solummodo punire, ita originaliter docuit Io. Andr. in c. 1. nu. 19. in fin. de oblig. ad ratio. sequutus ibi ab Abb. nu. 5. & ab Anan. col. fin. & Salic. in Authen. statuimus. nu. 2. C. de Epis. & Cler. Marian. in d. c. proposuisti. nu. 52. & Boich. nu. 10. de for. compet. Vincen. de Franchis d. decis. 209. & connumeratis multis, Farinat. d. q. 8. nu. 107. idem Farinat. latè in puncto respondit conf. 77. per totum, vbi adamussim articulum istum enucleauit, ideo omnino videatur, si casus euenerit.

16 Verum temporibus nostris vix dari posset casus, quod

quis

quis post delictum fraudulenter assumat Clericatũ, sic dictante Sacra Tridentina Synodo. c. 4. sess. 23 & c. seq. in quibus santissimè sancitur, ne prima tonsura initietur quis, de quo probabilis coniectura non sit, eum non secularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstet, hoc vitæ genus elegisse, & ad minores ordines promouendus bonum à Parocho, & à Magistro scholę, in qua educatur, testimonium habeat. Hi vero qui ad maiores ordines sunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus, ac desiderio eorum, qui volunt promoueri, publicè in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita, à fide dignis diligenter inquirat, & litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat. Quod non alia de causa factum fuit, ne criminosi sub prętextu Clericatus fraudarent Curias seculares, de qua materia videnda erit Bulla Sixti Quinti 73. in ordine.

***

De exemptione Clericorum à laicali iurisdictione in ciuilibus. Cap. XX.

SUMMARIUM.

1 *Clerici in ciuilibus causis coram Ecclesiastico iudice conueniendi.*

2 *Deus Omnipotens voluit Clericos discuti à Pontificibus, & non à sæcularibus Potestatibus. Quorum causæ sunt apud Ecclesiasticum iudicem ventilandæ.*

3 *Si causa pertineret ad Clericum, & laicum inseparabiliter, tota deuoluitur ad Ecclesiasticum iudicem.*
Idq; ampliatur, etiam si plures essent laici, quam Clerici.

4 *Quod inductum fuit, ne causæ continentia diuidatur.*
Et etiam ne sequatur absurdum, si variæ, & forte contrariæ proferrentur sententiæ in eadem causa, & iudicio.

5 *Clerici laicis digniores.*
Ideo trahunt ad se laicos minus dignos.

6 *Si causa compromittatur in Clericum, & laicum, erit à laudo reclamandum ad Ecclesiasticum.*

7 *Si laicus, & Clericus inter se litem agerent, ad quem appellandum? an ad Ecclesiasticum, vel secularem iudicem? demonstratur.*

8 *Concordando opiniones Scribentium declaratur, quod si laudum ex forma statuti habet vim sententiæ, & parit actionem, tunc adeundus erit iudex arbitratoris, secus si non parat actionem.*

9 Si

9 Si plures reperiantur in eodem delicto, inter quos adsit vnus Clericus, & cæteri laici, sunt omnes remittendi ad Ecclesiasticum iuxta sententiam Ant. de Prat. veter.

10 Quæ opinio malè practicatur à iudicibus nostri temporis, qui quo ad laicos, cognoscunt, & Clericos remittunt.

11 In punitione delictorum causæ continentia commodè diuiditur.

12 Sententia Ant. de Prat. veter. comprobatur, iuxta quam decretum fuisse à Sacr. Consulta demonstratur.

13 Punitus ab Ecclesiastico nunquid à seculari iudice pro eodem crimine puniri possit, latiss. enucleatur.

14 Sententia, cum executionem habuit, parit exceptionem, & non est iterum de eodem delicto quærendum, & alia pœna reus non est plectendus, cum Deus bis non iudicet idipsum.

15 In duobus casibus punitus ab Ecclesiastico iterum à seculari iudice puniri poterit pro eodem crimine.

16 Primus est, quando tantum pœna spiritualis esset imposita ab Ecclesiastico.

17 Secundus, quando non condignè pro delicto fuisset ab Ecclesiastico punitus.

18 Quandò laicus de delicto mixti fori condignè dicatur punitus ab Ecclesiastico, vt à seculari iudice iterum pro eodem puniri nequeat, declaratur.

19 Quando secularis iudex punit laicum, tanquam non condignè punitum ab Ecclesiastico, pœna non reiteratur, sed suppletur.

20 Si loco pœnæ corporalis, quæ pro delicto de iure erat imponenda,

nenda, Ecclesiasticus iudex pecuniariam imposuisset, quid faciendum, ostenditur.

21 Si pœna corporalis esset imposita ab Ecclesiastico, puta, fustigationis, & de iure erat abscindenda manus, cum in pœnis corporalibus non detur augumentum, seu diminutio, neque possit fieri restitutio, tunc per pœnam pecuniariam erit supplendum.

22 Clericus in iudicio laudatus in auctorem à laico an possit fori declinatoriam opponere, diffusè tractatur.

23 Clericus, si ad iudicium venit pro defensione laici, à quo fuit auctor laudatus, coram seculari iudice tenetur eum defendere secundum communem.

24 Et isto casu dicitur merus, et necessarius defensor emptoris.

25 Clericus pro defensione emptoris comparens non remittitur ad suum iudicem; quia ex eius persona non variatur forus, & suum priuilegium non debet actori nocere.

26 Si Ecclesiasticus inhiberet seculari iudici, ne procederet in causa, in qua pro defensione emptoris comparet Clericus, non est obediendus, & non curandum de inhibitione.

27 Quotiescumq; Clericus ad iudicium venit principaliter pro suo interesse, & in eo substantiatur iudicium, semper remittitur ad sum iudicem.

28 Laicus conuentus, si diceret se possidere nomine Clerici, fit remissio, Clerico instante. Quod verum est, si habeat Clericus ius in re.

29 Si Clericus non principaliter, sed accessoriè veniat ad iudicium, non remittitur.

30 Tanto

30 Tanto minus fit remissio Clerico venienti ad iudicium lite cœpta quia tunc non potest vti exceptionibus ex sua persona priuilegiatis.

31 Venditor veniens ad iudicium pro defensione emptoris non potest reddere conditionem actoris deteriorem, sed admittitur in statu, in quo reperitur causa, & excluditur ab omnibus, à quibus excluditur emptor.

32 Quotiescumq; comparet Clericus ad defendendum emptorem, lis verè cum eo non tractatur, nec efficitur de foro seculari, & sententia non fertur, nec exequitur contra eum, sed contra emptorem.

33 Si Clericus conueniretur, vt condemnetur pro euictione, remittitur ad Ecclesiasticum.

34 Clericus, si coram iudice laico compareat ad impediendum executionem sententiæ latæ contra tertium tenetur coram seculari litigare; Ratioq; assignatur.

35 Reconueniri nunquid possit Clericus coram seculari plenissi. tractatur, & reconueniri posse concluditur.

36 Clericus, & si desistere vellet à conuentione, nihilo secus reconueniri potest coram seculari.

37 In quo tamen articolo si Clericus reconueniri possit, statur consuetudini propter varias Scribentium sententias.

38 Reconuentio incontinenti fienda in ipso litis exordio, & ante litis contestationem, & tunc operatur effectum prorogatiuum iurisdictionis, & causæ conuentionis, & reconuentionis sunt simul tractandæ, & decidendæ.

39 Reconuentionis post litem contestatam effectus referuntur.

40 Re-

40 Reconuentio in causa appellationis non admittitur.

41 Si ab interlocutoria fuerit appellatum, quando coram iudice appellationis reconuentio detur, declaratur.

42 Reconuentio quando concedatur coram iudice Delegato, demonstratur.

43 Clericus laici hæres, qaando possit ad iudicium fori secularis vocari ratione illius hæreditatis, pertractatur.

44 Fiscus non tenetur litem prosequi in foro, quo erat cœpta, cum habeat proprium iudicem.

45 Clericus hæres laici non tenetur litem cœptam coram laico iudice, viuente testatore, prosequi, sed denuo erit super eadem re coram Ecclesiastico conueniendus.

46 Causæ Clericorum nec principaliter, nec incidenter tractantur coram seculari iudice, quia iudicantur spirituales respectu personæ Clerici.

47 Ecclesiasticus iudex sententiam laici iudicis exequi non tenetur.

48 Litis contestatio non operatur, vt Clericus prosoqui teneatur causam coram seculari.

49 Intellectus ad l. cœptum. ff. de iudic. datur.

50 Clericus, qui coram seculari iudice fideiussit pro laico, de stando iuri, & iudicatum soluendo, an possit conueniri coram eodem, discutitur.

51 Ratione contractus fideiussor non obligatur foro sui principalis, & laicus fideiussor Clerici coram seculari conuenitur.

52 Clerici fideiussio facta in iudicio coram non suo iudice non valet.

53 Cle-

53 Clericus depositarius non potest pro restitutione depositi coram laico iudice conueniri, quamquam in iudicio seculari depositum receperit.

54 Clericus officium seculare gerens non potest coram laico iudice conueniri pro concernentibus dictum officium.

55 Clericus administrator bonorum Principis secularis non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda.

56 Clericus Vassallus ratione feudi coram Domino laico feudi conuenitur.

57 Occasione feudi, quod Clericus habet à laico, subest laico, eiq; iuramentum fidelitatis præstat.

58 Quia occasione feudi, non iudicatur, vti persona Ecclesiastica, sed vt princeps, Dux Marchio, & Comes.

59 Clericus, & si ratione feudi conueniatur coram Domino in his, quæ respiciunt feudum, tamen non potest astringi, nec de aliquo delicto condemnari ab ipso feudi Domino.

60 Gugliel. de Bened. in c. Raynutius. de testam. reprobatur.

61 In causa poßeßorij quomodo, & quando Clericus coram laico iudice conueniatur, demonstratur, & quattuor constituuntur casus.

62 Cum turbator est laicus, turbatus vero Clericus, laicus iudex est competens.

63 Si de titulo vna cũ possessione cognoscendũ sit, laicus non est cõpetens, si de titulo principaliter agatur, secus si incidenter.

64 Quando principaliter tractari dicatur, demonstratur. Si de titulo possessionis euidenter constaret, iudex secularis non impeditur de causa cognoscere.

65 Quan-

65 Quando titulus est iustificandus; parte non opponente de incompetentia iudicis, laicus iudex potest cognoscere.

66 Iudex laicus quando incidenter cognoscit de titulo, quomodo pronunciare debeat, ostenditur.

67 Laicus si à Clerico turbetur, adeundus est Ecclesiasticus iudex.

68 Laicus incapax est possessionis, vel quasi rei Ecclesiasticæ, de quibus nullo modo disponere potest.

69 Si turbator, & turbatus essent laici, etiam si de re beneficiaria tractetur, laicus est competens.

Qui rectè faciet, si cognito neutrum ius in causa fouere, notificauerit Ecclesiastico iudici, ne iura Ecclesiarum occupentur, cnm conueniat laico iudici Ecclesiam tueri.

70 Si turbator, & turbatus sint Clerici, Ecclesiasticus iudex competens erit. Cum nec etiam in possessorijs Clericus possit trahi, neq; citari coram seculari iudice.

71 Prædicta etiam in remedio adipiscendæ procedere demonstratur, reiecta Igne. & Thes. sententia.

72 Si Iudex Ecclesiasticus est negligens in administranda iustitia in ciuilibus, potest illius negligentia suppleri per laicum iudicem, quod secus est in criminalibus.

73 Clericus citatus à laico iudice, si sua putauerit interesse, fori declinatoriam legitimè opponere potest.

74 Præcipuè si in citatione dicatur, si non compareas, in contumaciam procedetur.

75 Si Clericus ita citatus non comparuerit, acta, & sententia contra eum lata non afficiunt.

TRA-

RACTAVIMVS superius de exemptione Clericorum à seculari Potestate in causis criminalibus, in præsentiarum videndum erit in
1 ciuilibus.† Et in Authen. Clericus. C. de Episc. & Cler. de sumpta ex Auth. vt Cler. apud propr. Episc. apertè statuitur, Quod pro ciuilibus causis Clerici in primis conueniri debent coram suis Episcopis qui vbi causam deffinire non potuerint, coram laico erunt conueniendi, qui sine mora controuersiam terminabit. Vnde colligere possumus, quod in ciuilibus, & pecuniarijs causis subiaceant Clerici laicali iurisdictioni.

Attamen hodie cessat hæc disceptatio, cum Clerici omnibus in causis coram Episcopis conueniri debeant ex Auth. statuimus. C. de Episc. & Cler. canonizata in c. statuimus. 11. q. 1. per quæ illa iura fuerunt correcta, teste: Alex. consil. 8. in prin. lib. 1. & determinauit Menoch. de arbit. iudic. q. 45. & cas. 246. num. 5. quem sequutus fuit Hondad. consil. 3. nu. 21. lib. 1. Roland. consi. 4. nu. 7.
2 lib. 1. vbi affirmauit, † quod Deus Omnipotens voluit Clericos discuti à Pontificibus, & non à potestatibus secularibus, & eorum negocia siue criminalia, siue ciuilia, non nisi apud iudicem Ecclesiasticum sunt ventilanda, per text. c. Clericum, il 2. & c. de persona. 11. q. 1. c. quanto, & c. cum ab Ecclesiarum. de off. Ordin. Soc. sent. consil. 12. num. 16. lib. 1.
3 In tantum supradicta procedunt, quod, & si negocium

per-

pertineret ad Clericum, & laicũ, ita quod separari non possit, fauore Clerici totum negocium ad iudicẽ Ecclesiasticum deuoluitur; etiam quo ad laicos, ita Bart. in l. præcipimus. §. eodem obseruando. C. de appellat. vbi loquitur in duobus hæredib. quorum vnus Clericus, alter laicus sit: idem Bar. in l. iurisperitos. §. 1. n. 1. ff. de excusat. tuto. Bal. in l. fin. q. 6. C. de ædict. Diu. Adr. tollen. Soc. in c. 1. nu. 18. de for. compet. qui ampliat, etiã si plures sint laici, quam Clerici; prosequitur Marf. in rub. ff. de fideiusso. nu. 130. & seq. Boss. in tit. de for. cõpet. nu. 146. Andr. Gail. obser. cam. imper. lib. 1. obser. 37. in 3. ampliat. Boer. decis. 300. nu. 2. Decian. tract. crimin. d. c. 9. nu. 44. lib. 4. Surd. cõs. 396. sub nu. 15. lib. 3. Aret. cons. 25. nu. 3. Lambert. de iur. patro. lib. 1. art. 6. 1. q. prin. 1. par. nu. 15. & Bar. in l. solēt. in vlt. col. ff. de alim, & ciba. lega. docuit, quod si hęredes aliqui sint laici, & Clerici, & ab eis sint p̃standa alimenta á testatore relicta, poterunt corã Ecclesiastico omnes ēt laici conueniri, & laicus iudex coget laicũ sibi subiectũ ire corã Ep̃o, & eius iurisdictionẽ prorogare, & predicta ꝓbantur optimè in tex. c. per tuas de arbitr. & hoc dictum extollit Marian. in c. 2. in 8.
4 fallēt. de mut. petit. † Quod inductum fuit, ne causę continentia diuidatur. l. nulli. C. de iudic. c. 1. de caus. poss. & propriet. c. 1. de sequestr. poss. & to. tit. ff. de quib. reb. ad eum d. iud. eat. Boss. tit. de for. compet. nu. 108. & 121. Menoch. de arbit. iud. cas. 321. & comprobat Scacci. de iudic. caus. ciuil. & crim. c. 11. nu. 24. & Soc. d. consi. 12.
nu. 17.

num.17. lib. 1. scribit. quod non solum ne causæ continentia diuidatur, hoc procedit, sed etiam ne sequitur absurdum, si variæ proferentur sententiæ, & fortè etiam contrariȩ in eademmet causa, & iudicio.

5 Et cum Clerici digniores absq; dubio sint laicis. c. duo sunt. 96. dist. in quo habetur. Quod aurum non tam prȩciosius est plumbo, quin Regia Potestate sit altior ordo Sacerdotalis, & ibi glo. fin. dixit, Et quanta est differentia inter Solem, & Lunam, tanta est differentia inter Imperium, & Sacerdotium. per text. c. solita. de maio. & obed. Ideo Clerici magis digni trahunt ad se laicos minus dignos; vt in proposito tradit Staphil. de signat. litt. iust. rub. caus. Eccles. cui commit. debe. fol. 302. prout eum refert Scacci. d. c. 11. sub num. 24. & benè declarat Marant. in pract. par. 4. dist. 11. num. 21.

6 Et ita, & taliter Clericus vti dignior, trahit ad se minus dignũ laicum, vt si aliqua causa esset decidenda à partibus ipsis remissa in duos iudices, quorum vnus esset laicus, alter Clericus, vti factũ fuit in causa Illustr. D. Cap. Camilli Bonauenturæ Vrbinatis cũ Illustr. D. Clara eius ex fratre nepte, nupta Illustr. D. Roberto Benamato de Cantiano, quam præfati vnanimiter compromisserunt in Illustr. & Excell. D. Simonem Nutium huiusce Ciuitatis Doctorem celeberrimum, & in me, quæ adhuc indecisa pendet, quando laudum à nobis prolatum fuerit, erit appellandum ad Ecclesiasticum; eo quia ego Clericus, tanquam magis dignus, trahere debeo D. Nutium

laicum, licet in reliquis ętate, & doctrina me superet, cui ego, vti fratri meo, semper in omnibus deferam, & quod dixi, probatur per doctrinam Bald. in d. l. præcipimus circa fi. C. de appellat. & consuluit Roma. consi. 265. sub nu. 2. Mathes. not. 144. Aufrer. in tract. de potest. Eccles. sup. laicos cas. 13. num. 10. Ias. in l. imperium. sub nu. 3. ff. de iur. omn. iud. Marant. in pract. 14. par. 11. dist. nu. 18. & in 6. par. 2. act. num. 101. Staphil. de grat. & expect. §. dicendum est. num. 4. Blanch. de compromiss. quæst. 10. num. 15.

7 Quamquam magna sit inter Scribentes altercatio, si laicus, & Clericus inter se litigarent, seù causam compromisserint, ad quem appellari, vel reductio peti debeat, & quod non attendatur persona litigantium, sed iudicis, & arbitri, quia hic non agitur de reformando actum partium, sed iudicis. sentit Aufrer. in tract. de potest. Eccles. sup. laicos. cas. 18. nu. 14. & in tract. de potest. secul. sup. Eccles. perso. in 2. reg. in 17. fallent. num. 17. Nic. Milia. in reper. ver. arbiter. vers. 55. Dec. in rubr. de appellat. ad fin. dicens hoc communiter teneri. Felin. in c. 1. num. 6. de prescript. Paris. consil. 45. num. 11. & num. 65. lib. 1.

Contrarium tamen, quod adeundus sit iudex rei, & sic ille, qui futurus erat iudex, si actor in iudicio egisset, docuit Bart. in l. si societate. §. arbitrorum, num. 19. & 20. ff. pro soc. Panor. in c. Quintauallis. nu. 39. de iur. iuran. qui dicit, in hoc omnes conuenire, idem Panor. in c. ex-

positio. sub num. 2. de arbitr. Bald. ad Spec. tit. de arbitr. & arbitr. col. 2. vers. petitio reductionis. Blanch. de compromiss. quæst. 10. num. 13. & seq. Couar. latè post plures hinc inde relatos, dicens hanc communem opinionem var. resolut. lib. 2. c. 12. in prin. Rebuff. de arbitr. & arbitr. art. 1. glos. 10. in princ. Cagno. latiss. in l. 2. quæst. 107. nu. 280. C. de pact. int. empt. & vendit. Bertach. licet sub dubius in repert. in ver. reductio. versic. 14. cum seq. Ang. consil. 219. in primo dub. Soc. sen. consil. 18. num. 31. libro primo.

8 Concordando nihilominus pugnantes istos Scribêtes dicere possumus, quod quando laudum ex forma statuti habet vim sententiæ, & parit actionem, isto in casu est adeundus iudex arbitratoris. ita. Milia. qui doctrinam Bartol. in dicto §. arbitratorum intelligit. in reper. dicto vers. 55. Marant. in pract. 3. par. 6. princ. 2. act. sub num. 114. Bart. ipse in l. 2. in fin. C. vbi, & ap. quem. Panor. in dicto. c. Quintauallis. sub num. 39. vbi apost. Lanfranc. Orian. in tract. de arbit. in prin. sub num. 35. & num. 36. & in vlt. par. quæst. 19. sub nume. 44. Bald. in d. l. 2. in fin. C. de pact. int. empt. & vend. Paris. d. consi. 45. num. 13. & num. 66. libro primo, vbi latiss. & communem opinionem dicens. pract. Papien. vbi ita concordat, & distinguit in forma libell. quo agit ad pen. ex cõpromiss. in ver. nec reductio num. 5. & sentit Couar. licet obscurè dicto c. 12. num. 2. var. resolut. lib. 2. Curt. iun. ad Castren. in l. si suspectu. §. fin. ff. de inoff. testam. Villalob.

com. opin. littera R. num. 13. Quamquam Calcan. consil. vlt. per tot. latè responderit, quod in omni casu reductio peti debet coram iudice Ecclesiastico.

9 Quæ omnia, non solum locum sibi vendicant in ciuilibus causis, vti demonstrauimus, sed etiam si plures reperiantur in eodem crimine, inter quos sit vnus Clericus, & cæteri laici, & omnes inquirerentur per laicum iudicem, & Clericus opponendo de Clericatu, forum declinaret, deberent & laici ad Ecclesiasticum remitti, contemplatione illius Clerici; ne causæ continentia diuidatur; huiusmodi auctor fuit Ant. de Prat. veter. in l. 1. in fin. ff. quæ senten. sit appellat. rescind. quem refert. & sequitur Felin. in cap. 1. colum. 4. de præscript. vbi multum exclamat de tali dicto, & illud summopere commendat Marian. in cap. 2. in 8. fallent. de mu. petit. & Marant. in pract. d. par. 4. dist. 11. num. 21. mandat perpetuò menti tenendum, quia quotidie contingit, & ita sentire communiter omnes testatur, prosequitur Boss. titu. de for. compet. nu. 116. in fin. & affirmat Gomez. in cap. 1. num. 47. de rescript. in 6. & quod. hæc sit magis communis opinio comprobat Menoch. de arbitr. cas. 371. num. 12. & secundum hanc opinionem quandoque fuisse iudicatum affirmat Soc. in l. cum Senatus. in fin. ff. de reb. dub. & Marchesan. de commissio. par. 1. comment. 2. auocat. caus. cap. 2. num. 27. & seq. & ita in facti cõtingentia obtinuisse attestatur Io. Arno. Soliloq. 17. Decia latè d. c. 9. num. 44. lib. 4. & obseruari senten-

tiam Ant. de Prat. veter. comprobat Cassane. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. numero 70. & pro cautela eam dat Ferat. caut. 10. Ferdinand. Loazes. de matrim. 10. dubit. nume. 20. Crott. in l. 1. in princ. in 2. notab. sub nume. 15. ff. de verb. oblig. Zuccard. in repet. l. fin. numero 36. C. de bonor. possess. contr. tab. Rim. iun. Instit. quib. alien. non licet, in princ. numero 156. Natt. in cap. quamuis. de pact. in 6. Ias. in l. imperium. nu. 3. ff. de iur. omn. iudic. Mars. sing. 108. num. 2. & caus. crim. consil. 67. num. 62. Borell. in tract. de arbitr. §. 1. glos. 3. numero 244. Scacci. qui de magis communi testatur d. c. 11. num. 24. Ioseph. Ludo. decis. Lucen. 26. num. 18. prima par. & responderunt consulti Paris. consil. 154. num. 1. lib. 4. Soc. iun. consil. 34. colum. 1. lib. 2. Card. Alban. consil. 13. num. 6. & assentit Fari. d. q. 8. numero 151. in fin.

10 Hæc tamen communis sententia á iudicibus malè practicatur secundum Igne. in l. 1. §. si quis in villa, num. 17. ff. Ad Syllan. & in Ducatu Mediolanen. semper obseruari vidisse dicit Clar. in pract. §. fin. quæst. 36. sub numero 46. quod iudex laicus cognoscit quo ad laicos, & Ecclesiasticus quo ad Clericos, & ita seruasse Consilium Neapolitanum refert Capic. decis. 173. vbi Prosp. Petra. in addit. Grammat. decis. 21. Vincent. de Franch. decis. 426. & firmat Rebuff. in repet. Auth. habita. priuil. 106. C. ne fil. pro patr. & in proem. Regiarum Constitut. glo. 1. num. 117. & Boer. in consuet. Biturien.

tit. de iurisd. §. 9. ait priorem opinionem nunquam in praxi seruatam fuisse. Aym. consi. 232. qui latiss. & Couar. pract. quæst. cap. 34. nume. 1. vbi articulum discutit, & adducit tex. in l. si quis vxori. ff. de furt. in princ. vbi in delictis socius criminis minimè gaudet beneficio socij, & secundum Marc. Ant. Cucc. instit. maio. lib. 3. tit. 9. Sub nume. 16. consuetudo est, vt iudex Ecclesiasticus puniat Clericos; & laicus laicos, à qua consuetudine recedendum non esse affirmat, & comprobat Vrsill. ad Afflict. decis. 213. numero 7. Osasch. decis. Pedem. 103. nume. 10. Stephan. Lambert. de contract. glos. fi. num. 244. vbi refert, se audiuisse legentem Card. Alcia. l. fi. C. de bonor. possess. contr. tab. & attestantem, nunquam potuisse inducere Senatum Mediolanensem, vt obseruaret dictam opinionem Ant. de Prat. veter. Gomez. var. resolut. libro 3. cap. 10. numero 6. qui dicit ita in Hispania communiter practicari, & Menoch. de arbit. d. cas. 371. numero 12. scribit, quod vix à laicis iudicibus obseruatur.

11 Et mouentur isti, quia in punitione delictorum commodè causæ continentia diuiditur, & Clericus ab Ecclesiastico digna plectitur pœna, & laicus à seculari, quod si causa esset indiuisibilis, vtique opinio Ant. de Prat. veter. procederet, ita Couar. Osasch. & Gomez. locis supracitatis.

12 Mihi autem consideratio istorum non placet, & opinionem Ant. de Prat. veter. sequendam esse affirmarem.

Quia

Quia dato, quod commodè vterque iudex suum iurisdictionariũ punire posset, tamen absurditas non remouetur, quæ de facili dari potest, si diuersæ, & forsitan contrariẹ ferrentur sententiæ, ita vt Ecclesiasticus puniret Clericum, laicus vero absolueret, cum tamen tam laicus, quam Clericus de eodem delicto inquietentur, & probationes æquales contra omnes adessent. vti considerat Menoch. d. cas. 371. per l. nulli. C. de iudic.

Nec obstat tex. l. si vxori. in princ. ff. de furt. adductus, ponderatus à Couar.

Nam cùm vxor de furto non teneatur pro rebus subtractis viro, si alius, qui ei opem præstitit in furando, hanc immunitatem haberet, vtique impunitus euaderet, & ideo non mirum, si priuilegio vxoris non gaudeat.

Quod non sic erit in facto isto, quia, quotiescumq; pẹna dignus esset laicus, qui vna cum Clerico deliquerit, absq; dubio ab Ecclesiastico esset puniendus, & sic pœnam non euaderet, & propterea opinionem communem tenendam esse comprobat Scacci. d. cap. 11 numero 24. qui ait, ita anno 1591. ordinatum fuisse per Sacram Consultam in Clerico, & laicis inquisitis de violentia illata cuidam mulieri, qui omnes remissi fuerunt ad Ecclesiasticum iudicem, & Fari. dicta quæst. 8. num. 151. in fi. in impressis vltimo loco. Et si superius recensuerit contrarium tenentes, tamen cùm viderit Scacci. vbi proximè, referentem decretum Sacræ Consultæ, cum

hac parte transiuit. Quam tenendam esse quoque comprobat Decian. d. cap. 9. num. 44. lib. 4. vbi pluribus exornat, eamque dicit procedere, ne dum si Clericus petat se remitti ad suum iudicem, sed etiam si hoc non petat Clericus, sed vnus ex laicis, quia vno tantum instante, omnes remittuntur, prout eum refert, & sequitur Farinat. d. q. 8. num. 151.

Et licet ista, quæ modò diximus, caderent, & essent apponenda superius, dum egimus de exemptione in criminalibus causis, verum vt materia ista tam ciuilis, quam criminalis in vnum connecteretur, hoc in loco apposui.

13 Insurgit ex præfatis alia difficultas, nunquid iste laicus, qui vnà cum Clerico deliquit, & ad iudicem Ecclesiasticum ratione continentiæ causæ remissus, & ab eo punitus, possit à laico, & seculari iudice iterum puniri pro ipsomet delicto. & Bald. in l. placet. C. de sacro. Eccles. & in l. si quis in hoc genus. C. de Episc. & Cleric. & consilio 260. libro 3. voluit, quod absolutus, seu condemnatus in foro Ecclesiastico, adhuc in delictis mixti fori poterit accusari, inquiri, & puniri per secularem iudicem, non obstante absolutione, seu condemnatione facta in foro Ecclesiastico, & est communis opinio. secundum Felin. in cap. de his. numero 10. de accusat. prout eum refert Alcia. in cap. 1. numero 128. de offic. Ordin. qui & ipse attestatur hanc esse communem opinionem. Clar. in pract. §. fin.

fin. q. 53. num 14. licet dicat non inuenisse in suo libro Felin. de communi attestantem, hoc idem sentit Ant. Gomez. var. resolut. lib. 3. c. 1. sub num. 40. Couar. var. resolut. lib. 2. c. 11. num. 25. Villalob. com. opin. ver. condemnatus, nu. 123. latè Arnal. Alber. in tract. de cognoscen. assert. Cath. & hæret. q. 15. conclu. 6. per tot. Becci. consil. 69. nu. 3. & seq. Osasch. consi. 25. nu. 28. Bruno. à Sol. in q. legal. q. 17. num. 41. seq. vbi istius dicti rationem assignat, quia iurisdictio Ecclesiastica, & iurisdictio secularis sunt penitus separatæ, & distinctæ, ideo absolutoria lata in vno foro non parit exceptionem rei iudi- 1
catæ in alio, secundum Cyn. in l. fin. col pen. vers. septimo probatur. ff. de iur. omn. iudic.

14 Cuius contrarium de iure dicendum videtur, nam cum laicus condēnatus fuerit ab Ecclesiastico iudice, & sen- 1
tentia executionem habuerit, non debet iterum alia pęna plecti, quia sępius de eodem hominis admisso quæri non debet l. licet. §. vlt. ff. naut. caup. & stabul. l. senatus. ff. de accusat. l. qui de crimine. C. eo. firmat Vulpell. consi. 46. nu. 9. & scribit Host. in c. 1. de off. ordin. quod postq̃ iudex Ecclesiasticus puniuit laicum, non poterit iudex secularis corporaliter, vel tpaliter puniri. Quia non iudicat Deus bis in idipsum, & plures pœnę pro eodem delicto eiusdem qualitatis inferri non possunt, ita Roman. consi. 463. & sñia condemnatoria, sequuta satisfactione, parit exceptionē rei iudicatę. Bart. in l. sepulcri. ff. de sepul. viola. Aret. consi. 58. n. 12. qui facit ęquiparationē,

quod

quod sicut absolutus semel in vno foro non potest condemnari in alio, ita etiam condemnatus, & vult Dec. in l. bona fides. num. 6. ff. de reg. iur. Bald. consi. 392. lib. 3. Castr. consil. 18. lib. 1. Barbat. consi. 75. num. 3. lib. 3. Marant. in pract. par. 4. dist. 11. num. 12. & 13. & par. 6. de inquisit. num. 97. latè hoc comprobat. Boer. decis. 289. & esset absurdum, quod iste laicus pro vno delicto duplicē pęnam pateretur, quod est contra regulam. cap. non afferramus. 24. q. 1. & Authent omnes peregrini. C. com. de success.

15 Verum vna cum Sigis. Scacci. de iudic. caus. ciuil. & crim. c. 12. nu. 91. erit dicendum, quod in duobus tantum casib. punitus ab Ecclesiastico poterit de eodem delicto puniri à laico iudice.

16 Primò, si Ecclesiasticus pœnam tantum spiritualem, vt puta, excommunicationis, vel alterius censurę Ecclesiasticę imposuisset, & non corporis, vel bonorum afflictiuam, tunc certè poterit puniri à seculari iudice, nec tunc dicetur bis punitus, cum pęna Ecclesiastici iudicis potius medicinalis, & ad animæ salutem veniat dicenda, quod pluribus comprobat Farinat. lib. 1. delict. q. 4. num. 8. & fuit opinio Castr. in l. cunctos populos. num. 7. C. de sum. Trinit. & fid. Cath. & habemus tex. l. placet vers. si quis contraueneri. vbi Doct. communiter. C. de sacr. Eecclesi. & non dissentit Gomez. d. c. 1. sub numero 4. var. resolut. lib. 3. & placet Clar. d. quæst. 57. vers. sed quæro in fin.

Secun-

17 Secundus erit casus, quando delictum esset adeo graue, vt pro eo imponẽda esset pœna sanguinis, quæ ab Ecclesiastico imponi non potest, & sic ob defectum iurisdictionis laicus ab Ecclesiastico non condignè fuerit punitus, nam tunc à seculari iudice iterum posset puniri, per tex. c. felicis. §. per hoc de pœn. in 6. vbi post multas pœnas impositas offendenti S. R. Eccl. Cardinalem, dicit, quod non intendit per eos adimere facultatem iudicibus secularib. quin possint procedere in eo delicto, & imponere pœnas legales, quem tex. ita intelligendum scribit Gomez. d. c. 1. nu. 4. lib. 3. vbi à contrarijs intellectibus illum defendit. Et quamquam speciale videatur in offendente Cardinalem, quasi secus sit in alijs, etiam atrociorib. delictis, secundum glo. ibi, & Aug. ad Ang. de malef. in ver. ad quærelam, nu. 91. Tamen generaliter erit intelligendus in omnib. delictis mixti fori, & hoc modo reprobata glo. docuerunt Gomez. vbi sup. nu. 40. in fi. Bost. tit. de for. compet. sub nu 147. Couar. var. resolut. d. c. 10. vers. 11. eadem Constitutio, & citatis his, & multis alijs assentit Farinat. d. q. 4. num. 10. His igitur casibus firmat Scacc. quod punitus ab Ecclesiastico iterum puniri possit à seculari iudice.

18 Sed videndum erit, quando condignè punitus dicatur ab Ecclesiastico, & Scaccia ibidem exemplificat in eo, qui attento stilo, & consuetudine fori Ecclesiastici punitus fuit in vigintiquinque aureis, & secundum stilum, & consuetudinem laicalem erat puniendus

dus in triginta, quo in casu ita punitus condignè punitus erit, & non poterit amplius à seculari vexari, per ea, quæ tradunt Io. Andr. & Gemin. in d. cap. felicis, §. per hoc. de pœn. in 6. Abb. in cap. tuæ. de pœn. & placet Farinat. d. q. 4. num. 11. vbi distinctè, & plenè materiam istam tractat, ad quem erit confugendum, quando casus euenerit.

19 Et aduertendum erit, quod in casu, quo laicus iudex vellet punire laicum, tanquam non condignè punitum, tunc pœna non reiteratur, sed supletur, ita Bar. in l. senatus in fin. ff. de accusat. sequutus à Marant. in pract. d. par. 6. de inquisit. num. 100. & voluit Farinat. d. q. 4. nu. 10. Vnde si laicus punitus ab Ecclesiastico soluisset quinquaginta, & debuisset puniri in centum, condemnabitur ad reliqua quinquaginta.

20 Sed quid si imposita fuerit pœna pecuniaria, cum imponenda fuisset corporalis? erit dicendum, quod si pecuniaria non fuerit soluta, non soluetur vlterius, & si soluta, deberet restitui, & imponetur pœna corporalis.

21 At quando pœna corporalis esset imposita, vt puta, de mandato Ecclesiastici fuit aliquis fustigatus, leuiter tamen, vti decet Ecclesiasticum iudicem, pro quo delicto erat ei de iure abscindenda manus, tunc, cum in pœnis corporalibus non detur augumentum, seu diminutio, neque possit fieri earum restitutio, erit supplendum per pœnam pecuniariam, vt de mente Marant. sentit Scaccia. dicto cap. 12. num. 92. in fin. &

cum

cum eo transit Fari.d.q.4.nu.10. in fin.
22 Redeundo ad materiam nostrã exemptionis Clericorum in ciuilib. à iurisdictione laicali, cum soleant q̃ sępè Clerici bona vendere, seu quouis alio titulo alienare in laicos, vnde tũ de iure cõi, tum ẽt vigore ꝓmissionis, tenenẽ de euictione, cumq; cõtra laicũ emptorẽ cõtingat iudicialiter rei vendicatione expiri in foro seculari, qui in authorẽ laudat Clericũ. Quęrendũ erit, an hoc in casu possit ipse clericus opponere fori declinatoriã, & sic eximere causam à laicali iurisdictione, seu potius teneatur defendere emptorẽ corã laico iudice. Et videbatur dicẽdũ quod posset, eo quia Clericus habet propriũ iudicẽ. c.Clericũ nullus.11.q.1.c.si diligenti.de for.cõpet.& sunt exempti à iurisdictione iudicis secularis per ea, quæ diximus superius, & reperio, quod glo.in c.Clericum.il.2. 11.q.1.affirmauit in puncto. quod Clericus potest opponere hanc fori declinatoriã, hoc idem dixit Alex. ad Bar. licet remissiuè in l. procurator ad exhibendum.§.1. vers. determinaui.ff. rem rat.haber. Io.Arno. post Ang. sing. 69. & caut. 21.addit.ad Felin. repert.in ver.fortius. ver. 6. Soc. iun.consi.40.in fi.lib.1. Marian. in c. quoniã frequenter.q.4.nu.127.vt lit.non contest. Castr.in l. venditor sub nu. 3.ff.de iudic. Aret. in §.actionem.nu.19.Instit. de actio.vbi dicit, quod potest forum declinare, & quod ita obseruatur de cõsuetudine prosequitur Capic.decis. 197.sub nu. 7.vbi ait in sacro Cõcilio seruari, quod Clericus auctor laudatus remittatur, & contra emptorẽ, ab

eo

eo causam habentem proceditur, hoc pariter testatur Gramat.decis.21. nu.9. Quod ampliare ꝓcurauit Spec. tit.de 1.& 2. decret.§. restat.nu.14.et si Clericus iam coram laico litigare cæpisset, & renunciasset priuilegio fori, qa adhuc posset declinare, & opponere de Clericatu.

23 In contrarium stat veritas.quod Clericus, qui comparet ad defendendum emptorem, à quo fuit laudatus, tenetur eum defendere coram laico, & hæc opinio probatur in d.l.venditor. ff. de iudic. in sua generalitate, dũ ibi agit de venditore, cui ex priuilegio competebat declinatoria iudicij, & nihilominus sancitur, quod veniens ad alium defendendũ non potest allegare priuilegium sui iudicis, & comprobatur ratione. Nam iudicium est institutum contra emptorem, tanquã possessorem, & venditor venit solum ad assistendũ emptori, & illum defendendũ, vt in l.1. C.vbi in rem act. hoc enim casu non dicitur Clericus conueniri corã seculari, quia solum ꝑstat authoritatẽ, & defensionem ipsi emptori, & ꝓpea notabiliter cauit Cagno.in d.l.venditor.nu.8.ff.de iud. Quod boni practici, inchoato iudicio, quicumq; veniat ad defendendũ causam motã, protestantur, quod non intendunt deserere conuentum, nec mutare ius suum, & iudicium, sed contra conuentum reum prosequi, & defensionem animo mutandi iudicium non admittere protestantur, per l.si mãdato meo, §.1. ff.mandat. quę practica est Aret.in l.à sñia.col.3.ff.de appellat.& eam amplectitur Natt.cõs.630.2.dub.lib.4.opinionẽ istam sequitur

Barth.

Barth. Soc. consil. 91. vlt. dub. lib. 3. qui subtiliter hunc articulum disputat, & tandem concludit contra Clericum, Ant. de Burg. in c. fi. post. Abb. ibi. nu. 17. & per tres columnas hoc discutit, & finaliter se resoluit contra Clericum, ita quoq; concludit Anch. in c. ea, quę. q. 17. de rug. iur. in 6. idem Anch. consi. 333. Corn. consi. 79. vlt. dub. lib. 4. Dec. consi. 700. Marsi. sing. 694. Capic. d. decis. 197. licet de stilo illius Curiæ contrariũ seruetur. Io. Fab. §. fin. Instit. de satisd. Aufrer. ad Cap. Tholos. decis. 360. Couar. pract. quęst. c. 8. nu. 3. Caballin. de euict. §. 3. q. 2. num. 119. vbi disputat ad partes, & hanc sententiam defendit.

24 Et iste Clericus venditor tenetur sequi forum emptoris hoc est, iudicis secularis, & non Ecclesiastici, quia est tanquã merus, & necessarius defensor emptoris, vti dixit Bald. in d. l. venditor, ff. de iudic. & ibi Alber. idem Alber. in l. 2. C. vbi rem act. & scribit Gramat. d. decis. 21. nu. 4. & cõem pronunciat Soc. sen. d. consi. 91. nu. 13. & seq. lib. 3. Abb. in c. fin. vt lit. non contest. Aret. ipse qui pro contraria parte citatur. in rub. Instit. de except. num. 20. hoc sentit, & ibi multa inculcat in materia ista. prosequitur, Natt. consi. 99. nu. 7. lib. 1. & communem esse affirmat Rim. iun. consi. 422. nu. 1. & seq. lib. 4. comprobat latè Hondad. consi. 25. nu. 14. lib. 1. & voluit Marant. in pract. par. 6. membr. 10. Alex. de Neuo consi. 55. per tot.

25 † Et hoc in casu non est remittendus ad iudicẽ Ecclesiasticũ, quia ex eius persona nõ variatur forus, & suum

pri-

priuilegium non debet actori nocere, ita vt derelicto iudicio inchoato, trahatur ad Ecclesiasticum iudicem, huius opinionis fuit Anch. in c. significasti. n. 25. de for. cõpet. & in c. ea, quæ, q. 17. nu. 21. de reg. iur. in 6. sequutus
26 à Surd. consi. 396. nu. 34. lib. 3. † Et Caballin. vbi supra, nu. 22. subdit post Bal. Alex. & alios, quod si iudex Ecclesiasticus inhiberet iudici seculari, ne in causa procederet, sed Clericum ad se remitteret, de huiusmodi inhibitione curandum non esse, cum eo casu iudex Ecclesiasticus iurisdictionem non habeat, prout Caballin. refert, sequitur Hondand. d. consi. 25. nu. 15. lib. 1.
27 Et solum posset Clericus veniens ad iudicium declinatoriam fori obijcere, quando principaliter pro suo interesse veniret, & in eo substantiaretur iudicium, ita Ancha. in d. c. ea, quæ. 17. q. in fin. de reg. iur. in 6. Barbat. Castren. & alij, quos refert Rim. iun. d. consi. 422. nu. 6. sequutus ab Hondad. d. consi. 25. nu. 16.
28 Vti si conueniretur laicus, qui noĩe Clerici possideret, si enim noĩaret Clericum in iudicio, vtiq; posset Clericus aduocare iudicium corã Ecclesiastico iudice, sicut docuerunt Bar. & Bal. in d. l. venditor. ff. de iudic. Panor. vbi alij, post gl. in c. qm̃ frequenter. §. fin. nu. 28. ibiq; apost. vt lit. non cõtest. & in c. fi. n. 8. vbi pariter apost. de emp. & vẽdit. & volũt oẽs, quos citauimus pro cõtraria sñia, & præcipuè Marian. in d. c. quoniã frequenter. q. 4. nu. 118. vbi latiss. & dicit hoc verum in Clerico habente ius in re, secus si esset in quilinus, colon⁹, vel cõmodatarius,

& ita intelligendi sunt Scribentes, quando dicunt Clericum, qui venit ad iudicium, posse declinare forum, ita Spec.in tit.de prim.& 2.decret.§. restat videre. Anch. in d.c.ea,quę.q.17. prosequitur Surd.d. consi. 396.nu. 35. & 37.lib.3.& respondit Alex.de Neuo.d. consi.55.

29 Secus vero est in venditore, qui non venit principaliter ad iudicium pro suo interesse, sed accessoriè tm̃ assistit defensioni emptoris vt rectè causa agatur, & iudicium substantiatur in emptore, & non in venditore; nam hoc in casu non potest venditor exceptiones priuilegiatus ex sua persona allegare. Bal. & Salic.in l.1. C.vbi in rem act. Bal. in d. l. venditor. Natt.de cõi attestans d. consi. 99. nu. 8.lib. 1. & ita distinguendo dęclarant Imo. in l. non solum.§.quod vulgo.ff.de vsucap.& Ang.vbi Anch.in d. c.ea,quæ.de reg.iur.in 6.Cagno. in d.l.venditor.nu.8.& seq.ff.de iudic.Dec.d.consi.700.nu.7.Aim.iun.d. cons. 422.n.14.lib.4. Caballin.de euict.§.3.q.2.n.118.& 20. & firmat Hondad. d.consi.25.num.16.lib.1.

30 Quæ omnia tanto fortius procederent, si Clericus venditor veniat ad iudicium post iudicium cœptum contra laicum emptorem, nã tunc res videtur clarissima, quod Clericus nec possit forum declinare, nec vti exceptionibus ex sua persona, ita Aret. d.rub. Instit. de except.nu. 20. vers. tu sic dicas. Dec.d.consil. 700. nu.9. Citati ab Hondad.d.consil.25.nu.17.lib.1.

31 Eo quia venditor veniens ad iudicium pro defensione emptoris non põt reddere conditionem actoris deterio

rem, nec ex persona propria exceptionibus vti, sed admitti debet in statu, & terminis, in quib. causa reperitur, & excluditur ab illis oĩbus, à quibus excluditur emptor, ita Hondad. d. consil. 25. nu. 17. lib. 1. Et si Clericus velit liti assistere, vt emptorem defendat, qui fuit conuentus, efficitur actor, & propterea debet corã laico iudice proponere suas exceptiones, alias conditio aduersarij fieret deterior ob personam Clerici defensoris, contra tex. l. 3. §. defendi. ff. ex quib. caus. in possess. eat. Anch. in locis citatis, & concludit Surd. d. consi. 396. nu. 35. lib. 3.

32 Nec in casu isto dicitur, quod Clericus coram laico iudice litiget, & de eius foro efficiatur, quia lis verè tractatur contra laicum emptorem, & sententia fertur, fitque contra eum executio, secundum Couar. d. cap. 8. sub num. 3. pract. quæst.

32 Benè verum est, si Clericus conueniretur, vt condamnaretur pro euictione, tũc remittitur ad Ecclesiasticum iudicem, & datur contra eum libellus, quia dicitur principaliter conueniri; Et semper qñ principaliter conuenitur, remittitur ad suum iudicem, vt per Anch. locis superius citatis, Ang. in l. non solum §. quod vulgo. ff. de vsucap. & firmat Surd. d. consil. 396. num. 37. lib. 3.

34 Ita & pariter si Clericus veniat ad iudicium coram seculari iudice, ad impediendam executionem sententiæ latę contra tertium, debet censeri actor, quia non inuitus trahitur ad iudicium, sed se vltro offert, vt impediat. l. inter stipulationes. §. si Titium. ff. de verb. oblig. & cum

veniat

veniat ex transuerso ad causam pro sui interesse non potest declinare forum, & petere remissionem ad suum iudicem, sed sub eodem debet litem prosequi, coram quo se opponit. d.l.venditor. ff. de iudic.

Et quamquam contra executionem se opponat, non dicitur ob id cum Clerico facta iudicij instantia, postquam post rem iudicatam se opponit, & videtur potius ista contradictio quidam actus extra iudicialis, quam iudicialis, in figura iudicij explicandus, & non potest priorem causam cum tertio iam decisam tangere, sed pro suo interesse tantum executioni se opponere potest Clericus, & in hoc non est iudicium. l.à Diuo Pio.§.si super rebus.ff.de iedic.

Et cum hoc in casu Clericus dicatur actor, cum vltro contra executionem se opponat, consequenter coram iudice seculari, coram qno fuit causa, & petita executio contra laicum, litigare debet. c.cum sit generale, & c.si Clericus laicum.de for. compet. & l.iuris ordinem.ff. de iur.omn.iudi.

Et si contrarium diceretur, sequeretur absurdum, qđ si plures diuersi fori se opponerent quilibet pro suo singulari interesse, oporteret, vt qui sententiæ obtentæ executionem peteret, coram singulis iudicibus se defenderet, quod esset contra dispositionem. l.nulli. C.de iudic. & contra iura volentia causam plurium etiam communem principaliter, ad eundem iudicem remitti.l. 1. ff. de quibus rebus ad eund.iud.eat. c. dispendia. de rescript.

in 6. ita in puncto respōdit Anch. consi. 333. primo dub.
35 Rursus quam sępè occurrit, quod Clericus coram iudice laico iudicialiter agit in causa merè ciuili contra laicum, qui laicus, cum & ipse prætendat qualem qualem actionem pariter merè ciuilem contra Clericum habere, illum coram eodemmet seculari iudice reconuenit. Non mediocris dubitatio inter Scribentes fuit, nunquid reconueniri possit? & Abb. in c. at si Clerici nume. 21. cum seq. de iudic. latè examinat quæstionem istam, & tandem nu. 23. concludit, quod reconueniri non possit, multa considerando, quę, cum ibi apertè legantur, nolui transcribere. Sed in contrarium est communis Doctorum sententia, quod imò Clericus reconueniri possit, vti affirmarunt Dec. in d. c. at si Clerici, num. 165. de iudic. quo in loco latissimè articulum præfatum disputat, & ita tenendum esse dicit Imo. in eo. c. num. 5. Barbat. col. 15. vers. sed stat dubitatio. Iacob. de S. Georg. de communi attestans, in l. qui non cogitur in prin. ff. de iudic. & in l. 2. §. sed & si agatur. eo. tit. hoc idem voluit Spec. tit. de reconuent. §. nunc dicamus. vers. sed pone, Clericus. nu. 7. Bart. & alij in Auth. Et consequenter. C. de sent. & interlocut. omn. iud. vbi Bald. nu. 19. & Castr. nu. 5. Blanch. de cōpromiss. in 3. par. in ver. Clericus. sub nu. 32. qui, & ipse testatur de cōi And. Gaill. citatis alijs, obser. Camer. lib. 1. obseruat. 37. nu. 6. in 4. limit. Decia. tract. crim. lib. 4. c. 9. nu. 17. & consulti responderunt Io. de Amic. consi. 14. nu. 2. qui de communi. Hondad. consil. 21. nu. 2. lib. 1.

Surd.

Surd.consi.396.nu.6.lib.3.& Bal.in l.2.§.sed, & si agãt. ff.de iudic. dicebat, quod hæc est prorogatio legalis, & magis communem pronunciat, & in foro seruari affirmat Marant.in Pract.par.4.dist.6.princ. num.53. Fari. q.8.num.99. tit.de inquisit.& sequitur Scacci. de iudic. caus. ciuil.& crim.c.11.num.93.Cucc.instit.maio.lib.3. tit.9.sub num.15.

36 Et procedit ista conclusio, ēt si Clericus vellet desistere à conuentione, quia adhuc posset contra eum procedi in causa reconuentionis. ita decisum testatur Afflict. decis.173.in fi.prout eum refert Scacc.vbi supra,nu.93. Quia circa reconuentionem militat ratio, quod venit in consequentiam iudicij conuentionis liciti, & à iure permissi, & ratione connexitatis talis,quæ non potest separari, & diuidi, cum vtrumque iudiciū pari passu ambulare debeat,eodem tempore lis contestari,dari terminus, & alia expediri; quæ omnia coram diuersis iudicibus fieri nequeunt,vti respondit Surd. d.consil.396.nu. 31. lib. 3. Et ideo Clericus actor reconuentus coram iudice non suo, exceptionem fori declinatoriam opponere non valet. l. Papinianus. C. de sent. & inter. omn. iud. Bart. in d. Authent. & consequenter, numero 3. & cæteri ibi eum sequuntur, vt dicit Hondad.d.consil.21. nume.3. lib.1.

37 In hoc autem articulo propter varias, & contrarias auctoritates Doctorum standum erit consuetudini, secundū Panor.in d.c.at si Clerici,n.24.de iudi.Soc.cōs.253.

nu.11.lib.2.Affliᶜ.d.decis.173.Io.Roge.mota.in repet.l. 1.nu.65.ff.de iudic.& non dissentit Scacc.d.nu.93.
38 Sed sciendũ velim, quod reconuentio debet fieri incõtinenti, in ipso litis exordio Clem.sępè de verb.sig.d. Authent.&.cõsequenter.C.de sent.& inter.om.iud.scilicet, ante litis contestationem, vel in ipsa cõtestatione, vel saltem secundũ opinionẽ aliquorũ, etiam post litem contestatã incõtinenti.Inno. in c. 1.de mut.petit. vbi Soc.col. fin. vers.arbitror tamẽ. Et tũc nõ solum potest fieri corã iudice, alias incompetẽti, respectu causæ recõuentionis, & habet effectum prorogatiuum iurisdictionis, sed etiã causæ conuentionis, & reconuentionis sunt simul tractandæ, ac decidendę, vt affirmauit Imo.& cæteri omnes in d.c.1.de mut.petit.Dec.consi.200.nu.2.Mazol.cõsi. 89.nu.94.Lancellot.de attent.p.3.c.24.q.14. in princ. nu.10.Sed quando reconuentio fit post litem contestatam ex interuallo, non admittitur secundum sentẽtiam Abb.& aliorũ in d.c.1. quorum opinio communiter approbatur, teste Fel.d.c.1.nu.10. Anch.Regien. in famil. q.lib.3.q.42.nu.47.Marant.in pract.p.4.dist.nu.25.
39 Et quamquã dixerimus reconuentionem admitti aliquando in quacũq; parte iudicij, id procedit, quando fit corã iudice competenti, quo casu admittitur reconuentio, sed causæ simul nõ tractãtur, nec deciduntur, & per reconuẽtionẽ nõ retardatur processus causę principalis. Sed quando fit coram iudice, respectu causæ reconuentionis, incompetenti, & post litem contestatam ex interuallo,

teruallo, non habet priuilegium prorogatiuum iurisdi-ctionis, nec modo aliquo admittitur, parte opponente, & contradicente, secus si non contradiceret reconuentioni, & ei consentiret, ita declarauit Hondad. alijs citatis, d.consil. 21.nu.10.& seq.lib.1.

40 Quæ reconuentio non esset recipienda per iudicem appellationis, quia in causa appellationis iudicialiter interpositæ, non habet locum reconuentio. l.2.§. legatis. ff.de iudic. Bald.in d.Authent. & consequenter nu.12.C. de sent.& inter.omn.iud.Spec.tit.de reconuent.§. nunc dicamus nu.6.Innocent.d.c.1. de mut. petit. & ibi Hostiens.num.10.Guid.Pap. in tract.de appellat.quæst.85. nu.55.Ferat. in simil.tract. num. 246. latè Marian.Soc. in d.c.1.num.9.de mut.petit.Bartol. Soc.reg. tract.reg. 410.fallent.5.Marant.qui de communi d.4.part.dist.6. num.24.

41 Conclusioque ista procedit, etiam si ab interlocutoria fuisset appellatum post litem contestatam. Socy.d.c.1. nu.5.& Bartol.d.reg.412.in 5.fallent.& firmat Hondad. d.consi.21.nu.15. lib.1.

Nam quando ab interlocutoria appellatur ante litem contestatam, si iudex appellationis declaret benè appellatum, quia tunc causa remanet coram iudice appellationis, qui succedit in locum primi iudicis, sicut coram ipso, reconuentio fieri potuisset, pariter admittitur coram iudice appellationis, ita Io.And.Anto. de Butr.& Abb.d.c.1.de mut.petit.

47 Et vt finem imponamus huic reconuentionis articulo, quamquam coram delegato reconuentio locum habeat vti dixit Bald. in Auth. & consequenter. nu. 11. vbi Bart. col. pen. vers. quęro, vtrum. Spec. d. tit. de reconuent. §. 1. vers. 1. Marant. in pract. d. 4. par. dist. 6. princ. de iudic. conuent. & reconuent. num. 13. 19. & seq. ibiq; Foller. in addit. num. 14. Mazol. d. consil. 89. num. 93.

Tamen cauendum erit, quod prædicta procederent in delegato impetrato ab ipso actore recõuento, ea rõne quia non debet de dignari ẽt habere iudicem contra se, quem pro se elegit, de qua in l. Papinianus. C. de sent. & int. omn. iud. Et non qñ iudex impetratus fuisset non ab actore, se à reo, qui reconuentione vtitur, & cessat dicta ratio, & reconuentio non admittitur, vt fuit de mente oĩum superius allegatorũ. Et in tñ verum est nõ admitti reconuentionẽ coram delegato non impetrato ab acto re, quod si Princeps motu proprio, iudicẽ deputaret, coram eo nec ẽt reconuentioni esset locus, si Ias. credendũ erit in l. 3. in prin. col. fi. quod quisq; iur. prosequitur Marant. d. 6. dist. nu. 13. & comprobat Hondad. d. cons. 21. nu. 16. lib. 1. & sensisse vr̃ Surd. d. consi. 396. nu. 32. lib. 3.

48 Sed quid dicendum de Clerico in sacris constituto, & laici hęrede? an possit ad iudicium fori secularis vocari, ratione illius hęreditatis, quemadmodum potuisset laicus ille, cui successit? quam quęstionem plenissimè pertractat Couar. d. c. 8. pract. quęst. vbi affirmat, qđ lite cępta cõtra laicũ apud seculare iudicẽ, eaq; pẽdẽti, si mori

con-

contigerit laicus, Clerico hęrede instituto, iudex laicus ad definitionē vsq; ēt contra Clericū causam istam tractabit, per doctrinam Imo. in l. si cum hoīem. ff. de fideiusso. Ias. in Auth. quas actiones. nu. 39. C. de Sacr. Eccl. Castr. Alex. Rom. & ibi Curt. iun. in addit. in l. si constante. §. vlt. ff. sol. matr. Ang. & Cast. in l. heres absens. in prin. ff. de iudic. & in l. si quis postea. ff. eo. tit. & in l. 3. C. de hęred. act. hoc idem tenuit Barbat. in c. quia. V. n. 45. de iudic. Aufr. in Clem. 1. reg. 2. fallent. 6. de off. Ord. And. Gaill. obseruat. camer. lib. 1. obseruat. 37. n. 8. & 10. Fari. d. q. 8. nu. 46. vers. amplia. 17. Scacci. de iudic. caus. ciuil. & crim. c. 11. nu. 23. Ad quod multum confert, quod tractatur in l. 2. §. ex his. ff. de verb. oblig. in l. vbi cęptum. ff. de iudic. in c. proposuisti. de for. compet. & notata ab Ang. in l. tam ex contractib. ff. de iudic. quam sententiam comprobare nititur Couar. ibid. nu. 3. in fin.

44 Nam, & si fiscus non teneatur litem prosequi in foro, in quo erat cępta, eo quia habet iudicem suum particularem, sicuti notant Bald. & Salic. in l. 1. C. si pend. appellat. mors interu. non per hoc idem iuris erit in Ecclesia, & Clerico, cum argumentatio à fisco ad Ecclesiam non sit necessaria, & dicta per Bart. & Salic. procederent, si Clericus haberet ex priuilegio Papæ iudicem particularem, sicut habet fiscus.

45 Nihilominus cōtraria opinio mihi magis placet, quod Clericus hęres laici nō teneatur corā iudice seculari prosequi litem iam cęptā contra laicū, cui successit, sed de-

nuo erit super eadẽ re, vel actione coram Ecclesiastico Clericus cõueniendus, cùm sit exemptus à iurisdictione laicali, per ea, quę supra adduximus, & iure proprio litẽ ipsam suscepit, ac defendit, & principaliter cõparet pro suo interesse, & in ipso Clerico substãtiatur iudiciũ, qua de re causam aduocare posse ad Ecclesiasticũ ex iam dictis colligitur, & hanc opinionem in specie sequuti sunt Ant. de Butr. Imo. Abb. & Fely. in d. c. quia. V. de iudic. & concludit Rot. Rom. decis. 552. in antiq. alias in titu. de for. compet. Iacob. de S. Georg. in d. l. hæres absens in princ. ff. de iudic. vbi attestatur secundũ hãc sententiã vidisse iudicari, & Curt. Iun. & Lancellot. Dec. pariter hanc partem tuentur in ead. l. & ab ea in practica non recedendum dicunt Dec. & Aret. in d. c. quia. V. de iud. Cagno. in l. 2. nu. 175. C. de pact. int. empt. & vendit.

46 Et certè si velimus, quòd iste Clericus teneatur litem prosequi corã laico, esset contra tex. c. tuam cũ sua glo. de ord. cogno. in quo sancitur, nec principaliter, nec incidẽter iudicẽ secularẽ posse de causis Clericorũ cognoscere, cũ iudicẽtur spirituales respectu psonæ Clerici, ita firmarũt Ant. de Butr. & Abb. in c. at si Clerici. de iudic.

47 Et sequeretur incõueniens, quod sequuta sñia condẽnatoria cõtra Clericũ hæredẽ laici, ista sententiã seruiret de vẽto, postquã exequi nõ posset, nisi per iudicẽ Ecclesiasticũ, qui cũ non subiaceat eidem Principi, cui subest laicus iudex, non teneretur dict. sententiã exequi. Doct. & præcipuè Bar. in l. extra territoriũ. ff. de iurisd. om. iud.

& fir-

& firmat Guid.Pap.sing.935.
48 Et sicut si lis inchoata non esset, dubio procul Clericus hæres laici esset conueniendus coram Ecclesiastico, vti concedunt omnes, & Couar. ipse in d.c.8. nu.5. nescio videre, quomodo per inchoationem causę Clericus priuilegio fori sit priuandus, ex quo Oldr. consil.4. respondit, quod pręuentio iurisdictionis facta à laico iudice nõ facit, quod priuilegium fori Clerico tollatur, nec refert, quod iudicium in vita laici fuerit cęptum coram seculari, & propterea regulariter ibi debeat finiri l. cœptum. ff. de iudic. c. proposuisti. de for. compet. cum similib.
49 Nã prędicta habẽt locũ, quãdo controuersia corã primo iudice suũ posset habere finẽ, sed in casu nostro non terminabitur causa, vti diximus, ideo nõ obstãte, quod lis fuerit cępta, erit iterũ inchoãda corã Ecclesiastico, sic Abb. in c. postulasti de homic. prout eum refert Corsett. sing.144. versi. iudiciũ nu.2. Ac etiã d.l. cęptũ, non procedit, quãdo agitur de pręiudicio alterius iurisdictionis, sicuti in facto isto, in quo iurisdictio Ecclesiastica violatur: hoc me docuit Bal. in c. imperialem. §. propterea, de proh. alien. feud. per Feder. vbi dixit, quod l. cęptũ, non habet locũ, quotiescumq; agitur de pręiudicio alterius iurisdictionis, & exemplificat in vassallo, qui si litẽ ageret super feudo, & non recurreret ad Dñm feudi, sed iret ad alium, posset Dñs feudi mãdare sub pęna, quod amplius coram illo non litigaret, & ad hoc citat Io. Monach. in c. accusatus, de hęret. in 6. prosequitur Corset. d. sing.144.

nu.2.

nu. 2. & diximus sup. c. 16. nu. 10. qđ si Clericus conueniretur pro quacumq; causa coram Iudice laico, Prçlatus suus vtiq; posset, ēt eo inuito, abstrahere à iudicio seculari, sicut sentit Innoc. in c. vt famæ. sub nu. 21. de sent. excom. Vnde concludendum erit, quod in omni casu Clericus, qui laico successit, coram Ecclesiastico debeat conueniri, etsi Surd. cons. 222. per tot. lib. 2. contrarium defendat, qui cum suam opinionem firmet in d. l. cçptū, ideo eius dictis non obstantib. quç diximus tenēda erūt.

50 Oritur dubiū non leuè, nunquid Clericus, qui corā seculari iudice pro laico fideiussit de stādo iuri, & iudicatū soluendo, possit conueniri corā eodem iudice, corā quo vti fideiussor, accessit, & vř dicendum, qđ possit, quia non conuenitur vigore sñiæ, quæ eum non condēnat, sed vigore legis, quç vult, quod cōtra fideiussorem iudicatum solui exequatur sñia lata contra principalē. Bar. in rub. ff. iudic. solui Cyn. Salic. & alij in l. fi. C. de vsu. rei iudic. & cum ista executio veniat accessoriè, & non principaliter, non attendendū quod fit in consequentiā. l. si sponsus. §. si donationis. ff. de donat. int. vir. & vxor. l. 1. ff. de auct. tut. & quod non licet principaliter, quam sçpè licet in consequentiā, per tex. l. interdum, §. qui furē. ff. de furt. iuncta. l. solemus. ff. de iudic. c. cum sit generale. de for. cōpet. cum ibi notatis. Vnde huiusmodi executio cōtra Clericū fideiussorem venit in consequentiā accessoriè, & non principaliter, quo casu ēt res spiritualis accedit rei tpali, vt in simili singulariter dicit Bal. in c. dispendia.

de

de rescrip. in 6. & assentit Gramat. decis. 21. nu. 5. & 6. Et Clericus fideiubēdo soluere iudicatū, vr̃ se obligare intuitu illius iudicij, ergo sub eodem iudice se tenetur defendere, vt voluit Marian. Soc. in c. 1. nu. 45. in 21. fallent. de for. compet. Blanch. de compromiss. q. 3. prin. circa fi. Eo quia contra istum Clericum fideiussorem de iudicatū soluendo, agitur executiuè, vigore sñiæ latæ contra principalē, nec est opus nouo ꝓcessu. Bar. & alij in d. l. 1. ff. iudic. solui. Et si pręd. multū vrgere videantur, tñ cōtrarium in terminis quæstionis nostræ, quod Clericus pro laico fideiubens iudicatum solui, sit remittendus ad suū iudicem Ecclesiasticū, nec possit conueniri coram laico, nec contra eū exequi sñia contra laicum lata, est decisio Dyn. in l. 1. ff. si quis in ius voca. non ier. sequutus ab Anch. in d. c. ea, quę nu. 27. de reg. iur. in 6. & habemus notabilē decisionem Bal. ad Spec. in tit. de compet. iudic. in aditio. vbi affirmauit, quod fideiussor iudicij, sicut etiam fideiussor cōtractus, meretur suum iudicē, & licet aliud videatur in fideiussore iudicatum solui, vt in l. 1. in fi. C. de execut. rei iudic. vbi sancitur, quod sñia lata contra principalem, contra pręfatum fideiussorē exequatur, tamen credit Bal. quod intelligatur, qñ principalis, & fideiussor sunt eiusdem fori, vel qñ fideiussor talis est, qui possit prorogare iurisdictionem, at in Clerico aliud est, cum sit diuersi fori, & non possit consentire in iudicē non suum, cum hac sñia transit Soc. d. c. 1. nu. 45. de for. compet. vbi post Anch. scribit procedere non solū, si fideiusserit pro-

laico,

laico, sed etiam pro Clerico, sed coram non suo iudice, quod satis mirabile dicit; hoc quoq; probauit Marss. in rub. ff. de fideiusso. nu. 311.

51 Corroborantur prędicta, quia rõne contractus fideiussor non obligatur foro sui principalis, hinc videmus, qđ qui pro Clerico fideiussit, põt, & debet coram laico iudice conueniri, non aũt coram iudice Clerici principalis; sic mandauit Spec. tit. de cõpet. iudic. §. 1. nu. 26. vers. sed ponè Clericus, & Bal. in addit. idem Bal. in l. 1. C. de priuil. dot. Roman. sing. 633. vbi dicit ita consuluisse, & mirari, quod de hoc sit quæstio, stante regula, quod exceptio personalis competens principali non prosit fideiussori, & in specie non competit fideiussori declinatoria fori. Cagno. in l. venditor nu. 10. ff. de iudic. & ita tenere Doct. communiter attestatur. Soc. in d. c. 1. nu. 22. de for. compet. Afflict. decis. 206. & sentit Mars. in d. rub. ff. de fideiusso. nu. 311. Quare igitur volumus, quod Clericus fideiussor obligetur foro laici principalis?

52 Et ad propositum declarat Anch. d. c. ea, quæ nu. 27. q. 21. in fin. vbi dicit esse notandũ, quod fideiussio facta per Clericum in iudicio, coram non suo iudice non valet, & est nulla, quia cum Clericus prohibeatur esse in iudicio coram laico, vti satis demonstrauimus, prohibito principali, censetur etiam prohibitũ accessorium. c. accessit. de reg. iur. in 6. cumq; fideiussio de iudicatum soluendo sit pars iudicij, sublato toto iudicio quoad Clericũ, censetur etiam annullata pars. ita in terminis, & puncto huiusce

iusce qonis respondit Surd.consi. 396.per tot. & præcipuè.nu.13.vsq; ad 25.lib. 3.vbi scribit,quod non obstat, quod executio videatur potius facta à lege,quam ab homine, & quod veniat in consequentiam, quia imò venit ab homine,ideſt à Clerico,qui fideiussit,& sine qua fideiussione non conueniretur, & cum fideiussio sit primordialis causa, ea est attendenda, & ab ea iudicari debet executio,nō necessaria,sed voluntaria,quia à primordio tituli posterior formatur euentus.l.1.circa fi.C. de imponen.lucrat. descrip. lib.10. & originalem causam esse attendendam probat.l.et.§.1.ff.de petit.hęred.l. si hęres.ff. de act. emp.& non dicitur necessariū,quod in contractu initium sumit,licet postea necessariū dicatur,l.si fideiussor.§.1.ff.qui satisd. cog. l. si mulier in prin. ff.quod met. caus.latiss. Aym. in responso pro genero. nu. 44. 95. & 486. & comprobat Osasch.decis.Pedem.167.per tot.

53 Insurgit alia dubitatio de clerico,qui coram laico iudice recepit depositum, & promisit restituere cui de iure, an possit ab eodem laico iudice cogi ad restituendū? Bal. in l.acceptum nu.4.C.de vsur.tradit,quod Clericus depositarius cogitur officio iudicis secularis restituere depositum,quia proceditur contra eum, non per modum iudicij, sed executiuè, ratione suscepti officij quem ibi sequitur Sali.hoc idem affirmauit Bal. in l.si fideiussor.§. si satisdatum.nu.4.ff.qui satisd.cog. Afflict.decis.24.n.3. vbi Vrsill. Aufrer.in addit.Tholos.decis. 168. & in Clem. 1. in 14. fallent. 2. reg. de off. ordin. Bened. in c. Rayn.

in ver.

in ver. vxorem, nomine Adelasiam. in 2. decis. nu. 127. de testam. qui dicit, ita cōiter seruari in Gallia. Marant. in Pract. par. 4. dist. 11. nu. 62. Blanch. de compromiss. d. q. 3. princ. nu. 32. circa fi. Tiraq. de retract. conuent. §. 4. gl. 7. nu. 9. Rebuff. in cōstit. Regni tom. 1. art. 5. glo. 9. nu. 3. Ias. post Bal. in l. si fideiussor. §. fi. nu. 6. ff. qui satisd. cog. Scacc. d. c. 11. nu. 96. Fari. d. q. 8. nu. 123. vers. limita vndecimo. Ex quib. apparet, quod multi quidem Doctores iuris ciuilis tenent opinionē istam, quod Clericus à iudice laico distringi possit. Quæ tñ numquam placuit Surd. d. consi. 396. nu. 33. lib. 3. qui ait, nullū ex tot Canonistis inuenisse, qui illam sequatur, & ad comprobandam prędictā opinionem allegantur iura ciuilia, non Canonica, vt tex. l. fi. §. pen. ff. de bon. aut. iud. possid. & l. acceptum. ff. de vsur. quæ non obligant Clericos, & sunt nunc correcta, vt in Auth. statuimus. C. de Epis. & Cler. & in c. 2. & 3. de for. compet. Cagno. in l. nemo, qui condemnare in fi. ff. de reg. iur. Decia. tract. crim. c. 9. nu. 9. lib. 4. Et neq; principaliter, neq; incidenter Clericus potest subijci iurisdictioni laicali, vt post Abb. & alios confirmat Dec. consi. 241. in 1. dub. & laicus semper est incapax iurisdictionis respectu Clerici, sm̄ Io. Monach. in c. 2. de Pręben. Abb. & Felin. in c. causam. de pręscript. Decian. tract. crim. c. 9. nu. 14. & 15. lib. 4. Tiraq. de retract. conuent. §. 4 gl. 7. n. 10. qui multū dubitat de veritate huiusce decisionis, de qua penit⁹ dubitat Sud. vbi ꝓxime, sed cōstāter tenet esse falsā, inspecto iure Canonico.

54 Pari

54 Pari ratione esset decidenda quæstio illa de Clerico gerente officia secularia, qui posset conueniri coram seculari pro concernentibus illud officium c. Sacerdotibus. ne Cler. vel Monach. vbi laicus punit ciuiliter Clericum delinquentem in administratione officij secularis sibi demandati, & latè comprobat Bened. in repet. dicti c. Raynutius in ver. Vxorem nomine Adelasiam in decis. 2. nu. 155. cum seq. de testam. Quod etiam procedit non solum quando gerit Clericus officium publicum, sed etiã quando priuatum exercet officium, scilicet, si esset executor, vt per Spec. tit. de instr. edit. §. nunc aliqua Ioann. Andr. in c. Ioannes de testam. Soc. in d. c. 1. num. 52. de for. compet. vbi nu. seq. dicit, idem esse si conueniretur, vti tutor, curator, vel procurator alicuius, pro sequitur Bened. d. decis. 2. nu. 128. & seq. qui allegando alios, subdit ita seruari, dicens quod spectat ad laicum, tutorem dare Clerico, quod pariter ponit Marant. in d. dist. 11. nu. 64. & Addentes ad eum ibi Gaill. d. obseruat. 37. in 6. fallent. Vrsill. ad Afflict. decis. 24. nu. 4.

Sed prædicta vera non sunt, & soli Doctores Galli hęc attestati sunt, semper allegantes consuetudinem; quę tamen non valet in pręiudiciũ Clericalis priuilegij glo. & Abb. in c. Clerici de iudic. qui dixerũt, quod talis cõsuetudo est irrationabilis Rot. Rom. decis. 839. in antiq. quę voluit, hoc locũ habere etiam in præscriptione, & cõsuetudine immemorabili, latè Rolãd. cõsi. 4. num. 11. & seq. lib. 1. & latiss. Decia. d. c. 9. num. 10. & seq. vltra quod in

R huius-

huiusmodi consuetudine introducenda semper vis aliqua interuenit, vel metus, de cuius consuetudinis validitate diximus cap. 14.

Et semper Clericus, & si conueniatur ex persona laici, esset conueniendus coram Ecclesiastico, & propterea Scacci. d. c. 11. nu. 99. non firmat, quod Clericus pro cura officij secularis possit conueniri coram laico per ea, quæ dixit eodem c. num. 23.

55 Et Clericus, qui administrauit bona Principis laici nõ potest ab eo carcerari pro ratione reddenda gl. & Doct. in c. dilectis de appellat. Bertach. de Episc. in prima par. 4. lib. num. 6. dummodo non sit in fuga, vel de fuga suspectus.

56 Clericus vero vassallus tenetur subire iudicium coram Domino feudi, quamuis seculari c. verum, & c. ex transmissa, vbi Doct. de foro cõpet. c. cęterum de iudic. Andr. Gaill. obseruat. Camer. lib. 1. obseruat. 37. nu. 3. Marant. d. dist. 11. nu. 75. Bened. in d. repet. c. Raynutius d. decis. 2. nu. 167. vbi ait, quod potest Clericus feudo priuari ob felloniam, vel aliam culpam commissam circa feudum, & subdit ex inueterata Galliæ consuetudine posse Clericum vassallum puniri pro omnibus delictis, quę feudũ respiciũt, licet nõ pro communibus. Nam quãdo agitur de feudo, cessat beneficium fori, & conuenitur coram laico Domino, vel paribus Curiæ, ita Soci. reg. tract. reg. 56. fallent. 2. Afflict. de feud. fęmin. §. fi. num. 6. Gaill. de pact. publ. l. 1. c. 8. sub num. 9. Napod. in consuet. Regni.

in

in procem.§.præfatis num.300.& seq. Dec.in d.c cęterum.nu.20.de iudic. & hanc magis communem Canonistarum,& legistarum affirmat Clar.§.feudũ.q 90.vers. & hæc quidem conclusio. Et quod ita de consuetudine seruetur,asserit Archid.in c.vnic. de Cler.coniugat.in 6. Guid.Pap.decis.139.nu.1.in fi.prosequitur Scacci.d.c.11.nu.97.& Fari.d.q.8.nu.21.

57 Et occasione feudi,quod habet à laico,subest laico,eique iuramentum fidelitatis pręstare tenetur,Panor. per eum tex.in cap.nimis in princip.de iureiurand. Bald. in prælud.feud.colum.fin.versi.alia diuisio feudi, aliud Ecclesiasticum.Cassane.in Catal. glor.mund.in 4. cap.28. considerat.

58 Et ratio pręd ictorum est, quia ratione feudi non dicitur iudicari, vt persona Ecclesiastica, sed vt Princeps, Dux,Comes,vel status Imperij,ita Bart. & cęteri in l. si quando C.de appellat.idem Bart.in l.1.§.si quis, nu.15. ff.eo.& hęc est communis sententia, teste Roma.consi. 422.prout eum refert Scacci.d.num. 97. Iacob. de S. Georg. de feud. in ver. & dicti vassalli Villalob. comm. opin.in ver.Clericus nu.27.Menoch. de retinen.possess. remed.3.nu.396.& seq.& nu.409. & seq. vbi pulchrè totam hanc materiam tractat.

59 Aduertẽdum tamen erit,ꝙ & si Clericus ratione feudi cogatur in his,quæ respiciunt feudum,litigare corã Domino feudi,nõ potest nihilominus astringi,vel de aliquo delicto cõdẽnari ab ipso feudi Dño laico, sm̃ Abb. in c.

verum de iudic. & ibi dicunt Innoc. & alij præcipuè Io. Andr. quod vbi ageretur de delicto siue ciuiliter, siue criminaliter, tunc solus Episcopus cognoscit, Addent. ad Marant. in pract. p. 4. d. 11. nu. 75. & comprobat Surd. d. consi. 396. nu. 32. lib. 3. Villalob. comm. opin. versi. Clericus nu. 74. Sigis. Scacci. d. c. 11. nu. 97. Andr. Gaill. obseru. Cam. lib. 1. obser. 37. nu. 3. & in tract. de pact. publ. c. 8. sub nu. 9. lib. 1. Fari. d. q. 8. nu. 22. in fin. Milian. in repert. in ver. feudi quæstio, si est de iurisdictione Menoch. de retinen. possess. remed. 3. nu. 402.

60 Ex quibus apparet, quam male senserit Bened. in d. repet. c. Raynutius dum asseruit Clericũ posse puniri per Dñm feudi ob felloniã, vel aliam culpã cõmissam circa feudum, & pro omnibus delictis respicientibus feudum.

61 Restat videre de solemni altercatione Scribentium, Nunquid in causa possessorij iudex laicus sit competẽs, etiam si de re spirituali, & beneficiali tractetur? & magis communis videtur sentẽtia, quod possit, vti affirmãt omnes, in c. fi. de iudic. Bal. in l. si de proprietate col. penult. versi. quæro, nunquid possessoriũ. C. si à non compet. iudic. Card. Zabar. in Clem. dispendiosam col. 4. 3. oppos. 10. q. de iud. Guid. Pap. decis. 1. primo dub. decis. 71. in princ. decis. 85. in princ. & decis. 207. per tot. Boer. dec. 69. num. 23. Grammat. decis. 78. per tot. Afflict. decis. 2. nu. 10. & Frãc. de March. q. 190. & q. 512. vbi testatur, Curiã illã sic semper seruasse Osasch. decis. Pedem. 116. nu. 1. & in consil. 54. in fi. Thesaur. decis. pariter Pedem.

82. nu.

82.nu.1.& seq.prosequitur Fari.d.q.8.num.23.Couar. pract.q.c.35.in princ.Scacc.d.c.11.nu.95.

Verum cum Menoch.de recup.possess. remed.15.nu. 210.vbi latiss.& benè hunc articulũ discutit, & nu.212. aduertendum dicit, non satis solidis fundamentis tantorum Patrum sententiam niti, & rationes ab ipsis ponderatæ non mediocriter dubitabiles sunt,& contrarium tenuerunt multi,quos citauit Menoch.ibid.nu.220.

Vnde cum ipso Menoch. de recup. poss. d. remed. 15. nu.234.& clarius de retinen.possess.remed.3. nu.324. quattuor sunt constituendi casus.

62 Primus,cum turbator laicus turbat Clericum rei beneficiariæ possessorem. Quo in casu iudex laicus competens erit contra illum turbatorem,ita Bero.cõsil.49.nu. 12.lib.3.& nulla ratione dicere posset turbator de incõpetentia iudicis laici,cum ex sua persona, quę illi subest, non potest incompetentiam allegare. Nec etiam ratione rei,quod sit Ecclesiastica, quia est priuilegium Clerici actoris,non proprium,& propterea non potest obijcere fori declinatoriam contra Clericum, ne inducta ad fauorem Clerici in odium illius retorqueantur.l. quod fauore.C.de ll.& fuit de mente Soc. in c. sanè num.9. de foro compet.

Nec impedit hoc casu iudicis secularis iurisdictionem rei beneficiariæ qualitas, eo quia possessio hęc non dicitur spiritualis,vti est proprietas ipsa, sed potius temporalis,est nuncupanda, & in casu isto loquitur Guid. Pa-

ribus comprobat Menoch.d.remed. 3.retinen.possess. num.333.& seq.

Quomodo autem principaliter, vel incidenter quid factum dicatur, declarat Bart.in l.ambiliosa,num.19.ff. de decret.ab ord.faciẽ.vbi, quod duob.mod. scilicet secundum ordinem naturæ, & secũdum ordinem intellectus.

64 Ac etiam si de titulo euidenter constaret, vtputa, ex cõfessione aduersarij, nam tunc non impeditur secularis iudex de causa cognoscere, ita Spec.in tit.de reconuent.§. nunc dicamus nu.2. & apertius Bald. in l.1.in fin. C. de sent.quæ sin. cert. quant. vbi ait, laicum cognoscere de causa spirituali, quando de ea ex partis confessione constat, idem Bal.in l.si Titia.ff.solut.matr.in l. vbicumq; in 1 lect.ff.de interrog.act.in l.quoties,nu.4.C.de iudic. & in l.non ignorat.in fi.C.qui accus.non poss.plurib. comprobat Menoch.d.remed.3.num.338.

65 Aduertendum quoq; erit, quod quotiescumq; titulus esset iustificandus, & non opponeretur de incompetentia iudicis laici, cessaret difficultas, quia posset cognoscere. Aym.in puncto consi.258.nu.4.Anch.consi.98. col. 2.Roma.consi.173.col.2.versi.vltimo reperio.

66 Ad notandum quoque mãdat Menoch.vbi supra, nu. 343.quod quando iudex laicus incidenter cognoscit de titulo, non habet super eo principaliter pronunciare, sed solum per modum causæ, scilicet, Condemno te, ne Petrum Clericum in sua iusta possessione turbes, per doctrinam Bald.in Authẽt.ad hoc num.2.C. de latin.liber.

tollen.quam ſequuti fuerunt Aret.Fel.& Nauar. locis re latis per Menoch.vbi proximè.

67 Secũdus caſus à Menoch.poſitus eſt,cum laicus à Clerico turbatur in illa quaſi poſſeſſione rei Eccleſiaſticæ,& tunc dicendum eſt,quod audiendus non ſit à iudice laico,quia Clericus turbatus non poteſt citari à ſeculari iudice, cui aliquo pacto non ſubiacet, vt demonſtratum fuit, & habemus regulam, quod actor ſequi debet forũ Clerici rei conuenti.c.ſi quis contra Clericum, vbi omnes de ſor.compet.

68 Ac etiam quia de non iure laici turbati conſtat, cum certum ſit,laicum incapacem eſſe poſſeſſionis, vel quaſi rei Eccleſiaſticæ c.2.de iudic.c.contingit de arbitr.c. lator.qui fil. ſint legit. & de reb. Eccleſię laicus diſponere non poteſt tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus, cap.Eccleſiæ S.Marię vbi glo. in verb. laicus de Conſtit. & firmat Menoch. dicto remed.3.num.347. de retin. poſſeſſ.

69 Tertius eſt caſus indubitabilis,quando vterq;,ſcilicet, turbator,& turbatus eſt laicus, & tunc ſecularis iudex competens erit in cauſa poſſeſſoria.

Rectè tamen inquit Menoch.vbi ſup.nu.348.faciet iudex laicus,ſi cognito neutrum ius in ea cauſa fouere, ex quo titulum habere non poſſunt, ſi Eccleſiaſtico iudici hoc notificauerit, quod in vtilitatem Eccleſię reſultabit ne indebite à laicis eius iura occupentur, & conuenit laico iudici Eccleſiam tueri.

Quartus

70 Quartus quoq; casus consideratur per Menoch. si ambo, turbator, & turbatus sit Clericus, & contendunt de quasi possessione rei Ecclesiasticę, & in casu iste solus Ecclesiasticus erit competens. Nã Clericus non potest trahi, neq; citari corã seculari iudice; siue causa sit petitoria, siue possessoria c. qualiter, & c. vlt. de iudic. consuluit. Soc. sen. consi. 13. nu. 12. lib. 4. & Marian. in c. sanè nu. 9. de for. compet. docuit, q̃ nõ solũ inspici debet locus rei sitæ, sed etiã qualitas ipsius aduersarij, & ideo si conueniendus sit Clericus ratione rei sitę, erit citandus coram iudice Ecclesiastico illius loci, vbi situata est res, & mutatur solummodo locus, non qualitas personę, & attenditur locus rei sitę, vti accessoriè ad qualitatem personę.

Et si persona est exẽpta, ergo & res exẽpta erit, quę personę accedit. arg. l. fi. ff. de censib. & faciunt tradita ab Innoc. in c. fi. de vit. & hon. Cler. & ab Arch. in c. 1. de cler. coniug. in 6. & comprobat Menoch. d. rem. 3. nu. 349. & seq. de retin. poss. vbi tripliciter hãc ꝓpositionẽ declarat

71 Prędicta vero in remedijs retinendę, & reintegrandæ facillimè procedere possent sed in remedio adipiscendę apud neminem ferè dubitatur, laicũ iudicem inter Clericos ius dicere minimè posse, cum de possessione rei Ecclesiasticę, seu spiritualis agitur, sic Aym. consi. 104. nu. 17. Guid. Pap. d. decis. 1. Didac. pract. q. c. 35. nu. 1. versi. 1. concl. & Bero. in rub. extra de iudic. nu. 51. vbi scribit, quod omnes ita affirmant, & comprobat, citatis his, Menoch. de recup. possess. remed. 15. num. 235. Natt.

consi.

cõsi.411. Afflict. in constit. Regni lib. 1. rub. 67. num. 12. Hac ratione fulti, quia iudicium hoc adipiscendæ habet annexã proprietatis causam, quę spiritualis reputatur, & propterea à laico iudice tractari nequit, c. tuam, de ord. cogno. c. lator. qui fil. sint legiti.

Ab hac tñ sententia recessit Igne. in l. necessarios. §. non alias. p. 2. nu. 42. ad Syllan. & Anto. Thesaur. decis. Pedẽ. 82. n. 3. & 4. citatis alijs affirmat, imo in possessorio adipiscendæ iudicẽ laicũ esse competentem, quamquam de causa Ecclesiastica, & beneficiaria agatur, & sępius apud eũ in Pedemõtano senatu seruatum fuisse testatur, & ita obseruari ait in Regno Franciæ, Neapolis, & Lusitaniæ.

Prima tamẽ opinio seruãda vtiq; erit, quia Igne. reprobatur à Menoch. d. remed. 15. num. 235. in fin. de recup. poss. & Vãt. de nullit. tit. de nullit. ex defect. iurisd. nu. 54. asserit, quod opinio Igne. falsa est, & Thes. non attendendus, vti inquit Farinat. d. q. 8. nu. 23. versi. procedit autẽ, vbi dicit, quod in iudicãdo nunquã recederet à priori opinione, quando agitur inter duos Clericos, vel quando inter laicũ actorẽ, & Clericũ reũ, satis enim, & inconuincibiliter tunc vrget ratio superius adducta, nec à proposita sentẽtia remouendi sumus per contrariam dictorũ locorũ obseruantiam, quia talis consuetudo est improbata à iure, vti declarat Couar. d. c. 35. in fin. pract. q.

72 Bene verum est, quod si iudex Ecclesiasticus esset negligens in administranda iustitia ipsi Clerico, posset Ecclesiastici iudicis negligentiam supplere laicus iudex ita

glo.

glos. in c. filij in ver. Regi. 16. q. 7. Host. in cap. qualiter in prin. de iudic. & in sum. tit. de for. compet. §. liquet etiam vers. sed nunquid iudex secularis prosequitnr Menoch. de retin. possess. remed. 3. num. 354. & seq. vbi reprobat Abb. & Marian. contrarium tenentes. Et ista non contrariantur ijs, quæ diximus superius c. 17. nu. 30. Quod seculares Potestas non supplet negligentiam iudicis Ecclesiastici. Quia quæ ibi diximus procedunt in criminalibus causis, & modo affirmamus, quod supplet negligẽtiam Ecclesiastici in ciuilib. potest etenim in realib. iudex, & Potestas secularis supplere negligentiam Ecclesiastici per tex. insignem in c. filijs 16. q. 7. in quo sancitur, vt Episcopis, & Archiepiscopis negligentibus punitionem eorum Rectorum, qui bonis Ecclesiasticis abutuntur, posse Regem adiri, vt illi malo medeatur, nec d. tex. correctum legimus, vti voluere Abb. in cap. qualiter nu. 7. de iudic. & Soc. in c. si quis Clericus nu. 28. & c. sanè nu. 10. de for. compet. Quinimo Principes seculares benè faciunt, si cogant oppressores bonorum Ecclesiarum, & pauperrimorum Clericorum à dissipatione, & oppressione desistere, si Ecclesiastici iudices, & inferiores Prelati hoc facere non curarent, donec à Sum. Pont. præstetur debitũ auxilium, ita Nauar. in c. cũ contingat fol. 152. vers. & quãuis de rescript. & concludit Couar. d. c. 35. nu. 3. versi. 2. probatur pract. q. & firmat Menoch. de retinen. possess. d. remed. 3. nu. 335. & 336. & seq. & assentit Farinat. d. q. 8. nu. 23. versi. limita 3.

73 Volunt etiã Scribentes, quod si Clericus citatus à laico iudice, si sua putauerit interesse, & cõparuerit, illius sententiæ, & iudicio stare cogatur, per doctrinã Bal. in l. testamenta in fi. C. de testã. & hãc citationis formam pro cautela dat Cępo. caut. 68. nu. 3. Marant. in pract. 4. par. ver. Clerici non possunt conueniri. Rol. cons. 29. nu. 1. & seq. lib. 2. Ioseph Lud. com. opin. lib. 1. concl. 5. vers. ampliatur prędicta; quasi quod talis citatio sit potius incitatoria, quã arctatoria, & sic citatus Clericus, non reus necessarius, sed actor voluntarius efficitur, secundum Bald. Castr. & Alex. ac cęteros in d. l. testamenta. C. de testã. & concludit Afflict. decis. 27. num. 7. & 8. & sicuti Clericus potest, si vult, coram seculari iudice conuenire laicum in causa merè profana, vti per Innoc. in c. cum P. in ver. Clericus de accus. Butr. & Innoc. in c. quod Clericus de for. compet. ita pariter citatus, si sua putauerit interesse, cũ comparendo actor dicatur voluntarius, potest laicali iudicio se submittere cum hac sententia transit Scacci. d. c. 11. nu. 100. & assentit Farin. d. q. 8. nu. 87. Dec. in c. cum inter. nu. 36. de except. & cons. 700. sub nu. 6. eo quia nõ petitur in aliquo condemnari iste Clericus citatus, si sua putauerit interesse, & sic in effectu actor erit Doct. in l. de pupillo. §. meminisse, & §. si seruo ff. de nou. oper. nunciat. Contrarium voluere Anch. in c. ea, quæ reg. 58. ver. 27. de reg. iur. in 6. Dec. cons. 158. col. 2. Aym. cons. 13. in fin. Alex. in d. l. de pupillo, §. si seruo ff. de nou. ope. nunc. & conclusum fuit per sacrũ Consiliũ Neapolitanũ teste

Capic.

Capic. decis. 8. nu. 3. Eo quia Clericus sic citatus; si sua putauerit interesse, comparendo, & docendo de suo interesse, non actor voluntarius, sed necessarius reus esset dicendus, & propterea non poterit coram laico conueniri, quamquam Dec. in d.c. cum inter nu. 15. & Felin. nu. 21. de except. contrarium tueri conati sint.

Nihilominus quod Clericus ita citatus non possit distringi laicali iudicio, expresse demonstratur, considerãdo, aut Clericus iste comparet, aut nõ comparet, si comparet, & opponat fori declinatoriã, petendo ad iudicem suum remitti, tunc laicus iudex non erit competẽs, vigore dictę declinatorię exceptionis; quę in omnibus causis tã magnis, quã paruis, tam ordinarijs, quam extraordinarijs, tum corã ordinarijs iudicibus, tum corã delegatis opponi potest, teste Bal. in l. si quis in conscribendo in fi. C. de pact. & in puncto concludit Afflict. in constit. Regni. constit. de Burgensaticis versi. 7. quæro col. 3. relatus à Roland. d. consi. 29. nu. 17. lib. 2. iterum Afflict. latè decis. 380. nu. 7. & seq. vbi Vrsill. nu. 5. & fuit de mente Capic. d. decis. 8. nu. 3. cõprobat Menoch. d. remed. 15. nu. 232. recup. possess. Ioseph. Lud. d. cõcl. 5. vers. 5. & in casu. Grãm. decis. 61. nu. 3. & psequit Farin. d. q. 8. nu. 91

74 Præcipuè si citato sic Clerico, imponat pœna, quod si non cõparuerit, cõtra ipsum in cõtumaciã procedetur, qa tũc nõ erit actor volũtarius, sed reus necessarius, ideo sñia contra ipsũ minimè ferri põt, & lata est inualida, & nõ pręiudicat Clerico, sic declarãdo docuit Soc. in tract.

de

de citat.in 2.art.prin.q.14.& firmarunt Lud.d.conclu. 5. verſ.fallit hoc dictũ Capic.d.deciſ.8. nu.4. Rol.d.conſi. 29.nu.18.lib.2.Grãmat.d.deciſ.61.nu.3.& voluit Farin. d.q.8.nu.92. Vnde comparendo Clericus propter iſtã citationem poterit declinare forum ſecularem.

75 Si verò non comparuerit, quia tunc acta, & ſententia contra ipſum lata nõ afficiũt, cũ citatus, ſi ſua putauerit intereſſe, nõ cõparendo, nõ dicatur cõtumax, ſecũdum Bal.in c.1.in 5.q.de mil.vaſſ.qui cont.eſt vbi Afflict.n.9. glo.Bal.& Salic.in l.ea quidẽ. C. ſi manc.ita fuer. aliena. ipſe Bal.in l.præſcr.in 15.col.verſi.6.quęritur.C.ſi cõtr. ius vel vtil.pub.& in c.fi.in prin.de fid.inſtr. Ang.in l.cõtum.C.quõ.& qñ iud.Aret.in §.quadrupli.27.col.verſi. quid ſi cõpareãt Inſtit.de act. Alex.in d.l. de pupillo.§.1. in fi.ff.de no.op.nũc.& in l.libertis la 1.ff. de in ius vocã.

Et poſtquã citatio ſic formata, ſi ſua putauerit intereſſe, nõ arctat Clericũ ad cõparendũ, ita pariter ſententia cõtra eũ lata exequi nõ põt Fel.in d.c. cum inter nu.12. de except.Bellamer.deciſ.11.Roland.d.conſi.29. nu.6. lib.2.Menoch.omnino videndus d. remed.15.nu.228. recup.poſſ.& prius dixerat Afflict.deciſ.2.nu.8.& ſequitur Farinat.d.q.8.nu.90.Ex quib.apparet quã vana, & fruſtrat.ſit opi.tenentium, ꝙ Clericus hoc pacto citatus, efficiatur actor voluntarius, quę tantũ non procederet ſi Clericus cõparẽdo nõ opponeret fori declinatoriã, qđ in pract.nũquã dabitur, ex quo ſemp Clericus hãc declinatoriam opponet, & ad ſuum iudicem remitti inſtabit.

De

De statuto laicorum an, & quando liget Clericos. Cap. XXI.

SVMMARIVM.

1 *CLerici ciues dicuntur, & ciuium appellatione continentur.*

2 *Clerici non solum originarij, verum etiam alienigenæ, dummodo habitent, beneficient, vel commorentur in loco, veniunt appellatione ciuium.*

3 *Statuta laicalia concernentia commune bonum ligant Clericos secundum opinionem aliquorum, quæ reprobatur. num. 21.*

4 *Clerici transgressores statutis laicalis commune bonum continentis, peccant mortaliter.*
Quod declaratur nu. 27.

5 *Ad seculares Principes spectat condere leges circa temporalia ad Reipublicæ conseruationem.*
Quod declaratur. nu. 26.

6 *Clerici, & laici in concernentibus politicam temporalem eundem habent rectorem Principem secularem, cuius legib. gubernantur, & illis subijciuntur, sed quomodo procedat, demonstratur. nu. 26.*

7 *Statutum laicale de Clericis expresse loquens non valet.*

8 *Principes seculares non habent potestatem condendi leges in Clericos.*
Statuere est iurisdictionis, et à pari procedunt, ligare aliquẽ statuto.

statuto, vel trahere ad suum forum.
10 Quando defuit potestas, nulla est operatio.
11 Defectus iurisdictionis quandocumq; allegari potest.
12 Statutum generale, & fauorabile Clericos ligare multi voluere.
Sed declaratur nu. 18. & 22.
13 Sub generali statuti laicalis dispositione Clerici non continentur.
14 Statutum quantumcunq, generale non extenditur ad personas exemptas, & non subiectas statuentibus.
15 Dispositio statuentium commensuratur secundum eorum potestatem, & non creditur voluisse illas personas complecti in generali statuto, de quibus in specie disponere statuentes non potuissent.
16 Statutum generale tum ex defectu potestatis, tum voluntatis, Clericos non comprahendit.
17 Statutum quantum vis fauorabile non ligat Clericos.
18 Statuta fauorabilia quomodo ligant Clericos, declaratur.
19 Lex necessitas, et obligat, & priuilegio nemo inuitus vtitur.
20 Statutorum laicorum beneficia Clericis non denegantur.
21 Statutum laicale commune bonum continens non ligat Clericos ex defectu potestatis.
22 Statutum merè fauorabile Clericis nec etiam valet.
23 Statutum, per quod ligantur Clerici, nõ fauorabile, sed odiosum demonstratur.
24 Sola vtilitas non sustinet actum nullum.
25 Publica vtilitas, & commune bonum efficit, vt lex fieri possit,

possit, cuius finis est commune bonum.

26 *Iurisdictio respicit tempus, locum, causas, res, & personas, & quo ad tempus, locum, & causas, iurisdictio temporalis à spirituali est distincta, sed quoad res, & personas Ecclesiasticas, nihil est quod laicis concedatur.*

27 *Quando Clerici propter commune bonum tenentur seruare edicta secularium, hoc euenit, nō vigore legis à seculari Principe promulgatæ, sed vi rationis naturalis.*

28 *Clerici violatores edictorum secularis Principis non à laicali, sed ab Ecclesiastico iudice puniuntur.*

29 *Et Ecclesiasticus iudex non tenetur pœnam impositam per Constitutionem laicalem imponere, sed aliam arbitrariam.*

30 *Vt Constitutio laicalis liget Clericos, quæ requirantur, demonstratur.*

31 *Quando Clericus vti intendit statuto laicali, debet eo vti cum suis omnibus qualitatibus.*

1 QVIA Clerici dicuntur ciues, & veniunt appellatione ciuium, secundum Bart. in l. 1. nu. 11. ff. ad municip. Bald. in c. 1. de vassall. qui arm. belli. depo. qui scriptum reliquit, quod Ecclesia dicitur de corpore ciuitatis. comprobarunt hoc dictum Bald. Georg. Natt. in tract. statut. exclus. fęmin. in 3. q. prin. nu. 85. Mars. in tract. de banni. in ver. Ciuitate nu. 116. & Cassane. in Cōsuet. Burgūd. rub. 13. §. 9. nu. 2. affirmauit, qđ Clerici dñr ciues districtuales, & pars Ciuitatis, & alle-

gat Oldr. Io. Andr. Roman. & Abb. prosequitur Tiraq. de primogen. q. 44. nu. 9. Cumias super rit. mag. Cur. c. 40. num. 280.

2 Quinimò Bart. in l. ciues C. de incol. lib. 10. & in d. l. 1. voluit, quod hoc procedat non solum in Clericis originarijs, sed quoq; in alienigenis, si tamen in loco habitēt, beneficium habeant, vel ibi commorētur, quia dum ibi moram trahunt, loco ciuium habētur, hoc idē dixit Barbat. in c. Rodulfus nu. 137. de rescript. Fely. in c. dilectus il 2. nu. 2. & 8. eo. tit. Lap. in rub. de don. int. vir. & vx. §. 39. nu. 5. Boer. decis. 260. nu. 20. & firmat Sāseueri. in l. 1. nu. 141. C. de Sū. Trin. & fid. Cath. respōditq; Oldr. cōs. 32. per tot. quod sacerdos est de vniuersitate; seqtur Alber. in l. 1. col. 2. vers. vidi etiā dubitari. ff. qd quisq; vniuer. nom. Dec. in c. Eccl. S. Mariæ sub nu. 10. de Const. & secūdū Arch. in repet. c. 1. col. 36. vers. nō obstat, qd in re sua de Const. Clericus dr̄ habere ciuitatis participium.

3 Hinc dixere multi, quod statuta laicalia ligant Clericos præcipuè, quando statutum cōtinet commune bonum, vti latè respondit Menoch. cōs. 800. nu. 2. lib. 7. & comprobat Vincent. de Franch. decis. 9. nu. 5. & voluere Nauar. in Manual. confess. c. 23. nu. 88. Messias, de ax. panis. conclus. 5. nu. 40. Sot. in 4. sentent. d. 25. q. 2. art. 2. col. 4. versi. quarta conclusio. Auedan. de exeque. Princip. mandat. lib. 1. c. 13. nu. 7. & habemus tex. in c. non minus §. quo circa de immun. Eccles. vbi Anch. num. 8. dicit, quod vbicumque tractatur de communi vtilitate, &

com-

commodo Clericorum, & laicorum simul, & permixtim, Clerici tenentur, vti laici.

4 Et si Clerici simili statuto cõtrauenirẽt, mortaliter peccarẽt, secũdũ Luc. de Penn. in l. fi. C. quib. mun. nem. lic. se excusar. lib. 10. Sot. vbi sup. qui vlterius voluit, quod vltra peccatũ, teneantur Clerici ad restitutionẽ damni dati prosequitur Frãch. d. decis. 9. nu. 4. Menchia. lib. 1. de success. ereat. §. 10. nu. 648. Messia vbi proximè num. 41. Lopez in addit. ad pract. Diaz. c. 56. versi. 1. Clericos.

5 Nam ad Principem secularem, cui à Deo in temporalibus populorum cura est demandata, spectat cõdere leges circa ea, quę pertinẽt ad iustam viuẽdi rationem, & Reipublicę cõseruationem respiciũt, non autem ad Episcopos, & alios iudices Ecclesiasticos, Sot. lib. 1. de iust. & iur. q. 6. art. 2. post princ. & in 4. sentent. d. dist. 25. q. 25. Molin. de iust. & iur. disputat. 31. conclus. 6.

6 Qui dicit, quod Clerici, & laici in concernentibus politicam temporalem eundẽ habent rectorem Principẽ secularẽ, cuius legib. gubernantur, & quib. subijciuntur. Sicuti igitur Clerici in spiritualibus tenentur iura Pontificia seruare, ita in temporalibus à ciuilibus sanctionib. discedere Clerici non debent, sic Dried. de liber. Christ. lib. 2. c. 1. proposit. 4. D. Thom. de regimin. Princip. lib. 1. c. 12. Illustr. Card. Bellarmin. de potest. Pontif. lib. 3. c. 6. Lopez ad Diaz. c. 56. versi. sed vt liberè dicam.

7 In quo articulo cauendum erit, quod si statutũ laicale, seu Principis secularis edictum expressè de Clericis lo-

queretur, non valeret vllo pacto ita Butr. in c. quod Clericis de for. compet. vbi Imo. Abb. & cæteri Dec. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ nu. 24. de Constit. prout eum refert, & sequitur Menoch. de recup. possess. remed. 14. nu. 56.
8 Eo quia Princeps secularis nnn habet potestatem condendi leges in Clericos, per ea, quę notãt omnes in d. c. Ecclesię S. Marię Doct. in d. c. quod Clericis de for. cõp. Corn. cõs. 145. nu. 4. lib. 4. Castrẽ. qui de cõmuni testat. cõsi. 157. nu. 1. lib. 2. Port. Imolen. cõsi. 48. nu. 11. Hondad. consi. 3 nu. 11. lib. 1. & nos demonstrauimus Cleri
9 cos exemptos esse à laicali iurisdictione, † Quapropter, cũ statuere sit iurisdictionis sm̃ Bart. in l. oẽs populi nu. 3. de iust. & iur. ibiq. Caccialup. & Ias. Rom. consi. 218. nu. 2. Et sicuti comprobauimus, secularem Potestatem non posse iudicare Clericum, ita nõ potest statuto astringere: pari. n. passu procedũt, ligare aliquẽ statuto, vel ad suũ trahere forũ, Inno. & Butr. in rubr. de cõsuet. Arch. in c. quo iure d. 9. Dec. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ nu. 6.
10 Vnde cum Potestas deficiat, nulla est operatio, ex quo in quolibet actu est necessaria potestas ad illius validitatem c. cum super de off. deleg. l. cum te vbi Bal. C. de donat. ant. nup. Dec. consi. 198. nu. 3. & firmat, validisq; rationibus comprobat Surd. consil. 301. nu. 17. lib. 3. & sentit Hondad. d. consi. 3. num. 12. lib. 1.
11 Defectusq; iurisdictionis est talis, & tantæ efficaciæ, qđ quandocumq; allegari potest, vt, citatis multis, concludit Surd. d. consi. 301. nu. 18. lib. 3. dicens, qđ regula hęc
con-

continẽs, quod actus sit nullus, quando fit ab eo, qui potestate caret, nullam omnino patitur exceptionem, quia est fundata in naturali ratione.

12 Si verò statutum generale fuerit, & de Clericis mẽtionem non faceret, tunc inter Scribentes controuertitur, si liget Clericos, & quando continet cõmune bonũ, illos ligare voluere superius citati, & qñ Clericis est fauorabile, illos comprehẽdere tenuere multi. Quia licet sit defectus potestatis, tã in generali fauorabili, quã in speciali, attamẽ quia in generali statuto nõ cadit, nec demonstratur superioritas circa Clericos, sicuti in speciali, in quo expresse de Clericis statuitur. Ideo sub illa generalitate, quando est fauorabile statutũ, Clerici cõplectuntur, quia & ipsi eo poterũt, vti argumento doctrinę Bal. in l. omni nu. 2. C. de sacrosan. Eccles. & ex cõi respondit Soc. consi. 230. nu. 8. lib. 2. Capr. reg. tract. reg. 15. nu. 35. Laur. Chirio. com. opin. cõclus. 56. centur. 4. qui de cõi, & ipse testatur Neuiz. copiosè cõs. 39. nu. 10. vbi asserit, Quod qñ verba statuti nõ sunt pręceptiua, seu arctatiua ligãt Cler. & voluisse hoc idẽ vñ Burs. cõs. 93. n. 22. lib. 1.

13 Cõtrarium vero mihi dicẽdum videtur. Quia in generali ista statuti dispositione Clerici nõ cõtinentur Fely. latiss. in d. c. Ecclesię S. Marię nu. 89. de Cõstit. pulcrè Panor. in c. cũ à nobis nu. 4. de sent. excom. Castren. in l. ab administratione post prin. C. de leg. quo fit, quod ex defectu volũtatis statutũ ita generaliter conceptũ Clericis
14 nõ noceat. † Quia statutum quantumcũq; generale non

extenditur ad personas exemptas, nec subiectas iurisdictioni statuentium. Bal.in d.l.oēs populi.ff.de iust. & iur. Soc.consi.74.nu. 11. lib. 1. Gozad. consil.76. num. 12. Quæ verba generalia intelliguntur de omnibus exceptis priuilegiatis. Siluan.consi.73.nu.4.Rimi.sen.consi. 313. nu.13.lib. 2.Bursat.his citatis,consi. 186. num. 33.lib. 2.

15 Eo quia dispositio statuentium cōmensuratur secundū eorum potestatē, & non creditur voluisse illas personas comprehendere in generali statuti dispositione, de quibus in specie, & expresse disponere nō potuissent, Abb. in c. à nobis.il primo, num. 4.& 5. de sent. excom. Mandell.de Alb.consil.8.num.10. Alex. consil. 211. num. 1. libr. 2. vbi scribit statuentium mentem esse interpretandam secundum ius, vt scilicet Clerici, qui statuentibus non subiacent, in statuto non includantur, sequitur Crot. consil. 370.num. 13.& 14.lib. 3.

16 Si igitur statutum de Clericis expresse mentionem fecisset, non valeret defectu potestatis statutum generale, in quo de Clericis non fit mentio, defectu potestatis, & etiam voluntatis simul corruit. Io. Andr. in cap. fi. de immun. Eccles.in 6.Bald. in l. fin. §. in computatione. C. de iur. deliber. Soc.consil.46.nume.9.lib.4. Rim.iun.consi. 449.nu. 32.lib. 4.cum præfatis residet Hondad. d. consi. 3.num.16. & seq.lib. 1.

17 Nec releuat, si statutum Clericis esset fauorabile, quia indistinctè Clericos nō ligari statuto laicorū, quātumuis fauorabili tenet Mathes. in sing. n. 2. vbi dicit hāc doctrinam

nam vtilem, & lucrosam, & procedere in foro nedum Ecclesiastico, sed etiã seculari, per tradita in d.c. Ecclesiæ S. Mariæ. Quod etiam ante Mathesi. videtur fuisse de mente Bal. in c. cũ venissent. n. 6. de eo, qui mittit. in possess. Et dictũ statutũ de Clericis expressam, & specificam mentionem non faciens, interpretatur sm̃ ius cõe, quo sancitur. Nolite tangere Christos meos, vt notatur in §. vult enim. in Auth. de non alienã. & ideo de eis statuere noluisse per supradictũ dicendũ venit. Si verò res nominat, vult. quidẽ illos complecti, sed non põt, vt diximus, & considerat Surd. consi. 2. sub nu. 15. lib. 1. & sentit Lap. allegat. 100. nu. 4. Soc. consi. 14. in prin. vbi de communi, & consi. 46. num. 8. lib. 4. & hanc ẽt communem appellauit ipse Soc. consil. 1. nu. 9. lib. 2. Alex. d. consi. 211. num. 3. lib. 2. & firmat Hondad. d. consi. 3. nu. 11. lib. 1.
18 Quod aũt dicũt Scribentes, Clericos ligari statuto fauorabili, intelligendũ est, de statuto permissiuo, vel consultiuo Ecclesiæ, vel ẽt priuilegij inductiuo, vti declarat Lap. d. alleg. 100. & sequitur Domin. in c. fi. de off. deleg. in 6. Hinc bene dicebat Bal. cõs. 300. n. 4. lib. 1. qđ statuẽtes vtiq; pñt præter legẽ fauorabiliter disponere super rebus, & psonis Ecclesiasticis, vt puta, vt credatur codicibus rationum Ecclesiæ, ẽt priuatis, qđ violatores immunitatis Ecclesiasticæ ipso iure incurrant in talẽ pęnã, & similia statuta certè pñt cõdere seculares potestates, eo, q̃a continent materiã Ecclesiæ fauorabilẽ, quę resoluitur in vim priuilegij, secus est, qñ statuta sũt pręceptiua,

ua,& necessaria ita Dec. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ post Card. Abb. & Alex. quos citat, nu. 50. distinguendo ait, quod aut statuta continent materiã Ecclesię fauorabilẽ, quę tamẽ habet in se pręceptũ, & necessitatẽ, & nõ ligaret Clericos, aut materia est fauorabilis adeo, qđ resolui tur in vim cõsilij, & priuilegii, & tũc porrigũt ad clericos
19 Et hoc est, quod dixit Bal. in d. c. cum venisset, quod Clerici non ligantur statuto laicorum, licet eis vti possint, tanquam priuilegio, non tanquam lege, quia lex ne cessitat, & obligat, priuilegio nempe nemo inuitus vtitur, argum. l. quod fauore. C. de ll. & quilibet potest dare priuilegium Ecclesiæ super pertinentibus ad se, vt dicit Card. Florent. relatus à Brun. de stat. exclusi. fęmin. art. 12. nu. 171. & doctissimè declarat Surd. d. cons. 2. nu. 19. lib. 1. Lamberteng. de contract. eor. qui sin. cert. solemn. glo. 2. nu. 57. vbi ait eos, qui affirmant legem fauorabilẽ ligare Clericos, intelligi quo ad hoc, vt si velint possint ea vti, non quod cogantur eam contra se recipere. Roch. de Curt. in c. fi. sectio. 8. nu. 71. de consuet. scribit, quod includuntur Clerici, si velint, non aliter, prosequitur Lãcellot. Gall. in consuet. Alex. in ver. Maritus 4. q. num. 7. qui dicit communem.
20 Hucque tendunt ea, quod statutorum laicorum bene ficia non denegãtur Clericis, vti scripsere Oldr. cõsi. 32. Lap. alleg. 101. Bal. in l. 1. col. 8. vers. sed hic vlterius quæritur. C. de Sũ. Trin. Pan. in lect. d. c. Ecclesiæ S. Mariæ ad fi. ibi (si verò statutũ porrigit] de Cõst. & ĩ c. qđ Clericis.
nu. 41.

nu. 41. de for. compet. & in c. constitutus 5. not. nu. 4. de restit. in integr. & in c. fin. 1. not. vbi bona apost. de vit. & honest. Cler. Afflict. de iur. Protho. §. vlt. num. 17. Barth. Soc. consi. 89. col. 1. versi. prædictis obstaret lib. 2. & consi. 71. sub nu. 5. lib. 4. Dec. consi. 114. 1. dub. Mars. latissimè sing. 453. Marant. in pract. p. 2. act. 2. 6. p. prin. nu. 27. Blanch. de compromiss. 3. p. sub nu. 32. Possunt etenim laici Clericis beneficia concedere, c. nouit de iudic. Dec. consi. 150. nu. 2.

21 Nec facit, quod diximus de statuto continente commune bonum, & afferente commodũ non minus Clericis, quã laicis, quo in casu Clericos quoq; ligat. Quia stãte ratione superius adducta, & à nostratibus passim ponderata, quod in laicos deficit potestas statuendi quoad Clericos. Idcirco sequitur statutũ esse nullum, non minus, quando continet vtilitatẽ Clericis, & laicis communem, quã vbi solũ prodest laicis, nec sola vtilitas causæ tribuit iurisdictionem, quia eo quoq; in casu in laico deest iurisdictio, vnde deficiet pariter statuendi potestas.

22 Idq; clarius demonstratur ex eo, quia statutum merè fauorabile Clericis, & eis tantummodo cõmodum afferens, nihilominus non valere ostendimus, per notata à Matthesi. d. sing. 112. & probat tex. d. c. Ecclesię S. Mariæ, vbi Abb. nu. 25. & seq. Barbat. nu. 2. & Dec. nu. 24. & respondit Soc. consi. 56. nu. 1. lib. 1. Neapodan. in Cõsuet. regni in proęm. nu. 309. Nauar. consi. 4. nu. 5. lib. 1. Purp. consi. 335. nu. 2. qui loquitur, ẽt si esset iustum, &

ratio-

rationabile. Tanto magis inualidum dicere possumus, si Clericis, & laicis vtilitatem apportaret.

23 Quinimo si rectè consideretur, quotiescumq; hoc statutum ligaret Clericos, non posset dici fauorabile, quia & si ratione causæ, vel subiectæ materiæ prodesse posset Clericis, noceret tñ, quatenus eos ligaret, & plus eis obesset exercendo in illos iurisdictionem, quam prodesset tribuendo cõmodum temporale, & hoc pacto possent seculares Principes statuendo aliquid in commodum Clericorum, acquirere in Clericos potestatem, & exercere in eis iurisdictionem, quod nil aliud est, quã priuare Ecclesiasticos sub specie boni apparẽtis bono substantiali, & pro modico cõmodo bursali emere libertatẽ Ecclesiasticã, vt in pũcto respõdit Surd. cõs. 301. n. 34. lib. 3.

24 Et sola vtilitas non sustinet actũ, qui aliàs sit nullus, sed alia concurrere debent, quæ ad vtilitatẽ sunt acquisita, propterea videmus non sustineri alienationẽ rerum Ecclesiæ factam absque debitis, & requisitis solemnitatibus, quamuis ea sit vtilis Ecclesiæ. c. sine exceptione. 12. q. 2. c. tua nuper. de his, quæ fiunt à Prælat. sine consens. capit. & ibi hoc notat Abb. glo. in sum. 12. q. 2. Gemin. & alij, in c. 2. de reb. Eccles. non alienam. Redoan. de reb. Eccles. non alienam. q. 20. nu. 193. & seq.

25 Bene verum est, quod publica vtilitas, & cõe bonum efficit, vt statutũ, siue lex fieri possit; & hic est legum finis, vt cõe bonũ seruetur, vti de mente Aristot. & D. Thom. firmat Molin. de iust. & iure, disput. 3. col. 2. sed non dat iurisdi-

iurisdictionem. sic Surd. d. consil. 301. num. 26. lib. 3. Et quamquam ad Principem secularem spectet prouidere circa politicam temporalem, & ea, quę publicum bonum circa temporalia respiciunt, non autem ad Episcopos. Verum namq; idest, dummodo personas, & bona Ecclesię, vel Clericorum non attingant.
26 Cum enim iurisdictio respiciat tempus, locum, causas, res, & personas, respectu loci, temporis, & causarum iurisdictio Ecclesiastica est disiuncta à temporali, respectu verò rerum Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum nihil est, quod laicis concedatur, ita Vasqui. de success. creat. d. §. 10. num. 651.
Idcirco quoad causas statuendi licet sit secularis potestatis bono publico prouidere, intelligendum tm̃ erit, ne manum ponat ad personas, & bona Clericorum, & quotiescumq; secularis Princeps vellet suis statutis Clericos, & Ecclesias afficere, non minus lęderet Ecclesiasticam iurisdictionem, quàm offenderet temporalem iudex Ecclesiasticus, si in temporalibus laicis pręciperet. hæc Surd. omnino videndus d. consi. 301. nu. 45. lib. 3.
27 Et quatenus cõstitutio laicalis ligaret Clericos ob cõe bonum, id non esset ratione dictę legis, seu constitutionis, & quatenus lata per seculare Potestatẽ, sed ex vi naturalis rationis, super qua fundatur, in tantũ quod si super eo nulla esset promulgata lex, tñ Clericus id facere, vel omittere teneretur, ita dictante ratione naturali, & æquitate Canonica, ac morali, qua oẽs inducimur ad
facien-

faciendum ea, quod publica omnium hominum vtilitas exegit,& ob id contrauenientes peccant mortaliter,argumento c. pastoralis de fid. instrum. & sentit Affli&#.in prælud.constit.Regni.q.7.nu.2.Lopez ad Diaz.d.c.56.versic.non tamen intelligas, & clarius expressit Surd.d.consi.301.nu.30.& 31.lib.3.

28 Et quod hoc sit verum,quod nō vigore legis secularis, sed vi naturalis rationis, Clericus obseruare tenetur ea, quæ ad commune bonum pertinent,dignoscitur. Quia & si prohibitio facta sit à seculari Potestate, si Clerici eā violarent,non à laicalibus ministris, sed per suos Ecclesiasticos iudices competentes essent puniendi,ita de mēte Menchia scribit Lopez ad Diaz.d.c.56.versi.2.Clericos,vt voluit Io.de Plath.in §.item lex Iulia.col.4.versic. item nunquid Instit.de publ. iudic. vbi affirmat pœnam exigi per iudicem Ecclesiasticum, nec secularis potest in ea se intromittere, cuius decisionem singularē inquit Lap.in c.per vestras in 2.not.§.sed est pulchra num.13. de donat.int.vir. & vxor. Isern. in c.1.§. illicitas in fin.de pact.iur.firm. prosequitur Surd. d.consi.301.nu.34.lib.3. vbi ponit differentiam, quando quis teneatur vigore legis,& quando vi rationis naturalis.

29 Hoc in casu aduertēdum velim, minimè teneri Ecclesiasticum iudicem,eadem pœna Constitutionis laicalis Clericos mulctari,ex quo,cum ad obseruantiam præfatæ secularis Cōstitutionis tātum teneātur naturali ratione; quę nō magis vnam,quām alteram pœnam transgressoribus,

ribus infligit, & pœna, quæ in edicto laicorũ imponitur prouenit à ciuili Potestate, & iurisdictione, à qua Clerici immunes esse sæpius diximus ideo arbitraria pœna plecti possent Clerici transgressores statutorum laicaliũ pro cõi, & publico bono emanatorum, per ea, quę notauit Lopez ad Diaz. d. c. 56. versi. 3. minim. Sot. in 4. sentent. d. 25. q. 2. art. 2. col. 4. versi. 4. conclus. & citatis Molin. & Nauar. firmat Surd. d. consi. 301. nu. 39. lib. 3.

30 Vt enim Constitutio edita à laico Principe liget Clericos, de mente Doct. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ plura copulatiuè requiruntur. Nempe, quod sit Clericis fauorabilis, & non grauis, quod procedat per modum priuilegij, quod non vtatur verbis pręceptiuis, nec pœnalibus alias eos non ligare acerrimè defendit Surd. d. cõsi. 301. sub nu. 24. lib. 3.

31 Verũ hoc dixisse volui, quod si Clericus vti velit statuto laicorum, debet illo vti cum omnibus suis qualitatibus Bal. in l. omni ad fin. C. de sacros. Eccles. in l. contra. §. fi. 1. lect. ff. de pact. in l. de quibus nu. 26. ff. de iust. & iur. & in l. 1. q. vlt. de contrah. empt. Dec. cõs. 532. nu. 8. in l. 1. nu. 12. ff. de iur. omn. iud. & in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ sub. nu. 21. de Constitut. Aym. consi. 135. nu. 26.

Appell-

Appellatione Clericorum qui veniant in materia nostra immunitatis Ecclesiastici fori. Cap. XXII.

SVMMARIVM.

1 CLerici unde dicti.
2 Clericorum aliqui seculares, aliqui regulares.
3 Clericorum nomine in materia ista beneficij fori veniunt omnes, qui in quacumq; dignitate sint positi præter laicos.
4 Clerici in sacris constituti indubitanter beneficio fori gaudent.
5 Clerici prima tantum tonsura initiati & ipsi gaudent beneficio isto.
6 Illi, qui nullo ordine Clericali initiati inseruiunt Ecclesiæ animo, ut fiant Clerici, gaudent beneficio fori.
Et in quibus verificetur, ostenditur.
7 Clerici in minoribus constituti gaudent beneficio isto.
8 Dummodo in habitu, & tonsura incedant, & inseruiant Ecclesiæ de mandato Episcopi iuxta sanctionem Sancti Concilij Tridentini.
9 Clerici coniugati quando gaudeant beneficio fori, demonstratur.
10 Regulares omnes profitentes regulam approbatam per Sedē

Apo-

Apostolicum non gaudent fori beneficio.

11 *Nouitij, si ante professionem delinquant, ab Ecclesiastico tantum puniendi.*

Quod declaratur, nisi Nouitius religionem deserat.

12 *Conuersi, qui se Ecclesiæ seruitio dedicarunt, fori beneficio gaudent.*

Idem dicendum est de Iesuatis, de Pinzocarijs, & similibus, dummodo sint aggregati alicui Religioni, vel regulam approbatam profiteantur.

13 *Familiares Clericorum quando gaudeant hoc beneficio fori, latè demonstratur.*

VIA in discursu istius immunitatis nostræ personarum Ecclesiasticarum à seculari iurisdictione continuè verba fecimus de Clericis, & vsq; adhuc, qui sub isto nomine contineantur non enucleauimus, necessarium visum fuit demonstrare, qui sub hoc Clericorum nomine, beneficio fori Ecclesiastici gaudere valeant.

Clerici vero à cleros (verbo græco) dicuntur, quod cũ circumflexo accẽtu in prima syllaba descripto, sors, vel hæreditas latinè interpretatur, vnde Cleri appellantur, quia in sui ordinatione vel assumũtur in hęreditatẽ Dñi, vel assequuntur hęreditatem in ipso. Sunt verba tex. c. cũ secundũ Apostolum de Pręebend. & sors alicuius dicitur illud, quod quis ex natura alicuius actus debet sortiri, cõsequi, vel habere. hinc sors virtutis dicitur Regnum ęter

num,

num, quia debetur virtuti, siue virtuosis pro virtute, & si Regnum cœlorum sortiantur, assequũtur sortem suam, sic Gugliel. Bout. in tract. de vsur. nu. 45.

2 Clericorum autem aliqui sunt seculares, aliqui regulares, seculares dicuntur respectu virorum religiosorum, cum seculares Clerici nullam profiteantur regulam, sed in seculo Deo seruiunt, vti docet Bal. post gloss. in c. licet in corrigendis de offic. ordin. quem reassumpsit, & sequitur Rebuff. in pract. benefic. p. 1. tit. quotuplex sit benef. in princ.

Et dicuntur seculares, quia ad modum laicorũ possunt proprium habere, & idem pro sua voluntate facere, vt faciunt laici, tit. extra de test. glo. 2. in d. c. licet in corrigendis de offic. ord. Non quod propriè dicantur seculares, vt docuit d. glo. 2. & ibi Panor. qui infert, quod appellatione secularium non veniunt Clerici, ad quod ego allego tex. c. Clerici, vel secularis 13. q. 2.

3 Sub igitur nomine Clericorum veniunt omnes, qui in quacunq; dignitate sunt positi preter laicos c. de persona in fi. 11. q. 1. Authent. Presbyteros la 1. C. de sacros. Eccl. Panorm. in rub. de vit. & honest. Cler. nu. 4. c. cum sibi. de verb. signif. vbi Canonicos Clericorum appellatione venire sancitur.

Et Episcopi in materia ista fauorabili sub nomine Clericorum veniunt, licet alias secus esset in odiosis, secundum Tiraq. de nobil. c. 6. vers. & faciunt etiã, sub nu. 52.

4 Quo vero ad Presbyteros, & alios in sacris ordinibus consti-

constitutos, nulla cadit dubietas, quod beneficio nostro fori Ecclesiastici fruantur.

5 Verum, & ij, qui prima tantum tonsura initiati sunt, cum personę Ecclesiasticę dicantur. c. fi. de temp. ord. in 6. c. duo. 12. q. 1. Panor. in d. rub. de vit. & honest. Cler. nu. 4. Et ipsi exempti sunt à seculari, & sub Ecclesiastica iurisdictione constituti sunt. c. 2. de for. comp. c. Clericum. & c. nullus. 11. q. 1. c. Clerici. c. decernimus. & c. cũ non ab homine. de iudic. vbi Dec. in 2. not. & notant Scribentes in c. cũ contingat. de ætat. & qualit. & in l. generaliter. C. de Episc. & Cler. Io. And. in c. nullus de ordi. cogno. in 6. & in c. 1. de apostat. & in c. nouit. de iudic. Dec. in c. Eccles. S. Marię. n. 6. de Constit. Barb. in terminis consi. 45. nu. 2. lib. 2. Alex. consi. 149. col. 1. lib. 6. Cepol. caus. crim. consi. 11. nu. 15. Mars. cõsi. crim. consi. 65. n. 58. & 59. Alex. de Neuo. cõsi. 56. n. 1. Lopez. ad Diaz. c. 62. n. 9. Decia. tract. crim. lib. 4. c. 9. n. 21. par. 1. Scacc. de iudic. caus. ciui. & crim. c. 11. nu. 16. Fari. tit. de inquisit. q. 8. nu. 5. Ant. Gomez. var. resolut. lib. 3. tit. quando reus gaud. immun. Eccles. nu. 3. qui de cõi testatur. Et appellatione Clericorum venit, qui sola tonsura est initiatus. Bald. in l. etiam col. 4. vers. & ideo Clerici non possunt. C. de excep. re iud. Corset. sing. 12. in ver. accusatio. Lap. de liber. Eccles. q. 2. in princ. Calcan. consil. 70. sub num. 79. & tradunt Bosl. tit. de for. compet. sub nu. 127. Roland. citatis alijs consil. 4. nu. 16. cum seq. lib. 1.

6 Quinimò Decia. d. c. 9. n. 17. notabiliter scribit, qđ hoc

T bene-

beneficiũ fori Ecclesiastici habent ẽt ij, qui adhuc nullo ordine Clericali sunt initiati, sed inseruiunt Ecclesiæ eo animo, vt postea fiant Clerici, quod voluit glo. 2. in c. 2. de for. cõpet. Quod verificatur in Mediolanẽsi Dięcesi, vbi ex Sãctissimo istituto Illustrissimi Card. Borromei recolẽdę memorię, nullus ad primã admittitur tonsuram, si per annum habitum clericalẽ nõ detulerit, ad cuius susceptionẽ petitur licentia ab Ordinario, vti obseruari sępius vidi, dum Illustrissimi Card. Federici Borromei Auditor fui in dicta Curia Archiepiscopali, & hoc voluit dicere Decia. vbi proximè, dum intelligendum de ijs vult, qui iam se obligarũt Ecclesię seruitio, secus de alijs, qui veniunt causa adiscendi tantũ à Parocho, & aliquando inseruiunt Ecclesiæ: quod probari asserit in tex. c. omnis ætas. 12. q. 1. & facere affirmat glo. in c. per exceptionem. in ver. perpetuò oblati. de priuil. in 6. & in specie tradit Abb. in c. 2. nu. 5. de for. compet. vbi Barbat. nu. 29. & non displicet Fari. d. q. 8. nu. 5. in fi.

7 Verum cum minoribus ordinibus insigniti, & ipsi largè dicantur sacros ordines habere, quia omnes ordines sacri sunt. c. erubescant. 32. dist. Panor. in c. Clericis. n. 7. ne Cler. vel Monac. in c. sanè. il 1. sub n. 3. de Cler. cõiug. & in c. Clericus. il 2. in prin. de vit. & honest. Cler. gl. vni. in sum. 32. dist. Quapropter & ipsi gaudẽt priuilegijs in sacris constitutorũ. Alex. cõsi. 8. lib. 1. apost. ad Panor. in c. cum nõ ab homine. 1. not. in ver. primę tonsurę de iudic. Doct. in c. nullus. de tempo. ordin. in 6. Lup. de liber.

Eccles.

Eccleſ.q.2.in prin.Marſ.cauſ.crim.cõſ.prædicto 65.nu. 59.P.Duen.reg.tract.reg.99.in 2.ampliat.Et quod hoc beneficio fori gaudeant, tenere omnes ſupracitati.

8 Prædicta tamen temperanda erunt iuxt.Sacri Tridentini Concilij ſanctionem,in c.nullus.quod eſt.6.ſeſſ.23. de reformat.dummodo incedant prędicti Clerici in minoribus conſtituti in habitu,& tonſura Clericali,& inſeruiant Eccleſiæ demandato Epiſcopi,ſeù habeant beneficium Eccleſiaſticum,vti diximus.c.17.num.13.

Non ſolum Clerici,qui in minoribus cõſtituti incedũt in habitu,& tonſura,ac Eccleſię inſeruiũt,iſto priuilegio
9 fori gaudere debent. † Sed etiam Clerici coniugati eodem beneficio fruuntur,per tex.c.vnic.de Cler. coniug. in 6.quo cauetur in hęc verba.(Pręſenti declaramus edicto,huiuſmodi Clericos coniugatos, pro cõmiſſis ab eis exceſſibus,vel delictis trahi nõ poſſe criminaliter,aut ciuiliter ad iudiciũ ſeculare;) & huiuſce tex. diſpoſitionẽ ſeruandã eſſe præcipit Sancta Tridentina Synodus.d.c. 6.ſeſſ.23.& ipſius tex.auctoritate ita reſpondit Alex. de Neuo.conſil.61.nu.1.& firmauit Couar. Pract.q.c.31. nu.6.& ſeq.qui plura adducit, Clar. de communi teſtatus in pract.§. fi.q.36. verſ.quęro, an Clericus coniugatus. Capr.reg.tract.reg.97 nu.85. Decia. d.c.9. nu.40.

Sed aduertendum velim,quod, vt iſte Clericus cõiugatus beneficio fori potiri valeat, requiritur,vt cum vnica, & virgine matrimoniũ contraxerit, & veſtes Clericales, & tonſurã deferat,per d.tex.c.vnic.de Cler.coniug.in 6.

quem latè interpretatur Couar. Pract. q. d.c. 31. Petr. Ducnn. de mend. Reg. 1. par.c. 22. Et vltra prædicta in supracitatis tex. disposita, Concilium Tridintinum.d.c. 6. sess. 23. mandat vlterius, quod dicti Clerici coniugati inseruiant actualiter alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi, ita Lopez. ad Diaz. c. 64. nu. 13. & Clar. d.q. 36. vers. hæc vero omnia, requiri etiam ait, quod iste coniugatus Clericus non se immisceat negociationibus secularibus, vel armis, Eo quia si Clericus primæ tonsuræ non coniugatus ob aliquam causam amittit priuilegium Clericatus, tanto magis amittet ob eandem coniugatus, ita Scaccia. d.c. 11. num. 20. prosequitur Farin. d.q. 8. nu. 6. vbi num. 7. affirmat, quod isti coniugati tantummodo gaudent hoc beneficio fori in criminalibus, non in ciuilibus, & ita intelligendum esse d. tex. c. vnic. de Cler. coniug. in 6. comprobat. Sed quia. vti ex Scacc. concludit Fari. d. q. 8. nu. 6. in fi. hodie in Clericis coniugatis non concurrunt supradicta requisita necessaria, ideo rarò, aut nunquam similes Clerici coniugati beneficium istud fori Ecclesiastici consequentur.

10 Diximus superius, Clericorum aliquos esse seculares, alios regulares, de secularibus cũ iam viderimus, restat videre de Regularibus, & quod attinet ad materiam nostram, oẽs Religiosi, qui regulam aliquam à Sum. Pont. approbatam profitentur, iuxta sanctionem tex. c. fi. de relig. domib. & ij exempti sunt à foro seculari, vt notant omnes in cap. 2. de for. compet. & in capit. si quis sua-

ſuadente 17. q. 3. & voluit Decia.d.c.9. nu.29. & ſeq.& Fari.d.q.8.ſub nu.46.verſ.amplia vigeſimo.
11 Nouitij quoq; qui habitũ religionis approbatæ aſſumpſerũt,ſi ante profeſſionem delinquant, ab Eccleſiaſtico tãtum iudice eſſent puniendi, per tex.l. ſtatu liber.ff. qui ſta.|qui & ſi loquatur de ſtatu libero, attamen Bart. in Authẽt.Ingreſſi.col.pen.verſ.pro hac tamẽ induco.C. de ſacr.Eccleſ. hoc argumẽto vtitur de ſtatu libero ad Nouitium,& per dictum tex. ita determinat Iaſ.in Authent. ſi qua mulier circa fi.verſ.ego teneo.C. de ſacroſ.Eccleſ. & in l.quędam puella nu. 13. ff.de iur.omn.iud.Caſtrenſ. cõſ.432.col.2.verſi.3. principaliter vſq. ad fi.conſi.lib.1. Boſſ.tit.de for.compet.ſub nu. 127.& comprobat Scacci.d.c.11.num.21. & pulcrè notat Ang. in l.1.ff. de pęn. per dictum tex.l. ſtatu liber. licet in alia materia infra annum Nouitius non habeatur pro ingreſſo,ſed fallit in caſu noſtro,vti ſcribit Decia d.c. 9. nu.24. Et facit ad hoc. Quia ſi quis Nouitium iſtum offenderit, puniendus erit, perinde ac ſi Religioſum offendiſſet c. Religioſo § fi. de ſent.excom.in 6. Vnde à contrario arguendo, idem eſſe debet in Nouitio delinquente, qui pro Religioſo eſt reputandus,vt contrariorum ſit eadem diſciplina l. 1.ff. de his,qui ſunt ſui,vel alien.iur. & per ea, quę notant Doct. in l.vlt. C. de ind. iud. tollend. Præcipuè cum in vtroque caſu tractetur de fauore ipſius Nouitij, cui magis expedit iudicari ab Eccleſiaſtico ob minorem pœnam, quàm ſolent imponere hoc argumento in puncto

vtitur Lambertẽg.de contr.con.gl.2.q.19.n.27.in fi.vbi bene declarãdo,dicit p̃dicta non procedere,si tractatur de puniendo delicto per Nouitiũ commisso, qui tñ Religionẽ deseruit, & de Monasterio exijt, isto enim in casu,cũ amplius pro religioso haberi nõ possit, ideo poterit à seculari iudice puniri,quamquam delictum in Monasterio,dum Nouitiatus habitũ deferret, perpetrasset, Prout eum refert Fa i.d.q.8.sub nu.46.vers.amplia 16.
12 Conuersi,quoq; qui se Ecclesię seruitio dedicarũt,beneficiũ fori gaudebũt,pręsertim si professionẽ aliquã fecerint,puta,obediẽtię,castitatis,vel paupertatis,sm̃ Calder.consi.30. sub tit. de Regular. & notatur in c. Parochianos.c.ex tenore.c.non dubiũ.& c.de Monialibus,de sent.excom.in 6.& cõprobat Decia,d.c.9.n.28. Et pręfatis decidi pñt multę quęstiones de Iesuatis fratrib. de Regularibus tertij ordinis B Francisci, & de similib.qui si alicui Religioni sunt aggregati,vel aliquam regulã profitẽtur à Sede Apostolica approbatã, hoc beneficio fori gaudebũt,ita Decia.d.c.9.qui more suo doctissimè,& di
13 stinctè loquitur.† Adeo fauorabiles sẽper fuere leges, & Scribẽtes Ecclesiasticis p̱sonis circa istã fori immunitatẽ,vt eam extẽdere conati sunt ẽt ad familiares Clericorũ,& si laici essẽt,qui tñ gaudẽt Clericorũ priuilegio, & cõueniendi sunt corã iudice Ecclesiastico glo.1.circa med.in c.eos,qui.32.dist. gl.1.in prin. in c.iudicatũ.89. dist.gl.1.in c.2.de for.cõp.Bal.in l.2.3.not.C.de Epis.& Cler.Marãt.in Pract.11.dist.4.par.prin.nu.4. Mars.caus.
crim.

crim. consi. 67. n. 60. Calca. consi. 71. per tot. vbi dicit id gñale esse in oĩbus famulis singularis ꝑsonę. Card. Alba. consi. 13. sub n. 7. & habemus tex. in c. pen. de priuil. in 6. & ꝓbatur in l. Medicos. & in l. fi. C. de profes. & Med. lib. 11. in l. viros. C. de com. cõstit. lib. 12. in l. sacris. la 3. C. de ꝓxi. sacr. scrin. eo. lib. & in l. fi. C. de ꝓpo. agen. in reb. eo. lib. 11. & in l. 1. & 2. C. de Episc. & Cler. Ant. de Butr. in d. c. 2. in 1. col. de for. cõp. sequutus à Capic. decis. 12. n. 2. qui de magis cõi testatur, & sequitur Ant. Thesaur. decis. Pedem. 22. vbi relatis opinionibus, tenet qđ coloni, & famuli Clericorum nõ gaudeant, qñ non sunt perpetui, & de istis intelligendũ scribit tex. c. Ecclesiarũ seruos. 12. q. 2. diuersa enim ratio est in famulis, & operarijs, qui sunt personę liberę, à seruis ꝑpetuis, qui sunt in dñio Ecclesiasticorum. Et tñ Eporum famuli hoc priuilegio gaudent sñ Abb. in c. 1. nu. 16. de for. cõpet. & in c. cum non ab homine, sub nu. 2. de iudic. & Feli. in c. 2. nu. 2. in fi. de for. compet. dicit opinionem Abb. esse tutiorem, quod etiam voluit Bursat. consi. 25. per tot. & præcipuè. num. 13. lib. 1. sequitur Fari. d. q. 8. num. 46. & concludunt Capic. & Thesaur. vbi supra.

Quod, etiam vigore Motus proprij Pauli PP. III. incipit, Debita cõsideratione, & est 24. in ordine, extenditur ad duos familiares Referendariorum vtriusq; signaturę. Et tãto magis procederet in famulis Illustrissimorũ Cardinaliũ, qui tantũmodo suppositi sunt illorũ iurisdictioni, priuatiuè quo ad alios iudices, secundũ Zabar. & Pa-

5 *Tonsura à quibus originem habuerit.*
6 *Clericus in sacris, seu beneficiatus non deferens tonsuram, peccat mortaliter.*
7 *Excusantur tamen impotentes ob carentiam capillorum.*
8 *Vestes Clericorum à iure determinetæ non reperiuntur.*
9 *In materia habitus Clericalis ius Canonicum procedit potius prohibendo, quam designando.*
10 *Quæ vestes prohibitæ sint Clericis demonstratur.*
11 *Habitus Clericorum secularium incertus, secus Regulariū.*
12 *Satis de iure, etiam quo ad seculares Clericos, habitus determinatur ad hoc, vt dignoscantur à laicis.*
Quorum habitus, qualis esse debeat, refertur.
13 *Circa vestes Clericorum attendenda ragionis consuetudo.*
14 *Cardinales purpura, & galero purpureo vtuntur.*
15 *Si de habitu, an sit Clericalis, vel ne, quæstio esset, quis iudex erit, Ecclesiasticus, vel secularis?*
Et Ecclesiasticum esse ostenditur.
Conciliunturque Scribentes.

T enim Clerici beneficium fori habeant, necessarium esse diximus, quod incedant in habitu, & tonsura, ideo quęrendum erit, qui sit habitus, & quæ tonsura Clericalis.

1 Sciendum itaque erit, quod habitus Clericalis in duobus copulatiuè consistit, idest, in tõsura, & vestibus, nec vnum sine altero sufficeret. secundum Bal. in l. si qua per calumniam. num. 3. C. de sacro. Eccles. vbi infert, quod

captus in maleficio, habens tonsuram sine vestibus, vel habens vestes sine tonsura, non dicitur captus in habitu Clericali. hoc idem notat Gemin. in cap. si iudex. §. idem esse, in princ. vbi Franc. de sent. excom. in 6. & fuit dictum Io. Andr. ibidem. num. 1.

2 Tonsuræ autem duę sunt species, quarum vna competit Clericis deputatis ad Diuina officia, quæ figuratur in modum sphere, vel coronæ, sicuti habemus, in c. prohibitę. dist. 23. in d. c. duę sunt. 12. q. 1.

3 Cum enim circularis sit, & careat angulo, significat Clericos carere debere sordibus, quoniam vbi angulus, ibi sordes, Ac ẽt quia coronam in capite repræsentat, vnde datur intelligi, quod Clerici in Deo Regnum habent, & dum se, & alios virtutibus regunt, possunt appellari Reges, in signum Regni quod in Christo expectant. Et rasio capitis est temporalium omnium depositio. Verum quia non oẽs, in capilli radũtur, sed pars, hinc capilli, qui remanent, designant, quod Clerici debent aliqua retinere ad vitæ sustentationẽ, vt dicitur in d. c. duę sunt 12. q. 1. Et ob id rasura fit in supremo vertice capitis, vt mẽs Clerici eleuetur ad cęlestia desideria, nec retardetur, subtractis capillis, idest sublatis occupationibus rerum temporalium à contemplatione Diuinorum, Et fit in summitate capitis, quia ibi est eminentia mentis, cuius superior pars est ratio, & inferior sensualitas, c. vnic. §. quia vero Christus. de sacr. vnit.

4 Conuersis vero, quoniam Diuinis ministerijs nõ occupantur,

pantur, capilli superius non raduntur, sed inferius tonduntur, quia temporalia deponunt, & hęc est propriè tonsura, & non rasura, quę ex parte inferiori capillorum fieri debet, ad releuationem sensuum visus, & auditus, ne nimia capillorum longitudine oculi, & aures impediantur videre, & audire ea, quæ Dei sunt, vt habetur in c. penult. 23. dist. vbi dicitur, quod Clerici debent incedere detenso capite, & auribus patentibus, sicuti notat glos. in Clem. quoniam in ver. & tonsuram. de vit. & honest. Cler. vbi Imo. num. 28. & Abb. in penult. sub num. 4. extr. eod. & hæc est secunda species tonsuræ.

5 Rasuramque istam, seu coronam nonnulli voluere à Nazaręnis fuisse inuentam, qui, seruato tamen crine, radebant caput ad continentiam, & capillos ponebant in ignem sacrificij. Alij dixere habuisse originem à Beato Petro, qui in memoriam Dominicæ Passionis, & in signum coronæ spineæ rasuram in capite ferebat, vti affirmat Butr. in d. c. penult. de vit. & honest. Cleric. prout eum refert Pacian. in tract. cui incumb. on. proban. c. 34. num. 26. & seq. par. 2.

6 Et ita, & taliter Clerici tonsurati incedere debent, quod si tonsuram non portarent, peccarent mortaliter. cap. prohibitæ, ibique Præpos. 23. dist. Panorm. in cap. si quis ex Clericis. per eum text. de vit. & honest. Cleric. Rebuff. in Pract. benef. prima par. tit. de for. lite. tonsur. in fine.

Quod intelligendum cauit Dec. in cap. ad audientiam.

colum. penult. in fin. de rescript. de Clerico in sacris, vel beneficiato.

7 Benè verum est, quod si propter infirmitatem, seù debilitatem capitis, vel nimium caluitium, tonsuram non deferrent, excusantur, & gaudent Clericali priuilegio. Cappell. Tholos. decis. 256. qui enim capillos non habent, excusantur, cum nemo teneatur ad impossibile, etiam si deficerent mediante aliqua illicita opera, sed à remotis, vt puta, quia sibi cecidissent propter morbum gallicum. ita Clar. in Pract. §. fi. q. 36. vers. quęro nunc. & sequitur Scacc. de iudi. caus. ciui. & crim. c. 11. nu. 83. in fi.

8 Vestes Clericorum non reperiuntur à iure determinatæ, sicuti sentit glos. in cap. 1. de vit. & honest. Cleric. vbi Doct. & glos. in Clement. 1. in fine. de elect. glos. vnic. in sum. 21. quæst. 4. Panor. in cap. transmissam. 4. not. sub num. 2. de elect. Alex. consil. 8. in fi. lib. 1. consil. 149. sub num. 12. lib. 6. Prob. ad Monach. in c. vnic. nume. 4. de Cler. coniug. apost. ad Panor. in cap. cum consuetudinis. de consuet. Clar. in Pract. §. fi. q. 36. vers. sed quæro, quis dicatur.

9 Et propterea in hac materia habitus Clericalis ius Canonicum procedit potius prohibendo, quam permittendo, prohibet nempe Clericis non nullos habitus, non tamen pręscribit, qualem deferre debeant, ita communiter asserunt omnes, secundum Clar. d. quęst. 36. vers. dixi Clericum.

10 Et prohibitas esse dicũt vestes rubras, & virides, itẽ manicas,

nicas, pileum, epitochium, seu tabarrum foderatum vsq; ad oram, caligas scaccatas, & indumenta aperta breuia, aut nimium longa, prout ordinauit Innoc. III. in c. penult. de vit. & honest. Cler. Foller. in Pract. crim. in ver. audiantur excusatores, num. 42. Menoc. de arbitrar. iud. cas. 392. vbi accuratissimè more suo refert dispositionem præfati tex & declarat, quæ sint vestes ibi nominatæ, scribitq; quod Innoc. dum de indumentis clausis verba fecit, intelligere videtur indumenta, non pro quouis vestium genere, sed pro illis tantum, quibus hodie loco secundæ vestis vtimur, quam (sottanam) vulgo appellamus, nos Clerici. Et licet Innoc. prohibeat pannos rubros, & virides, opin. Menoch. d. casu est non taxatiuè loquutum fuisse, sed gratia exempli, nam, & eadem ratio in cæteris coloribus adest, imo, & aliquando maior, & Innoc. Constitutio fuit edita, quoniam Clericis minimè conuenit his coloribus vti, & Clemens V. in Clem. 2. de vit. & honest. Cler. plora de Clericorum vestibus statuit, quam Constitutionem approbauit Sacr. Concil. Trident. cap. 6. sess. 14. de cuius Clem. expositione multa Menoch. d. cas. 392. num. 11. & seq. prosequitur Marc. Ant. Cucc. instit. maio. lib. 3. titu. 10. num. 1. & seq. prout eum refert d. Scacci. d. cap. 11. num. 84. & seq.

11 Et quod diximus, quod habitus Clericorum non est certus, neq; determinatus, debet intelligi, quod non est certus, neque determinatus, sicuti habitus Clericorum

regu-

regularium cuiuscumq; Religionis, qui in omnibus, & per omnia in quacumq; Religione est ita certus, & determinatus in tantum, quod omnes fratres illius Religionis in habitu sunt, & debent esse sine aliqua differentia conformes, ita quod omnes fratres vnius Religionis, & professionis in habitu, & colore non differant, quod secus est in Clericis secularibus, qui vtuntur diuerso habitu, & in eis non est de iure in colore, & forma restricta, habitus certus, & determinatus.

12 Quamquam de iure dicatur satis habitus Clericorum sacularium certus, & determinatus ad hoc, quod cognoscantur, & distinguantur Clerici à laicis, ita Lup. de liber. Eccles. quæst. 7. vbi num. 2. in primis notandum dicit, quod habitus Clericorum debet esse tallaris, per tex. c. penult. 23. dist. quem refert glo. in Clem. quoniam. de vit. & honest. Cleric. Non debet esse inhonesti coloris, vt in c. perpendimus. 21. q. 4. Neque inhonestæ formæ, vt in d. Clem. & in c. penult. de vit. & honest. Cler. taliter habitus Clericorum debet esse honestus, vt Clericus sit notus inter seculares, & laicos, vt in c. nullus eorum, & in c. Episcopi. 21. q. 4. Et circa vestes Clericorum satis constat, quod non debent esse, neq; nimis sordidæ, neq; nimis fulgidæ, quia neq; affectatæ sordes, nec exquisitæ delitię laudes pariunt, c. 1. dist. 41.

13 Et tandem in his vestimentis seruanda erit loci consuetudo secundum gloss. in cap. si quis virorum distinct. 30. quæ notat sufficere, vt quis veste vtatur secundum consue-

consue-

ſuetudinem regionis, vnde infert, quod Clerici Tranſalpini non ſunt cogendi vti veſtibus affibulatis, vt Itali, non obſtante noua conſtitutione ſuper hoc emanata circa vitam, & honeſtatem Clericorum, quia lex debet conuenire conſuetudini, & hoc idem notauit alia glo. in c. penult. in ver. deauratis. de vit. & honeſt. Cler. vbi docuit, quod Clerici debent ſe conformare in veſtibus conſuetudini regionis, ne videantur hippocritę, & ne vileſcat dignitas Clericalis, de qua re inſignis eſt tex. in c. fi. diſt. 41. vbi habetur, quod in cibis, ac in veſtimentis ſeruandi ſunt mores eorum, cum quibus viuimus, nam qui, contemptis his, cum quibus viuit lautiora ſibi, aut auſteriora veſtimenta, vel alimenta quęrit, aut intemperans ſui, aut ſuperſtitioſus eſt.

Qui enim facit, quod alij ſuę profeſſionis communiter faciunt, non ſolum affectationem vitat, quę tam in ſordibus, quam in delitijs conſiſtit. d. c. 1. diſtinct. 41. Verum etiam pericula vitiorum declinat, quæ ſæpe ſub ſpecie virtutum latenter ſubintrant, vt dicitur in c. ſæpe. diſtinct. 41. Et propterea in veſtitu nec ornatus, nec ſordes conſiderantur, ſed quid locis, quid temporibus, & quid perſonis conueniat, diligenter attendendum eſſe voluit glo. in c. 1. in ſum. 21. q. 4. quæ tenet, quod Clerici poſſunt ſecundum conſuetudinem regionis etiam prætioſis veſtibus vti, vt conforment ſe moribus eorum, inter quos viuunt, ita Pacian. d. c. 34. num. 35. & ſeq. par 2. & ante eum dixere Roland. conſi. 4. num. 27. lib. 1.

Cepol.

Cepol.caus.crim.consi.11.num.30.Felin.in pract.crim. d.ver.audiantur excusatores. num.42. qui dicit, quod si consuetudo non haberet diuersitatem aliquam inter habitum Clericorum, & laicorum, illa esset nihilominus attendenda.Couar.pract.quęst.c.31. sub num.7.vbi dicit, quod in habitu Clericorum bene attenditur loci consuetudo, non tamen laicorum, sed Clericorum, comprobat Farinat.d.q.8.num.69.

14 Hinc Cardinales vtuntur purpura,& galero purpureo ex ordine Innoc. IIII. vti dicunt Menoch. d. cas. 392. num.8.& Scaccia. d.cap.11.num.86.

Si enim contrauerteretur, an habitus,cum quo repertus esset aliquis Clericus, esset Clericalis, ad quem hæc
15 habitus cognitio spectet. ad Ecclesiasticum, vel secularem iudicem, contendunt Scribentes, & quod pertineat ad iudicem laicum affirmat Guid. Pap. decis.138. & sentit Gemi.in c.vnic.§.fi.in fin.de Cler. coniug.in 6. & respondit Soc.consi.122.num.3.lib.1.& tenet Rip. in cap.2.num.4.de iudic.& comprobat Clar.in pract.§. fin.quæst.36.num.14.Decian. c. 9.num.95.lib.4.par.4. & dicunt alij,quos congerit Mascar. de probat.conclus. 961.num.4.par.2.

Contrarium vero, scilicet, quod cognitio ista habitus spectat ad Ecclesiasticum iudicem,voluit Zabar.in Clemen.2.in fin.de vit.& honest.Cler.Cepo.d.consi.11.col. 6.vers.qualis debeat esse habitus. Roland.d.consi.4.nu. 33.lib.1.Couar. Pract. quæst. c.33.sub nu.1.Farinat.

d.q.8.

d. q. 8. num. 34. Et opinio tenentium contrarium, vti falſa à Canonibus, & communi omnium aliorum ſententia contraria, expreſsè reprobatur à Couar. d. c. 33. ſub num. 1. Scaccia. d.c. 11. num. 88. Lopez. ad Diaz. c. 62. num. 14. Rot. Roman. deciſ. 3. alias 202. de ſenten. excommun. in nouis.

Pro concordia dici poſſe ſcribit Pacian. d.c. 34. ſub. n. 23. Quod aut notoriè conſtat habitum non eſſe Clericalem, vel quia nõ habet tonſuram, quę res ſeculari inſpectione detegitur, vel quia veſtes erant verſiculoris, & tunc prima opinio procedat, quę fundatur in notorio, iux. Gemin. Socin. & Guid. Pap. ſupra citatos. quod etiam voluit Maſcard. de probat. concluſ. 689. num. 8. & ſeq. par. 2. vbi dicit, quod ſi ſtatim poteſt probari, quem non incidere in tonſura, quę puta, ſtatim poteſt ad oculum videri, depoſito bireto, tunc ſi quis allegaret ſe Clericum, & incedere in habitu, & tonſura, ſi iudex ſecularis ſtatim denudato capite, contrarium cognouerit, poterit denegare remiſſionem ad iudicem Eccleſiaſticum tanquam calumnioſam, vt per Domin. & Franc. in c. 2. §. 1. col. 2. de Cler. coniug. in 6. & per Aufrer. in tract. de poteſt. ſecul. in Eccleſ. 20. fallent. & non diſſentit Decia. d.c. 9. num. 110. & comprobat Scaccia. d.c. 11. nu. 89. & ſequitur Farinat. d.q. 8. num. 34.

Nam & ſi ſecularis iudex non poſſit de Clericatu cognoſcere ad effectum pronunciandi, an ipſe captus ſit verè Clericus, necne, & an inceſſerit in habitu ad hoc, vt

inde

inde sequatur declaratio, an amisserit, vel non amisserit priuilegium fori, potest tamen talem informationem assumere summariè ad effectum, vt illum remittat ad iudicem Ecclesiasticum, sic Farinat. vbi proximè ex Anchar. Butr. & Scaccia. Aut dubitatur, an ille habitus esset Clericalis, eo quia habebat captus tonsuram, sed quæstio esset circa vestes, quæ vel propter colorem, vel propter eorum breuitatem dubitationem mouerint, an Clerico conuenirent, vel ne, & tunc credit Pacian. d. cap. 34. num. 23. & 24. veriorem esse opinionem Zabar. cum ad Episcopum pertineat habitum describere Clericorum, quod etiam voluit Scacci. d. cap. 11. num. 88.

De Clericatu, quomodo probetur. Cap. XXIV.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in dubio quis non præsumitur, sed laicus.*

2 *Natura non creat autem, sed disponit ad artem.*

3 *Omnes nascimur laici, ideo Clericatus qualitas erit probanda.*

4 *Clericatus est solemnitas extrinseca, ad quam non peruenitur, nisi facto hominis.*

5 Quo-

5 *Quomodo Glericatus probetur, remissiuè.*
6 *Immunitas Ecclesiastica quid.*
7 *Differentia inter immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam.*

1 POstquam in dubio quis Clericus non præsumitur, sed laicus cum qualitas Clericatus non sit à natura, Card. Zabar. in repet. c. perpendimus. col. 2. de sent. excom. in c. ex litteris. de transact. & in c. cum adeo. de rescript. Felin. in c. significauit, in prin. de testib. Dec. consi. 125. nu. 6.

2 Eo quia natura non creat artem, sed disponit ad artem, vt colligitur ex responso Valentin. in l. Stichus. ff. de leg. 3. & ex. c. ex studijs. de præsumpt. consultusq; respondit Alber. Brun. consi. 38. col. 3. & asserunt Bald. in l. Macedoniani. sub num. 2. C. ad Macedon. Aym. consil. 72. num. 2.

3 Et omnes laici nascimur, ideo Clericatus qualitas erit probanda per eum, qui in Clericatu se fundat, vt dicit Io. Andr. in regula, scienti. col. pen. post prin. de reg. iur. in mercurial. & ad hoc affert contex. in cap. legum. 2. q. 1. & ipsum sequutus fuit Luc. de Pen. in l. quicumq; in 62. cas. sub num. 20. C. de apoch. pub. lib. 10. & Aufrer. in repet. Clem. 1. col. 1. nu. 5. de off. Ordin. Bal. in c. fin. num. 4. de præsumpt. Lopez. ad Diaz. c. 62. num. 20. Decian. tract. crim. c. 9. num. 127. lib. 4. par. 3. Farinat. q. 8. num. 38. Mascard. de probat. conclus. 302. num. 3. par. 4.

par.1.& cõfirmat Pacian.in tract.cui incumb. on. prob. cap.34.nu. 1.part.2.

4 Præcipuè quia Clericatus est solemnitas extrinseca, ad quam quis non potest peruenire; nisi facto hominis, ergo non præsumitur, nisi probetur. Ant. de Butr. in c. fin.num.8.de eo.qui furt.ord.recep.

5 Propterea operæ præcium esse tractare, quomodo Clericatus probetur. Verum quia Mascard. de probat. conclus. 302. 303. 304. & 305.part.1. latissimè nobis mandauit, quomodo, & quibus modis Clericatus probetur, superfluum duxi, aliquid in hoc particulari in medium afferre, maximè cum Pacian. & ipse in d.cap.34. nu.41. & seq. plenè doceat modum probandi Clericatum, & nouissimè consumatissimus, & præclarissimus Farinat.d.q.8. nu.38. & pluribus seqq. adamussim omnia referat, quæ possent adduci in hoc proposito, ideo ad prædict. recurrendum erit.

6 Restat modo, vt finem imponamus hisce nostris commentarijs, dicendum, quid immunitas, seu emmunitas Ecclesiastica sit. Et ex supradictis satis apparebit, quod dicitur priuilegium, seu libertas Ecclesię, qua ipsa Ecclesia gaudet circa multa, inter quę connumeratur priuilegium nostrum, ne malefactores ad ipsam confugientes inuiti extrahantur, vti superius satis demonstrauimus, & dicitur immunitas, seu emmunitas, quasi extra munia, idest munera data libertas, & dicitur ab, è, quod est extra; Vel dicitur immunitas, quasi puritas,

vnde

vnde dicitur quis immunis nedum ab oneribus, & muneribus, sed etiam à peccatis, prout sumitur in c. fin. de purg. Cano ibiq; Doct.

7 Et licet dixerimus, quod immunitas Ecclesiastica dicitur libertas, qua ipsa Ecclesia gaudet. Siendum tamen erit, quod hoc procedit largo sumpto vocabulo,, quasi eam confundendo. Verum si strictè, (vt conuenit in materia censurarum) accipienda erit, debemus distinguere inter Eceletiasticam immunitatem, & Ecclesiasticam libertatem. Per Ecclesiasticam nempe immunitatem intelligere debemus exemptionem loci sacri, & per libertatem Ecclesiasticam intelligere debemus exemptionem personarum Ecclesiasticarum.

Quod vtile erit scire, quia si quis locum sacrum violauerit, non erit reus violatæ libertatis, sed tantum immunitatis, & non incurreret in censuras illatas contra violatores Ecclesiasticæ libertatis, hinc videmus, quod Benedictus XI. in extrauag. inter cunctas. §. incendiarios. de priuileg. ponit distinctos casus violationis immunitatis, & violationis libertatis Ecclesiasticæ, vt docuit Caietan. in summul. tit. de immunitat. Eccles. violat. & sequitur Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunitate Eccles. quæst. vnic. conclus. 1. num. 1. 2. 3.

Et hæc sufficiant pro absolutione operis, ad laudem

dem Dei Omnipotentis, & glorioſæ Virginis Mariæ, ac ſanctorum Andræ, & Alexandri, Aduocatorum meorum.

FINIS.

Parmæ, Apud Heredes Eraſmi Viotti. MDCXII.
Superiorum permiſſu.

Errata	Correctiones.
Pag. 14. n. 5. c. miror	*minor*
Pag. 15. n. 5. in fine. Anna.	*tom.*
Pag. 27. in prin. C. I.	*C. III.*
Pag. 29. in prin. C. I.	*C. III.*
Pag. 61. Ex quibus	*6 Ex quibus*
Pag. 68. Attamen	*13 Attamen*
Pag. 71. Quod duplex	*3 Quod duplex*
Pag. 79. in med. Ac etiam	*7 Ac etiam*
Pag. 84. in prin. in Ecclesia	*in Ecclesiam*
Pag. 90. Tanto	*3 Tanto*
Pag. 94. Sed constito	*5 Sed constito*
Pag. 119. in prin. Non resistunt	*12 Non resistunt*
Pag. 120. in med. Extrahere	*13 Extrahere* †
Pag. 143. in fi. Regula	*40 Regula*
Pag. 161. in med. Nec erit	*22 Nec erit*
Pag. 181. in fi. Quæ & si	*3 Quæ & si*
Pag. 248. in princ. Et vt	*42 Et vt*
Pag. 265. in prin. Nihilominus	*73 Nihilominus*

